

4623

ప్రేతాళ్ళపాక

ఆస్పదాచార్యుల జీవితచరిత్రము

రచయిత

తాళ్ళపాక చిన తిరువేంగళనాథుఁడు
(చిన్నప్ప)

తొలి పరిష్కరము - పీఠిక
వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి
తృతీయముద్రణ పరిష్కర్త
గౌరవెద్ది రామసుబ్బశర్మ

ప్రచురణ

కార్యనిర్వహణాధికారి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి.

2001

SRI TĀLĪAPĀKA
ANNAṂAČĀRYULA JĪVITHACHARITHRAMU

By
Tāḷapāka China Tiruveṅgalanāthudu (Chinnanna)

© All Rights Reserved

T.T.D. Religious Publications Series No : 566

First Edition : 1949
Third Edition : 1978
Re-print : 2001

Copies : 5,000

Published by
P. KRISHNAIAH, I.A.S.,
Executive Officer,
Tirumala Tirupati Devasthanams,
Tirupati.

Printed at
Tirumala Tirupati Devasthanams Press,
Tirupati.

ముందుమాట

తాళ్ళపాక కవులలో అన్నమయ్య ప్రథముడూ ప్రసిద్ధుడూ. ఆయన భగవంతుని నందకాంశంలో అవతరించాడని ప్రాజ్ఞుల పరిగణనం. బాల్యం నుంచి పరమేశ్వర భక్తి ప్రవాహంలోనే ఈదులాడిన ఆ మహావీరుడు తన 16వ ఏటనుంచి సంకీర్తనలు వ్రాయడం ప్రారంభించాడు. అన్నమాచార్యుల వారు 32 వేల సంకీర్తనలతో శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి పాదపద్మాల్ని అర్చించడమేగాక, సంస్కృతంలో వేంకటాచలమహాహృద్యము, సంకీర్తన లక్షణము, తెలుగున ద్విపద రామాయణము, శృంగార మంజరి, వేంకటేశ్వర శతకము మొదలయిన గ్రంథాలమకూడా రచించాడు. సంస్కృతాంధ్ర భాషల్ని, సంగీత సాహిత్యాల్ని అపోశనంపట్టిన ఆచార్యులవారిని హరికీర్తనాచార్యుడు, పదకవితాసితామహుడు, సంపూర్ణమసార్వభౌముడు అని విద్వాంసులు ప్రశంసించారు. అన్నమయ్య ఆడిన మార్కల అమృతకావ్యంగా, పాడిన పార్వెల్ల పరమగానంగా భాసించాయి. ఆయన రచించిన ప్రతిపాటా శరణాగతి తత్త్వం ముల్లగట్టిన ముత్యాల మూట!

ఆకాశవాణి, దూరదర్శన్లద్వారా ఈనాడు అన్నమాచార్యుల వారి సంగీతామృతాన్ని చవిచూడని ఆంధ్రు-డుండడు. ఆ భాగవతోత్తముని రచనలలోని వివిధాంశాలపై సిద్ధాంత గ్రంథాల్ని వెలువరించిన, వెలువరిస్తున్న పరిశోధకులకు, ఆంధ్రసాహిత్యారాధకులకు అన్నమయ్య రచనలు స్ఫూర్తిదాయకాలని చెప్పవచ్చు.

అన్నమాచార్యుల జీవితచరిత్రలోని విశేషాంశాలెన్నో తాళ్ళపాక చిన తిరువేంగళనాథుడు(చిన్నన్న) రచించిన ఈ గ్రంథంద్వారా మనకు తెలుస్తూ నువ్వాంబు. ప్రముఖ విమర్శక పండితులు శ్రీవేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు, శ్రీగౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మగారు చిన్నన్న రచనను ఆధారంగా గ్రహించి అన్నమయ్య జీవితచరిత్రకు వివరణాత్మకమైన పీఠికలు వ్రాశారు. తిరుమల

తిరుపతి దేవస్థానాలద్వారా 1949వ సంవత్సరంలో నెలగొనబడిన ఈ గ్రంథం ఇప్పటికి మూడుమార్లు ముద్రించబడింది. బహుళజనాభిప్రాయానుసారం పునర్ముద్రణ నందిన ఈ అన్నమయ్య జీవిత చరిత్రను పాఠకలోకం ఎప్పటిలాగే ఆహ్లాదంతో ఆదరిస్తుందని,

“ మనమనఁ గపటంబు మాని సద్భక్తి
నవఘనమో నీ యన్నమాచార్య చరిత
వివిన వ్రాసినఁ జేరుకొనినఁ జదివిన
జనులకు నిష్కారసౌఖ్యంబు లొదవు”

నని మా ఆశయము, ఆకాంక్ష.

కార్యనిర్వహణాధికారి,
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి.

వీరిక -- విషయసూచిక

	పుట సంఖ్య.
1. అవతరణిక	... 1
2. అన్నమయ్య వంశము	... 2
3. అవతారము	... 2
4. బాల్యము	... 3
5. స్వామి సాక్షాత్కారము	... 4
6. తిరుపతికిఁ బయనము	... 5
7. శేషాద్రి దర్శనము	... 9
8. తలయేరు గుండు	... 11
9. శ్రీపాదములు	... 11
10. కురువనంబి	... 13
11. పెద్ద యెక్కుడు	... 14
12. కర్పూరపుఁ గాలువ	... 14
13. మోకాళ్ళ ముడుపు	... 14
14. త్రోవ భాష్యకారులు	... 16
15. స్వామి పుష్కరిణి	... 17
16. దేవాలయ ప్రవేశము	... 18
17. విష్వక్సేనుఁడు	... 19
18. హనుమంతుఁడు	... 19
19. ప్రసాదములు	... 20
20. స్వామి దర్శనము	... 21
21. స్వామి యథయహస్థము	... 22
22. స్వామి మహిమలు	... 23
23. శుక్రవారాభిషేక దర్శనము	... 29
24. అన్నమయ్య పాదపట	... 46
25. అన్నమయ్య శృంగార సంకీర్తనములు	... 47

	పుట సంఖ్య.
26. రాజ ధిక్కారము	... 49
27. ఆచార్యునికి సంతకం	... 51
28. రాఘవ కైంకర్యములు	... 54
29. నాఁటి యువ్వమయ	... 54
30. కొండకుఁ బయనము	... 55
31. అన్నల జోల	... 56
32. అన్నమయ జోల	... 57
33. అన్నమయ లాలి	... 58
34. అన్నమయ మహిమలు	... 60
35. అన్నమాచార్య పురందరదాసులు	... 62
36. సంకీర్తన సంఖ్య	... 64
37. ద్విపద రామాయణము	... 65
38. వేంకటాచల మాహాత్మ్యము	... 65
39. ఇతర గ్రంథములు	... 68
40. అన్నమాచార్య విగ్రహము	... 68
41. సంగీత రచన	... 71
42. అన్నమయ సంతానము - నరసింహాకవి	... 75
43. పెదతిరుమలయ్య	... 78
44. సంకీర్తన భండారము	... 84
45. చినతిరుమలయ్య	... 84
46. పెదతిరువెంగళనాథుఁడు	... 86
47. చిన్నన్న	... 86
48. కోనేటి తిరువెంగళనాథుఁడు	... 89
49. తిరువెంగళన్న	... 90
50. తిరుపతి శాసనములు	... 90
51. నేఁటి తాళ్ళపాకవారు	... 92
52. నందవరీకులు - వైష్ణవత	... 92

	పుట సంఖ్య.
53. అన్నమాచార్యుడుల తిరిగిన దేశములు	... 93
54. కీర్తించిన వేల్పులు	... 93
55. సంకీర్తన ముద్రా సామ్యములు	... 94
56. అన్నమాచార్యుని పలుకుబళ్లు	... 94
57. ఛాయాపటాలు	... 95
58. భాషా విశేషములు	... 97
59. కవిశాత్రులు	... 99
60. అల్పార్థ - అన్నమాచార్యుఁడు	... 113
61. అల్పరథ సంకీర్తనములు - (ద్రవిడ పాఠములు	... 113
62. శ్రీ వేంకటేశ్వర వైభవము	... 115
63. అన్నమాచార్య చరిత్ర పరిశోధనము	... 118
64. స్వామి యనుగ్రహము!	... 121

* * *

వివేకదీపిక

శ్రీవేంకటేశ సాదాష్ట భృంగత్వాత్త తమూరుచే!

స్వపుత్ర పౌత్ర సంక్రాంత కనిత్యాయాఽన్న తే నమః.

ఇందు లాళ్ళప్పాక అన్నమాచార్యుల పౌత్రుడు, పెదతిరుమలచార్య పుత్రుడు, 'చినతిరువేంగళనాథ' ఇత్యాది వ్యవహార నామములతో ప్రసిద్ధుడైన చిన్నన్న రచించిన "అన్నమాచార్యచరిత్రము" (ద్విపద), దానిని ఆధారముగా గాని ఆ చరిత్రములోని కొన్ని సన్నివేశములకు అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనములను కొన్నింటిని సాక్ష్యముగ నిచ్చుచు కీ||శే|| వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారు రచించిన 'అన్నమాచార్యచరిత్రపీఠిక'యు మూడవసారిగ ముద్రితము లగుచున్నవి.

చిన్నన్న రచించిన 'అన్నమాచార్యచరిత్ర'ద్విపద 50 పేజీలతో ముగియుగా, శ్రీశాస్త్రిగారి పీఠిక 123 పేజీలతో విస్తరించినది. చర్చిత మూడింత లూరగాయుగా పీఠిక నెవ్వరైన పేర్కొనవచ్చునేమోగాని, పెక్కు చారిత్ర-కాంక్షములతో నానా సంకీర్తన సాక్ష్యములతో ఆపీఠిక అంతగా పెరిగినదని పెద్ద లూహింపగలరు. ఈ పీఠికా, చరిత్రములు రెండును జూడించి 1949వ సంవత్సరమునందు మొదటిసారిగా శ్రీ శాస్త్రిగారి పర్యవేక్షణముక్రిందనే అచ్చెనవి. అందు వారే 'విప్రులైన పీఠికతో' అని పేర్కొనియున్నారు. చరిత్రాంశములకు సంకీర్తనలను సాక్ష్యమిచ్చుచూ, ఆ సంకీర్తనకు తగిన చరిత్రము(చూ.పుట 33)(ద్విపద) ఇత్యాదిగా ఉదాహరించుచూ పీఠికను నిర్మించిరి.

తరువాత ఇదే గ్రంథము తిరుపతిదేవస్థానమువారిచేతనే (పరిష్కర్త తెవ్వరో?) 1966వ ద్వితీయముద్రణ మందినది. అందు చిన్నన్న రచించిన ద్విపదచరిత్రము తొలగించి శ్రీ శాస్త్రిగారి పీఠికనుమాత్రము యథాశూర్యముగ ముద్రించిరి. కాని పీఠికలో చిప్పగుర్తుతో (చూ. 11,12. పుటలు)

ఇట్లాదిగా నున్నవానిని యథావస్థితముగనే ఉంచిరి. దీనివలన ఎక్కడ యీ పుటలు చూచుకొనవలెనో తెలియక చదువరులు శ్రమపడియుందురు. ఈ రెండవముద్రణమునందుగూడ చిన్నన్న ద్విపదను జోడించి ముద్రించి యున్నచో చిన్నగుర్తులో చూపిన పుటలకు సార్థశ్యముండెడిది. జరిగినదానికి విచారించవలసిన పనిలేదు.

మూడవముద్రణము

1978 ఏప్రిల్ నాటికి మూడవముద్రణము వెలువడుచున్నది. ఇందు షీతిక రెండవ ఫారమునుండి గ్రంథమంతయు నాచేతిపీడుగా పరిష్కరింప చుడవలసినవచ్చినది. మొదటిఫారము పరిష్కరించినవారు 'సప్తగిరి' సంపాదకులు శ్రీ కాట్రపాటి సుబ్బారావు M.A.గారు.

ఈ రెండవఫారమునుండి వైగ్రంథమును పరిష్కరణకు తీసికొందును గదా, చాలస్థలములందు షీతికలోని పాటలను రేకులతో సరిచూచిగాని ప్రకటింపరాదని తోచినది. అట్లే మరికొన్ని విషయములందుకూడ నా మతికి తోచిన సవరణలు చూపవలసినవచ్చినది. నా మతికి తోచిన వాని నన్నింటిని * నక్షత్రముగుర్తుతో పాదదీపికలో (Foot Note) మనవిచేసికొన్నాను. రేకులతో సరిచూచినవచ్చుదు పాటలలో సవరణలున్నచో రేకుల పాఠములనే నేనిందు గుర్తించుచూ, రేకులపాఠమునకు భిన్నముగ సబబైన శాస్త్రీగారి సవరణలేవైన నున్నచో ఆ పాఠములను ప్రక్కన ప్రశ్నార్థకముతోఁబాటు చిప్ప గుర్తుతో (?) గుర్తించుచూ చూపియున్నాను. శేషాచార్యుల వ్రాతప్రతి మూలము నేను చూడలేదు. సుప్రసిద్ధులగు శ్రీశాస్త్రీగారి పరిష్కరణమును ప్రసీదాజుని నేను కొన్ని పాఠములను రేకులలో నున్నవిగా చూపినచో కొందరు సంబోధించవచ్చును. దానికై నే నెట్టి స్థలములలో రేకుల పాఠమునే ప్రకటించవలసినవచ్చినదో మచ్చునకు కొన్ని ఉదాహరించి వివరించుచున్నాను.

1. షీతిక 18 షేజి పూర్వము(ద్రితము):-

దేవుని కిదే పునికి నీ తెప్పల కోనేరమ్మ
వేవేలు మొక్కులు రోకపావని నీకమ్మా

||పల్లవి||

సవరించినది:

దేవునికి దేవికిని తెప్పల కోనేటమ్మ

(అన్న. అధ్యాయ. 185, సం. 7-1912 క.)

(ప్రస్తుత ముద్రణ, 17 పుట.)

ఇందు పూర్వము(ద్రిత పాఠములో నీ తెప్పలకోనేరమ్మ అని యెట్లు సంబోధింపవలెనో? వేవేలు మొక్కులు కోనేరమ్మకే చెల్లుతాయి. 'దేవునికి ఇదే పునికి' అన్నచో దేవాలయ మేమైనట్లు? కావున 'నీ తెప్పల కోనేరమ్మ' లోని 'నీ' ప్రాస్తవై 'దేవునికి దేవికిని' అని సవరించిన పాఠములో అన్వయము సుఘటితమగుచున్నది. వేవేలు మొక్కులు దేవునికి, దేవికినీ చెల్లుతాయి. 7వ సంపుటమున రేకులోనిపాఠము యథావిధిగనే ముద్రింపబడినది. ఈ రేకులపరిష్కరణమున 'యీ' తప్పు హల్లులపైని ఇ ఈ, ఎ ఏ, ఓ ఓల ప్రాస్తవ దీర్ఘ స్వరరూపములు పరిష్కరించువారి శక్తికి, అర్థశక్తికి సంబంధించినవిగ నుండును. రేకులలో ప్రాస్తవ దీర్ఘములకు నేటి వ్రాతమాదిరి విడివిడిగ గుర్తులు లేవు. సందర్భము ననుసరించి పదస్వరరూపమును గుర్తించి మనమే నేటి వ్రాతమాదిరికి అనుకూలముగ మలచుకోవలెను. ఈ చిక్క అందరకూ నహజమే.

2. షీతిక 20 షేజి పూర్వము(ద్రితము):-

నీవేకా చెప్పఁ జూప నీవేకా

సవరించినది:

నీవేకా చెప్పఁ జూప నీవే నీవెకా

(అన్న. అధ్యాయ. 185, సం. 5-158)

(ప్రస్తుత ముద్రణ, 19 పుట.)

దీనిలో అర్థగతికి భంగమురాదుగాని, ఒక 'నీవే' రేకుండుటచే తాళగతికి భంగము కలుగుచున్నది. పై రెండుపాఠములను సంపుటములలో చక్కగనే యున్నవని చూపియున్నాను.

3. పీఠిక 36 పేజి పూర్వముద్రితము:-

యిడుమలెల్ల బాపె నేగురుండు

యిడుమలెల్ల బాపె నేమరుండు

(సం. 16, పా. 52)

సవరించినది:

యిడుమలెల్ల బాపె నేమరుండు

(వి.తి. అధ్య. రేఖ. 9.)

(ప్రస్తుత ముద్రణ, 34 పుట.)

ఇది చివరిరుమలయ్య కీర్తనగావున అతడు అన్నమాచార్యుని 'గురుడు' అని పేర్కొనియుండవచ్చు -- అని ఊహించి శ్రీ శాస్త్రిగారి రట్టు చేసి యుండురు. దీనిలో అర్థము కొంత సుఘటితమైనదని చెప్పవచ్చును. కాని మూలపాఠమును సవరించునపుడు మన యశీప్రాచీనమును విడిగ విప్పుగుర్తు (బ్రాకెట్టు)లో సూచించుట మంచిదిగదా. ఇదే పాటను 16వ సంపుటమున ప్రకటించినవారు "నేమరుండు" అని పరిష్కరించిరి. ఈ రేఖల వ్రాతలో 'డు', 'దు'లు గుర్తించుట ఒక్కొక్కసందర్భమున కష్టమయ్యెనను, 'డు' ముందున్న అరసున్న ఇక్కడ ఆ క్షేపమును పరిహరించుచున్నది. 'అరుండు'లో అరసున్న లేదుగదా? 'మరుండు'ను 'మరుడు'గా సవరింపదలచినచో వారైన సూచన లిచ్చియుండవలసినదే గదా?

'మరుండు' స్మరశబ్దముగదా? "స్మర్తులే ఇతి స్మరః" అని దాని వ్యుత్పత్తి. 'మరల మరల స్మరింపడు' అను యోగికార్థమున స్మరశబ్దమయైన 'మరుండు'ను గురువాచవముగ ప్రయోగించిరా -- అని నా సందేహము. పెదలిరుమలార్యు చివరిరుమలార్యు చిన్నవ్వులు గట్టి పండితవీరుల కోవకు చేరినవారు కావున, నే నట్లాహించితిని. ఇది బలవంతముగ లోగిన అర్థమునుకొన్నచో శ్రీ శాస్త్రిగారి పాఠమే రుచియైనది.

4. పీఠిక 38 పేజి పూర్వముద్రితము:-

దామెకొని పాదాలకుఁ దగ నేఁ జేసిన పూజ లివి

(సంపు. 7-104 పాట)

సవరించినది:

దామెకో నీ పాదాలకుఁ దగ నేఁ జేసినపూజ లివి

(అప్ప. అధ్య. రేఖ. 169)

(ప్రస్తుత ముద్రణ, 36 పుట.)

ఈ పాట, పీఠికలోను, సంపుటమునందును ఒకేతీరుగ ప్రకటంప బడినది. దీనిలోని భావము అన్నమాచార్యులు వేంకటేశ్వరునకు నిస్వార్థమైన తన సంకీర్తనపూజావిధి వివేదింపట. 'దామెకొని' అని క్వాంతముగ చెప్పినచో - ఎవరు దామెకొని, ఎక్కడదామెకొని, ఎందుకు దామెకొని - ఇత్యాది అకాంక్షలు సదుత్తరము లేక నిలుచుచున్నవి. ఊరకే "పాదాలకు" అన్నచో ఎవరి పాదాలకు అని అకాంక్ష ఎదురగుచున్నది. నీ పాదాలకు నేను చేసిన పూజ లివి (సంకీర్తనములు) 'దామెకో=దామెకొమ్ము' అని అన్న మయ్య వేంకటేశ్వరునకు విన్నవించినట్లు సుఘటితాన్వయ మగుచున్నది. కావున సవరింపవలసివచ్చినది. రేఖలవ్రాతలో అచ్చులపైని హ్రస్వదీర్ఘములు మన వ్యుత్పత్తిపై ఆధారపడియుండుటచేతనే ఇట్టి తడబాట్లు జరుగుచున్నవి.

5. పీఠిక 54 పేజి పూర్వముద్రితము:-

బలికే నంటాబోయి పయిండి వచ్చుకతన

పతి యవసరమునఁ బ్రాణమిచ్చిని

(పీఠిక)

బలికేనంటాబోయి పయిండి వచ్చు కతన (సం. 6, పాట 13)

సవరించినది:

బలికేనంటాబోయి పయిండి వచ్చుక తన-

పతియవసరమునఁ ప్రాణ మిచ్చిని

(అప్ప. అధ్య. రే. 103)

(ప్రస్తుత ముద్రణ, 50 పుట.)

ఇక్కడ 'వచ్చు' అను పాఠమును నిర్లక్ష్యముగ భావించి శ్రీ శాస్త్రిగారు 'వచ్చుకతన' యని సవరించియుండురు. సవరణకు సూచన చూపలేదు. 'డబ్బువచ్చుటవలన' అని వారి యర్థముగారిబోలు. ఆరవ సంపుటమున ఈ పాటను పరిష్కరించినవారైనా అర్థవిషయమున సందేహించినట్లు కాన

రాదు. శ్రీ శాస్త్రిగారి సవరణ కొంత సందేహించినట్టెనా తెలుపుచున్నది. ఆరవ సంపుటమును పరిష్కరించినవారు 'పయిండి పుచ్చ కతన' అని విభజించి వ్రాయుటలో అర్థమేమిగా నూహించిరో తెలియుటలేదు. 'పుచ్చక' లోని 'క' పారపాటుతో 'కవ'తో కలిసి 'కతన' అయినదేమో?

పారి సంక్లిష్టములేక వృద్ధముగ కాలక్షేపముచేయు మనసును మందలింపుట ఈ పాటలోని ప్రధానార్థము. ఏ యే ఊహలతో, ఏ యే త్రోవలలో నడచి మనుజుడు చెడిపోవునో అని ఒక్కొక్క చరణమున ప్రత్యేకముగ వింగడింపబడినవి. 'బ్రతికేనంటా బోయి పయిండి పుచ్చక = పుచ్చకొని, తనపతి యవసరమున అను పై పాదముతో సమన్వయించినచో, బ్రదుకొనతో ప్రభువుదగ్గర ధనము పుచ్చుకొని, వాని యక్కరకు నిలువైన తన ప్రాణ మిచ్చుచున్నాడని మందమతిని బోధించినట్లు భావము స్పష్టమగునని నా యూహ.

మరి షీలక *103వ పేజీలో "వెఱ్ఱులాల మీకు వేడుక గలివేను" అనుపాటలోని 5వ చరణము మూడవపాదములో కడపట 'ముట్టు' అని (అన్న.అధ్య.రేకు 196 పాఠము). దానిని శ్రీశాస్త్రిగారు 'మట్టి' అని సవరించిరి. నేను రేకుపాఠమును యథానిధిగ చూపి శ్రీశాస్త్రిగారి పాఠమును దానిప్రక్కనే చిప్పగుర్తులో ప్రశ్నార్థకముగ చూపితిని. 'ముట్టు పెంచు' అర్థము సరిపడదని కాబోలు శ్రీ శాస్త్రిగారు 'ముట్టును 'మట్టి'గా సవరించిరి. "ముట్టుపెంచు = అంటుపడినవారు తాకిన మట్టిపెంకు" అని కవియభిప్రాయముగ నే నూహించుచున్నాను. భాయాపహరణముగూర్చి అన్నమయ ఈ పాటలో ఘాటుగ దూషించినాడు. దాని భావతీత్రతకు నా యభిప్రాయ మనుకూలముగ నున్నదనుకొందును. ఈ పాట సం.7-260 పాటగ 'ముట్టు' శబ్దముతోనే ముద్రింపబడినది.

మాషదలమకొన్నచో గుర్తించుకొన్న వింకనూ గలవు. వానిలో చాళాభాగము 'నక్షత్రము' గుర్తుతో అక్కడక్కడ గుర్తించియున్నాను.

* మాప్రస్తుత ముద్రణ 95 పుట.

ఈ రేకుల వ్రాతలో ద్విరుక్తార్థమునకు ముందున్న 'నిండు సున్న' నిండుసున్నగా, ద్విరుక్తములుకాని పరుష సరళములకు ముందున్న 'నిండు సున్న' అరసున్నగ శాసనములవ్రాతమాది చదువుకొనవలసియున్నది. దానిని నేటివ్రాత కనుకూలముగ పరిష్కరించి ముద్రింపించుట పరిష్కర్తల భారము. ఈ షీలకలో చూపిన చాల పాటలలో పెక్కుతావుల పై అర్థానుస్మార, పూర్ణానుస్మారపద్ధతి గుర్తించబడినట్లు లేదు.

అది ప్రథమ పరిష్కరణముగాబట్టి, అప్పటి కముద్రితములైన రేకులలోని పాఠములనే ఎవరెవరిచేతనో చదివింపించి శ్రీ శాస్త్రిగారు తొందర తొందరగ ఈ షీలకను నిర్మించియుందురు గావున, పై విలరదోషములు దొరలియుండవచ్చు. "వెఱ్ఱుకునకు వంకపోలేమి చెడునె తీవు" అని రసకు లూహింపగలరు.

షీలక 17వ పేజీలో "అన్నమయ కొండ నెక్కునాటి కెనిమిదేండ్ల వాడని యున్నదిగాని, దాని నుపసయనముచే ద్విజత్సము వచ్చినదాదిగా నని యున్నయిందికొని యెనిమిదేండ్లవాడని, మాతృగర్భముననుండి పుట్టినదాది పడునాతోండ్లవాడని సరిమాచుకోవలెను. "కొండనెక్కునాటి కాటాడు సంకీర్తనకర్త" అని శ్రీశాస్త్రిగారు అన్నమయ కొండ జేరు నాటికి పడునాతోండ్లవాడై యుండవచ్చునని, దానికి ఉపసయనమైన దాదిగ నెనిమిదేండ్లు కూడినచో పడునాతోండ్లు కాగలవని, దూరదూరముగ ఎందు కన్యయిందిరో తోచకున్నది. అసలు చిన్నన్న వ్రాసిన చరిత్రములో ---

"ఇంతయై యంతయై యీడేటి బుద్ధి-
మంతుండై పంచసమంబులైనంత
నియతివై గురుఁ డుపనీతుఁ గావించి
నయవేది నధ్యయనంబు నేయించె"

(అన్నమాచార్యచరిత్రము పు. 13)

అని యున్నది. అన్నమయ్యకు అయిదవయేటనే ఉపసయన మైనదని అన్నమాచార్యచరిత్రకర్త చిన్నన్న చెప్పుచుండగా, ఆతనికి ఎనిమిదేండ్ల కువ-

నయనమైనదని అదియొక జన్మముగా తీసికొని, ఆ తరువాత వినిమిదేండ్లకు (16 యేండ్లకు) కొండ నెక్కియుండవచ్చునని మన మూహింపవలసినదని యేమి? తీక్షణబుద్ధియుగం అన్నమయ్యకు అయిదవయేట ఉపనయనము జరిగియుండుననుట అసంభావ్యమూ గాదు; అశాస్త్రీయమూ గాదు. శ్రీ శంకరాచార్యులకు అయిదవయేటనే ఉపనయనము జరిగినట్లు చరిత్ర చెప్పుచున్నది.

“ఉపనయనం బ్రాహ్మణసోద్యమే” 1.7.

“పంచమే నవమే వా కామ్యమ్” 1.8.

“గర్వాదిః సంఖ్యా వర్ణాణామ్” 1.9.

“తద్వితీయం జన్మ” 1.10.

“తద్వ్యసోత్ స ఆచార్యః” 1.11 --

అని గౌతమధర్మసూత్రములు. “నవమే త్వాయుష్కామ్యమ్ పంచమే బ్రహ్మవర్తన కామ్యమ్” అని, 1.8గ గౌతమ ధర్మసూత్ర వ్యాఖ్యానమున మన్మథిభాష్యము స్వేచ్ఛంతరముగ నుదాహరించినది. కావున ఐదవయేట ఉపనయనము శాస్త్రీయము. చురుకైన బుద్ధిగలవారికి ఏ కొందరికో చూత్రమే జరుగుట సంప్రదాయము.

స్వామినందకాంశభస్మచై మేటిమేధానియై ఐదేండ్లకే ఉపనయనము చేయించుకొన్నవాడు వినిమిదేండ్లకు సంకీర్తనము లల్లలేదా? పదునారేండ్ల నుండి స్వామి యాదేశముచేతనో తన సంకల్పముచేతనో అని నియతముగ సాగియుండవచ్చు.

ఇక, దుర్భరాహోరులగు నేటివారుగూడ కాలినడకన వినిమిదవ యేటనే కొండనెక్కిమండట ప్రత్యక్షమైన విషయమే. అట్లు అన్నమయ్యయు, పుట్టినదాది యినిమిదవయేటనే కొండ నెక్కియుండుట వింతగాదు.

“ఈ లీల నెనిమిదియేండుల పిన్న-

బాలుడెయ్యును నిష్ఠఁ బనిఁబూని యతఁడు

... ..

చిత్రవృత్తంబుల వేంకటసతికి
శతకంబు కుతుకంబు సమకూరఁజేసి
పదిరెండు నామముల్ బాగుగాఁ దీర్చి
పదమూవారందై వసురెంచి యుతఁడు”

(అష్టమాచార్యచరిత్రము పే. 26-27)

అని చిన్నన్న, తాతగారి చరిత్రమును దగ్గరకాలములో విన్నవాడు చెప్పుచుండగా, శ్రీశాస్త్రిగారు కోమలమతులుగాన, అన్నమయ్యను సుకు మారునిగ భావించి వినిమిదవయేట కొండనెక్కింపుటకు సందేహించిరి.

ఎక్కడో ఏవో కొన్ని చిల్లరమల్లరదోషములను ఎత్తిమాపవచ్చుగాని, శ్రీశాస్త్రిగారివలె ఇంత పరిశ్రమించి, నానావిషయములను వేకరించి, చిన్నన్న వ్రాసిన చరిత్రమునకనువుగా సాక్ష్యమిచ్చునట్టి సంకీర్తనములను అముద్రితములై రాగిరేకులలో ముగ్ధపడియున్నవానిని, కొండంత ఒపికతో, ఒడలు జడివాన గురియు నిండుశ్రమతో, పరమ భక్తిభావముతో జలగూర్చి ఇంత పెద్దపీఠికను సంతరించుట అందర కంటియైన పని గాదు. ఏ గ్రంథ-మైనను ఒకటికి పలుమార్లు పఠిస్తూరింపబడునపుడు కొన్ని సత్యములు, లోప-ములు వెలికి వచ్చుచుండుట సహజమే. అంతమూత్రమున ప్రథమ పఠి-ష్కర్తల భారము, జ్ఞానము చిన్నది గాబోదు. మొదటివారే తరువాతివారికి మార్గదర్శకులని భావించు రసీకులకు వేరుగ విన్నవించ పనిలేదు.

“వర్తి కర్తలు పురః పరమేకః తద్గతానుగతికో న మహోర్ధః” అనిన శ్రీహర్షుని వచనము మరువరానిది.

“త్రిస్తోత్రం తాళ్యపాక కవి విష్ణుపదోర్భవాం ।
సమాస్యాద్యాం కృతీ చక్రే ప్రభాకర భగీరథః ॥”

* * *

వివేకదీపిక - 2

మనప్రాచీనకవులలో ఆత్మచరిత్రము ప్రాసిక్తోన్నవారుగానీ, బ్రాయిండుకోస్తావారుగానీ అరుదు. తెలుగు కవులయందేకాక సంస్కృత కవులందు గూడ వారి చరిత్రసందేహము లీనాటికి పెక్కులు కలుగుచుండుట కిదియే కారణము. ఒకవిధముగ చరిత్రపరిశోధకుల కీది యొక పండుగ. ఎవరంతకు వారు నాసాంతఃకేశలుంఛనముగ కవుల చరిత్రలు చిత్రింపవచ్చు.

సుప్రసిద్దులైన పూర్వకవులలో తిక్కననుగూర్చి కేతన, శ్రీనాథునిగూర్చి దగ్గవల్లి దుగ్గన - రాధామాధన కవియు, పండితారాధ్యులనుగురించి సోమ నాథుడు ఇత్యాదులు సంగ్రహముగ చెప్పినట్లు వారి గ్రంథములు సాక్ష్యమిచ్చుచున్నవి.

తెలుగు కావ్యములలో, కృతిపతి వంశము, కృతికర్త వంశము అను శీర్షికలలో రెండవదానికింద కొందరు తమ వంశచరిత్రను సంగ్రహముగ చెప్పకొనియున్నారు. కాని ఆ చరిత్రముగూడ కొన్నిపట్ల సందేహ సంకులమే. ఒకే పేరితో తాతలు, మనుమళ్లు ఉండుటచే ఆ కవులకు ఆశ్రయులైన రాజులకాలము నాధారముచేసికొని స్వతారుంధతీన్యాయముగ వారి దేశ కాలములను నిర్ణయింపవలసియున్నది.

మన తాళ్ళపాకవుల విషయమునందు అట్టి సందేహములకు తావు లేదు. ఈ వంశపుకవికుటుంబమునకు తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు మూలపురుషులు. ఆయన తరువాత కొడుకులు, మనుమళ్ళుగూడ కవులుగా వెలసిరి. ఇదియు అపూర్వమే. పండితపుత్రన్యాయ మొక్కచోయినది.

అన్నమాచార్యుల పోత్రుడు, పెద్దతిరుమలాచార్యుల నాలుగవ పుత్రుడు నగు చిన్నన్న స్వయముగా తన తాతగారి చరిత్రము ద్విపదప్రబంధముగ వెలయించినాడు. కాలముచేతను, పంశమర్యాదలచేతను, దగ్గర కాలమున

తన వంశపురుషులనుగూర్చి వినియుండుటచేతను, ఈటనికి తాతగారి చరిత్ర అసంద్భిగముగ తెలిసినదనియే నమ్మవచ్చును. తనవారే తన కథ వ్రాయునంతటి చరిత్ర ప్రశస్తి గలవాడు అన్నమయ్యగూడ.

ఈ అన్నమాచార్యచరిత్ర (ద్విపద) మూలప్రతి ఒక్కటే కలదు. అది తప్పుల కుప్ప. దానిని కీ॥శే॥నేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ఎంతో పరిశ్రమించి ఈ రూపమునకు తెచ్చి 1949లో మొదటిసారిగ ముద్రింపించినారు. మూల గ్రంథమును, ముద్రిత గ్రంథమును ప్రక్కప్రక్కన ఉంచుకొని చూచినవారికిగాని శ్రీశాస్త్రిగారి పరిశ్రమ తెలియదు. ఇంతగా శ్రీశాస్త్రిగారు పరిష్కరించినను ఏదో కొన్ని జారుబాటులు మనకు కనిపించుచునే యున్నవి. అంతమాత్రమున శ్రీ శాస్త్రిగారి ప్రసిద్ధి, పరిష్కరణము మొక్కపోదు. ఒకే మూలప్రతితో పరిష్కరణము సాగించుట ఎంత కష్టమో ఆ పనిచేయువారికే యెరుక.

ఈ చరిత్రగూడ చిన్నన్న కావ్యశైలిలోనే రచించినాడు. అతని చేతిలో ద్విపద, గౌరవ రంగనాథులశైలి ననుకరించుచు, తనకాలమునకే ద్విపదలో ప్రసిద్ధి గనిన శైవకవుల ద్విపదశైలినిగూడ చచ్చరించుచు, కమ్మచ్చులో బంగారుకమ్మి తీరినట్లు సాగును. దానికి --

“ చిన్నన్న ద్విపద కెఱుగును

పన్నగం బెదలిరునులయ్య పదమున కెఱుగున్

మిన్నంది మెఱయు నరసిం-

గన్న కవిత్వంబు పద్యగద్యశ్రేణిన్”

అనిన తెనాలి రామలింగని వాటినే సాక్షి.

ఈ చరిత్రముమూత్రము రెండవసారిగ ముద్రితమగుచున్నది. శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయాధికారుల యనుమతితో, వారి ప్రావృత్తిత భాండాగారమునందలి దీని మూలప్రతిని తీసి శ్రీశాస్త్రిగారి ముద్రితప్రతితో సరిచూచి దీనిని ప్రకటించుచున్నాము. మా కీ యవకాశమిచ్చిన శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయాధిపతులకు నిండు మనసుతో మా కృతజ్ఞత తెలుపుకొనుచున్నాము.

ఇందు నా మదికి తోచినవానిని అక్కడక్కడ నక్షత్రముగూర్చుతో పాదదీపిక(Foot note)లో పొందుపరచియున్నాను. వానిలో కొన్నింటిని మాత్రము ఇందు వివరించి నా సవరణమునకు కారణములు విస్తరించుకొందును.

1. అన్నమాచార్యచరిత్రము ద్వినద మూడవపంక్తిలో "శ్రీవేంకటేశుఁ బోషితపద్మకేశు" అని యుండగా, శ్రీశాస్త్రిగారు "...కోశు" అని సవరించిరి. 'వేశ'శబ్దమునకే, 1.తలవెండ్రుక; 2.గుఱ్ఱపుమెడవెండ్రుక; 3.కిరణము; 4.యోని ఇత్యాదిగ అర్థములు గలవని మూ.ని., వా.ని. చెప్పుచున్నది. ప్రాడకవియగు చిన్నప్ప ఆ తరగతి ప్రయోగమునే చేసియుండునేమో యని నే నూహించుచున్నాను. శ్రీ శాస్త్రిగారి 'కోశు' పరిష్కరణము ప్రస్తావన నుటలో సందేహములేదు. చేయకుండినను అర్థము చెబ్బులీనియుండదని మాత్రమే చెప్పవచ్చు.

2. చరిత్ర 11వ పేజీలో "తనయుండు గల్గిన తన పెట్టులెల్ల" అని మూలము. "... ... పుట్టులెల్ల" అని శ్రీ శాస్త్రిగారి సవరణ. మూలపాఠమే ఒకవిధమైన లోకోక్తి కనుగుణముగా కని వాడెనేమో యని భావించవచ్చు. "దానముకొద్దీ బిడ్డలు - పూజకొద్దీ పురుషుడు" అని లోకోక్తి, 'తామెంత మంచివస్తువులను దానమిస్తే అంతమంచి బిడ్డలు పుట్టారు' అని దీని భావము. దానికి మూలపాఠ మనుగుణము. 'జన్మ భన్యమగువట్టు' అను సాధారణార్థమున శ్రీ శాస్త్రిగారి వ్రాతయు సబబే. పాఠము మార్చకుండినను పఠవాలేదనిమాత్రమే భావన.

3. 13వ పేజీ 6వ పంక్తిలో "కొండలప్పునికి మ్రొక్కుమటంచు ననక! యొండులాగుల జత లొనరించఁ డతఁడు" అని మూలము. "... ... జతు" అని శ్రీశాస్త్రిగారి సవరణ. అది 'జోత'గా నుండవచ్చునని అనుకొందు. గణభంగము కాదు. జతి=సంగీతములో యతి. జోత= నమస్కారము. మ్రొక్కుమటంచుమని చెప్పినపుడు 'జోత' లొనరించుట సహజమే కాని 'జతు' లొనరించుట సహజముకాదు. చిన్నబిడ్డల నాడించునపుడు 'ఏడు కొండలవాడా జోత', 'వెంకటరమణా జోత' -- ఇత్యాదిగ చెప్పట నేటికిని సుప్రసిద్ధమే.

" గట్టురా -
మాతి యనుంగుసామికిని జోతలు జోతలటంచు"

(పాదంగదర చరిత్ర 1-44)

ఇత్యాది మహాకవి ప్రయోగములు సుప్రసిద్ధములే.

4. చరిత్ర 16వ పేజీ 10వ పంక్తిలో

"కానిక రూకల కణజాలవారై" అని మూలము. "కానిక రూకలఁ గనజాలువారై" అని శ్రీ శాస్త్రిగారి సవరణ. కణజాలు=గాదెలు. స్వామికి బంగారు కణజాలున్నట్లు 24వ పేజీ 24వ పంక్తి "బంగారు గాదెల పజ్జ" అని చరిత్రలో గలదు. 'కానిక రూకల కణజాలవారై' అను సమస్తపదమైన మూలపాఠమే సరిపోవునుగదా.

5. 24వ పేజీ 15వ పంక్తిలో

" గుట్టున మది మ్రొక్కుకోరా కానుకలు
పెట్టరో దండముల్ పెట్టరో యిపుడె"

అని మూలము. "... ... మ్రొక్కికోరా" అని శ్రీశాస్త్రిగారి సవరణము. 'మ్రొక్కుకొన్న' అని యుండుట బాగేమో. 'రహస్యముగా మీరు మ్రొక్కుకొన్న కానుకలను ఇప్పుడు బాహ్యముగ స్వామికి సమర్పింపు'డని అర్థము సరిపోవునుకదా!

6. 28వ పేజీ 4వ పంక్తి "అల తలుపులు ఫెళఫెళన తెరమటయు" అని మూలము. "ఫెళఫెళన" అని శ్రీశాస్త్రిగారి సవరణ. ఈ సవరణవలన మూలములో ఒక అక్షర మెక్కువగుచున్న భందోదోషము తొలగినది గాని, యతిస్థానము స్పష్టపడలేదు. 'ఫెళఫెళని' అని యుండవచ్చు ననుకొందు. 'ఫెళ ఫెళ'+అనిలో అకారము యతియై నిలుచును. శ్రీశాస్త్రిగారి పాఠములో 'ఫెళన' ప్రక్కన అరసున్నయుండి 'చె' 'దె' గా సరళమైయున్నదోగూడ సరిపోయియుండెడిదే.

7. 31వ పేజీలో 19వ పంక్తిదగ్గర శ్రీశాస్త్రిగారు గ్రంథపాఠమన్నారు. అక్కడనున్న అసందర్భపాఠమునకు శస్త్రచికిత్సచేసి నరియైన పాఠముతో తరువాతి గ్రంథమును సాగించుటకు చాల శ్రమపడియుందురు. "దుల గుమ" ఇలాది అనన్వితభాగమును త్రోసిపుచ్చి "వేద్యంబులగు" ఇలాదిగ తరువాతి భాగమును పరిష్కరించిరి. ఒకే మూలప్రతియైనందున ఏమిపోయినదో ఎంతపోయినదోగూడ గుర్తించుట కష్టము. అన్నమయ్యకు వైష్ణవమిచ్చి, వంశసంస్కారములు చేసిన శ్రీవైష్ణవుల ప్రక్షియావద్దతియ, అన్నమయ్యతల్లి ఆతని వెదకికొనుచువచ్చి, విరక్తుడైన కొడుకును రక్తునిగ మార్చుటకు ఆతని గురువుల పజ్జ పడినపాటులు ఆ గ్రంథ పాఠమున ఉండవచ్చునని తోచుచున్నది.

8. 45వ పేజీలో 18, 19, 20, 21 వ పంక్తులు ప్రాసభంగముతో ముద్రితములైనవి. ఇది కేవలము కనుజారుబాటే.

" యోగమార్గంబున నొక కొన్ని బుధులు
రాగిల్ల శృంగార రసరీతిఁ గొన్ని
సారసనేత్రుపై సంకీర్తనములు
సరసత్వమునఁ దాళ నముఖముల్ గాఁగ
పరమతంత్రములు ముప్పదిరెండువేలు"

అని మూలము. ఇక్కడ 'సారసనేత్రుపై' అనుపాదము గుర్తాదిగా ర ప్రాసతో నొకటే యున్నది. దానినట్లే విడిచిన ద్విపదకాక ఏకపద కావలసివచ్చును. శ్రీ శాస్త్రిగారు ఆ యెంటిపాదమును జంటచేయదులది "వైరాగ్యరచనతో వాసింపఁ గొన్ని" అని తామేపూరించి యుందురు. సందర్భోచితమైన చక్కని పూరణము. ఈ పరిష్కరణ పరిశ్రమలో కొంత తడబాటు గలిగి,
" యోగమార్గంబున నొక కొన్ని బుధులు
వైరాగ్యరచనతో వాసింపఁ గొన్ని
రాగిల్ల శృంగార రసరీతిఁ గొన్ని
సారసనేత్రుపై సంకీర్తనములు"

అని ప్రాసభంగముతో అచ్చైనది. ఈ చిన్నదోషము ఇప్పుడు సవరింపబడినది.

¹ చూ. ప్రస్తుత ముద్రణ, పుట 48.

9. 46వ పేజీలో 17వ పంక్తి "వినిన వ్రాసినఁ జదివినఁ భేరు కొనిన" అని మూలము. అది "వినిన వ్రాసినఁ భేరుకొనినఁ జదివిన" అని ముద్రితమైనది. మూలపాఠము యిది కనుగుణము! ముద్రితపాఠములో ప్రాసయితికి పాల్పడవలసివచ్చును.

10. (1) పనిమంతుడు (27వ పే. 2వ పంక్తి), (2) శిరసావహించి (29వ పే. 15వ పంక్తి), (3) వాద్యదండెయు (36వ పే. 6-7 పంక్తులు) వంటి ప్రయోగములను వ్యాకరణము లీనడించినను, లోకసిద్ధిని పురస్కరించుకొని ప్రయోగించి, తాళ్ళపాకకుల తెగువను, వ్యావహారికవద్రసీతిని చూపినట్లున్నది.

తప్పుల తడకగానున్న మూల పుస్తకమును పఠన యోగ్యముగ పరిష్కరించినందులకు శ్రీశాస్త్రిగారికి ఆల్ఫ్రెడ్ సాహిత్యోత్కము బుణగపడియున్నది. నేను పైని జూపిన కొన్ని చిల్లరదోషములు, రెండవ ముద్రణము వారి చేతిమీదుగనే సాగియుండినచో సుపరిష్కృతములై యుండెడివి. కాని శ్రీ శాస్త్రిగారు ఒకటి రెండుస్థలములందు తప్ప ఎక్కడను మూలపాఠములు చూపలేదు. సవరించితినియు చెప్పలేదు. ఆ మూలపాఠము అంతటా చూపకుండుట మంచిదే. అది అంత సంస్కారముగల ప్రతి. సవరించితినిని చెప్పియుండినచో ఈ పరిష్కరణమున ఈ చూట కవసర ముండదు.

అన్నమయ్య మనుమడే ఇందుమించు సమకాలికుడు, ప్రామాణికుడు, రచనాధురీణుడునై దీనిని రచించుటచే ఈ చరిత్ర విలువ చాల గొప్పది. అందువలన దీనిని పీఠికతో జోడించి ముద్రించుటయేగాక, విడిగ కొన్నిప్రతులు ముద్రించి సాహిత్యజిజ్ఞాసువులకు అందింపఁచున్నాము. ఇట్లు రెండునిధముల ముద్రించుట కంగీకరించి, ఈ తాళ్ళపాక కవుల వాఙ్మయ పరిష్కరణ ప్రకాశములకు గొప్పగా తోడ్పడుచున్న తి.తి.దే.కార్య నిర్వహణాధికారులు శ్రీ P.S. రాజగోపాలరాజు I.A.S. గారికి, దేవసానంధర్మ కర్తలమండలి అధ్యక్షులు డా॥ చెలికాని అన్నారావు గారికిని చూ హోర్మైన

¹ చూ. ప్రస్తుత ముద్రణ, పుట 49.

ధన్యవాదములు. మా యీ కార్యములందు చేడక వాడోడుగానున్న శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్యకళాశాలాధ్యక్షులు డా॥ కాశీభట్ట - సేతు రామేశ్వరదత్తా గారికి, అచ్చపనులందు కడుజాగరూకులై మాకు తోడ్పడిన తి.తి.దే. ప్రెస్ మేనేజరు శ్రీ M. విజయకుమార్ రెడ్డిగారికిని మా యభినందనములు. శ్రమయుక్త దిద్దినవాని నన్నింటిని సవరించి వీలైనంత నిర్దుష్టముగ కూర్చిన అచ్చ కూర్చులకు ప్రశంసాపత్రములు దక్క చేరేమీయగలను. నా కి పరిష్కరణకార్యములందు అన్ని పనులలో యథాశక్తి సహకరించిన విరంజీవి శ్రీ K. రామచంద్రరాజుగారికి నా మంగళాశాసనములు.

"అప్పులుండుట మానవధర్మమండ్రు" అనిన రీతి మా కనుగొని దొరికిన దోషములను సరసులు మన్నించి తెలియపరచినట్లే పై పై ముద్రణములందు మెలకువగ నుండగలము.

కో॥ శ్రీ వేంకటేశ చరణార్జున మధువ్రతాయ

సంకీర్తనైకనిధయే స్వస్తిరామహాయ

అచ్చిన్నయః కృతి విమాం 'ద్విపద' జ్వరాశాం

భక్త్యా సమర్థ్య కవితా పరమార్థమాస ॥

తిరుపతి,

22-3-1978.

బుధవిధేయుడు

గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ,

ఆంధ్రకళాభ్యక్షుడు

శ్రీవేంకటేశ్వర ప్రాచ్యకళాశాల, తిరుపతి.

(తాల్చిపాక వాచ్చయ పరిశోధకుడు)

అన్నమాచార్యచరిత్ర పీఠిక

* * *

అవతరణిక

అన్నమాచార్యచరిత్రము! కథాపురుషుని మనుమండే రచించినది కాలబ ట్టివిలువగల ప్రామాణిక చరిత్ర గ్రంథము. తెనుగున ప్రాచీన కాలపుర జరిత్రగ్రంథములు కవీశ్వరులని, ప్రాచీనులే ఆ యా కవీశ్వరుల దగ్గఱి కాలమువారే కవితతో రచించినవి చాలఁ దక్కువ.

బసవపురాణము, పండితారాధ్యచరిత్రము, తిక్కనచరిత్రము (దశకు-౧ ఆ.), కృష్ణరాయచరిత్రము, రఘునాథనాయకాభ్యుదయము, నృసింహ గురు చరిత్రము ఇట్టివి కొన్నిమాత్రమే ప్రేత లెక్క కెక్కియున్నవి. అం దీ యన్నమా- చార్యచరిత్రము మతపాండిత్య కవితాప్రభుత్వతిగన్న మహానియుని చరిత్రమై చాలఁగా జరిగిన విషయములనే సవదరించునదిగా నిరూపణ కెక్కి నా కెక్కువ మక్కువ గొల్పినది.

దీనిరచయిత చివరిరుచెంగళనాథుండని నిందుపేరుగల చిన్నన్న. ఈతని విషయము 'అన్నమాచార్యసంతతి' అనుపట్టున వివరింతును.

1 ఈ యన్నమాచార్య చరిత్ర కాగితపువ్రాతపుస్తకమును కడపజిల్లా రామచోటి తాలూకా మడితొట్లగ్రామవాసి శ్రీతాల్చిపాక సూర్యనారాయణదబ్బాగు తిరు- పతి వేంకటేశ్వర ప్రాచ్యగ్రంథాలయమున కొనఁగిరి. ప్రారం తాటాకుప్రతి నమసరించి వారు దానిని 1940వ సంవత్సరములో వ్రాసెరట. దానితో రేవణూరి వెంకటాచార్యుని శ్రీపాదరేణు మాహాత్యమును, తాల్చిపాక చిన్నన్న తామ్రశాసనమునుగూడ వారి గ్రంథాలయమున కొనఁగిరి. తామ్రశాసనమును శ్రీమ. రామకృష్ణకవిగారు ఇక్కడి జర్నల్ వాల్యుం, పాట్టలో ప్రకటించిరి. ఈ యన్నమాచార్యచరిత్ర వ్రాతప్రతితో గ్రంథము ముగిసినతరువాత 7వ పుటలో "తాల్చిపాక తిరుచెంగళనాథుని జీవితచరిత్రము కొద్దేటివగర సందా- నములో ఉన్నది చూడవలెను." అని కలదు. అట్టిది కొద్దేటివగరమునఁ గలదేయో.

ఈ యన్నమాచార్యచరిత్రమునుబట్టిచేతాక, అన్నమాచార్య రచితములయిన సంకీర్తనములబట్టి, తత్ప్రసక్తములయిన శాసనములబట్టి, అన్నమాచార్యల పుత్ర పౌత్రాదులు రచించిన సంకీర్తన కావ్యాదులనుబట్టి కూడఁ దచ్చరిత్రము కొంత గుర్తించవగును. నలుదెఱఁగుల సాధనములను గ్రుచ్చి యెత్తి హృద్యమయిన తచ్చరిత్రము నుద్ధరింప యత్నింతును.

అన్నమయ నంశము

అన్నమాచార్యుఁడు నందవరవైదికబ్రాహ్మణావంశమున జన్మించినాఁడు. ఈ వంశమువారు ఋగ్వేదులు, అశ్వలాయన సూత్రులు, భరద్వాజ గోత్రులు. పాత్రపినాఁటిలోని తాళ్ళపాక గ్రామమున¹ నుండినవారు. మాకు లభించిన తాళ్ళపాకవారి యితర గ్రంథములలో నెందుఁగాని యన్నమయ పితృ-పితామహదుల ప్రశంస లేదు. ఇందే అది కలదు. (మా. 7వ పుట నుండి 11వ పుటవరకు). అన్నమాచార్యుని తాత విద్యాభ్యాసమునకు ఊటుకూరను బంధుగ్రామమున కరిగినట్లున్నది.²

అవతారము

అన్నమాచార్యునితల్లి లక్ష్మమాంబ మాడుపూరి³ మాధవ స్వామి భక్తురాలట. అది యామె పుట్టినింటివారి యూరు గాఁబోలును. అన్నమయ (శక.1346) క్రీ.శ. 1424 క్రోధి వైశాఖమాసమున విశాఖా నక్షత్రమున జన్మించినాఁడు. పన్నెదరాత్రాల్లో ముఖ్యులగు నమ్మాళ్వార్లు (శరణోపయతి) కూడ వైశాఖ విశాఖనే జన్మించిరి. జన్మోత్సవము పుట్టిన నక్షత్రమును బట్టియును, నిర్వాణోత్సవము చనిపోయిన తిథినిబట్టియును జరుపుట సంప్రదాయము. వైశాఖమాసమున విశాఖానక్షత్రము ప్రాయీకముగా పూర్ణిమా తిథికి వచ్చును. కనుక వైశాఖపూర్ణిమ జన్మతిథిగాఁగూడ నిర్ణయింప

¹ తాళ్ళపాక నేఁటి కడపజిల్లా రాజంపేట తాలూకాలోనిది.

² చినతిరుమలయ్య ఊటుకూరి చెన్నరాధునిమీఁద సంకీర్తనములు రచించెను. ఊటుకూరు తాళ్ళపాక దగ్గఱనే రాజంపేట తాలూకాలోనే నేఁడున్నది.

³ మాడుపూరు కడపజిల్లా సిద్ధవటము తాలూకాలో నున్నది.

వచ్చును (శక.1424) క్రీ.శ.1503 దుందుభి పాల్లణ బహుళ ద్వాదశినాఁడాతఁడు దివ్యధామ మందినాఁడు. ఆతని జీవితవరిమాణము 79 ఏండ్లు. ఇటు చూడఁగా నేఁటి కాతఁడు జన్మించి 524 ఏండ్లయినది¹. దివ్యత్వమంది 445 ఏండ్లయినది.²

వేదాంతదేశికులు శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారి గుడిఁకుంట యంశమున నవతరించిరి ప్రఖ్యాతి. మన యన్నమాచార్యులు స్వామి నందవరము (ఖడ్గము) నంశమున నవతరించిరి ప్రఖ్యాతి. (మా.11,12 పుటలు)

బాల్యము

అన్నమాచార్యునకు బాల్యమునఁ దల్లిదండ్రులు, వదినెయ్యలు పనులు చెప్పఁటయు, భగవద్భక్తిపరాయణులై యాతఁడు వానిని జేయఁజాలక చీకాకు పడుటయు జరిగెను. (మా. 14,15 పుటలు.) కుటుంబము-వారిపలఁ దాను జీకాకుపొందుటను సూచించు సంకీర్తనములు కొన్ని యన్నమాచార్య సంకీర్తనములలోఁ గలవు, అందొకటి:-

సామంతం

అయ్యో పోయఁ బ్రాదుముఁ గాలము
ముయ్యండు మనసున నే మోహమతి నైతి ||పల్లవి||

చుట్టంబులా తనకు సుతులఁ గాంతయఁ జెలులు
వట్టియాసలఁ బెట్టువారే కాక
నెట్టుకొని వీరు గడు నిజ మనుచు హరి నాత్మఁ
బెట్టనేరక వృథా పిరివీకు లైతి ||అయ్యో||

తగు బంధుల తనకుఁ దల్లులనుఁ దండ్రులను
వగలఁ బెట్టుదుఁ డిరుగువారే కాక
మిగుల వీరల పొందు మే లనుచు హరి నాత్మఁ
దగిలించరేక చింతాపరుడఁ నైతి ||అయ్యో||

¹ క్రీ.శ. 1977 నాటికి 553 సం.

² 474.

అంత హితులూ తనకు నన్నయనూ దమ్ముయను

వంతువాసికి బెనంగువారే కాక

అంతరాత్ముడూ శ్రీ వేంకటాద్రిశుఁ గొలువ కీటు

సంతకూటముల యలబడికి లోనైతి

॥అయ్యో॥

అన్న. అధ్యాయ. 29 పేజీ.

సంకీ. 179 - సంపు. 1 (1980)

స్వామి సాక్షాత్కారము

అన్నమయకుఁ బదునాఱవయేఁడు స్వామి ప్రత్యక్షమయిన ట్నాయన సంకీర్తనముల లోలిరాగి టేకుమీఁదఁ జెక్కింబడియున్నది. నాఁటనుండియే స్వామి యానతివొప్పన నాటఁడు సంకీర్తనములు రచింప నారంభించెను. నమ్మాళ్వార్లు(శతకోపయతి)కూడఁ బదునాఱవయేఁడునే ప్రజ్ఞాపూర్వులై దివ్యప్ర బంధరచన సాగించిరి. అన్నమయ తనకు స్వామి బాల్మమున దర్శనమిచ్చుట నిట్లు సంకీర్తనములఁ జెప్పకొన్నాఁడు.

భూపాళం

ఇప్పు ఁటు కలగంటి నెల్లలోకములకు-

నప్పఁడగు తిరువెంకటాద్రిశుఁ గంటి

॥ప్రల్లవి॥

అతిశయంబైన శేషాద్రిశిఖరము గంటి

ప్రతిలేని గోపురప్రభలు గంటి

శరకోటిసూర్యరేజములు వెలుంగఁగఁ గంటి

వతురామ్మఁ బొడఁగంటిఁ జయ్యన మేలుకంటి

॥ఇప్పు॥

కనకరత్న కవాటకాంతు లిరుగఁడఁ గంటి

ఘనమైన దీపసంఘములు గంటి

అనుషను మణిమయముగు కిరీటము గంటి

కనకాంబరము గంటిఁ గ్రక్కన మేలుకంటి

॥ఇప్పు॥

అరుదైన శంఖచక్రాదు లిరుగఁడఁ గంటి

సరిలేని యభయహస్తము గంటిని

తిరువేంకటాచారాధిపునిఁ బొడఁగఁ గంటి

హరిఁ గంటి గురుఁ గంటి నంతట మేలుకంటి

॥ఇప్పు॥

అన్న. అధ్యాయ. 6 పేజీ.

సంకీ. 38 - సంపు. 1 (1980)

పాడి

*సందేహ మెక్కడా లేదు సంతోషించుకొంటి నేను

కందువ బ్రహ్మానందము గైకొంటి నేను

॥ప్రల్లవి॥

మన్నఁగా సంకీర్తన నానోరి కిచ్చితి గనుక

నన్న రక్షింతువే యనుచు నమ్మితి నేను

పిన్నవారడే నీవు నన్నుఁ బేరుకొంటివి గనుక

యెన్నఁగ నీదేర్తువని యియ్యకొంటి నేను

॥సందే॥

శ్రీకాంతుఁడ నీ మూర్తి నా చిత్తములో నిల్వఁగాను

నాకు నీవు గలవని నమ్మితి నేను

దాకాని లోకములో నీ దాసుఁ డనిపించగా

ఈకడ నేలితివని యెఱిగితి నేను

॥సందే॥

తైవనమై నీవు నాకుఁ గలలో నానతియ్యఁగా

నావద్ద నున్నాఁడవని నమ్మితి నేను

ఏవేళా శ్రీవేంకటేశ యెదుటనే వుండఁగాను

పావనమై యిన్నిటాను ప్రబలితి నేను

॥సందే॥

అన్న. అధ్యాయ. సంపు. II (1986), 244 పుట.

తిరుపతికిఁ బయనము

అన్నమయ కాడిన మూర్తిల నమ్రతావ్యమగాను పాడిన పూర్తిల బరమగానముగాను గాఁజొచ్చినవి. తిరుపతియాత్రకుఁ బయన మయ్యెను. పరుసగుంపువారిట్లు పొడఁజొచ్చిరి. (మా. 15,16 పుటలు)

* ఈ సంకీర్తన పెదతిరుమలాచార్యుల అధ్యాత్మసంకీర్తనములలో కలిసియున్నది. మా. సంకీ. 414 - సంపు. 21 (1974)

నేడకుకొందామా వేంకటగిరి వేంకటేశ్వరుని
అనుటమొక్కలవాడే అదిదేవుడే నాడు
తోసుని పళ్ళాలవాడే దురితదూరుడే
నర్తకానులవాడే నవజనాభుడే పుట్టు
గొడ్డురాండ్రకు బిడ్డలనిచ్చే గోవిందుడే
ఎలమిఁ గోరివనరా లిచ్చే దేవుడే నాడు
అలమేల్చంగా శ్రీవేంకటాద్రివాభుడే
॥వేడు॥

తాళ్ళపాక శేషాచార్యులుగారి వ్రాతప్రతి.

దిగువతిరువతి క్షేత్రము పొలిమేరలో తాళ్ళపాకగంగమ్మ యను గ్రామ దేవత గలదు. తాతాయగుంట గంగమ్మ¹ అంకాళమ్మ ఇత్యాది నామముల గ్రామసీమాదేవత లింకను గలరు. అందరకంటె దాళ్ళపాక గంగమ్మ

¹ తాతాయగుంట గంగమ్మనుగూర్చి యీ కథ గలదు:- ఎప్పుడో తిరువతి నుండి తిరుమల తాతాచార్యులవారు శిష్యసంపారము చేయుచు కడపప్రాంతముల నొకయూరి కరుగంగా జరిగినది. ఆ యూర నెప్పుడో వెలసియున్న గంగానమ్మ భయంకర వ్యాధులచే ప్రతివత్సరము నవంభాకజనమును నాహుతి కొనుమండుటయు నొకప్పుడు జాత్ర జరుగుచుండగా నామె జాలిదలంచి మేడారి కొక నరబలి యిచ్చుచో నీ మారణ మాపివేయుదు ననుటయు గ్రామస్థు లందుల కంగీకరించుటయు జరిగెను. ఏడేటలు జాతరనాళ్ళలో బాటసారిగా వచ్చిన పరాయి యూరివాని నొకని బలిపెట్టుట జరుగుచుండెను. ఒక మేడల తాతాచార్యులుగారు చిక్కరి. గురువుగారిని గోల్పోవుటా యని యూరివారు తటపటాయంపసాగిరి. ఎవరో తెలిసి అచార్యులవారు భీషునివలె బలి యుగుదునని వెఱపు మూర్చిరి. బలిగావలసిననాడు జాతర చోట అష్టాక్షరీ, నారాయణ కవచాదుల ననుసంధించుచు శిష్యులకుఁ జేయు శంఖ చక్ర ముద్రాంకీతముల తిరునఁ గాక కణకణ నిప్పు రిగిల్చించి శంఖచక్ర ముద్రల నెఱ్ఱగాఁ గాల్చి యుంచిరి. జాతరలో నమ్మవారి పూనకముతో నొకబట్టెందు బలిబలి యనుచు వారిమీదికి దూఱెను. అచార్యులవారు పట్టుకారతో శంఖచక్ర ముద్రల నా పూనకమువారి రెండు భుజములమీఁద గట్టిగా నంటించఁబోయిరి. శివశక్తి పాటిపోఁజూచి వెనుదిరిగెను గని మంత్రప్రభావమునే నడుగు పాగక నిలిచిపోయెను. ముద్ర వీపుమీఁదఁ జెడెను. తాతాచార్యులుగారి ముద్ర భుజము దప్పినా వీపు

ప్రాసినదేవతయుట. ఇప్పటికి నా దేవి తిరువతి పొలిమేరలోనే కలదు. పూర్వము తిరువతియాత్రకు వచ్చు యాత్రికు లా క్షేత్రదేవత నర్చించి క్షేత్రప్రవేశము చేయుచుండెడివారట. అన్నమయ యా దేవతకు మొక్కు వెల్లించెను. (మా. 16, 17 పుటలు.) తొలుత నా దేవతను తాళ్ళపాక యన్నమయ యర్చించుటచేతనేమో యామెకు తాళ్ళపాక గంగమ్మ యని పేరయ్యెను. తిరువతిలో నేడేటలు జరుగు గంగమ్మ జాతర యీ గంగానమ్మలకై యేర్పడినదే.

అన్నమయ యంతటఁ దిగువతిరువతికి విచ్చేసి యిట్లు సంకీర్తనము చేసెను.

మలహరి

అదె చూడు తిరువెంకటాద్రి నాలుగు యుగము
అందు వెలుగొందీ ప్రభ మీఱఁగాను

॥పల్లవి॥

ఈగ నూటయిరువై యెనిమిది తిరువతులం గల
స్థానికులును చక్రవర్తి పీఠకములును
అగణితంబైన దేశాంత్రుల మతంబులును

నధికమై చెలువొందఁగాను

మిగుల నున్నతములగు మేడలును మాడుగులు

మితిలేని దివ్యతపసు లున్న గృహములును

వొగి నొలగుఁజెరుమాళ్ళ పునికీపట్టులు వెలయు

దిగువ తిరువతి గడవఁగాను

॥అదె॥

తప్పదన్న సామెత తదాదిగా వెలసెను. గంగానమ్మ యా యాచార్యులవారి కాళ్ళపై వారి శరణాగతులారాయెట్లను. అమెకు శిష్యుల ననుగ్రహించి యాచార్యులవారు తిరువతికిఁ దోడ్కొని, యూరివెలుపం వెలకొల్పిరి. నాఁటితో నా గ్రామపువారి కామెవలని పీడ తొలఁగెను. నాఁడునుండి తిరువతిలో తాతాచార్యులవారియనుమతి నామె కేడఁటలు జంతుబలుతోను మధ్యపుఁజూలుతోను నిన్నటిదాఁక జాతర సాగినది. మహాత్ముల యనుగ్రహమున నేడామె శుద్ధ సాత్త్వికదారై మధ్యపుఁజూలును జంతుబలిని విడనాడినది.

పాదలి యరయోజనము పాడవుననుఁ బోలుపొంది
పదివొండు యోజనంబుల పరపుననుఁ బరగి
చెదర కే వంకఁ జూచిన మహాభూజములు
సింహ శార్దూలములును
కదిసి సురవరులు కిన్నరులు కింపురుషులును
గరుడ గంధర్వ యక్షులును విద్యాధరులు
విడితన్నె విహారించు విశ్రాంతదేశముల
వేడుకలు దైవాఱగాను

॥అరె॥

ఎక్కువల కెక్కువై యెవఁగి వెలసిన పెద్ద
యొక్కు డతిశయముగా నెక్కి నంతటిమీఁద
అక్కజంబైన పల్లవరాయని మఠము
అల యేట్ల పేడ గడవక
వక్క నేఁగుమ నవ్వచటి గడచి హరిఁ దుండ
మ్రొక్కుచును మోకాళ్ళ ముడుగు గడచినమీఁద
నక్కడక్కడ వేంకటాద్రిశు సంపదలు
అంతంతఁ గానరాఁగాను

॥అరె॥

బుగులుకొను పరిమళంబుల పూవుదోలులును
పొందైన నానావిధంబుల వనంబులును
నిగిడి క్రీక్రిటిసి పండిన మహావృక్షముల
వీడలను నిలిచి నిలిచి
గగనంబు దాఁకి శృంగారరస భరితమై
కనకమయమైన గోపురములనుఁ జెలువొంది
జగతీధరుని దివ్య సంపదలుగల వగరు
పరగుననుఁ గానరాఁగాను

॥అరె॥

ప్రాకటంబైన పాపవివాళనములోన
భరితమగు దురితములు సగిలి పొలుచునుండ
అకాశగంగ తోయములు సోఁకిన భవము
అంతంత వీడిపాఱఁగను

ఈకడనుఁ గోనేట యులులుఁ బాశుపతులొ మును
తెన్న నగలమై నున్న వైష్ణవులలో
నేకమై తిరువేంకటాద్రిశుఁ దాదరిచి
యే ప్రొద్దు విహరించఁగాను

॥అరె॥

అన్న. అధ్యాయ. 37 చేక.
సంకీ. 227 - సంపు. 1 (1980).

శేషాద్రి దర్శనము

శ్రీ రాగం

అదివో అల్లదివో హరివాసము
పదివేల శేషుల పడగల మయము

॥వల్లవి॥

అదె వేంకటాచల మఖిలోన్నతము
అదివో బ్రహ్మాదుల కపురూపము
అదివో విత్తనివాస మఖిలమునులకు
నదె మాడుఁ డదె మ్రొక్కుఁ దానందమయము
చెంగుట నల్లదివో శేషాచలము

॥అది॥

నింగి నున్న దేవతల నిజవాసము
ముంగిటు నల్లదివో మూలమన్న భవము
బంగారు శిఖరాల బహుబ్రహ్మమయము
కైవల్యపదము వేంకటనగ మదివో
శ్రీవేంకటపతికి పీరు లయినది
భావింప సకలసంపదరూప మదివో
పావనముల కైల్ల భావనమయము

॥అది॥

అన్న. అధ్యాయ. 4 చేక.
సంకీ. 23 - సంపు. 1 (1980).

రామప్రీయ

కట్టెదుర వైకుంఠము కాణాచయిన కొండ
తెట్టెరాయ మహిమరే తిరుమల కొండ

॥వల్లవి॥

వేదములే శిలలై వెలసినదీ కొండ

యేదెసఁ బుణ్యరాసులే యేఱులైనదీ కొండ

గాదిలి బ్రహ్మాదిలోకముల కొనల కొండ

శ్రీదేవుఁ డుండేటి శేషాద్రి యీ కొండ

సర్వ దేవతలు మృగజాతులై చరించే కొండ

నిర్వహించి జంధులే నిట్టచవులైన కొండ

పుల్కిఁ దపసులే తరువులై నిలిచిన కొండ

పూర్వపు టంజనాద్రి యీ పాడవాటి కొండ

॥కృష్ణ॥

వరములు కొటారుగా వక్కణించి పెంచే కొండ

పరగు లక్ష్మీకాంతు సోఽబసపుఁ గొండ

కురిపి సంపదరెల్ల గుహల నిండిన కొండ

నిలిచైన దిదివో శ్రీవేంకటపుఁ గొండ

॥కృష్ణ॥

అన్న. అధ్యాయ. 282 తేజ.

సంకీ. 471 - సంపు. 3 (1986).

అహిరి

తోరణములే త్రోవెల్లా

మూరట బారట ముంచిన లతల

॥వల్లవి॥

కూరిమి మటములు గోపురంబులును

తేరుపడగలే తెరువెల్లా

కోరిన సండ్లు గురిపేటి తరువులు

తోరములై వెదురు జొంపములు

॥తోర॥

ఆటలుఁదిరుపులు నందపు టురుపులు

పాటలు వనవైభవమెల్లా

కూటున నెమిళ్ళ కోనిల గుంపులు

వేటలఁ దేటల పెనుఁగూటుములును

॥తోర॥

వింజామరలును వివనకల్పలును

గొంజగొడుగులే కొండెల్లా

అంజనగిరిరాయఁడు వేంకటపతి

పండినని పరుషల కొదవఁగను

॥తోర॥

అన్న. అధ్యాయ. 20 తేజ.

సంకీ. 119 - సంపు. 1 (1980).

అన్నమయ దిగువతిరుపతినుండి వేకువజామున బయలుదేరి అడిపడి నరసింహుని, తలయేరుగుండును, పెద్దయెక్కడును, కపురపుఁగాలువను దర్శించుచు జామెక్కునరికి మోక్షాశ్రముడుపువడ కేఁగెను.

తలయేరుగుండు

అడిపడిదగ్గఱనే గొప్ప చింతచెట్టు నేఁడును గలదు. శ్రీ వేంకటేశ సే వాక్రమమున నది ప్రస్తుతి గన్నది. అన్నమాచార్యుఁడు దీనిఁ జేర్చొన్నట్లు లేదు.

ఏచా మున్నిద్రమభగాం దివ్యాం తస్మాలత శ్చుభే ।

శ్రీనివాసపదాంభోజే స్వసంకర్పాత్ సముత్థితే ॥

తస్మాలత స్వయంస్యక్తా సరోయోగముభావసి ।

లక్ష్మీన్నసింహం శేషాద్రిం ప్రణవత్వ కృతాంజలిః ॥

శ్రీ వేంకటేశసేవాక్షరముః.

చింతచెట్టు దాటిన తర్వాత నరసింహస్వామి, తలయేరుగుండు, అక్కడనే శ్రీపాదములు నున్నవి. కొండపీఠి కెక్కువారును దిగువారును తలనొప్పి, కాయనొప్పి కలుగకుండుటకై యీ గుండును దలతో, మోక్షా శ్చుకోఁ దాఁకుదురు. కనుకనే దానికిఁ దలయేరుగుండన్న పేరయ్యెను. (చూ. 17వ పుట.)

శ్రీపాదములు

శ్రీరామానుజాచార్యులవారు తిరుపతికి విచ్చేసి కొండపై స్వామి సన్నిధిని మూన్నాళ్ళు వసించి యటుపై దిగువ తిరుపతిలో నొక వత్సరము

నెలకొని తిరుమలనంటిగారికడ రామాయణరహస్యార్థములఁ దెలిసికొనిరట! తిరుమలనంటి ప్రొద్దుట స్వామిని సేవించి కొండ దిగి యడిపడికడఁ దలచేరుగుండు దగ్గఱే మండపమునకు రాఁగా రామానుజాచార్యులవారు గోవిందరాజ స్వాధీనుండి యక్కడికరిగి రహస్యార్థములఁ దెలిసికొనుచుండెడివారట. తిరుమలనంటి యొక్కనాఁడు స్వామిస్వాధీని మధ్యాహ్నపురాజ సాగదయ్యెఁగదా యని ఖిన్నుఁడు కాఁగా స్వామి నీ కా కొఱత తొలగిపోఁగలదు దుఃఖింపకుమని స్వప్నోద్బోధము కావించిరట. మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలపురాజ చేసి వచ్చి రామానుజుల కుపదేశము చేయుచుండగా మధ్యాహ్నపురాజ సమయమునకు దివ్యకుసుమ తులసీ మృగమద కర్పూర సుగంధముతో స్వామిపాదములు ప్రత్యక్షమయ్యెనట. అదాది శ్రీపాదముల కక్కడ ప్రతిష్ఠ కలిగెను. ఇతిహాసమాలలోనే ఈ కథ.

ముఖారి

బ్రహ్మ గడిగిన పాదము

బ్రహ్మము దానె నీ పాదము

॥పల్లవి॥

చెలఁగి నమధ గొలిచిన నీ పాదము

బలి తల మోపిన పాదము

తలకక గగనము దన్నిన పాదము

బలరిపు గాచిన పాదము

॥బ్రహ్మ॥

కొమిని పాపముఁ గడిగిన పాదము

పాము తల నిడిన పాదము

ప్రేమపు శ్రీపతి పిసికేటి పాదము

పామిడి తురగపుఁ బాదము

॥బ్రహ్మ॥

వరమ మోగులకుఁ బరిపరి విధముల

పర మెసఁగెడి నీ పాదము

తిరువేంకటగిరి తిరమని చూపిన

పరమపదము నీ పాదము

॥బ్రహ్మ॥

అన్న. అధ్యాయము. 31 శ్లోక.

సంకీ. 191 - సంపు. 1 (1980).

కురువనంది

తలచేరుగుండు దాటిన తర్వాత కుమ్మరమండపమని యొక స్థలము గలదు. అది నేఁడు చెడినది. అక్కడి తాళ్ళు మెట్లకుఁ బ్రక్క గోడ తాళ్ళుగా మాఱినవి. ఆ తాళ్ళమీఁదఁ గురువనంది కథా శిల్పము లున్నవి.

ఒక కుమ్మరి స్వామికీఁ బ్రతిదినము నంటకుండలుచేసి యర్పించుచు దాని యాయతిచే జీవించుచుండెను. అనుదినము నెడతెగక యా పని యుండుటచే నాతనికి స్వామిదర్శనము తఱచుగా లభింపదయ్యెను. కొయ్యతో శ్రీనివాసమూర్తిని గల్పించుకొని యూతఁడు కుండలు చేయుగా మిగిలిన మట్టితోఁ బుష్పములు గావించి యూ మూర్తి నర్పించుచుండెను. తొండమానుండను రాజు ప్రతిదినము స్వామికీ బంగారుపూలతోఁ దొలి పూజ జరుపుచుండెను. ఒకనాఁడు రాజు స్వామిపాదములపై నర్పించిన బంగారు పూ లొకప్రక్కకు జూతయిండుటయు మట్టిపూవులు శ్రీపాదములపై నుండుటయుఁ గానవచ్చెను. రాజు చూచి విచారించఁగా కుమ్మరి తన యున్నచోట నర్పించుచుండిన పూవు లని యగుట తెలియవచ్చెను. రాజు కుమ్మరిని దర్శించి, తన కట్టియొగ్గత నర్పించెను. స్వామి కుమ్మరికిని, అహంకృతి తొలగించుకొనిన రాజునకును సాన్నిధ్య మొసఁగెను. ఈ కథ వేంకటాచలమాహాత్మ్యమునఁ గలదు.

కాంబోధి

కురువనంది తిరుమల కురువనంది నీ

చరణములే కొలిచి బ్రతికె కిరీటుము గలరాజు

॥పల్లవి॥

దన్నరామటనుండి నీవు పువ్వులఁ బూజించితే అని

చివ్వున అచ్చని యడుగుఁదామెరలపై చెలఁగి యన్నడే నిలిచె

పువ్వులకు తెక్కలున్నచో లేక పుండరీకాక్షుని మహిమో

నివ్వటిల్లు నీ భక్తియొకాని నేఁడు నాతోఁ జెప్పవే ॥కురు॥

పాంకపుడోసిటి యడుసున లెప్ప పారలిన గన్నేరుఁబువ్వులు
కుంకుమగంధ మాకల్పములపై కోరి నేఁడి నిలిచె

ఐంకమన్నది యెంత వాసనో లేక పారిజాతముల కెక్కుడో
వేంకటపతి కెంత వేడుకో నాకు వివరింపవె అప్పయ్య ||కురు||

దోసిటిలోపల జెట్టిన శ్రీతులసి సేవంతిపువ్వులు

వాసిగ జగమెల్ల కుక్కిలో విడుకొన్నవాని మేనెల్ల నిండె

వేసదారి యలమేలుమంగ శ్రీవేంకటేశ్వరుని మహిమో నీ

దాసతనము బలమో కాని తలంపు నాతో జెప్పవే ||కురు||

శేషాచార్యులుగారి వ్రాతప్రతి.

పెద్దయెక్కుడు

ఇక్కడ మెట్లు నిట్టనిల్చునను చాలాయెత్తుగాను నుండును. తిరుమల
యెక్కుటలో నెక్కువ శ్రమకరమయిన యెక్కుడిది.

కర్పూరపుంజాలున

“కపురంపుంజాలు గడు నూలుకొలుపు కపురంపుంజాలున” యట.
పెద్దయెక్కుడు దాటిన తర్వాత మోకాళ్ళ ముడుపునకుం బూర్వ మీ
కాలున గలదు. అక్కడ నా సెలవేటి జాలు నీళ్ళు సుగంధము
గలిగియుండునట. సేవాక్రమమున నిట్లున్నది. “తటః కర్పూరసురభీ తీర్థం
కర్పూరనిర్దరమ్”.

మోకాళ్ళ ముడుంపు

సాలగ్రామమయమైనది గనుక నింకపీఠంబు బర్హతము పొదములతోఁ
గాక మోకాళ్ళతో నడచుట జరిగెడిదట. కాన మోకాళ్ళ ముడుంపని
సే రయ్యెనందురు. ఒక్కొక్క మెట్టు మోకాటి యెత్తుగలిగి మోకాళ్ళ
ముడుమకొనుచు నెక్కువలెను. కనుక నా సేరయ్యెననియు నందురు.

“అలమేలుమంగకు నాశుమార్గమున
సంతింతుంగు నొక్క శతకంబుఁజెప్ప” చూ. 21 పుట.

తెలియక చెప్పగొళ్ళతోఁ గొండ నెక్కుచు బడలి మోకాళ్ళ ముడుంపు
దగ్గఱ నన్నమయ నెదురుపొడకింద నొకబండపై మైమఱచి నిద్రించు

చుండఁగా నలమేలుమంగంబు దర్శనమిచ్చి యూఱడించి, చెప్పులు విడిచి
కొండ నెక్కుమని తెలిపి దివ్యప్రసాదము ప్రసాదించి యాకలిదీర్చి యరు
గుట, మెలకువగాని కళవళమంది యూతఁడది నిజమో కాదేమో యని
సంశయించి, కడకు నమ్మి యాశుకనితగా నమ్మిచారిమీఁద శతకము చెప్పుట
జరిగినది.

చ|| అరిసెలు నూనెబూరియలు నొంగులు జక్రైరమండెగల్ వడల్
బురుడలు పాలమండెగ లపూపము లయ్యుంమేలుమంగ నీ
కరుడుగ విందునెట్టుం బరమావృతంబుల సూపకోట్లతో
నిరతి వినిర్మలాన్నముల నేటులసోనల వేంకటేశ్వరా!

ఉ|| చొచ్చితిం దల్లి నీ మఱుగు సొంపుగ నీ కరుణాకటాక్ష మె
ట్టిచ్చెదా వాకు నేఁడు పరమేశ్వరి యో యలమేలుమంగ నీ
మచ్చిక నంపు నీ తరుణిమన్న నే నిమఁ గంటి నీకు నా
బచ్చెనమాట లేమిటికి బ్రాతివి చూడఁగ వేంకటేశ్వరా!

ఉ|| యోగ్యత లేని కష్టంబు నయోగ్యుండ నన్నిటం జూడ గర్భ ని
ర్భాగ్యుండ నీ కృపామతికిఁ బ్రాప్తుండ నో యలమేలుమంగ నా
భాగ్యము నీ కృపాగరిమఁ బ్రాప్తము కావు మటంచు సారె నీ
భాగ్యవతీశిరోమణినిఁ బ్రస్తుతిచేసెద వేంకటేశ్వరా!

ఉ|| అమ్మకుం దాళ్ళపాకభనుం డన్నండు పద్మశతంబుం జెప్పెఁ గో
కొమ్మని వాక్త్రమానములం గూరిమితో నలమేలుమంగకుం
నెమ్మది నీవు చేకొని యనేక యుగంబులు బ్రహ్మకల్పముల్
పమ్మద మంది వర్ణిలుము జన్మనలీలల వేంకటేశ్వరా!

‘వేంకటేశ్వరా’ యని పద్యంతసంబోధనమున్నను నిందుఁ బ్రతి పద్య
మును నలమేలుమంగంబికా ప్రస్తుతిపరమే. కడ పద్యములో కవికూడ
- అమ్మకు అలమేల్మంగకు పద్మశతము చెప్పితి ననెను - కనుక నిది
- యలమేల్మంగంబికాస్తుతి శతకమే యనఁదగినది.

అన్నమాచార్యచరిత్రలో నన్నమయ కొండ నక్కనాటి కెనిమిదేండ్ల వాడని యున్నది గాని, దాని నుపసయనముచే ద్విజత్వము వచ్చినదాదిగా నని యన్వయించుకొని యెనిమిదేండ్లవాడని, మాత్ర గర్భమున నుండి పుట్టినదాది పదునాతేండ్లవాడని సరి మాచుకోవలెను. కొండనె క్కునాటి కాలండు సంకీర్తనకర్త. పదునాఱవయేట స్వామిప్రత్యక్షమై సంకీర్తన రచనానుగ్రహము చేసినాడని రాగితోపమీంద నున్నది.

త్రోవభాష్యకారులు

దేసాళం

గతులన్ని ఖిలైన కలియుగమందును

గతి యీతండే చూపె ఘనగురురైవము

॥వల్లవి॥

ఈతని కరుణనేకా యిల వైష్ణవులమైతి -

మీతనివల్లనే కంటి మీ తిరుమణి

యీతండే కా పుపదేశ మిచ్చె నష్టాక్షరిమంత్ర -

మీతండే రామానుజులు ఇహపరరైవము

॥గతు॥

వెలయించె నీతండేకా వేదపురహస్యములు

వలిమి నీతండే చూపె శరణాగతి

నిలిపినాఁ డీతండేకా నిజముద్రాధారణము

మలసి రామానుజులే మాటలాడే రైవము

॥గతు॥

నియమము లీతండేకా నిలిపెఁ బ్రపన్నులకు

దయతో మోక్షము చూపెఁ దగ నీతండే

నయమై శ్రీవేంకటేశునగ మెక్కి వాకిటను

దయఁజూచి మమ్ము నిట్టే తల్లి దండ్రీ రైవము

॥గతు॥

అన్న. అధ్య. 175 శ్లో.

సంకీ. 372 - సంపు. 2 (1980).

అన్నమయ కొండ నక్క స్వామిపుష్కరిణిని దర్శించి తొలుత నందు స్నానముచేసినాఁడు.

(మా. 21 పుట.)

అన్నడు పుష్కరిణి నిట్లు ధ్యానించినాఁడు.

స్వామి పుష్కరిణి

గుండక్రియ

• దేవునికి దేవికిని తెప్పల కోవేటన్న

వేవేలు మొక్కులు లోకపావని నీ కమ్మా

॥వల్లవి॥

ధర్మార్థకామమోక్షలతులు నీ సోపనాలు

అర్చిలి నాలుగువేదా లవె నీ దరులు

నిర్మలపు నీ జలము నిండు పవనసాగరాలు

కూర్మము నీరోతు వో కోనేరమ్మా

॥దేవు॥

తగిన గంగాదితీర్థములు నీ కడళ్ళు

జగతి దేవతలు నీ జలజంతులు

గగనపుఁ బుల్కలోకాలు నీ దరి మేడలు

మొగి నీ మట్టుమారులు మును లో యమ్మా

॥దేవు॥

వైకుంఠవగరము వాకిలే నీ యాకారము

చేకాను పుణ్యములే నీ జీవభావము

యేకడను శ్రీవేంకటేశుండే నీ పునికి

దీకొని నీ తీర్థ మాడితిమి కావవమ్మా

॥దేవు॥

అన్న. అధ్య. 185 శ్లో.

సంకీ. 426 - సంపు. 2 (1981).

పెద్దగోపురమును, నీడతిరుగనిచింతనెట్టును,¹ గరుడగంభమును, చంపక ప్రదక్షిణమును, దివ్యప్రసాదము లొసఁగు ప్రదేశమును, అక్కడి

- రేకులతో పరిచూచి యిందలి పాటలు నవరింపబడినవి.

1 ఈచింతనెట్టు శేషాంశముట. సేవాక్రమమునను వేంకటాచలమహాహత్యము నను పరమయోగి విలాసమునను నీ చింతనెట్టుప్రతి కలదు. ఈనెట్టు నేడు లేదు కాని సేవా క్రమమున పర్వతాలోహితీప్రక్షమమునఁగూడ నొక చింతనెట్టుపుట్టు వర్ణన మున్నది. ఆ చింతనెట్టు నేడును గలదు.

ప్రసాదములను, నడగోవురమును శ్రీనివాసుని భాష్యకారులను¹ నరసింహుని, జనార్దనుని, అలమేలుమంగను, యాగశాలను, ఆనందనిలయమును, కళ్యాణ మంటపమును, బంగారుగరుడుని, శేషుని, పునరుచ్చులను కొని తెలము వడియగొర్చు ప్రదేశమును, స్వామిని స్తుతించు చిలుకల పంజరములను, శ్రీభండారమును, బంగారుగాదెలను, బంగారువాకిటిని దర్శించి స్తుతించి లోనికి స్వామిని సేవింప నరిగెను. ఈసందర్భములలోఁ బెక్కింటికి సంక్షిప్తములున్నవి.

దేవాలయ ప్రవేశము

పాడి

సేవించి చేకాన్న వారి చేతిభాగ్యము

వేవేగ రాలో రక్షించి విష్ణుఁ డీడను

॥పల్లవి॥

గరుడగంభముకాడ కడుబ్రాణాచారులకు

వరము లొసఁగిని శ్రీవల్లభుఁడు

తిరన్నై కోనేటిచెంతఁ దీర్థఫలములెల్ల

పరుషల కొసఁగిని పరమాత్ముఁడు

॥సేవించి॥

సేవమొదలారవద్ద చిత్తములో సుజ్ఞానము

నానాగతిఁ బుట్టిందీని నారాయణుఁడు

కొనుకపైఁడిగాదెలకాడఁదన నిజరూపు

ఆనుక పాడమాపీని అతిశేషుఁడు

॥సేవించి॥

నన్నిది గర్భగృహోన చనవిచ్చి మాటలాడి

విన్నపాలు వినీ శ్రీవేంకటేశుఁడు

నిన్నికఁ బాదాలవద్ద ఇహము పరమఁ జూపి

మన్నెనల నలమేలుమంగనిభుఁడు

॥సేవించి॥

అన్న. అధ్యాయ. 288 షోడ.

సంకీ. 511 - సంపు. 3 (1986)

విష్వక్సేనుఁడు

అరిత

నీవేకా చెప్పఁజూప నీవె నీవెకా

శ్రీవిభుప్రతినిధిని సేవమొదలారి

॥పల్లవి॥

నీవేకా కర్ణేదుర నిలుమండి హరివద్ద

దేవతలఁగనిపించే దేవుఁడవు

యేవంక విచ్చేసినాను యిందిరావతికి నిజ-

సేవకుఁడవు నీవేకా సేవమొదలారి

॥నీవేకా॥

పసిఁడిబుద్ధులవారు పదిగోట్లు గొలువ

దెవలఁ బుంపులు వంసే ధీరుఁడవు

పసముగా ముజ్జగాలవారి నిందఱిని నీ-

సిమపులగా నేలిన సేవమొదలారి

॥నీవేకా॥

దొరలైన యసురులఁ దుత్తుమురు సేసి జగ-

మిరవుగా నేలితి వేకరాజ్యమై

పరగు మాత్రవతిపతివై వేంకటవిభు-

సిరులపెన్నిది నీవె సేవ మొదలారి

॥నీవేకా॥

అన్న. అధ్యాయ. 42 షోడ.

సంకీ. 255 - సంపు. 1 (1980)

పూనుమంత్రుఁడు

సాళంగనాట

మొక్కరో మొక్కరో వాఁడె ముందర నిలుచున్నాఁడు

యొక్కవ రామునియంటు యేకాంగసీరుఁడు

॥పల్లవి॥

పెట్టిన జంగతోడి పెద్దహనుమంటుఁడు

పల్లెను యెడనుచేత బలుముట్టి

మెట్టినాఁడు పాదముల మీంచు రాకాసితలలు

కొట్టెనుచు నెత్తె గొప్ప వంకేలు

॥మొక్కరో॥

అన్నమాచార్యచరిత్ర పీఠిక

వందెను శిరసుమీద నాలుగొక దనతోడ
పెంచెను మిన్నులుమోన పెనుదేహము
నిందినాడు రోద్రము నిడుపొటిదవడల
కాంచనపు పుట్టుకొసె కడు బిగియించెను
పెనఁది తొడలుదాఁక పెద్దపదకము చేసె
తమపుపై వ్రేలాడే దండలతోడ
అనయుము శ్రీవేంకటాద్రిదేవుని బంటు
వెనుబలమై యున్నాఁడు విట్టమలలోనను

॥మొక్కకో॥

॥మొక్కకో॥

అన్న. అధ్య. 252 షేఖ.
పంక్తి. 301- సంపు. 3 (1986)

ప్రసాదములు

చేసాక్షి

ఏ పొద్దు మాచిన దేవుఁడిట్లానే యారగించు
రూపులతోఁ బదివేలు రుచులై నట్లుండెను
మేరు వుండరాలవలె వెఱయు నిడైనలు
సూరియు చంద్రులవంటి చుట్టుఁబుళ్ళలు

॥ప్రల్లవి॥

॥ఏపొద్దు॥

పలు జలధులవంటి పైఁడి వెండి గిన్నెలు
వెలిఁగొండలంతలేసి వెన్నముద్దలు
బలసిన చిలుపాలు పంచదార గుప్పఁగాను
అలరు వెన్నెలరస మందిచ్చినట్లుండెను
పండిన పంటలవంటి పచ్చళ్ళఁ గూరలును
వండి యలమేలుమంగ వడ్డించఁగా
అండనె శ్రీవేంకటేశుఁ డారగించి మిగులఁగ
దండిగా దాసులకైర్ల దాఁచినట్లుండెను

॥ఏపొద్దు॥

॥ఏపొద్దు॥

అన్న. అధ్య. 252 షేఖ.
పంక్తి. 299 - సంపు. 3 (1986)

అన్నమాచార్యచరిత్ర పీఠిక

స్వామి దర్శనము

శంకరాభరణం. అటతాళం

పొడగంటిమయ్య మిమ్ము పురుషోత్తమా, మమ్ము-
నెడయకమయ్య కోనేటిరాయఁడా

॥ప్రల్లవి॥

కోరి మమ్ము నేలినట్టి కులదైవమా, వాల
నేరిది పెద్దలిచ్చిన నిధానమా
గొరవింది దప్పిదీర్చు కాలమేళుమా, మాకు
చేరువఁ జిత్తములోని శ్రీనివాసుఁడా

॥పొడ॥

భావింపఁ గైననమైన పారిజాతమా, మమ్ము
చేనదేరఁ గావినట్టి చింతామణి

కామించి కోరిక లిచ్చే కామధేనువా, మమ్ము
తానై రక్షించేటి ధరణీధరా

॥పొడ॥

చెడనీక బ్రదికించే పిద్దమంత్రమా, రోగొ-
లడఁది రక్షించే దివ్యాషధమా
బడిఁబాయక తిరిగే ప్రాణబంధుఁడా, మమ్ము
గడియించినట్టి శ్రీవేంకటనాథుఁడా

॥పొడ॥

రామకైయం. అటతాళం

కంటిఁగంటి నిలుపుచక్కనివేసు దండలును
నంటుఁజూపులను జూచే నన్నుమోముదేవుని
కనకపుఁబాదములు గజైలు నందెలును
ఘనసీతాంబరము పైకట్టు కటారి
మొనసి యొడ్డాణపు మొగపుల మొలనూలు
ఒనర నాభీకమల ముదరబంధములు

॥ప్రల్లవి॥

॥కంటి॥

గరిమ వరదహస్త కటిహస్తములును
వరస నెత్తిన శంఖచక్రహస్తములు

దీరముపై కౌన్తళి మొప్పగు హరిరములు
అదొక్కచో యొలమొలు మంగళ భక్తికై భూప యటను

॥కంటి॥

కట్టిన కంటపరులు ఘనభుజకీర్తులు
కటాణిముత్యాల పింగారవాసుడు
నెట్టన శ్రీవేంకటేశ నీకుఁ గర్ణవ్రములు-
నల్ల పిరమమీఁద నమరే కిరీటము

శేషాచార్యులుగారి వ్రాతప్రతి.

భూపాపాపం

పాననము గావో జిహ్వ బ్రదుకవో జీవుఁడా
వేవేల కితని నింక వేమాలునుఁ బాడి
హరినామములే పాడి, అతని పట్టపురాణి

॥నల్లవి॥

ఇరవై మిందినయట్టి యిందిరఁ బాడి
సరి నిరువంకలాను శంఖచక్రములఁ బాడి
వరద కటిహస్తాలు వరుసతోఁ బాడి

॥పావ॥

అదిపురుషునిఁ బాడి, అట్టే భూమిపతిఁ బాడి
పాదములఁ బాడి నాభిపద్మముఁ బాడి
మోదపుబ్రహ్మాండాలు మోచే వుదరముఁ బాడి
ఆదరానఁ గంబుకంఠ మంకెతోఁ బాడి

॥పావ॥

శ్రీవేంకటేశుఁ బాడి శిరసతులసీఁ బాడి
శ్రీవత్సముతోడురముఁ జెలఁగి పాడి
లావుల మకరకుండలాల కర్ణములు పాడి
అవటించి యితని సర్వాంగములుఁ బాడి

॥పావ॥

అచ్చ. అధ్యాయ. 173 తేకు.
సంకీ. 350- సంపు. 2 (1981)

స్వామి యుభయహస్తము

సామంతం

ఇందటికీ నభయంబు లిచ్చు చేయి

కందువగు మంచి బంగారు చేయి

॥నల్లవి॥

వెలలేని వేదములు వెదకీ తెచ్చిన చేయి
విలుకుగుబ్బలిక్రిందఁ జేర్చు చేయి
కలికియగు భూకాంతఁ గొఁగిలించిన చేయి
వలైన కొనగోళ్ళ వాడి చేయి

॥ఇంద॥

తనివోక చలిచేత దానమడిగిన చేయి
ఋణరంగ భూదాన మొసంగు చేయి
మొనసి జలనిధి యమ్ముమొనకుఁ దెచ్చిన చేయి
యెనయ నాఁగేలు ధరియించు చేయి
పురపతుల మానములు పొల్లపేసిన చేయి
తురగంబుఁ బరపెడి దొడ్ల చేయి
తిరువేంకటాచలాధీశుఁడై మోక్షంబు-
తెరువు (ప్రాణుల కెల్లఁ దెలిపెడి చేయి

॥ఇంద॥

అచ్చ. అధ్యాయ. 65 తేకు.
సంకీ. 334 - సంపు. 1 (1980)

స్వామి మహిమలు

శంకరాభరణం

నిటువంటివారెడవో నీ మహిమ-

తెట్టు దెలియవచ్చును

నిటులలోచనఁడు అజఁడు తెలియలేరు

ని న్నేట్లు దెలిపేరు మానవులు

॥నల్లవి॥

తిరుమలనంది తా తాత యన్నవారెడ
తెలిసెఁటో మీ పెద్దతనములు

కురువనందిగారి చేతి బంకమట్టిపువ్వులు
కొన్నవారెడ తెలిసె మీ భోగము

మఱియు ననంతాళువారి చెఱువు గట్ట
మన్ను మోయుఁగా దెలిసె మీ నటనలు

గరుడగంధముకాడ కాసు కొక్కవరమిచ్చి

గడియించఁ దెలిసె మీ పంపద

॥నిటు॥

తొండమాంజక్షవర్తికి సంపద

తొలుత నియ్యంగాఁ దెలిసె మీ యీవులు

అండ యెలుకువారి కొల్లవేని యెన్ను-

లారగించగాఁ దెలిసె మీ రుములు

నృండి గొల్లల కావ్విళ్ల పాలెల్ల

నృట్టుకోఁగఁ దెలిసె మీ వేమములు

దండిగ సంపంగిమాఁకుల నడిపించ

దైవరాయ తెలిసె మీ విద్యలు

॥ఎటు॥

మును దాసులిమ్మన్న తుంబురుకొండకు

మోక్ష మియ్యంగాఁ దెలిసె మీ బుద్ధులు

పనివడి తాళ్ళపాక అన్నమయ్యగారి-

పదములలోఁ దెలిసె మీ వోజులు

యెనయ శ్రీవేంకటనాథ యులమేల్పుంగ-

నెద నుంచంగాఁ దెలిసె మీ గోస్వము

వెనుకొని పరుషవారి కెదురువోయి

వెంటరాగాఁ దెలిసె మీ రాజనము

॥ఎటు॥

శేషివాల్మీయుగారి వ్రాఁతప్రతి.

బౌళి

ఎంతమాత్రమున నెవ్వరు దలంచిన అంతమాత్రమే నీవూ

అంతరాంతరము లెంచి మాడఁ బిండంచే నిప్పటి యెన్నుట్టా

॥పల్లవి॥

కొలుతురు మిము వైష్ణవులు కూరిమితో విష్ణుఁడని

పలుకుదురు మిము వేదాంతులు పరబ్రహ్మమనుచు

తలఁతురు మిము శైవులు తగిన భక్తులను శివుఁడనుచు

అలరి పాగడుదురు కాపాలికులు ఆదిభైరవుఁడనుచు ॥ఎంత॥

సరి నెన్నుదురు శాక్తేయులు శక్తిరూపు నీ వనుచు

దరిసెనములు(అ?)మిము నానావిధులను తలఁపులకొలఁదుల

భజింతురు

సీరుల మిమ్మునే యల్ప బుద్ధిఁ దలంచినవారికి నల్పం బువుదువు
గరిమల మిమ్మునే ఘనమని తలంచిన ఘనబుద్ధులకు ఘనఁడవు

॥ఎంత॥

నీవలనఁ గొఱఁచేలేదు మఱి నీరుకొలఁది తామెరవు

ఆవల భాగీరథిదరిబావుల ఆ జలమే పూరినయట్లు

శ్రీవేంకటవతి నీవైతే మమఁ జేకొనివున్న దైవమని

యీవల నే నీ శరణనియెద నిదియే పరతత్త్వము నాకు ॥ఎంత॥

అన్న. అధ్యాయ. 179 జేకు.

సంకీ. 393 - సంపు. 2 (1981).

బౌళి

ఏమి వలసిన నిచ్చు నెప్పుడైనను

ఏమఱక కొలచిన నీతఁడే దైవము

॥పల్లవి॥

ఘనముగా నిందఱికిఁ గన్ను లిచ్చుఁ గాల్గిచ్చు

పనిసేయఁ జేతు లిచ్చు బలియుండై

తనుఁ గొలుపుమని చిత్తము లిచ్చుఁ గరుణించి

నొసర లోకానకెల్ల నొక్కఁడే దైవము

॥ఏమి॥

మచ్చిక తనుఁ గొలువ మనసిచ్చు మాట లిచ్చు

కుచ్చితములేని కొడుకుల నిచ్చును

చొచ్చిన చోటే చొచ్చి శుభ మిచ్చు సుఖ మిచ్చు

నిచ్చులు లోకానకెల్ల నిజమైన దైవము

॥ఏమి॥

పంతనూడి కొలిచినఁ బ్రాణ మిచ్చు ప్రాయ మిచ్చు

యెంతటి పదవులైన నిట్టె యిచ్చు

వింతనింత విభవాం వేంకటేశుఁ డీదే మా-

యంతరంగమున నుండే అరచేతిదైవము

॥ఏమి॥

అన్న. అధ్యాయ. 28 జేకు

సంకీ. 172 - సంపు. 1 (1980).

స్వామిదర్శనము (చూ. 25 పుట.) ఇక్కడి వర్ణనమువంటిదే పరమ యోగినిలాసమునను స్వామివర్ణనమున్నది.

అవరణంబుల కాదియై మిగులఁ
గొమరాడు వైకుంఠగోపురంబునకుఁ
బ్రమదంబుతో మున్ను ప్రణమిల్లి యంతఁ
జనుదెంచి గారుడ ప్తంభంబు చక్కి
విసతుఁడై చెంతఁ గ్రొవ్విరిసాల కేఁగి
వలనొప్పు చంపకావరణంబు వేగ
వలచుట్టి వచ్చి యా స్వామిపుష్కరిణీ-
తోయంబు లాని యుత్తుంగభాగమున-
నా యహికులసతి యవతారమగుచుఁ
దిరుగని చింతలం దెఱిలించు నీడ-
దిరుగని చింత కెంతే భక్తి మ్రొక్కి-
రమణ రెండవ గోపురము దాటి లోని-
కమల మహానసాగార శేవించి
నెలకొని యానందనిలయాభ్య మగుచుఁ
నలువొందు మణివిమానంబు శేవించి
పటుమహామణిమంటపంబు శేవించి
యటు వచ్చి తురగతార్క్యహీనాయకుల
శేవించి ధనుజారి శేనాధినాథు
శేవించి నరసింహు శేవించి తార్క్య
శేవించి నిత్యుల శేవించి కూర్మి-
నావేళ లోనికి నరుదెంచి యుచట-
సంవాస్త్రకోటుల భావంబు మించి
సంచవిగ్రహముల భాషిల్లి పసిఁడ-
గజైలు నందియల్ కనకాంబరంబు
గొజ్జంగిముత్యాల కుచ్చుకటారి
వెడఁగుగాఁ గటిపీఠ దెరపినకేలు

మడుగక వరముల నొసఁగు కెంగేలు
మదరబంధంబు కేయూరహారములుఁ
బొదలు తావుల తట్టుపునుఁగు నైపుఁఁ
కుడితొమ్మి మచ్చ, యుక్కున నెలకొన్న-
కడలికన్నియ దివ్యకంఠసరంబు
ధళధళఁ దులకించు దరము, చక్రంబు
బలసి మాసద్వైదు పొణిసద్వైదులు
బింబాధరంబు, నొప్పైదు కప్టోలములు
కంబుపోతంబు నెక్కనమాడు గళము
మకరకుండలములు, మణికిరీటంబు
వికసితధవళారదిందనేత్రములు
చల్లనిమాపును జారువాసికయుఁ
దెల్లని మెలుఁగు ముత్తియపు నామమును
గలిగి యెంతయును శృంగారభావంబు
మలయు నయ్యలమేలుమంగా మనోజ్ఞః

బంగారుగజైలుఁ విసిఁడియందియుఁ
జెంగాదిచాయ మించిన పైఁడివలువ
మొగపుల మొలనూలు ముత్యాలకుచ్చు
బిగిసి మాపట్టు ముప్పీడికతారంబుఁ
గటి సంఘటించిన కరపల్లవంబుఁ
బటువరంబుల నిచ్చు పొణిపద్మంబు
వలమురి నెఱవొడివలయపుఁగత్తి
బలసి మాసద్వైదు పొణియుగ్మమును
బొడ్డుమానికము కెంపులటారిండు-
నొడ్డాణమును మించు మదరబంధంబు
భుజకీర్తులును బాహుపురులు తాయెతులు
భుజగభూషలుఁ దట్టుపునుఁగు మైపుఁఁ

యక్కున నెలకొన్న యలమేలుమంగ
యక్కుజంబగు వైజయంతిసరంబుఁ
దారహారములు పుత్రదీపజన్మిదములుఁ
జారుమౌక్తిక కంఠపరముఁ బేరురము
కంబుకంఠరమును గొప్పభ్రమణియు
బింబాధరంబు నొప్పడి కపోలములు
మందప్పీతంబును మకరకుండలము-
లిందుబింబము హాసించు నెమ్మోము
తెలిదమ్మికన్నులుఁ దిలనాసికంబుఁ
దెలిమించు నాణిముత్తియపునామంబు
కనకసింధులదళ కలితపట్టంబు
నమసమ మణిమయంబగు కీరీటంబు
గలుగు శ్రీవేంకటగ్రాధినాథుఁ."

పదపద్యము. 2 అశ్వా.

పై యన్నింటను స్వామిముఖమున ముత్యాలనామ మున్నట్లు వర్ణన
మున్నది. అది యాభరణదూపము.

స్వామికి శుక్రవారమునాఁటి తిరుమజ్జనోత్సవమును అప్పుమయయు
దత్తుత్రులును పదింబదిగా వర్ణించిరి.

అది యీ నాఁడు నిట్లు సాగుచున్నది:- పునుంగులైలపు టభ్యంజ-
నమును, క్షీరఘటాభిషేకమును, కుంకుమపూపు, కస్తూరి, కప్రము నూఁటి
బంగారుగిన్నెల నిందిన యనుకుతో నలుంగును, స్వర్ణజరాభిషేకమును
అనుకు నలుంగుతోఁగలసిన యా తీర్థము స్వామిపాదతీర్థముగా నేకరమయిన
మీఁద విరివిగా జరాభిషేకమును జరుగును. తలకుఁ దడియారగా బొడి
వలువ పిడిమట్టుమట్టి దివ్యమంగళవిగ్రహమునెల్లఁ బొడివలువతో దుడిచి,
నీరుపూతగా ముఖమున దూమెఱుంగుగా సర్వాంగమున పునుంగులైలము
పూత, ముఖమునఁ గర్పూరమార్జనముతో నామము సాఁతుట, యా
నామమునకు నడుమఁ గస్తూరీతలకము దిద్దుట, అలమేల్మంగ పోరము

(మంగతాళి) మొదలగు దివ్యాభరణములను పీఠాశేధములను ధరింపిం
చుట జరుగును. తాళ్ళపాకవారి నాఁడు నిట్లు సాగెడిది:-

అపాదమస్తకము పునుంగులైలపుటభ్యంజనముచేసి, కుంకుమ పూపు
మొదలగువాని యనుకుతో నలుంగువెట్టి, పట్టిటను శుద్ధోదకమునను జల
కమాల్ని తుడిచి, సర్వాంగములందు నారఁగఁగ గర్పూరధూళి వర్ణి మేదింది,
దానిపై నారఁగఁ బునుంగు లైలము రాచి, ముత్యాల తిరునామము,
మంగతాళి మొదలగు దివ్యాభరణములను వస్త్రములను పుష్పహారములను
నలంకరించు టయ్యెడిది.

అభిషేకసమయమునఁ దాళ్ళపాకవారు దగ్గఱనుండి నలుంగుపాటలు
అభిషేకపుఁటలు మొదలగునవి పాడుట, అభిషేకానంతరము వారి కొక
యభిషేకపుఁటపట్టిచెంబును తాంబూలచందనాదులను నొసఁగి సత్కరిం
చుట జరిగెడిది. తిరుమజ్జనోత్సవ మిట్లు శాశ్వతముగా జరుగుటకుఁ
దాళ్ళపాకవారే స్వామి కగ్రహారముల నర్పించిరి.

శుక్రవారాభిషేక దర్శనము

కంటి శుక్రవారము గడియ లేడింట

అంటి అలమేల్మంగ అండనుండే స్వామిని

॥పల్లవి॥

సాములన్నీ కడఁబెట్టి సాంపుతో గోణముగట్టి

కమ్మని కదంబముకప్పు పచ్చిరు

చెన్నతోన వేడ్తవలు తొమ్ము తల మొల మట్టి

తుమ్మెదమ్మెచాయతోన నెమ్మదినుండే స్వామిని

॥కంటి॥

పచ్చకప్పురమె నూటి పసిఁడిగిన్నెల నింది

తెచ్చి శిరసాదిగ దిగ నలఁది

లచ్చెరపడిచూడ అందరికన్నుల కింపై

నిచ్చమల్లె పూపువలె నిటు తా నుండే స్వామిని

॥కంటి॥

తట్టపునుఁగె కూర్చి చట్టలు చేరిచి నిస్స
పట్టి కరఁగించి వెండిపళ్ళాల నించి
దట్టముగ మేనునిండ పట్టించి దిద్ది
బట్టవేడుక మురియుచుండే బిత్తరి స్వామిని ||కంఠీ||
వేదాచార్యులుగారి వ్రాతప్రతి.

శ్రీరాగము

ఓకపరి కొకపరి కొయ్యారపై

మొకమునఁ గళలెల్లా మొలచినట్లుండె

||నల్లవి||

జగదేకపతిమేనఁ జల్లిన కర్పూరధూళి

జగిగొని నలువంకఁ జిందఁగాను

మొగిఁ జంద్రముఖ నురమున నిలిపెఁ గనక

పొగరువెన్నెల దిగఁబోసినట్లుండె

||ఓక||

పొరి మెఱుఁగుఁజెక్కులఁ మోసిన తట్టపులుఁగు

కరఁగి యిరుదెసలఁ గారఁగాను

కరిగమున విభుఁడు గనక మోహిమదము

తొరిగి సామజసిరి దొలఁకినట్లుండె

||ఓక||

మెఱయ శ్రీవేంకటేశు మేన సింగారముగాను

తఱచయిన సొమ్ములు ధరియించఁగా

మెఱుఁగుఁబోణి యలమేలుమంగయుఁ దాను

మెఱుపు మేఘముగూడి మెఱసినట్లుండె

||ఓక||

పె.తి. శృంగ. 91 వేట.

నం. 485 - సంపు. 23 (1976).

శ్రీరాగము

పులుగడిగినదుట్టి పురుషోత్తముఁడు వాడే

ఎలమి నారతులు మీ రెత్తరే దేవునికి

||నల్లవి||

గొప్ప యంద్రవీరాలకొండ మంచు గప్పినట్టు
వెప్పమింటు పాలవెల్లి నెరపినట్టు
విస్తవీరిమేఘముపై వెన్నెల గాసినయట్టు
కప్పరధూళి మేనఁ గప్పిరి దేవునికి ||పులు||

నిండు వైరావతముపై నీలిజగ గప్పినట్టు
నండి మేడపైఁ జీకటి విడిసినట్టు
పుండరీకపుఁగొలను పొరిఁ దేంట్లాఁగినట్టు
మెండగు తట్టపునుఁగు మెత్తిరి దేవునికి ||పులు||

అదె నల్ల గలువల నకరుపు యండినట్టు
మెదిగి కమ్మరిధూమి మేరుపున్నట్టు
యెడులు శ్రీవేంకటేశునెద నలమేల్మంగను
గుదిగుచ్చి సొమ్ములెల్లా గుప్పిరి దేవునికి ||పులు||

పె.తి.శృంగ. 94 వేట.
నం. 506 - సంపు. 23 (1976).

శంకరాభరణం

ఏమని చెప్పదనున్న యీతని పొభాగ్యము
కోమలపు జన్మనము గుఱులై నట్లుండె ||నల్లవి||

ఓట్టునుఁ గప్పరకాపు ఊడిగపువారెల్లా
అట్టే దేవునికి నలందఁగాను
దట్టముగ మంచి లెల్లదామెరపున్నకు
ముట్టి అవయవములు మొలచినట్లుండె ||ఏమని||

తనివొంద గిన్నెలతోఁ దట్టపులుఁగులు చెచ్చి
పొలుపొందఁ దిరుమేనఁ బుయ్యఁగాను
పనివడి గొప్ప నిడుపాటి నేరేడుఁబండు
కనుపట్టఁ బురుషాకారమైనట్లుండె ||ఏమని||

అలవేలుమంగ నురమందుఁ జెట్టి సామ్యులెల్లా
పలువిధముల నింది భావించఁగాను
అలర శ్రీవేంకటేశుఁ డనెడి పుష్పాక్షిరాశి
వెలదు మరుఁడు ముద్రవేసినట్లుండే

॥ఏనువి॥

వె.తి. శృంగ. 94 లేకు.
సంకీ. 508 - సంపు. 23 (1976).

నేఁడు స్వామి నామపుంగురూర్ణమును తిలకపుంగుస్తూరిని
బునుంగు తైలమును గలిపి శ్రీపాదరేణువని వేటుగాను, అభీషేకపు
సుగంధి తీర్థమును బాదతీర్థమని వేటుగాను భక్తులకుఁ బ్రసాదించుట
జరుగుచున్నది. రేవణూరి వేంకటాచార్యుఁడు రచించిన శ్రీపాద రేణుమా
హాత్మ్యమున స్వామి వేన్లె మేదిందిన, మేదిందుటలో శ్రీపాదములందుఁ
దొరగిన కర్పూర ధూళితోడి పుసుంగు తైలమును దన్నిశ్రమయిన పాదతీర్థ
మును శ్రీపాదరేణు నామమునఁ బ్రస్తుతి గన్నది.

తాళ్ళపాకవారి సంకీర్తనములలో నిప్పటికి నేఁ జూచినంతలో పుసుంగు
తైలముతోడి కస్తూరీ కర్పూరమిశ్రితమయిన పాదతీర్థమే ప్రస్తుత మయి
నది గాని, నేటి శ్రీపాదరేణు సంకలనరీతిగాని శ్రీపాదరేణునామముగాని
కానరాదేదు. ఒక సంకీర్తనము:-

శంకరాభరణము

*శ్రీహరిపాదతీర్థంబే వెదని మందు

మోహపాశాలు గోసి మోక్షమిచ్చే మందు

॥పల్లవి॥

కారమై కంటగించని కడుఁజల్లని మందు

నూఱని కొవని యుట్టి నున్నని మందు

కోరికతో వెంచెట్టి కొనితే వల్లని మందు

వేరునెల్లంకులు కూర్చునట్టి వెందువని మందు

॥శ్రీహరి॥

* దీని కాకరము చూడలేదు. యతిప్రాసంతో లేక బకార సాంకేయ్యమా దింత్యమే.

గుఱులైన రోగములు గుణముచేసే మందు
దురితములు పెడఁబాపే దొడ్ల మందు
నిరతము బ్రహ్మాదులు నేరుపుతో నేనించే మందు
నరకము సారనట్టి నయమయిన మందు

॥శ్రీహరి॥

పాంకముతో భయములు పొందనియ్యని మందు
మంకుబుద్ధులు మూన్చి మన్నించే మందు
పంకజాక్ష వేంకటరమణ ప్రసన్నుని మందు
పెంకించక తనదాసులఁ జేసేట్లే మందు

॥శ్రీహరి॥

అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనములలో గురుస్తుతిపరములుగా రచనలు
చాలంగలవుగాని ఆ గురువు పేరేమో సరిగాఁ దెలియరాదేదు. ముద్రా
ధారణానంతరము వైష్ణవు లీతని బంతి నిడుకొని భుజించిరట (చూ.
31వ పుట). అన్నమాచార్యునివాడే యీ పంశము వారు వైష్ణవుల
యిరి. ఈ విషయము నీతని పెద్దమనుమఁడు చినతిరుమలచార్యుఁ డిట్లు
చెప్పుకొన్నాడు.

దేసాళం

ఎట్టిహిలోపదేశకుఁ డెటువంటి దయాళువు

అట్లే తాళ్ళపాకవన్నమాచార్యుడు

॥పల్లవి॥

పచ్చితామసము మమ్ముఁ బరమసాత్వికులగా

యిచ్చుటచె సేసివాఁడు యెంతచిత్తము

ఇచ్చగించి మాకురాన నెన్నఁడు లేని వైష్ణవ-

మచ్చముగాఁ గృపసేసె నన్నమాచార్యుఁడు

॥ఏనువి॥

ముదిరిన పాపకర్మములు సేసినట్టి మమ్ము

యెదుటఁ బుణ్యులఁ జేసె నెంత సోద్యము

కదిసి యే జన్మానఁ గాననిసంకీర్తన-

మదన మపదేశించె నన్నమాచార్యుఁడు

॥పల్లవి॥

గడుసుఁదనపు మమ్ముఁ గడువివేకులఁ జేసి
యిడుమలెల్లాఁ బాపె నేమరుఁడు (గురుఁడు?)
నడుమనే యున్నడుఁ గానని శ్రీవేంకటవాళు-
నడియాలముగ నిచ్చె నన్నమాచార్యుఁడు

॥విట్టి॥

వివరించు. అధ్యాయం 9 వేళ.

పంక్తి. 52 - పంపు. 16 (1902).

అన్నమాచార్యచరిత్రమున(మా. 31,32 పుటలు.)నిక్కడఁ గొంత గ్రంథపాత మున్నది. అందుఁ గొన్ని యేండ్లకాలమేమో గురు సన్నిధి నన్నమాచార్యుఁడుండుట, అతని చెడకొనుచు నాతని తల్లి తిరుమలకు వచ్చి కొడుకును జూచి యింటికి రమ్మని పిలుచుట, అతఁడు నన్ను తింప కుండుట, అందుపై గురుఁడేదో దివ్యవదేశములు చేసి యింటికిఁ బొమ్మని, మీ సంశయమనఁ బుట్టఁబోవువారు మహనీయులు కారగురని యాశీర్వదించుట ప్రధానముగా నుండఁదగిన కథాంశము. తొలుత నింటికిఁబో నన్ను తింప కున్నను గుర్తొజ్జ గనుక నన్నమాచార్యుఁ డెట్లకేలకందుకు నమ్మితిందెను. ఈ సందర్భమున సంక్షిప్తము యిచ్చెద:-

మలహరి

సర్వోపాయముల జగతి నా కితఁడే

పుర్యధరుఁడు పురుషోత్తమం డేతఁడే

॥పల్లవి॥

పకల గంగాది తీర్థస్నానఫలము లివి

స్వామిపుష్కరిణీజలమే నాకు

పకల పుణ్యక్షేత్రావాసయాత్ర లివి

పతి వేంకటాచలవిహార మిదియే

పకల వేదార్థయనశాస్త్రపాఠము లివి

శారసంక్షిప్తనం దిదియే నాకు

పకల కర్మానుష్ఠానముల యితని కిచ్చుటఁ

జాతుపదీకైంకర్య మిదియే

॥సర్కో॥

ఉపనాసతపము లివి యితనిప్రసాదంబు-
లోగ భుజింపుటే నాకు దినదినంబు
జప రహస్యేషదేశంబు లితని పాద-
జలజంబులు శరణవేటసేవ యొకటే
ఉపనిసంఁ బుణ్యపురుషుల దర్శనము నాకు-
నాగ నివటి బహువృక్షదర్శనంబు
యెప్పుడుఁ బుణ్య కథాశ్రవణంబు లిచ్చోటి-
యెన్నఁగల బహువక్షి కలకలంబు

॥సర్కో॥

తలఁపుగల యోగంబులందు శ్రీవైష్ణవులఁ
దగులు సంవాస సహాయోగంబు

వెలయు నిండుమహోత్సవంబు లిన్నియు నితని-

విభవంబు లెసఁగు తిరునాళ్ళు నాకు

వెలఁగి యిటు దేవతాప్రార్థనింతయు నాకు

శ్రీవేంకటేశ్వరుని శరణాగతి

అలరు నా సంసదలు యితని పట్టపురాణి-

అలమేలుమంగ కడకంటిమాపు

॥సర్కో॥

అన్న. అధ్యాయం 133 వేళ.

పంక్తి. 132 - పంపు. 2 (1981).

బొళి

పాదేము నేము పరమాత్మ నిన్నును

వేడుక ముప్పదిరెండువేళల రాగాలను

॥పల్లవి॥

తనువే నాళపు తలయే దండెకాయ

ఘనమై పూర్వులు రెండు కట్టివ త్రాళ్ళు

మనసె నీబద్ధితాడు మఱి గుణాలె జీవాళి

మొనసిన పుట్టుగే మూలమైన కరడి

॥పాదే॥

పాపపుణ్యా లిరువంక పైఁడివెండి యనుసులు
పైపైఁగుత్తికే మేటి పై చనిగ
కోపుల నాలికే లోనఁ గుచ్చి కట్టినట్టి తాడు
చూపరాని సంసారమే మాత్రపుఁగఁగె

॥పాదే॥

జీవునికిని దండే శేషివఁడవు నీవు
వావాలిమూటలే నీపైవన్నె పదాలు
ఈని మాకు నిహపరా లిచ్చితిని మెచ్చితిని
శ్రీవేంకటేశ నీవే చేకొన్న దాతవు

॥పాదే॥

అన్న. అధ్య. 281 శ్లో.

సంకీ. 467 - సంపు. 3 (1986).

గుండ్రకీయ

దాఁచుకో నీపాదాలకుఁ దగ నేఁ జేసిసహజ లిని
పుఁచి నీ కీరితిరూపపుష్పము లిని యయ్య
ఒక్కసంకీర్తనే చాలు వొద్దికై మమ్ము రక్షించఁగ
తక్కినవి భండారాన దాఁచి వుండనీ
వెక్కసమగు నీనామము వెల సుంభము ఫలమధికము
దిక్కై నన్నేలితి విఁక నని తీరని నా భవమయ్య

॥వల్లవి॥

॥దాఁచు॥

నా నాలికపై నుండి నానాసంకీర్తనలు
పుని నాచే నిన్నుఁ బొగడించితిని

వేనామూల వెన్నుఁడా వినుతింప నెంతవఁడ

కానిమ్మని నా కీ పుణ్యము గట్టితి నింతేయయ్య

॥దాఁచు॥

ఈ మాట గర్వముగాదు నీ మహిమే కానియాడితిఁగాని
చేముంచి నా స్వాతంత్ర(త్వం)ము చెప్పినవఁడఁగాను
నేమానఁ బాడేవఁడను నేరము రెంచకుమీ
శ్రీమాధవ నే నీదాసుఁడ శ్రీవేంకటేశుఁడవయ్య

॥దాఁచు॥

అన్న. అధ్య. 169 శ్లో

సంకీ. 338 - సంపు. 2 (1981).

అలిత

బల్లిదులు నీకంటెఁ బరులున్నారా నన్నుఁ
దొల్లిటిబారి నిఁకఁ దోయకు మోయయ్య

॥వల్లవి॥

విక్కుల భవములఁ జేరఁ జిక్కి వోపలేక
విక్కి నీ మఁగు వొచ్చి నిలిచితిని
అక్కజన్నై యల్లనాఁడే(టి?) అప్పలక్కర్నము రెల్ల
ఇక్కడనె మట్టుముట్టి నేమి శేతునయ్య

॥వల్లి॥

అచ్చి సంసారమునకు లగ్న మచ్చి తీరలేక
యిచ్చుట నిన్నుఁ గొలిచి యెక్కువైతిని
పొచ్చుముల వల్లనాటపుఁగు దీరదని కొచ్చి
బచ్చెన బంధాలు వచ్చెఁ బాసఁగదవయ్య

॥వల్లి॥

అందల నిండ్రియుముల కలివెట్టి పెట్టలేక
ముంచి నీపాదాలకు మొఱవెట్టితి
పొందిన శ్రీవేంకటేశ భువనరక్షకుఁడవు
సంవల మన్నాఁడ నన్నుఁ బాలించవయ్య

॥వల్లి॥

అన్న. అధ్య. 361 శ్లో.

పుట 44, సంకీ. 65, సంపు. XI (1955)

నారాయణి

ఏలికపు నీవట యింకా చైన్యమేల

తాలిమి నీ చేతలకుఁ దగవు గాదనరా

॥వల్లవి॥

ఘనకర్మానుభవమె కావరె నొండె నాకు
వనజాక్ష నీశేనే వలె నొండె

కినుకఁ బూలుయు సంకెలయు రెండు నేల
ననిది ఇందుకు నిన్ను నవ్వేరు సుమ్మి

॥ఏలి॥

పై కొని నేఁజేసినపాపమె కావరె నొండె

తూకొని నీ నామముచేఁ దుంచుట యెండె
సాకిరి చంకడుడ్డు శరణార్థి రెండు నేల
మేకొని యామూట వింటె మెత్తురా నిన్నును

॥ఏలి॥

ఇరవుగా మఱపొందె యెఱుక గావలెనొందె
పరస రెండును నైన సంగతొనా
గరిమ శ్రీవేంకటేశ కరుణించితిని నన్ను
సరి జేసి జంటనూలు జఱవకు మీరకును

॥మిలి॥

అన్న. అధ్య. 335 ఛేకు.

సంకీ. 203 - సంపు. X (1952)

ఎట్టకేల కన్నమార్యుడు తిరుమల వీడి తల్లితో నింటికీ జేరెను. నవదూపనమున నున్న కుమారునికిఁ తల్లిదండ్రులు పెండ్లిప్రయత్నములు చేసిరి. తిరుమలమ్మయని అక్కలమ్మయని భార్యల నిర్దేశ నిచ్చి పెండ్లి చేసిరి. అన్నమార్య చరిత్రమున నిర్వరను సమకాలముననే పెండ్లాడె ననదగినట్లు రచనమున్నది.

(మా. 32, 33 పుటలు.)

తాళ్ళపాకలో, తిరుమలమీద, అహోబలమున, ఇంక ననేక పుణ్య స్థలముల వర్తించుచు, గార్లస్వ మనుభవించుచు, నన్నమార్యుడు నవ దూపనమున స్వామివీందఁ జాల శృంగారకీర్తనములు విరచించెను.

అహోబలస్థానింహస్వామి గురువై తానే త్రిదండమును మంత్రములను ననుగ్రహింపఁగా హయగ్రీవానుగ్రహముఁ బడసి సన్న్యాసియై చేదాంత దేశముని సంప్రదాయము ననువర్తించుచున్న శతకోపమునియొద్ద సకల వేదాంత శాస్త్రము నన్నునయ యధ్యయనము గావించెను. ఈ శతకోపముని అహోబలమఠ ప్రతిష్ఠాపనాచార్యులయిన యూదివన్ శర కోపమునీశ్వరు లగుదురు. అన్నమయనాఁడు నీ శతకోపయతులే వర్తితిరి. అముక్తమాల్యదలో శ్రీకృష్ణ దేవరాయలవా రీ శతకోపయతిని పన్నుతించిరి. (మా. VI ఆశ్వా. 66 వచనము). అన్నమార్యుఁ డీ యతివర్మ నిట్లు కీర్తించెను.

బైరవి

చూడుఁ డీందరికి సులభుఁడు హరి-

తోడునీడయగు దొరముని యితఁడు

॥పల్లవి॥

కైవల్యమునకుఁ గనకపుతాసల-

తోవై శ్రుతులకుఁ దుదినదన్నె

పాపన మొకరూపమై నిరజకు
నానై యిదె యున్నాఁ డీతఁడు

॥మాడు॥

కాపాడఁగ లోకములకు సుజ్ఞాన-

దీపమై జగతికిఁ దేజమై

పాపా లడపఁగ భవ సయోధులకు

తేపై యున్నాఁ డీదె యితఁడు

॥మాడు॥

కరుణానిధి రంగసతికిఁ గాంచీ-

వరువకు వేంకటగిరిపతికి

నిరతి నహోబల నృకేసరికిఁ ద-

ల్పరుండగు శతగోప(ం)ముని యితఁడు

॥మాడు॥

అన్న. అధ్య. 19 ఛేకు.
సంకీ. 117 - సంపు. 1 (1980).

అన్నమార్యుడు మంచి ప్రాయముననే రామాయణమొల్ల సంకీర్తనాత్మకముగా నెలయించెను. (మా. 33 పుట.) అన్నమార్యుని సంకీర్తనములలో రామాయణకథా ఘటితములు చాలఁ గలవు. అన్నమయ సంకీర్తనపద్యతి జగన్మోహనమై ప్రఖ్యాతి కెక్కెను. అది విని సాళ్ళనర సింగ రాయఁ డన్నమయ దర్శన మపేక్షించెను. ఈ నరసింగరాయఁడు టంగుటూరి¹ పాలకుండని నాళిక బాంధవాన్వయుండని యిందున్నది (మా. పుట 34). ఆతఁడు చంద్రవంశమువాండని శాసనములందును గ్రంథములందు నున్నది. ఇందునాళిక'బాంధవా' ఉండుట, 'శాత్రవా' ఉండుటకు ద్రాయనగాని చేతస్స గాఁబోలును. నరసింహరాయఁడు విజయనగరపుర బ్రథమ రాజ వంశ్యుండగు విరూపాక్షరాయల తర్వాత నా వంశము నుత్సా-రించి రాజ్యమొక్రమించుకొన్నాఁడు. ఇందుమించుగా నాతఁ డన్నమయ వయసువాఁడు. అతఁడు తొలుత దండనాథుఁడుగా విద్యానగరరాజుల క్రింద నుండి యా రాజుల దొర్లలముచే పనసన్నగఁ బెంపొంది తుదికి విద్యానగరాధీశ్వరుఁ డయినాఁడు. విద్యా నగర మొక్రమించుకొనక పూర్వము క్రీ.శ. 1450 ప్రాంతముల నీతఁడు పొత్తపినాఁటిలోని టంగుటూర దండ-

¹ టంగుటూరు కడపజిల్లా రాజంపేట తాలూకాలో నున్నది.

నాథుడై ప్రాభవమున వర్ణింపబడఁబోలును. అన్నమాచార్యచరిత్రమున నాథుఁడు 'రావమూఁడకలలోఁ బరాక్రమశాలి' యని కలదు. అతఁ డన్నమాచార్యుని వేఁడికొని తనయూరికిఁ బిలుచుకొనిపోయినాఁడు. అప్పుడు "శ్రీకృష్ణ మన్ననఁ గ్రీడి భూదక్ష, మేకచక్రంబుగా నేలినపగిది, నారాగు మీ సహాయము నాకుఁగలుగ, నేలుదు భర యెల్ల నేకచక్రముగ" నని తన కోర్కె తెల్పుకొన్నాఁడు. రాయఁడు నన్నమయయుఁ బొంది పొసఁగి టంగుటూరఁ గొన్నాళ్ళుండెరి. అన్నమయ యూహిస్తుచే శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి దయచే నరసింగరాయఁడు విజయనగరరాజ్య మార్క్రమించుకొనెను. తిరుపతి శాసనములఁబట్టియు సాత్వాభ్యుదయమునుబట్టియు నాతఁడు కొన్నాళ్ళ తిరుపతిదగ్గరి చంద్రగిరిలో రాజ్యమేలినట్లు తెలియనగును. టంగుటూరాఁటని జన్మస్థలమో దండనాయకతా స్థానమో కారణోలును.

విజయనగర రాజ్యపు విప్లవ (విరూపాక్ష చంద్రశేఖర రాయల) కాలమునఁ గారణోలును కపిలేశ్వరగజపతి యొకమాటును, పురుషోత్తమ గజపతి యింకొక మాటును విజయనగరముమీఁదికి దండెత్తి వచ్చిరి. తొలితారి కొంత కష్టము చెల్లించి విరూపాక్షరాయఁడు గారణోలును విజయనగరమును రక్షించుకొనెను. రెండవతారి పురుషోత్తమ గజపతికి సాళ్ళనరసింహరాయఁడుదయగిరి రాజ్యము నొసంగి విజయనగరమును గొప్పాడఁగలిగెను.

కపిలేశ్వరగజపతి:-

ప్రసహ్య కర్ణాటమహిషతే: పురీం నిరుద్య విద్యానగరీం నిజై ర్భైరై,
సమున్నతం మానవివోచ్చాయం కరం సమాదదే కర్కశచక్రవిక్రమః:

పురుషోత్తమగజపతి:-

యస్మై నిత్యతర్లప్రతాప దహనజ్వారాయమానధ్వజ-
స్తంభాబద్ధకుసుంభ రక్తవనసప్రేక్షావిభగ్నత్విషే,
సంధాయాభయ యూచనాంజలి మహోదత్తోదయాద్రిం భయా-
రాత్మానం ముముచే నృసింహస్వపతి: కర్ణాటదేశాధిప!

1 మా. అనంతవర తామ్రశాసనము. ఆంధ్ర పత్రిక - విభవ (1928) సంవత్సరాదిపంచిక
లోను, కలింగదేశ సంవికలోను ప్రకటితము.

చరిత్రకారు తీసందర్భము నిట్లు గుర్తించిరి:-

"విషయాసక్తుఁడగు విరూపాక్షరాయని నాథని పెద్దకుమారుఁడగు రాజశేఖరరాయలు చంపించెను(1478). ఇతనిని ఈతని తమ్ముడగు రెండవ విరూపాక్షరాయలు చంపించెను. కాని యీ భ్రాతృహంత పరిపాలనము ప్రజల క్షిప్తమైనది గాదయ్యెను. అతని దండనాయకుఁడగు సాళువ నరసింహరాజు సర్వజనులు తనకు అనుకూలురు కాఁగా రాజును వెడలఁగొట్టి రాజ్యమును అక్రమించుకొనెను. అంత నీ ప్రభవవంశ మంత-
రించెను(1487). తర్వాత సాళ్ళ నరసింహరాజు క్రీ.శ.1487 నుండి 1490 దాక రాజ్యమేలెను."¹

సాళ్ళనరసింగరాయనికి బ్రహ్మహత్యాపాపము మట్టుముట్టుగా దానిని మార్దమతాచార్యులగు శ్రీపాద రాయలవారు విడఁగొట్టెరట. ఈ బ్రహ్మ హత్య కారణముగాఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరస్వామి యర్చనము నిలిచి పోఁగా వ్యాసరాయలు పండ్లెండేండ్లు స్వామియర్చనము సలిపి నెమ్మదిగా మరల వైఖానసులఁ జేర్చెరట! శ్రీపాదరాయాష్టకములో నీ శ్లోకమున్నది:-

శ్రీమద్వీరవ్రసింహరాయన్నపతే ద్యుదేవహత్యాన్యధాం
దూతీకృత్య తదర్చితోజ్జ్వల మహాసింహాసనే సంస్థితః,
శ్రీమత్యార్చకవాటవామకపురే సర్వేష్ఠసిద్ధిప్రదః
శ్రీశ్రీపాదయతీంద్రశేఖరమణి ద్యూయా త్న స: శ్రేయసే.²

క్రీ.శ. 1440 నాఁటికిఁ బదునాఠేంద్రవారాఁడయిన యన్నమాచార్యుఁ డి రాజ్యోపస్థపముల నెల్ల నెఱిఁగియున్నాఁడు. నరసింహ రాయల ప్రార్థనమునఁ గాబోలును తఱచుగా విద్యాసగరమున కరుగుచు నక్కడ వెలసియున్న చేయిలపై పెక్కుసంకీర్తనముల రచించినాఁడు. ఆ యా కాలములలో నాథని కక్కడి రాజుల దొర్లనములు ప్రత్యక్షమగుచుండెడివి. రాజ్యలక్ష్యై నాఁటి రాజులు చేసిన పితృ భాతృ పుత్ర హత్యాదుల నాతఁడు సంకీర్తనములలో వివరించి విలపించినాఁడు:-

1 మహమ్మదీయమహాయుగము.

2 దీనిని దొలుత కర్ణాటచరిత్రకారులు గుర్తించిరి.

(శ్రీ)రాగం

వెఱు వెఱు నిండు వేడుకపడ నిట్టి-
కులువబుద్ధుల నెట్టు గూడుచునయ్య

||సర్లవి||

దేహమిచ్చినవానిఁ దివిరి చంపెడువాఁడు

(ద్రోహిగాక నేఁడు దొరయట

అహికముగ నిట్టి అధమవై(వృ?)త్తికి-నే
సాహసమున నెట్టు చాలుదునయ్య

||నెఱ||

తోడఁబుట్టినవానిఁ దొడరి చంపెడువాఁడు

చూడ దుష్టఁడుగాక మక్రతియట

పొడైనయిటువంటి పాపముద్యులు నేపి
నీడ నిలువ నెట్టు నేరుతునయ్య

||నెఱ||

కొడుకు నున్నతనతిఁ గోరి చంపెడువాఁడు

కడుఁబాతకుఁడుగాక ఘమఁడట

కడలేని యిటువంటి కలుషవై(వృ?)త్తికి నాట్లు
నొడఁబఱపఁగ నెట్లోపుదునయ్య

||నెఱ||

తల్లిఁ జంపెడువాఁడు తలఁప దుష్టఁడు గాక

యెల్లవారల కెల్ల(కన్న?) నెక్కుడట

కల్లరి యనుచు లోకము రోయు పని యిది
చెల్లఁబో నే నేమి నేయుదునయ్య

||నెఱ||

యింటి నేలుపు వేంకటేశ్వరుఁ దనవెంటు-

నెంటుఁ దిప్పెడువాఁడు విభుఁడట

దంటనై యాతని దాసానుదాసినై
నొంటి నుండెద నేమి నొల్ల నోయయ్య

||నెఱ||

అన్న. అధ్య. 38 షేకు.

సంకీ. 235 - సంపు. 1 (1980).

విజయనగరరాజ్యముమీదికి (కపిలేశ్వర, పురుషోత్తమ) గజపతులు
దండెత్తి వచ్చునపుడో యింకెపుడో అన్నమయ్య విజయనగరములోనో

స్వగ్రామముననో ఉండఁగా, నాతని దేవతార్చన విగ్రహములను శత్రువు
రెత్తుకొనిపోవుటో, స్థలముమార్చు గజిబిబిపాలులో నేమో అయిపోవుటో
జరిగి కానరాకపోఁగా సంకీర్తన రూపమున నిట్లు విలపించినాఁడు--

వౌలి

ఇందిరారమణుఁ దెచ్చి యియ్యరో మా కిటువరె

పొంది యాతనిఁ బూ చంద బొద్దాయ నిపుడు

||సర్లవి||

ధారుణి మైరావణు దండించి రాముఁ దెచ్చి

నేరుపు మించిన యుంజనీతనయా

ఘోరవాగపాశములఁ గొట్టి వేసి యాతని

కారుణ్యసందినట్టి భగరాజ గరుడా

||ఇంది||

నానారేవతలకు నరసింహుఁ గంభములో

పానిపట్టి మాపిపట్టి ప్రహ్లాదుఁడా

మానవుఁడై(డ్రా?) కృష్ణ మహిమల విశ్వరూపు

పుని బండి నుంచుకొన్న పోటుబంట యర్జునా

||ఇంది||

శ్రీవల్లభునకు నశేషకైంకర్యముల

శ్రీవేంకటాద్రివైన శేషమూరితి

కైవసమైనయట్టి కార్తవీర్యార్జునుఁడా యీ-

దేవుని నీవేళ నిర్బై రెచ్చి మాకు నియ్యరే

||ఇంది||

అన్న. అధ్య. 373 షేకు.

పుట 91, సంకీ. 135 - సంపు. XI (1955).

క్రీ.శ. 1440 ప్రాంతములనో తర్వాతనో తురుష్కులు గాఁబోయిను
జరిపిన దౌర్జన్యము నన్నమార్యు డిట్లు చెప్పి చెప్పి వింతిల్లినాడు.

రామక్రియ

తతిగాని యీపాలు దైవమా విచారించవే

కతలాయుఁ జెప్ప నేఁడు కలికాలమహిమ

||సర్లవి||

అన్నమాచార్యచరిత్ర పీఠిక

తుటుములై భూసురుల తుండెములు మొండెములు
యిటువలె భూతములు యెట్టు వ్రాచెన్
అటు బాలుల రొదలు ఆకాశ మెట్టొరిచెన్
కటకటా యిట్టాయుఁ గలికాలమహిమ

॥తలి॥

అంగరావే(రై?)కామిమల యంగభంగపుడోపు-
లింగితాన మింట సూర్యుఁ డెట్టు చూచెన్
పొంగు నానాజాతిచేత భువన మెట్టావెన్
కంగి లోక మిట్టాయుఁ గలికాలమహిమ

॥తలి॥

అరుదు గోహత్యలు వేయఁగ దూడ అంగరావ(రై?)
పరి ధర్మదేవ తెట్టు సమ్మతించెన్
పరధనమూల తెట్టు పట్టాయనో లక్ష్మీ
కరుణ యెం దణఁగెనో కలికాలమహిమ

॥తలి॥

దేవాలయాలు నానాదేశములెల్లా జొచ్చి
దేవఁగా నెట్టుండిరో దేవతలు
తావులేలే రాజులకు దయ గొంత పుట్టదాయ
కావరమే ఘనమాయుఁ గలికాలమహిమ

॥తలి॥

నిరసరాధులఁ జంపి నెత్తురు వారింపఁగాను
తెరల తెట్టుండిరో దిక్పాలులు
నిరసవర్తను యిందే విసరీతకాలమున
గరువాలుఁ గపటాలె కలికాలమహిమ

॥తలి॥

పుసమింజి దంపతులు వొకరొకరినిఁ జూడ
చల దుఃఖములతో సమయఁగాను
తనములు జనములు ధర్మము తెందణఁగెనో
కపురుఁ బాపాలు నిండెఁ గలికాలమహిమ

॥తలి॥

తలవట్టడువఁగా తల్లులు(ల?) బిడ్డల వేయ
తలఁపెట్టుండెనో యంతర్యామికి
మలసి ముక్కులు గోయ మరుఁడెట్టు వోరిచెనో
కలఁకలే ఘనమాయుఁ గలికాలమహిమ

॥తలి॥

అన్నమాచార్యచరిత్ర పీఠిక

దీనత లోఁబడి గుండెదిగు అమరుసురులు
నాని నెట్లులోగొనో వాయుదేవుఁడు
గును వంజి తల్లి మాడఁ గొడుకుఁ గుత్తిక గోయఁ
గానఁబడె నింతసి కలికాలమహిమ

॥తలి॥

వలుమాలు నమ్మింజి ప్రాణములు గొనఁగాను
యిలఁ దమలోఁ బ్రాణాలెట్టుండెనో
నెలవై శ్రీవేంకటేశ నీవే యెరుఁగుదువు
కలుషమే ఘనమాయుఁ గలికాలమహిమ

॥తలి॥

అన్న. అధ్య. 373 శ్లో.
పుట 89, సంకీ. 133 - పంపు. XI (1955).

గజపతులు విద్యానగరము నాక్రమించినప్పు డాతఁ డొడ్డెబ్బాన నేర్పుకో-
వలసినవాడయినాఁడు గాఁబోయను. దీనిని సంకీర్తనమునఁ జెప్పు
కొన్నిఁడు:-

మాళవి

అన్నియు నాయుండె కంటి నన్నిటివాఁడా వేనె
మున్నె నా భావముతో ముడిజివేసినది

॥పల్లవి॥

చెలఁగి సంసారమే జింతింజి సంసారివైతి
ములిఁగి ముక్తి దలఁజి ముక్తుఁడనైతి
సలుమతాలు దలఁజి పాషండబుద్ధి(ద్వి?)వైతి
చెలఁగి శ్రీవతిఁ దలఁజి వైష్ణవుఁడనైతి

॥అన్ని॥

పాపఁగఁ బుణ్యము సేసి పుణ్యాత్ముఁడనైతి
పపలఁ బాపముచేసి పాపకర్ముఁడనైతి
వెన బ్రహ్మచారివైతి వేతె యాచారమున
ముసిపి(ఁగి?) మతొకాచారమున సన్యాసివైతి

॥అన్ని॥

నాగ నాడైభాష లాడి నాడైవాడనైతిని
తెగ తెలుగొడవేర్చి తెలుగువాడనైతి
అగడై శ్రీవేంకటేశ అన్నియు విడిచి వేసు
తగు నీ దాసుడనై దాసరి వేనైతి

॥అన్ని॥

అన్న. అధ్యాయ. 200 భీక.

పంక్తి. 379 - పంపు. 3 (1980).

విజయనగరరాజ్య ప్రధానరాజుధాని విజయనగరమే అయినను నరసింహ
రాయఁ డందు స్థిరవాసము చేయలేదేమో! రాజ్యపర్వస్వాక్రమణానంత-
రమో తత్పూర్వమో కొన్నాళ్ళాత్రుడగు గొప్పదుర్గమగు పెనుగొండలోఁగూడ
నుండెను గాఁబోలును. అన్నమాచార్యునిఁ జెనుగొండకు రావించుకొని
సంకీర్తనములు వినిపింపవేడెను.

అన్నమయ పాడుట

తేనెలపై తేట తిన్ననిచెఱకు-
పానకముల నేరుపఱచినమేలు
చక్కెరలో తీపు వల్లఁదెమ్మెరలు
చిక్కని కవురంబు జీవరత్నములు
కల యమృతంబు మీఁగఁడఁపిఁదివపులు
దిలుకుమఁ గవులెల్లఁ జేయెత్తి (మొక్క)-

(చూ. 30 పుట.)

నన్నమయ పాడెను. తిరుమలరాచార్యుఁడుగాఁబోలును అన్నమాచార్యు
సంకీర్తనముల నిట్లు సన్నుతించెను--

మరలకు నరులకు సారది విన విన
అరుదు తాళ్ళపాక అన్నమయ్య పదములు
చక్కెరై చనిమాపీ జాలై తాని చల్ల-
నక్కజపుమోఁతువజ్రాలై మెఱిసిని
నిక్కుటదైములై మా నిలుపునీడలు మాపీ-
నక్కర తాళ్ళపాకాన్నమయ్యపదములు

॥పల్లవి॥

॥సుర॥

పట్టిదై మోఁబూపిఁ గ్రసంజై చలువ రేఁచి
మిన్నగంఢముత్యములై మెయినిండిని
పెన్నుబలములై మావెంటవెంటఁ దిరిగిని
అన్నిట తాళ్ళపాక అన్నమయ్య పదములు
వెట్టన వేదాంతములై నిత్యములై పాడమాపీ
పుట్టుతోనె గురువులై బోధించిని
గట్టి వరాలిచ్చే శ్రీవేంకటవాళుని మెప్పించి-
నడై తాళ్ళపాక అన్నమయ్య పదములు

॥సుర॥

శేషా. వ్రాతప్రతి.

దానిని విని యానందపరవశుడై నరసింహరాయఁ డాచార్యునిఁ జూల
నత్కరించెను. పచ్చలకడియూలు మొదలుగా నాభరణాంబుఁడు లోపఁగెను.
అన్నమాచార్యుల కాలముననే తాళ్ళపాకవారికి అగ్రహారము లెన్నో ఉన్నట్లు-
న్నవి. ఏలనగాఁ దత్పుత్రుఁడు పెదతిరుమలయ్య చాలా అగ్రహారములను
స్వామికి నమర్పించెను. అందుఁ గొన్నిదేని యన్నమాచార్యుఁడు నర
సింగరాయాదులవల్ల నార్జించియుండును. అన్నమాచార్యచరిత్రలో 46వ
పుటలో నిట్లున్నది. "వేంకటాద్రివెంగటను తనయగ్రహారమై తనరుచునున్న
మరులుంకు (?) నొకజీడిమామిడిదాన"

అన్నమాచార్యుఁడు రాజనముతోఁ జూల వైభవముతోఁ గొన్నాళ్ళ
వెలుగొందెను. (చూ. 37, 38 పుటలు).

అన్నమయ శృంగారసంకీర్తనములు

ఈ రాయఁడు మరల నన్నమాచార్యుని నొకనాఁడు పిలిపించి స్వామి
వారికై రచించిన శృంగారసంకీర్తనములు గొన్ని పాడవేడెను. అన్నమయ
పాడెను. (చూ. పుట 39) అందు:-

1 ఇది "మరువాకర" కావచ్చును. ఈ పేరి యుగ్రహారమును అన్నమాచార్యుల
కొమారుఁడు పెదతిరుమలాచార్యుఁడు స్వామికి నమర్పించెను.

చెలులార! వేంకటాశిఖరినాయకుని-

“కలికికి గడగంటు గమపట్టునెఱుపు
చెలువ మేగతి మండె జెప్పరే” యనిన
“నలుపునఁ బ్రాణేశు నాటిన చూపు
నిలుపునఁ బెఱుక నూనిన శోణితంబు
తలపోయఁ గాదుగదా యన్నపదము
పలుమఱుఁ బాడించి పొడించి చొక్కి” నాడట.

ఆ శృంగార సంకీర్తనమిది--

నాదరామశ్రీయ

ఏమొకో విగురుటధరమున యెడనెడఁ గన్పరి నిండెను
భూమిని విభునకు ప్రాసిన పత్రిక కాదు గదా

॥పల్లవి॥

కలికి చకోరాక్షికి గడకన్నులు గెంపై తోచిన-
చెలువం బిచ్చ డిదేమో చింతింపరె చెలులు
నలుపునఁ బ్రాణేశ్వరుపై నాటిన యా కొనచూపులు
నిలుపునఁ బెరుకఁగ నంటిన నెత్తురు కాదు గదా

॥ఏమొ॥

పడఁలెక్కి చనుంగనమెఱుంగులు పైకైఁ బయ్యెద నెలువల
కడుమించిన విధమేమో కను గొనరే చెలులు
ఉడుగని వేడుకతోఁ బ్రియుఁడొత్తిన నఖశశిరేఖలు
వెడలఁగ వేసవికాలపు వెన్నెల కాదు గదా

॥ఏమొ॥

ముద్దియచెక్కుల కెలఁకుల ముత్యపుజల్లుల చేర్చుల-
వొద్దికలాగు లివేమో పూహింపరె చెలులు
గద్దరి తిరువేంకటసతి కామిని వదనాంబుజమున
అద్దిన సురతపుంజెమటల అందము కాదుగదా

॥ఏమొ॥

అన్న. శృంగ. 14 తేకు.

సంకీ. 82 - సంపు. 12 (1976)

రాజధిక్కారము

రాయఁడు గర్వించి మైమఱచి వేంకటసతిపీఠి పద-
ములవంటి పదములు నాపీఠఁదఁ జెప్పమని కోరఁగా అన్నమాచార్యుఁడు
“హరి ముకుందునిఁ గొనియాడు నాజిహ్వా నిమఁగొనియాడంగ నేర” దని
చెప్పి తిరస్కరించి నాడట. (చూ. 40 పుట.) ఇట్టి కథయే తిరుమళితై
అళ్వార్ల చరిత్రమునను గలదు. (చూ. పదమ. ఆశ్వా 2. పుట 92.)

లలిత

తలఁగరో లోకులు తడవకురో మమ్ము

కలిగిన దిదె మాకాపురము

॥పల్లవి॥

నరహరికీర్తన నానిన జిహ్వా

ఒరుల మతింపఁగనోపదు జిహ్వా

మురహరుపదముల మ్రొక్కిన శిరము

పరుల నందనకుఁ బరగదు శిరము

॥తల॥

శ్రీపతినే పూజించిన కరములు

చోఁపి యూచనకుఁ జొరపు కరములు

యేపున హరికడ కేఁగిన కాళ్లు

పాపులయిండ్లకుఁ బాఱు కాళ్లు

॥తల॥

శ్రీవేంకటసతిఁ జింతించు మనసు

దావతి నితరముఁ దలఁచదు మనసు

దేవుఁ డతని యాదీనపు తనువు

తేవల నితరాదీనము గాదు

॥తల॥

అన్న. అధ్య. 135 తేకు.
సంకీ. 144 - సంపు. 2 (1981)

పాడి

పుట్టుభోగలము వేము భువి హరిదాసులము
నటనడిమిదొరలు నా కియ్యవలెనా

॥పల్లవి॥

పల్లకీలు నందరాలు పడివాగ్గ లేజీలు

వెల్లవారి మహాలక్ష్మీనిరాసములు

తల్లి యాకెమగనినే దైవమని కాలిచేము

వొల్లగే మా కీసిరులు వారు లియ్యవలెవా

॥పుట్టు॥

గ్రామములు రత్నములు గజముఖ్యవస్తువులు

అవనిభూకాంతకు నంగభేదాలు

భామిని యాకె మగని ప్రాణధారి లెంతలము

వోమి మా కాటడె యిచ్చి నారు లియ్యవలెవా

॥పుట్టు॥

పనగలపదవులు బ్రహ్మనిర్మితములు

వెన బ్రహ్మతండ్రి శ్రీ వేంకటేశుడు

యెసంగి యాటడే మమ్మునేలి ఇన్నియు నిచ్చె

వాసంగి నూ సామ్ములు వారు లియ్యవలెవా

॥పుట్టు॥

అన్న. అధ్యాయ. 316 జేటు.

సంకీ. 94 - సంపు. X (1952).

శుద్ధపసంతం

చీచీ వివేకమా చిత్రపువికారమా

యేచి హరిఁ గొలువక హీనుఁడాయు జీవుఁడు

॥పల్లవి॥

బలికేసంటూఁ బోయి పయిడి పుచ్చక తన-

పతియువసరమునఁ బ్రాణమిచ్చిని

బతు కందులోన నేది పసిండి యెక్కడ నుండు

గతి హరిఁ గొలువక కట్టునడె జీవుఁడు

॥చీచీ॥

దొడ్డవారడ నయ్యేనని దొరలఁ గొలిచి వారి-

కడ్డము నిడుపు మొక్కు నతిదీనుడై

దొడ్డతన మేది యందు దొర యాడ నున్నవాఁడు

వాడి హరిఁ గొలువక వోడునడె జీవుఁడు

॥చీచీ॥

చావనేల నోవనేల సారెఁ గిందుపడనేల

యీవల శ్రీవేంకటేశుఁ డిందు మున్నాఁడు

దేవుఁ డాటడె నేడు వెలిసి కాలివేఁగాని

భావించ కీన్నాళ్ళదాకా భ్రమఁ బడె జీవుఁడు

॥చీచీ॥

అన్న. అధ్యాయ. 103 జేటు.

సంకీ. 13 - సంపు. 2 (1981).

వరాళి

ఎవ్వరివారడఁ గాను యేమందు నిందుకు

నన్నుచు నాలోచి హరి నమ్మఁ గావనే

॥పల్లవి॥

కోపుల రాజాలనెల్ల కాలిచి కొన్నాళ్ళు మేను

మాపుడుఁబూలు వెట్టితి సాగిసి నేను

యేపున పంసారమున యిదిగాక కమ్మటాను

దాపుగ తొర్లుఁబూలు తగిలింతుకొంటిని

॥నివ్వు॥

మొదలఁ గర్మములకు మోసపోయి యీ బ్రదుకు

కుదునవెట్టితి నే గుఱిగానక

వెదకి కామునికి విషయములకు నే-

నదివో నావయనెల్ల నాహివెట్టితిని

॥నివ్వు॥

ఇప్పుడే శ్రీవేంకటేశ యాడేర్చి నామనసు

కప్పిన గురుఁడు నీకు క్రయమిచ్చెను

వాప్పించి రిందరు బలుపుఁడు చేపలై ననుచు

అప్పుతెల్లఁ బాసి నీసామ్మెత్తి నయ్యా

॥నివ్వు॥

అన్న. అధ్యాయ. 325 జేటు.

సంకీ. 142 - సంపు. X (1952).

ఆచార్యునికి సంతకం

రాయఁ డన్నమార్యునికి మూరురాయరంగంపడుని పేరుగల సంతకం
వేయించి చెరసాలలోఁ బెట్టించెను. "సంతకం లిడువేళఁ జంపెడు వేళ-

52

అన్నమాచార్యచరిత్ర పీఠిక

నంకిలి బుణదాత లాగెడు వేళ" ఇత్యాదిగా నాతఁడు సంకీర్తనము చెప్పి
సంకెల విదలింపకొన్నాడు. (మా. 41 పుట.)

ముఖారి

అఁకటి వేళల నలపైన వేళలను

తేఱువ హరిహామమే దిక్కు మఱి లేదు

॥ప్రల్లవి॥

కొఱమాలిపున్న వేళ కులముచెడిన వేళ

చెఱవడి వొరులచేఁ జిక్కినవేళ

వొఱపైన హరినామ మొక్కటే గతిగాక

మఱి తప్పినవైన మఱి లేదు తెఱఁగు

॥అఁక॥

అనద వచ్చిన వేళ యాఱడిఁబడిన వేళ

పాసపు వేళల భయపడిన వేళ

వోసినంత హరినామ మొక్కటే గతిగాక

మాపుదాఁకాఁ బొరలిన మఱి లేదు తెఱఁగు

॥అఁక॥

సంకెళ(ళ్ళ?)ఁబెట్టినవేళ చంఘఁ బలిచిన వేళ

అంకిలిగా నప్పులవా రాఁగిన వేళ

వేంకటేశు నామమే విడిపించ గతిగాక

మంకుబుద్ధిఁ బొరలిన మఱి లేదు తెఱఁగు

॥అఁక॥

అన్న. అధ్యాయ. 20 పేజీ.

సంకీ. 158 - సంపు. 1 (1980).

దేసాక్షి

నీ దాసుల భంగములు నీవు మాతరూ

యేదని మాచేపు నీకు నెచ్చరించవలెనా

॥ప్రల్లవి॥

పాలసముద్రముమీఁదఁ బవళించినట్టి నీకు

జేలరై సురలు మొఱవెట్టినయట్లు

వేళతో నూ మనవులు విన్నవించితిమి నీకు

యేల నిద్దిరించేపు మ మ్మిట్టే రక్షించరాదా

॥నీదాసు॥

అన్నమాచార్యచరిత్ర పీఠిక

ద్వారకానగరములో తగ నెత్తమాడే నీకు

ఓరాన ద్రాపది మొఱవెట్టినయట్లు

ఘోరపు రాజసభలఁ గుంది విన్నవించితిమి

యేరీతి సరాకు నీకు నిఁక రక్షించరాదా

॥నీదాసు॥

యెవసి నైకుంతములో నిందిరఁ గూడున్న నీకు

పెనఁగి గణము మొరవెట్టినయట్లు

చనవుతో నూ కోరికె సారె విన్నవించితిమి

విని శ్రీవేంకటేశుఁడ వేగ రక్షించరాదా

॥నీదాసు॥

అన్న. అధ్యాయ. 247 పేజీ.

సంకీ. 266 - సంపు. 3 (1986).

సామంతం

దాసవర్గముల కెల్లా దరిదాపు మీరే కాన

వాసికి వెక్కిరించరాదా వసుధలో మమ్మును

॥ప్రల్లవి॥

చేనాదిపతి నీవు చేరి విన్నవించరాదా

శ్రీనాథునికి నేముసేసే విన్నపము

అనుక భాష్యకారులు అట్టై మీరుఁ జేయరాదా

మానక విన్నపము నూ మనవి చనవులు

॥దాస॥

వేయినోళ్ళ భోగి నీవు విన్నపము సేయరాదా

వేయేసి నూవిన్నపాలు విష్ణునికిని

అయితమై గరుడఁడ అట్టై మీరుఁ జేయరాదా

యేయెడ విన్నపము నూ కేమి వలసినాను

॥దాస॥

దేవులన్న యిందిర మాదిక్కి విన్నవించరాదా

శ్రీవేంకటపతికి చిత్తమందను

అవేళ శేషాచలము అట్టై మీరుఁ జేయరాదా

యీవేళ నూవిన్నపము తీదేరె నిఁకను

॥దాస॥

అన్న. అధ్యాయ. 247 పేజీ.

సంకీ. 266 - సంపు. 3 (1986).

అచార్యుని మూహాత్మ్యమున కచ్చెరువడి నరసింగరాయుడు శరణు వేడి యాతనిచే ననుగ్రహితుడయ్యెను (మా. చరిత్రము 43-44 పుటలు.)

రాయల కైంకర్యములు

విజయనగర రాజ్యమున సురక్షితుడై నరసింగరాయుడు క్రీ.శ. 1495 దాఁక రాజ్యమేలెను. సంస్కృతమునఁదచ్చిత్రము సాఘాభ్యుదయముని రచి తమయ్యెను. రాయఁడే రామాభ్యుదయమును కావ్యము రచించెను. * వీరన యాతనిని శ్రీ వేంకటాద్రివాళ దయావర్ధితరాజ్యాదని, రత్నాంశుమత్కాంచి వేంకట కాళహస్తివగరీ కళ్యాణ సాధాంచల ప్రాంచవ్రాసమఁడనీ తాను గృతించేసిన జైమినిభారతమున వర్ణించినాఁడు.

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరస్వామి కీతఁ డనేకోత్సవ విశేషములు, వైవేద్య విశేషములు, ఆభరణవిశేషములు, ప్రాకార మండప సోపానాది నిర్మాణ విశేషములు ధనవ్యయముతో వెలయించినాఁడు. వానినిగూర్చిన శాసనములు పదునాలుగున్నవి. స్వామి కైంకర్యసరాయణులై కొండమీదఁ ప్రఖ్యాతి గాంచియున్న కందాళరామానుజ జియ్యంగారి కీతఁడు శిష్యుఁ డయ్యెను. పై కైంకర్యములు స్వామికే గావించుటలో నన్నమాచార్యులయ నా జియ్యంగార్యయ నువదేశముల నాతఁడు పాటించుచుండవచ్చును.

నాఁటి యన్నమయ

ఆ నాళ్ళలో నన్నమాచార్యుఁడు తన యుగ్రహారములలోను దాళ్ళపాక లోను గొంతకాలము వసించుచువచ్చినను, దిగువతిరుపతిలోను గొండమీద స్వామిసన్నిధిని నెక్కువకాలము గడపుచువచ్చెను. ఆ చోట్ల గృహాధివసతు లాతని కాలముననే యేర్పడెను. అతని కుమారుని నాళ్ళలోఁ గొండ మీదను దిగువ తిరుపతిలోను దమగృహముల ముందు మండపముల గట్టించి యుక్కడ స్వామిని వేంచేపు చేయించి యుత్సవాదులు జరపించుట సాగెను.

* ఈ కవి పూర్తిపేరు పిల్లలమఱ్ఱి పినవీరభద్రకవి.

గుండక్రియ

కోటికిఁ బడగయెత్తి కొంకనేల

యీటులేని పద మెక్కి యింక నేల చింత

||సల్లవి||

పెట్టినది నొసలను పెద్దపెద్ద తిరుమణి

కట్టినది మొలఁ జిన్న కొపినము

పట్టినది శ్రీహరిపాదపద్మమూలము

యెట్టయినా మాకు మేలే యింక నేల చింత

||కోటి||

చిక్కి నా లోనైనది శ్రీవైష్ణవధర్మము

తొక్కినది భవముల తుదిపదము

యెక్కినది హరిభక్తి యిది పట్టపేనుఁగ

యెక్కువ కెక్కువే కాక యింక నేల చింత

||కోటి||

చిత్తములో నిండినది శ్రీపతిరూపము

హత్తినది నెర్రాగ్య మాత్మధనము

యెత్తలఁ జూచిన మాకు నిదివో శ్రీవేంకటేశుఁ-

డెత్తి మముఁ గావఁగాను యింక నేల చింత

||కోటి||

అచ్చ. అధ్య. 307 ఛేకు.

సంకీ. 40 - సంపు. X (1952).

కొండకుఁ బయనము

అన్నమాచార్యుఁడు వెనుగొండ (రాయల యాస్థాని) నో తాళ్ళపాకనో వీడి స్వామిని దర్శింప రాఁగోరి చెప్పిన సంకీర్తనము:--

అలిత

రామ కృష్ణ నీవు నందే రాజ్య వేలుచుండుదువు

యేమిసేసే విక్కడ నీ యిరవుకే పదనే ||సల్లవి||

లంక విభీషణు నుంచ లక్ష్మణుని సంపివట్టు

అంకె సుగ్రీవుఁ గిష్కింధ కంపినయట్టు

వంకకు పంజీవి దేను వాయుజుని సంపివట్టు

వేంకటాద్రి పొంతమండ వేగ మమ్ము నంపనే ||రామ||

ఘనకీరీటము దేను గరుడని నంపినట్లు

అనుగంగపుల నిండ్ల కంపినట్లు

వానర గోపిక లొద్ది కుద్దపుని నంపినట్లు

నమపు శేషాద్రి నుండ నన్ను నంపనే

॥రామ॥

పెండిలికిఁ బరుషలఁ బిలువఁగ నంపినట్లు

అండని ముందరఁ గంఠ కంపినయట్లు

నెండియు శ్రీవేంకటేశ నెంటు వచ్చి మరలితి

వుండ(డు?) చోట నుండి నన్ను పూడిగాన కంపనే

॥రామ॥

అన్న. అధ్య. 275 తీక.

సంకీ. 432 - సంపు. 3 (1986).

అన్నల జోల

అన్నమాచార్యుఁడు శృంగారమంజరి¹ యను మంజరీచ్ఛందోమయ రచనను భాషచే భావముచే శృంగారసుందరమైన దానిని శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామివారిపై రచింపఁగాఁ జిత్తగించి స్వామి యన్నమాచార్య నిట్లనుగ్రహించెను: (మా. చరిత్రము 44-45 పుటలు.)

శృంగారమంజరిఁ జేసి శేషాద్రి-

శృంగవాసునకు నర్పించి యిచ్చుటయు,

నాడుమఁ బఠకమాకన్వలజోల

పాడఁగ నాడెల్లఁ బసిబిడ్డనైతి-

నా కృష్ణమాచార్యు నర్ధాత్మవినుతి-

రాకఁ గొన్నాళ్ళ విరక్తుండనైతి

జగతి నీశృంగారసంకీర్తనముల-

కగనడి మంచిప్రాయపువాడ నయితి-

నని వేంకటేశ్వరుఁ డన్న మాచార్యుఁ

గనుఁగొని వాక్రచ్చి గారవించుటయు

పై గ్రంథభాగమునఁ దొలుత పఠకమాకన్వలజోల తర్వాత కృష్ణమాచార్యు నర్ధాత్మవినుతి కలవు. కృష్ణమాచార్యుఁడు కాకతీయ ప్రధాన-రుద్రుని నాఁటివాఁడు. కాన యాతని వినుతికి ముందు గల పఠకమాకన్వల జోల యంత కింకను భ్రావీనము కాఁబోలును. అది యెట్టిదో యెక్కడని కలదేమో తెలియుఁజాలకున్నాను. వాళ్ళము సరిగానున్నదో లేదో కూడఁ దెలియదు. పఠకమాక ఊరివేరేమో! అది పఠకమాకో లేక పఠకమూరో పాఠకమూరో ఇంకేదో ఆ యూరివాఁడయిన అన్నయ అనుగేయులని జోల పాట రచించి యాడుచు నొందె, స్వామి బాలురై యాడఁగానొందెఁ బాడెడివాఁడని యర్థము కాఁబోలును. పయి పఠకమాకయన్నలజోల నుప్రభాతముయి లాళ్ళపాకవారు మెచ్చినదయి యుండును.

రాగిణీకులలో అన్నమాచార్యుఁడు రచించినదే యనేకములు జోల లున్నవి. వేలకొలదిగా నున్న యా శృంగారసంకీర్తన లెల్ల నిక సుసరిశోధితములు ముద్రితములును గావలసియున్నవి.

అన్నమయ జోల

ఇటీవల నొక జోలపాటును రోకమున వ్యాపించిన దానిని నన్నమాచార్యుని పేరనుండుట గుర్తించితిని.¹

రాగం. అటతాళం.

జో నమ్మతానంద జోజో ముకుంద

రానె పరమానంద రామగోవింద

॥జో॥

అంగజునిగన్న మాయన్న యిటు రారా

బంగారుగిన్నెరో బాలు పోషేరా

దొంగ నీవన నతులు పొందచున్నారా

ముంగిట నాడరా మోహనాకారా

॥జో॥

¹ (శ్రీవిస్తా అష్టాధ్యాయం యింట వారిభార్యలు ప్రాసయింపకొన్న పదవి సంకీర్తనముల సందర్భములోనిది. విరచించి తిక్కదండరామయ్య 8-1-48 ఆంధ్రవాఙ్మిత్రతో బ్రకటించెను.)

గోవర్ధనంజెల్ల గొడుగుగాఁ బట్టి
కానరమ్ముననున్న కంసుఁ బడగొట్టి
నీవు మధురాపురము నేలఁ జేపట్టి
తీవితో నేలిన దేవకిపట్టి

॥జో॥

అంగుగాఁ దాళ్ళ పాకాన్నయ్య చాల
శృంగార రచనగాఁ జెప్పె నీజోల
సంగతిగ సకలసంపదల నీవేళ
మంగళము లిరుపట్ల మదనగోపాల!

॥జో॥

ఈ జోలలో అన్నమాచార్యుని పేరున్నది గాని యది తిరుపట్ల
బాల గోపాలదేవునిముద్రతో మాత్రమే యున్నది. నేను ముప్పదేండ్లకుఁ
బూర్వము తంజావూరిలైబరరీనుండి ఈజోల కొన్ని చరణములు ప్రాస
యుంచుకొనుట నిటీవలఁ జూచితిని. అది వేఱుతీరుగా నున్నట్లున్నది.
అందీచరణమున్నది:--

అతిగి తృణావర్జ నవనిఁ గూర్చితివి
బలిమిమైఁ బూతనఁ బట్టి పీల్చితివి
చెలఁగి శకటాసురునిఁ జేరి డొర్చితివి
తలఁచి మద్దులు రెండు ధరణి ప్రార్చితివి.

అన్నమయ శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామిమీఁదనే కాక యింక ననేకపుణ్య
క్షేత్రములలోని దేవతలమీఁదఁగూడ సంకీర్తనములు రచించినాఁడు. ఆ సంకీ-
ర్తనములలోఁ బెక్కింట నాయా క్షేత్రముల దేవతలపేర్లతో నభేదము గల్గించి
తుదిచరణమున శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరస్వామి నామ ముద్రికను నెట్టు-
కొల్పుచుండును. ఈ జోలలో స్వామి నామముద్ర లేదు. ఇది యిక్కడి
రాగి రేకులలో నున్నదో లేదో.

అన్నమయ లాలి

తంజావూరి పుస్తకశాలనుండి యిటీవలఁ గొన్ని తాళ్ళపాక సంకీర్త-
నములు ప్రాయించి తెప్పించితిమి. అందు మీఁదిజోలవంటి దొక లాలి
కలదు. దానఁగూడ గఠడవరపు బాలగోపాలుని నామాంక మున్నదిగాని

శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి నామాంకము గానరాదు. అన్నమయపే రందు
లేకపోయినను గంఠవరము తాళ్ళపాకచారికఁ జెల్లుచువచ్చిన గ్రామమని
తెలియుటచేఁ దమయూరి స్వామిమీఁద నన్నమాచార్యుఁడో తత్పుత్రు
పొత్తులో దానిని రచించియుండు రసకొంటిని. అదియిది:--

శ్రీరాగం. జంపెతాళం

లాలమమ నూచేరు లలన లిరుగడల
బాల గంఠవరగోపాల నిమఁ జాల

॥వల్లవి॥

ఉడుటుగుబ్బల సరము బయ్యాల బాఁగ
పదరి కంకణరవము బహుగతుల మ్రోఁగ
వొదిగి చెంపల కొప్పు లొక్కింత వీఁగ
ముదురు చెమటల నళికములు తొప్పఁదోఁగ

॥లాలి॥

సోలపు తెలిగన్నఁగన మాపు లిరువంక-
మలయు రవళులకుఁ బలుమాఱును బెళంక
కొలఁది కోవల గములు క్రోలు మదనాంక-
ములఁ గ్రేణిపేయు రవములు వడిఁ దలంక
సరసవదములు జంగవాఁపుచేఁ బాయ

॥లాలి॥

గురులీల మీఁగాళ్ళఁ గుచ్చెళ్ళు రాయ
కరమూలముల కొంతి కడుఁజాయఁ జేయ
సరస మరుకుమనవాసన లెదురు దాయ

॥లాలి॥

కొలఁది నునుమేను లతకూన లసియాడ
మెలఁకువతో నొకరోకరి మెచ్చి సతిగూడ
తలబూచి చొక్కి చిత్తరుబొమ్మ లాడ
అలరి యెల్లరు మోహనాకృతులు చూడ

॥లాలి॥

అతిత తాంబూలరస కలితంబురైన-
తళుకుదంతములు కెంపులగుంపు లీన
మెలుకవెన్నైల దాలు ముసురుకొని తోన
చెలఁగి నెలపుల ముద్దుచిఱువన్ను లాన

॥లాలి॥

మలయనూరుత గతులు మాటికి జెలంగ
పలుకుంగపురుతావి పై పై మెలంగ
బలు గానలహరి యింపుల రాల్లరంగ
బలపి వినువారి చెవి బడలిక దొలంగ

॥రాలి॥

అలనా జనాపొంగ లలితసుమచాప
జలజలోచన దేవ సద్గుణకలాప
తలఁపులోపల మెలగు తత్త్వప్రదీప
భరిత గండవరేశ పరమాత్మరూప!

॥రాలి॥

అన్నమయ మహిమలు

మండెమురాయనామక నరసింహదండ నేత్రు(త్రు?)న కిష్టధనబల
స్ఫూర్తి నిత్యాదివాక్యములకు (చూ. చరిత్రము 46 పుట) స్పష్టముగా
నర్తమెఱుంగ రాదు. మండెమురాయండన్న పేరు మండెము గ్రామ
మున నెలసిన నరసింహ స్వామికి గలదు. చండనేత్రుడనియో?
దండనేత్రుడనియో? దండనేత్రుడని దిద్ది దండనాథుడని యర్థము
గుడుర్చుకొనగా నాతఁడు సాళువనరసింహరాయని విద్యానగర సామ్రా
జ్యరాజ్యమునకుఁ జాల దోడుపడినవారందును, నరసింగ రాయని తర్వాత
నిమ్మడినరసింహరాయండను తత్పుత్రుడను స్వల్ప కాలము రాజుగా
నున్నను, విద్యానగర సామ్రాజ్యము నాక్రమించుకొన్న వారందును నగు
నరసింహదండనాథుఁడు కాలగలఁడు. అన్నమాచార్య సగ్రహారము మరు
లుంకు (మరువాకరై?) ఆ దండనాథున కిష్టమగు ధనబలస్ఫూర్తి కలది
గాఁబోలును. (చూ. చరిత్రము 46 పుట.) ఆ గ్రామమునఁ గల
జీడి కంపు పుల్ల మామిడి పండ్లను స్వామికి నివేదనచేసి తా నార
గింపఁగా నన్నమాచార్యునకుఁ బండ్లు పులిసెను. అపచారము క్షమింప
స్వామిని వేడి దానిని దియ్యమామిడిని జేయ నర్థింపఁగా స్వామి
యనుగ్రహమున నది తియ్యమామిడి యయ్యెను. ఈ విషయము నీ
యన్నమాచార్యచరిత్రవేంకాక పెదతిరుమలాచార్యుని గూర్చియున్న సంకీ-
ర్తనము కూడ నిరూపించుచున్నది.

(రాగము పేరు లేదు)

కరము జీడిపులుసు గలిగిన మామిడి కరము సోకినయంతచే
సరనిఁ జక్కెదవలెఁ జని గలిగించువాని వనవరి సుతుఁ డితఁడే ॥స॥

వేఁకరి మండెముకోట వెళ్ళతా విచ్చనవిడి రాఁగా వొక-
వీకతో వేసిన కత్తి తునుకలాయ వెన్ను సోఁకినయంతచే
ఆ కాలమువారఁడు రాతి నాతిఁ జేసె అతఁడేపో యాతఁడు
వాకుచ్చి పొగడరో ఘనపుణ్యము తాళపాక తిరుమలయ్యను ॥కర॥

గుములు గూడి యలుంగులు తిరుగఁబాటి మట్టుకొన్న కురువదోవ

నతఁడు

కమలనయనునిఁ దలఁచినమాత్రాన కకపికరై పాడెను
అమరఁ బాంచాలికి నలువలొసఁగి నతఁడెవో యాతఁడు
ప్రసదముతోడుత పేరుకొనరే తాళపాక తిరుమలయ్యను ॥కర॥

దేవుఁ డొకకన్న దయచేసి తనవద్దికి నంపిన నతఁడు
పానసు డీతఁడు తా నొక్క కన్పించె పరషలు మాడఁగా
శ్రీ వెంకటప్పని పేన చేయఁగోరి చేకొన్నతను వితఁడు
భావించి పొగడరో భాగ్యము గల తాళపాక తిరుమలయ్యను ॥కర॥

వేషాచార్యులవారి వ్రాతప్రతి.

ఈ సంకీర్తనమున, 2,3 చరణముల విషయములు పెదతిరుమలా-
చార్యునికి సంబంధించినవి. ప్రజ లన్నమయ మాహాత్మ్యమును, వశ్యవాక్కును
దెలిసికొని యేవేవో యర్థించి వెంటాడసాగిరి.

అవార్త విని జను లరుదందొకొనుచు
వారిరి నొడి వళావళిఁగఱఁ బెగడి
చెలువొందు నాగురు శ్రీపాదరక్త
తలనిడి తమయాపదల వీడుకొనిరి;

చూ. చరిత్రము 47 పుట.

అమోయిక్షప్రజల యీ యలజడికి జడిసి చేసిన సంకీర్తనము:--

ముఖారి

పరమాత్మ విష్ణుగ గొల్చి బ్రదికేము

విరసపుజాలిఁ జిక్కి వెఱఁబడ నోపము

॥పల్లవి॥

మగఁడు విడిచివా మాను విడువనియట్లు

నగి నామనసు రోపివా లోకులు మానరు

తగిలేరు పొగిలేరు దైన్యమే మాపేరు

మొగమోటులను నేను మోసపోవ నోపను

॥పల్లవి॥

పాసఁగ దేవుఁడిచ్చినా పూజరి వరమీఁడు

విసిగి నే విడిచివా విడువరు లోకులు

కొనరేరు మునరేరు కోరిక దీర్చునునేరు

పసలేని పనులకు బడల నే నోపను

॥పల్లవి॥

నుడుగులు దప్పినా నోము ఫల మిచ్చినట్లు

కడఁగి వేఁడుకొన్నాఁ గొనివచ్చినరు లోకులు

తడవేరు తగిలేరు తామే శ్రీవేంకటేశ

బుడిబుడి సంగాలాల బొరల నే నోపను

॥పల్లవి॥

అన్న. అధ్యాయ. 238 తేట.

పంక్తి. 220 - సంపు. 3 (1986).

అన్నమాచార్య పురందరదాసులు

కర్ణాట భాషలో వేలకొలది సంకీర్తనముల రచించి మహానుభావుఁడని ప్రఖ్యాతి గాంచిన శ్రీపురందరదాసుఁ డన్నమాచార్యుని దర్శింప వచ్చి యతని సంకీర్తనములు విని తనిసి నీవు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని యవతారమవే యని నన్నుతించెనట. తనిసి నీవు శ్రీ పాండురంగిటిటయని యవతారమవే యని నన్నుతించెనట. (మా.48 పుట.) పురందరదాసులవారు శ్రీవ్యాసతీర్థులవారి శిష్యులని ప్రతీతి. వ్యాస తీర్థులవారు సాళ్వనరసింగరాయని కాలమునఁ గూడఁ గలరు. శ్రీకృష్ణరాయలకు వారు గురువులు. వయసున చిన్నవార యైనను వ్యాసతీర్థులను సన్న్యాసాశ్రమ స్వీకారముచే గురువర్చ్యులనుగాఁ

బురందరదాసులవారు పూజించియుందురు. అన్నమాచార్యుని వార్ధకమునఁ బురందరదాసులవారు చాలఁ జిన్నవారై దర్శించి యుందురు. పురందర దాసులవా రన్నమాచార్యుల సంకీర్తనముల ననుకరించి సంకీర్తనముల రచించిరి. మచ్చున కొక్కటి:--

మాళవి రాగం

శరణుశరణు సురేంద్రసన్నత శరణు శ్రీవతివల్లభా

॥పల్లవి॥

శరణు రాక్షసగర్భసంహర శరణు వేంకటనాయకా

కమలధరుఁడును కమలమిత్రుఁడు కమలశత్రుఁడు పుత్రుఁడు

క్రమముతో మీకొలుపు కిప్పుడు కాచినా రెచ్చరికయూ

అనిమిషేంద్రులు మునులు దిక్పతు లమర కిన్నర సిద్ధులు

ఘనతతో రంభాదికాంతలు కాచినా రెచ్చరికయూ

ఎన్నఁగల ప్రహ్లాదముఖులు ఎన్నఁగ గొలువఁగ వచ్చిరీ

ఎన్నవము వినవయ్య తిరుపతి వేంకటాచలనాయకా

భజనపద్ధతిలో అన్నమాచార్యునిదిగా నాఁటునుండి నేటిదాక సాగు-

చున్న యీ పై సంకీర్తనమును జదివి, పురందరదాసుగారి యీ క్రింది

సంకీర్తనమును గూడఁ జదువుఁడు.

మాళవి రాగం

శరణు శరణు సురేంద్రసందిత శరణు శ్రీపతి వేదిత

శరణు పార్వతీతనయు మారుతి శరణు సిద్ధినినాయక

నిలలనేత్రున దేవిసుతన నాగభూషణస్రియన

తట్టిలాంకితకోమలాంగనె కర్ణకుండలధారనె

బలుపు ముత్తిన పదకహారన బాహు హస్త వతుష్కనె

ఇట్టిటోడగియు హేమకంకణ పాశ అంకుశధారనె

కుక్కియెఱు మహాలంబోదరనె ఇక్కువాస గెలిదనె

పక్షివాహన నాద పురందరవిట్టలన నిజదాసనె

॥పల్లవి॥

అన్నమాచార్యులవారి సంకీర్తనచాయనే పురందరదాసులవారి కీర్తన మున్నది.

సంకీర్తన సంఖ్య

అన్నమాచార్యుఁడు యోగ వైరాగ్య శృంగార మార్గములలో మున్నది రెండువేల సంకీర్తనముల జెప్పెనని కలదు. (చూ. చరిత్రము 49 పుట.) అతఁడు తన పదునాఠేండ్ల వయసున నుపక్రమించి దివ్యధామ మందుదాఁక దినమున కొక సంకీర్తనము చొప్పున సంకీర్తనములు రచించినట్లున్నది.¹ అట్లు లెక్కింపగా నిండుమిండుగా నిర్వది మూఁడు వేల సంకీర్తనములు రెక్కకు వచ్చును. ఇందు మున్నది రెండువేల సంకీర్తనములు రచించినట్లున్నది. "పరమతంత్రమ్మి తిర్వది రెండు వేలు" అనియుండవలెనో. కానిదో ఆ రాగిరేకుమీఁది వాక్యమునకుఁ బ్రతిదినము నొక్కదానికిఁ దక్కున కానీక సంకీర్తనములు రచించుచుండెనని యర్థము చెప్పికొనవలెనో. రెండవతీ రనుకొందువేని మున్నది రెండువేల సంకీర్తనములు రచించె ననుట సంగతమే. రచించిన యా సంకీర్తనములెల్ల రాగిరేకుల కెక్కనే లేదో? ఎక్కినను నిప్పుడు మనకు దొరకలేదో? తిరుపతిదేవస్థానమునఁ గాక అహో బండుమునకుఁ గొన్ని రేకులు చేరియున్నట్లు తెలియుచున్నదిగదా. ఇంక నెన్ని యెన్ను కెక్కడికీ జేరినవో? క్రీ. 1560 ప్రాంతములదాఁక సంకీర్తనములను రాగిరేకుల మీఁదఁ జెక్కించుట జరిగినట్లున్నది? విద్యానగర విస్తవము

¹ (చూ.) అన్నమాచార్యుల శృంగార సంకీర్తనముల మొదటి రేకు, అధ్యాత్మ సంకీర్తనముల మొదటి రేకు.

² తిరుపతిదేవస్థానమున గల రాగిరేకులలో నన్నమాచార్యుల రచనము లను-
కొనఁదగినవి యిండుమిండుగా రెండువేల నాలువందలుండును. సంకీర్తన-
ములు పదునాల్గు వేలుండును. అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనముల తొలిరేకున
నామాంకము గలిగి ఒకటి, రెండు, మూడు, నాలుగు -- ఇత్యాది క్రమ
సంఖ్యాంకములతో రేకుల యుక్తము నిడుపుల సమపరిమాణముతో నన్న రేకుల
సంఖ్యను, ఇందు మించుగా రేకున కాటుపాటలచొప్పున నున్న పాటల సంఖ్యను
బరిగఁజేసి, యీ మొత్తము గుర్తింపఁగల్గితిమి. అట్లే తొలిరేకుపై పెదతి-
రుపతాచార్యుల నామాంకముతో 1,2,3 -- సంఖ్యాక్రమముగల రేకులను

మూలమున దక్కినవానిఁ జెక్కించుట సాగక తాళవలయుల మీఁదనే యుంపఁగా కాలవశమున నవియుఁ జెడియుండును. క్రీ.శ.1560కి పూర్వమే కొన్ని సంకీర్తనములు తంజావూరికిఁ జేరియుండును. అక్కడ సంకీర్తనము లన్నియుఁ దిరుపతిరాగిరేకులమీఁద నున్నవో లేవో? శేషాచార్యులవారి తాళ వలత ప్రతిలోని సంకీర్తనములు గూడ నన్నియు రాగిరేకులమీఁది కెక్కినవో లేవో? పెదతిరుమలాలాచార్యుఁడుగూడ దినమున కొక సంకీర్తనముచొప్పునఁ దల్లెదయానతిని రచించెను. అవి కొన్ని వేలుండవలెనుగదా! కానరావు.

ద్విపద రామాయణము

అన్నమాచార్యుఁడు ద్విపదముగా నవముగా రామాయణమును గూడ రచించెనట. ద్విపదరచన మంతకుముం దింకొకటి కలదని సూచించుటకు నవముగా ననుట. ఈతని రామాయణరచనము నేఁడు గానరాదు. కాని రామాయణకథాప్రసక్తములు సంకీర్తనము లనేకము లున్నవి. రాగిరేకుల మీఁద నన్నమాచార్యుల సంకీర్తనములను శృంగారమంజరిని మాత్రమే తత్పుత్రుఁడు పెదతిరుమలాలాచార్యుఁడు చెక్కించెనుగాఁబోయను.

వేంకటాచలమహాహాత్మ్యము

సంస్కృతభాషలో శ్రీ వేంకటాచలమహాహాత్మ్యము నన్నమాచార్యుఁడు రచించెను. (చూ. చరిత్రము 49 పుట.) వరాహపురాణాదులలోనిదిగా సంఘ టితములు పదునేడు పదునెనిమిది శతాబ్దముల పీదప తెల్ల పరివర్తనము పడసి, ప్రాచీనతాళవలతప్రతులు గలిగి, యిప్పుడు నాగ రాంధ్రాక్షరములలో ముద్రితమై వ్యాప్తిగాంచియున్న వేంకటాచలమహాహాత్మ్యము నాఁడు తాళిపాక

నానియొక్కము నిడుపుకొల్లల పుత్రత్వమును గమనించి పెద తిరుమలాచా-
ర్యుల సంకీర్తనముల సంఖ్యను, చిన్నతిరుమలాచార్యుల సంకీర్తనముల సంఖ్యను
గుర్తింపఁగల్గితిమి.

కాని, యన్నమాచార్యుల రేకులని కొల్లలపరిమాణము, సంఖ్యానుసూర్వము గల
రేకులలోగూడఁ గొన్ని యున్నమాచార్య ప్రసక్తములు తత్పుత్రుఁడో పోత్రుఁడో
రచించినవికూడఁ గలసెఁగాఁబోయినవి కొన్ని సంకీర్తనములలోని విషయములఁ-
బట్టి సందేహింప నవకాశము కలిగినది.

యస్తమాచార్యుఁడు రచించినది యయినను గావచ్చును. అష్టాదశ పురాణములలోఁ జేరినవిగాఁ గానవచ్చు స్థలమాహాత్మ్యముల నన్నింటిని సమకూర్చి గ్రంథసంఖ్యను గణించినచో నష్టాదశపురాణములకుఁ బ్రాచీనమనే పరిగణించిన గ్రంథసంఖ్యకంటె నీ స్థలమాహాత్మ్యముల గ్రంథసంఖ్య చాల పీఠిహాగలందు. వ్రాతప్రతులు గలిగి పురాణక్రమ నిర్వచనమునఁ జెప్పఁబడిన యానుష్ఠూర్విగలిగి యనేకస్థలములం దుపలభ్యమానము లగుటచే ముద్రితములయిన యష్టాదశపురాణములలో నా యా స్థలపురాణములు మాటికిఁ దొంపది తొమ్మిది వంతులు గావచ్చుచే లేదు. పురాణపు ముద్రాపకులు కొన్ని స్థలపురాణములను నేటి పురాణముద్రణములందుఁ జేర్చుటయు జరగకపోలేదు. అది యొక మహత్తరవర్త. లభ్యయనసంఖ్యలు, పురాణముల పేళ్లు ఉన్నను నేటి స్థలపురాణములెల్ల నా యా పురాణములలో దొలుత రచితములు గావనట ప్రఖ్యాత సత్కార్యము. ఇందుమించుగా నిట్టి స్థల మాహాత్మ్యములు వధుమూఁడు వధునాల్గు శతాబ్దములనుండి నిన్నటినేటిదాఁకఁగూడ నుప్రతియుమనే యున్నవి. కాన అష్టమాచార్యుఁడు రచించినాఁడన్న వేంకటాచల మాహాత్మ్య మిప్పుడు ప్రఖ్యాతముగానున్న వేంకటాచలమాహాత్మ్యము కావచ్చుననుట విదూరపడవలసిన విషయముకాదు. ఆతఁ డేదో సంస్కృతము ననుసరించి తెల్లన స్థలమాహాత్మ్యము రచించె ననఁగాదు. "దివ్యభాష నా వేంకటాద్రిమాహాత్మ్య మంతయును గావించె" నని కలదు. జియ్యర్ రామానుజయ్యుం గా రనువారు క్రీ.శ. 1401 నాఁడు (అప్పటి కస్తమాచార్యుఁ డటువదియేదేండ్ల వయసువాఁడు) తాను విన్నపముచేసిన తిరువేంకటాచల మాహాత్మ్యమునకు శ్రీ స్వామివారు స్వీకారము లిత్తగించి ఆలంకింప ననుగ్రహించునట్లు చేయుటకును, గొన్ని యుత్సవములు జరుపుటకును, ఉభయముగాఁ గొంత ద్రవ్య మొసంగి స్థానాధిపతులచే శిలాశాసనము చెక్కింపించుకొన్నారు¹. ఆ రామానుజ జియంగారు కవీశ్వరుండయిన యస్తమాచార్యునిచే వేంకటాద్రిమాహాత్మ్యమును రచింపించి తన సమర్థులముగా స్వామిసన్నిధిని విన్నపింపఁ గోరి యుండవచ్చును.

¹ మా. చరిత్రము 49 పుట.

² మా. తి.తి. దేవస్థాన శాసనములు వాల్యం II, నెం.95.

పెదతిరుమలాచార్యుఁడు స్వామి సన్నిధిని వేంకటాచలమాహాత్మ్యమును బరించుటకుఁగాను అసంపాచార్యులనువారికిఁ గొంత జీవిక యేర్పఱచెనట. అది పితృదేవ రచితమన్న యభిమానముచేఁ జేసినదయినఁ గావచ్చును. అంతకుఁ బూర్వమే యీ స్థలమాహాత్మ్యసమస్తయుము కలదని నిరూపింపఁగల సాధనములు గానరానంతవఱకు నిది యస్తమాచార్య రచితమని తలఁచుట యసంగతము గాదు. ఇప్పుడున్న పురాణములలోని వేంకటాచలమాహాత్మ్య భాగములు వేర్వేలు రచనము లనుకొన్నచో నందుఁ గొన్నియయినను నీతని రచనములు గావచ్చును.

వరాహ బ్రహ్మాండములలో వేంకటేశ్వర విషయమున్నట్టి క్రింది సంకీర్తనమున నస్తమాచార్యుఁడో పెదతిరుమలాచార్యుఁడో చెప్పినాఁడు.

తాళి

శ్రీ వేంకటేశుఁడు శ్రీపతియు నితఁడే
పావనపు వైకుంఠసతియును నితఁడే

॥సల్లవి॥

భాగవతములోఁ జెప్పే బలరాము తీర్థయాత్ర -

నాగమోక్షమైన రైవ మాతఁ డీతఁడే
బాగుగా బ్రహ్మాండపురాణపద్ధతి యాతఁ డీతఁడే
యోగమై వామనపురాణోక్త రైవ మీతఁడే

॥శ్రీవేంక॥

వెలయు సప్తములు వెదకి ప్రదక్షిణము -

లలరఁ జేపిన దేవుఁ డీతఁడే
వెలై కోనేటిపాంత నిత్యముఁ గుమారస్వామి
కలిమిఁ దపము పేసి కన్న దేవుఁ డీతఁడే

॥శ్రీవేంక॥

యెక్కువై బ్రహ్మాదులు నెప్పుడు నింద్రాదులు
తక్కువ కొలిచియున్న తత్త్వ మీతఁడే
చక్క నారదాదుల సంకీర్తనకుఁ జొక్కి
నిక్కిన శ్రీవేంకటాద్రి నిలయుఁడు నీతఁడే

॥శ్రీవేంక॥

అన్న. అధ్య. 87 టేకు.

సంకీ.425 - సంపు.1 (1980).

నేటి వేంకటాచల మాహాత్మ్యకథలు సంకీర్తనములలో నంతగాఁ గానరాకున్నవి. కొన్ని స్థానిక దేశిగాథ లున్నవి. (చూ. షీతిక 23, 24 పులులు)

ఇతర గ్రంథములు

అన్నమాచార్యుఁడు పంఛెండు శతకములు రచించెనట. సకల భాషలందును ప్రతిదేని నానాప్రబంధములు రచించెనట. అన్నమాచార్యుని వేంకటేశ్వరశతక మొకటి నేను ప్రకటించిన ప్రబంధరత్నావళిలో నుదాహృతముయినది. దేవస్థానపు రాగి రేకులలోఁ గానరాదు. అలమేల్మంగంబమీఁద నీతడు రచించిన శతక మిదే. (చూ. షీతిక 15 పు.) మఱి మిగిలిన *పదిశతకములు నే యే వేల్పులమీఁద రచితము లయ్యెనో వాని సే శ్రేయో తెలియరాదు. ఇవిగాక యున్నమాచార్యుని పోత్రుఁడు చినతిరుమలాచార్యుఁడు సంకీర్తన లక్షణమునఁ దనతాత యున్నమాచార్యుఁడు సంస్కృతమున సంకీర్తనలక్షణము రచించినట్లును దానికిఁ దనతండ్రి పెదతిరుమలాచార్యుఁడు వ్యాఖ్య చెప్పినట్లును వాని ననుసరించి తాను తెలుఁగు రచన చేసినట్లును జెప్పకొన్నాఁడు. ఆ సంస్కృతసంకీర్తనలక్షణమును గానరాదు.

అన్నమాచార్యవిగ్రహము

సంకీర్తనభండారమనీ, తాళ్ళపాకవారి యర అనీ పేర్కొనఁబడుమఁడు కొట్టు సరిగా భాష్యకారులపన్నిధికిఁ బ్రక్కగా నున్నది. స్వామిదర్శనము చేయువారు బంగారువాఁకిటికడ నిలిచి ముందు చూచిన స్వామి దివ్య విగ్రహమును, గుడివేలి ప్రక్కకేసీ చూచిన భాష్యకారుల విగ్రహమును గానఁగల్గుదురు. భాష్యకారులతోపాటు దర్శనీయులుగా నన్నమాచార్యుల విగ్రహము సంకీర్తనభండారము ద్వారము నెడమప్రక్క నున్నది. ఆ ద్వారమునకుఁ గుడిప్రక్కను పెదతిరుమలాచార్యుల విగ్రహమును గాననగును. బంగారువాకిలి దగ్గఱనుండి ఒక కంట స్వామిని, ఇంకొక కంట భాష్యకారులను (చిదంబరమున కనకనభావతిని, *పదదరాజులను దర్శించునట్లే)

అన్నమాచార్యుని తత్ప్రతిమని గూడ దర్శింపనగును. సరిగా నీ యర్థమును నిరూపించునవిగాఁ జినతిరుమలాచార్యుఁడుగూఁడోయను రచించిన సంకీర్తనము లున్నవి--

దేవగాంధారి

అఱిముఱిఁ జూడఁబోతే నజ్జని నేను

మఱఁగు చొచ్చితి మీకు మహిలో నారాయణా

॥పల్లవి॥

నిన్ను ధ్యానము చేసీని నిచ్చనిచ్చుఁ దాళ్ళపాక -

అన్నమయ్యగా రెదుట నదిగోవయ్యా

పచ్చి యాతనినే చూచి పాతకులమైన మమ్ము

మన్నించవయ్య వో మధుసూదనా

॥అఱి॥

సంకీర్తనలు చేసీ సారెఁ దాళ్ళపాకన్నయ్య

అంకెల నీ పచ్చిధివే అదిగోవయ్యా

అంకించి నే వారివాడనని దుష్టఁడనైనా నా -

సంకె డీఱఁ గావవయ్య పర్యేళ్ళరా

॥అఱి॥

పాదాలం దున్నాఁడు తాళ్ళపాక అన్నమయ్య మీకు

అదరాన ముత్తుఁడై అదిగోవయ్యా

ఈదెన శ్రీవేంకటేశ యీ సంబంధాననే నన్ను

నీ దయ వెట్టి రక్షించు నెమ్మది భూరమణా

॥అఱి॥

అన్న. అధ్య. 223 జేకు
పంక్తి. 127 - సంపు. 3 (1986).

దేసాళం

ఈతఁడే ముక్తిదోన యీతఁడే మా యాచార్యుఁ-

డీతఁడు గలుగఁబట్టి ఇందరు బిదికిరి

॥పల్లవి॥

అదివో తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు

యిదె వీఁడె శ్రీవేంకటేశు నెదుట

వెదనెట్టి లోకములో నేదములన్నియు మంచి-

పదములు చేసీ పాడి పావనమునే నెను

॥ఈతఁడే॥

* పదొకండు శతకములు గావలె గదా?
* గోవిందరాజస్వామి గదా?

అలరుమఁ దాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు
నిలిచి శ్రీవేంకటనిధియే తానై
కలిదోషములు వాస ఘనపురాణములెల్ల
పయకుల నింది నింది పాడినాఁడు హరిని

॥ఈతఁడే॥

అంగవినెఁ దాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు
బంగారుశ్రీవేంకటేశు పాదములందు
రంగుపీఠ శ్రీవేంకటమణుని యలమేలు-
మంగను యిద్దఁడఁ బాడి మమ్ముఁ గరుణించెను

॥ఈతఁడే॥

అన్న. అధ్య. 232 పేజీ.
సంకీ. 183 - సప్త. 3 (1986).

శ్రీరాగం

హరి యవతార మీతఁడు అన్నమయ్య
అరయ మా గురుఁ డీతఁ డన్నమయ్య

॥స్థలం॥

వైకుంఠనాథునివద్ద వడిఁ బాడుచున్నవాఁడు

ఆకరమై తాళ్ళపాక అన్నమయ్య
ఆకసపు విష్ణుపాదమందు నిత్యమై పున్నవాఁడు
ఆకడికడఁ దాళ్ళపాక అన్నమయ్య

॥హరి॥

క్షీరాబ్జాయి నిర్మే పేవింపుచున్నవాఁడు

అరితేరి తాళ్ళపాక అన్నమయ్య
ధీరుఁడై సూర్యమండలతేజమువద్ద నున్నవాఁడు
అ రీతులఁ దాళ్ళపాక అన్నమయ్య

॥హరి॥

యీవల సంసారలీల నిందిరేకుతో నున్నవాఁడు

ఆవటించి తాళ్ళపాక అన్నమయ్య
భానింప శ్రీవేంకటేశుపాదములందె పున్నవాఁడు
హావనమై తాళ్ళపాక అన్నమయ్య

॥హరి॥

అన్న. అధ్య. 117 పేజీ.
సంకీ. 100 - సప్త. 2 (1981).

భాష్యకారులకుఁబోలె నన్నమాచార్యులకును విగ్రహమును వెలయించి తాళ్ళపాక యరలో ప్రతిష్ఠయే జరుపవచ్చునుగాని యూనాఁ డన్నమాచార్యుని నట్లు పూజించుటకు స్థావరముల సమ్మతి కొరకవలెను. ఆ యరగోడ మీఁద వారివిగ్రహము చెక్కించుటకే దొరకెనేమో. అన్నమాచార్యునివలె గొప్ప విద్వాంసుఁడు, సంకీర్తనాదికర్త, మహాభక్తుఁడు, స్వామి క్రగ్రహారము లనే కములు సమర్పించినవాఁడునగు పెదతిరుమలాలాచార్యునిమూర్తికూడ నుండ వలసినదయ్యెను. పిన తిరుమలాలాచార్యుఁ డీకొఱఁత తీరుటకు మంగా-పురమున గుడి కట్టించి మఱొక వేంకటేశ్వరస్వామినే వెలయించి ప్రతిష్ఠించి యుక్కడ నాళ్వార్లతో భాష్యకార్లతో దేశికులతోసహ అన్నమాచార్యుని విగ్రహమునుగూడఁ బ్రతిష్ఠించి పూజా పురస్కారములు కల్పించెను. తాళ్ళపాక యర ద్వారమున కిరుప్రక్కలనున్న విగ్రహములలో నొకటి ముదివయసుది ఇంకొకటి లేవయసుదిగా నున్నది. అన్నమాచార్యచరిత్రము (మా. 37, 38 పుటలు) లో నున్న వర్ణనమున కనుగుణముగానే యిక్కడ రూపకల్పనమున్నది.

సంగీత రచన

ద్రవిడ కర్ణాటాంధ్రభాషలలో కెల్లఁ బ్రాచీనములయిన సంకీర్తనము అన్నమాచార్యునివే. సంకీర్తన శాస్త్రమును గల్పించినవాఁడు నన్నమాచార్యుఁడే. కనుకనే యాతనికిఁ బదకవితాపితామహుఁడని, సంకీర్తనాచార్యుఁడని, హరి కీర్తనాచార్యుఁడని బిరుదులు గలిగెను. కన్నడమునఁ బురందరదాసులవాడును, ప్రాకృతమున వేంకటమఖియు, నీయసుకుఁ డర్వాతనే సంకీర్తనములను గీతములను రచించిరి. ప్రాంతవగు కృష్ణాచార్యుని సంకీర్తనములు తాళగంధి వచనములేకాని పల్లవి పదణములు గల పదకవితారచనలు కావు. అట్టి తాళగంధి వచనరచనలను పెదతిరుమలాలాచార్యుఁడుగూడ వైరాగ్య వచన మాలికా గీతములని పేర్కొట్టి రచించినాఁడు. అవి వేంకటేశ్వరవచనములని వేంకటేశ్వర విష్ణువ్రహ్మలని మద్రాసు తంజావూరు లైబ్రరీలలో నుండగా నేను గుర్తించి ప్రకటించితిని.

జాజులు, చందమామలు, కోవెల, చిలుక, తుమ్మెద పదములు, లాలి, సున్ని, గొట్టి, ఉయ్యాల, లాల, జోల, జోజో, జేజే, జయజయ, విజయభవ, శోభన, మంగళ, వైభోగములు, మేలుకొలుపులు, నలుగులు, దంపుళ్ళు, కొట్టాలు, కూగూగులు, గుజ్జెనగూళ్ళు, చందమామ గుటకలు, నివాళులు, ఆరతులు, మంగళారతులు, జయమంగళాలు, అలోనేరేళ్ళు, వాంగుజాలు, బళాబళాలు, సాసముఖాలు, అవధానములు, తందానలు, చెన్నెలలు, చిత్తమా, మనసా, బుద్ధి(సంబోధనలు) మొదలగు మధురకవితారచనావిశేషము లీ సంకీర్తనములలో జాల గలవు. అన్నమాచార్యుడు సంకీర్తన లక్షణమున పీనిలో గొన్నింటిని బేర్కొనుటచే సంతకుంబూర్ణముననుండియు నివి వాడుకలో వచ్చుచున్నవే యనవలెను. తుమ్మెద పదములు, ప్రభాత పదములు, పర్వత పదములు, ఆనంద పదములు, శంకర పదములు, నివాళి పదములు, వాతేశు పదములు, గొట్టి పదములు, చెన్నెల పదములు, పెజ్జ వర్ణన గణపర్ణన పదములు పొల్కురికి సోమనాథుడు తనగ్రంథములలో బేర్కొన్నాడుగాని యవి యిప్పుడు గానరావు. అవి యేవో పాడిపాడిగా వెలసిన లఘురచనలయి యుండునుగాని, ప్రఖ్యాతకవు రామపూర్ణికో రచించినవి గావేమో! త్యాగరామల కృతులకుఁ బూర్వ మార్ధగాయకు లాహాసించుచుండిన గేయములేవి? యని పరిశీలించఁగాఁ జాలినంత సమాధానము దొరకకున్నది. నేఁటిగాయకు లందఱును త్యాగరామాదులను నూతేంద్ర (క్రిందటి వారివే యెఱుఁగుదురు. సింగభూపాలుడు, పెదకోమటివేమా-రెడ్డి, ప్రొడదేవరాయుడు (సంగీత రత్నా కరః అనఁబడినవాడు) మొదలగు సంగీతగ్రంథకర్తలు, అన్నమాచార్యుని కిందుక పూర్వలు. బయకార రామామాత్యుడు, కృష్ణరాయుడు, అమృతరాయుడు, తిరుమలరాయుడు సంగీతగ్రంథములకుఁ గర్తలు, కారయితలును. వెంకటగిరి కాళహస్తి కార్త్యేటి-నగరము నూజివీడు చల్లపల్లి ముత్తూల పితాపురము పెద్దాపురము విజయ నగరము గద్వాల వనపర్తి ఆత్మకూరు మొదలగు రాజాస్థానములు సంగీత వినోదము లేనివి గావు. దక్షిణాంధ్ర రచనలలో తంజాపుర్యాదులలో వెలసిన గేయరచనలు సురక్షితములుగా నున్నవిగాని తెలుఁగుదేశపు రచనలు ససిగా దొరుకుట లేదేల? కృష్ణరాయలపించి గేయరచనలైనఁ గానరావే. ఆను-

పూర్వితో స్త్రీత్రయపదములు ఏగంటి చిలుకపాటిపదములు రామదాసుకీర్తనలు ముల్లేవివారి కీర్తనలు తాడంకివారి కీర్తనలు నల్లఁబాటివారి కీర్తనలు సారంగ-పాణి పదములు గుత్తెనడివి రామాయణకీర్తనలు అధ్యాత్మరామాయణ కీర్తనలు శోభనాద్రీశ్వర సంకీర్తనలు నని కొన్ని గలవు గాని యవియెల్ల నంత ప్రాచీన-ములు గావు. మద్రాసు ప్రావృత్తితపుస్తకశాలలోఁగొన్ని పాడిపాడి గేయ రచన లున్నవి గాని, యందుఁ గొన్ని ప్రాచీనరచనలు లయినను గావచ్చును గాని యవి యానుపూర్వితో కర్తృవామాంకముతో లేవు. యక్షగానములు కొన్ని, వానిలోని గేయ రచనలు కొన్ని కలవుగాని మొదటి కా యక్షగానములే యంత ప్రాచీనములు గావు. తెలుఁగునఁ దొలుత స్త్రీవాథుడే యక్షగానములఁ బేర్కొన్నవాడు. దాకారామమున సంగీతనాట్య విద్యా వినోదములు జరుగుట నాతఁడు వర్ణించినాడుగాని యానాటిగేయము లేవో సరిగాఁ దెలియరావు. చాళుక్యరాజుల గ్రంథములలో (అఖిలషీతార్థ చింతామణి, సంగీత చూడామణి) సంగీత విషయములు చాల గలవు గాని వానిలో వర్ణితములయిన సంగీత ప్రబంధము లంతముఖ్యమయినవి గావు. ఏలలు ధనశములు చర్చరులు ఏకతాళులు శరభలీలలు చిందులు మొదలయినవేవో కొన్నిమాత్రమే చిన్నిచిన్ని రచన లందుఁ జెప్పఁబడినవి. అందు గొన్ని నేఁడును వాడుకలో నున్నవి. వానినిగూర్చి యభిలషితార్థ చింతామణి సంగీతమామణులలోని ముక్కలు కొన్ని:-

“కథాసు షట్పదీ యోజ్యా వివాహే ధవళ స్తథా

ఉత్పన్నే మంగళో గేయ శ్రర్వా(ర్వా?) యోగిజనై స్తథా”

“పదేవదే భవే ద్రాగః లాళశ్చాస్యః పదేవదే

పదాన్తే స్వరతాళాభ్యాం గేయ శృరభలీలకః”

“షోడశమూత్రాః పాదేపాదే యత్ర భవన్తి నిరస్తవివాదే

పద్ధతికా జగణేన వియుక్తా చరమగురు స్సౌ పద్ధి రిహోక్తా”

“రాగో హిందోళక స్థాళః చర్చరీ బహవోఽంశ్రయః

యస్యాం షోడశమూత్రాస్యై ర్వా ర్వా చ ప్రాసపయంతౌ

సా పసంతోత్పన్నే గేయా చర్చరీ ప్రాకృతైః పదైః”

“పదమన్యం సమాదాయ యమకస్థితిభూషితః

అన్వత్యా గీయతే యస్మి చక్రవాళ స్స ఉన్వతే

గద్దె వా పద్యబంధే వా సుణ్ణవామాంతకోభిః
వామాంతే స్వరసంయుక్తః గీయతే చక్రవాళకః"

లక్ష్యమ్

శబాంక శకలం కలంకి కుముదం ముదం న వహతే హతే హిమకరే
*కరే తదనన్తం నమం వివసితం పితం విజయతే తవ యశః

"నిరంతర మనుప్రాసో యతి ర్మత్ర పదేపదే

క్రియతే గీతతత్త్వజైః సా స్మృతా త్రైకతాలికా"

"ధవళాదిపదైః పారై రాఠీర్యాదసమన్వితైః

చందసా యేనకేవాపి కర్తవ్యే ధవళాభిధః"

పైగ్రంథములలో లక్ష్యములు గొన్ని కర్తాటభాషలో నున్నవి. వాళు-
క్యలు కర్తాటకులగుటచేతను, రాజులగుటచేతను లొలుత సంగీత సంప్రదాయ
మధికముగాఁ గన్పడమున బెంపొందించి యుందురు. మొదటి కీ గానము
నకే కర్తాటగానమని పేరయ్యెను. సంగీతశాస్త్రమున స్వరపద్ధతికి ధాతువని,
సాహిత్యపద్ధతికి మాతువని పేరు. శరీరమున సప్తధాతువు యందుటఁబట్టి
తల్పాద్రుశ్యమున సప్త స్వరములకు ధాతుసంజ్ఞ కుదిరెను. 'మాతు' కర్తాట
భాషాపద మనుకొందును. మాతు=మాట. ఈశాస్త్రము లొలుత
కర్తాటమున వెలయుటచే సాహిత్యమునకు 'మాతు' అన్న కర్తాటపదము
గొనుటయ్యెను గాఁబోయెను.

పై లక్షణ క్షోకములలో నున్న చర్చరియే జాబజ యుయినది. అన్నమా-
చార్యసంకీర్తనములలోని జాబజపాటలన్నియు గోవాళ్ళు వసంతోత్సవములోఁ
బాడునవిగా నున్నవి.

ఒకటి--

ముఖారి

చాలుఁ జాలు నీజాబర నన్ను

జాలిఁ బరచె నీజాబర

॥పల్లవి॥

* అందువలన పైరెండును, కాంతివిషయమున పోలనివై ఒకసారిగ నెట్టివేయబడినది;
అని భావము కావచ్చు. "ఒలిహస్తాంశనః కరాః" అని అమరము.

వలపువేదనల వాడేను యా-

తలనొప్పులచేఁ దలఁకేను

పులకలమేనితోఁ బొరలేను కడు-

బలిగొని చల్లకు జాబర

॥చాలు॥

ఒల్లని నినుఁగని పుడికేను నీ-

చిల్లరచేఁతలఁ జిమిడేను

కల్ల గండవాడిఁ గాఁగేను పైఁ

జల్లకు చల్లకు జాబర

॥చాలు॥

తివిరి వేంకటాద్రిప నేను నీ-

కప్పుఁగిటి కబ్బితి గడు నేను

రవరవ చెమటఁ గరఁగి నేఁడు యిదె

చపులాయను నీ జాబర

॥చాలు॥

అన్న. శృంగ. 87 శేక.
పంక్తి. 332 - పంపు. 12 (1976).

నాచనసోమనగూడ వసంతవిలాసమున జాబజ నిట్లు వర్ణించినాఁడు:-

"నీణాగానము వెన్నెలలేట, రాణమీఱఁగా రమణులపాట

ప్రాణమైన పిన బ్రాహ్మణు వీట, జాణలు మెత్తురు జాబజపాట"

ఇంతకుఁ జెప్పవచ్చిన దేవనఁగా విద్యానగర వినాశముపేదప ఆంధ్ర
దేశమున సంగీతమన్నఁ గొంత యశ్రద్ధ పెరిగినదనుట. అది కారణముగాఁ
జూచిన గేయరచన లెన్నో అంతరించిపోయినవి. దాగియున్నను రాగి
రేకులమీఁది కెక్కియుండుటచే నేఁటికయినను దాళ్ళపాక సంకీర్తన-
ములు పైకి రాఁగల్గినవి.

అన్నమయ సంతానము - నరసింహకవి

అన్నమాచార్యుని ప్రథమభార్యయగు తిరుమలమ్మకు నరసింగన్న, నర
సయ్య, నరసింహాచార్యుఁడు అని పేర్కొనఁబడుచాఁడు, చాలా గొప్ప
కవీశ్వరుఁడు కొడుకుండెను. నిరుపమాన సుకవితా నిర్వాహకుఁడయిన

తెనాలి రామకృష్ణకవి తన సమీప కాలమువారగు తాళ్ళపాకకుల నిట్లు నన్నుతించెను--

క|| చిన్నన్న ద్విపద తెలుగును

పన్నుగఁ బెదతిరుమలయ్య పదమున తెలుగున్

మిన్నంది మొరసె నరసిం-

గన్న కనిత్యంబు పద్యగద్యశ్రేణిన్.¹

ఈ పద్యమునఁ దనతో క్రీ.శ.1560 దాఁక వర్తిల్లినవాఁడగు చిన్నన్నను, అతని తండ్రియు క్రీ.శ.1553 దాఁక వర్తిల్లినవాఁడగు పెద తిరుమలాచార్యుని, అతని యన్నయగు నరసింగన్నను మెచ్చినాఁడు.

ద్విపదమునకుఁ జిన్నన్న వ్రాలును; పదములకుఁ బెదతిరుమలయ్య వ్రాలును; పద్యగద్య(ని)శ్రేణిని నరసింగన్న మిన్నంది మ్రోగును! అని దీనియర్థ మనుకొందును. నరసింగన్న యిం దధికముగాఁ బ్రస్తుతుండ య్యెను. కాని యాతడు రచించినగ్రంథము లేవో తెలియరావు. “పాడఁ జెప్పఁగ వర్ణపర్ణి నీడుజోడు లేడన సభఁ జొచ్చి వాదించి పరగిన ధీశాలి ప్రతివాది దైత్యనరసింహుఁడనఁ గల్గె నరసింహగురుఁడు,” అని చిన్నన్న యష్టమహిషీ కథాగమమున నాతని స్తుతించెను. అతని కుటుంబవృద్ధిని గూడ వివరించెను. చిన్నన్న శేర్లొనుటేశాని దేవస్థానశాసనము లతోఁగాని, తాళ్ళపాకవారి యింద్దలోఁ గాని, లోకమునఁ గానీ యాతని విషయమే దియు గానరాకున్నది. చిన్నన్నయే క్రీ.శ.1546లో కొండవీటిసీమలోని చెందలూరు మల్లవర గ్రామములను స్వామివైంకట్యములకై సమర్పించును, నందు మాఘశుద్ధపక్షుర్థి తిథిని తనపెదతండ్రిగారయిన నరసయ్యలగారి ప్రత్యాభిషేకమున నర్చనానిశేషముల నిర్వహణము కూడఁ జేర్చినాఁడు? ఇది క్రీ.శ.1546నాఁటికి నరసింగన్న దివ్యధామముఁ బడయటను, చిన్నన్న కాతనిపై గౌరవమును దెలుపుచున్నది.

1 రామకృష్ణనికఁ జిన్నన్నకు, నూతేంద్ర తర్వాత నప్రకటియమైన నీ పద్యముదాహరణ మయినది.

2 మా:- తి.తి. దేవస్థాన శాసనములు, వాఙ్మం V, వెం. 71, 190 పుట.

శ్రీ వీరేశలింగము పంతులుగారు కవిచరిత్రమున కవికర్ణధరాదునకర్త కృష్ణదేవరాయలనాఁటి వాఁడని, కృష్ణరాయని “ఆంధ్రోళికలయందు సంతర మరులొట సవికృతాకృతుల పిశాచ జనులు.....ప్రభు దురాత్ముల నెవ్వారాడు ప్రస్తుతించు” నని గర్హించెనని వ్రాసినారు. వృద్ధానుశ్రుతినిబట్టి వ్రాసిన యీ వ్రాఁత విశ్వాస్యమే యనుకొందును. కవికర్ణధరాదునకర్త నరసింగన్న తాళ్ళపాకనరసింగన్న కారగూడు ననుకొందును. లక్షణగ్రంథములందు సుంకసాల నరసింగన్న అని కలదు. సంకుసాల అని లోకమువాడుక. “సుంకేసుల” అను గ్రామములు రాయలసీమలో నున్నవి.

క|| ఇంకొ నచ్చే వచ్చే*(చ్చి?)

సుంకేసుల వ్రానిక్రింది సుర్దులు దలఁపన్

లంకించుకొన్న రాజువు

వేంకటగిరివాస! విబుధవినుత విలాసా!

క|| టెంకాయ చిప్పలోపల

వంకాయా పెసరపన్న వరివంటకమున్

ఇంకొ బెట్టెఁ దినరా

వేంకటగిరివాస! విబుధ వినుత విలాసా!

ఇత్యాదిగా నెవరు రచించినవో రుచిగల కందపద్యములు గొన్ని శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి పేర నున్నవి. సుంకసాల పంతుసాల సుంకేసులలు ఒక యూరి పేరి వికారములేమో! కృష్ణరాయఁడు తాళ్ళపాక గ్రామమును వ్యాసతీర్థం వారి కగ్రహణికరించుటచే నరసింగన్న తాళ్ళపాక విడిచి పె గ్రామము చేరి సుంకసాల యింటపేరివాఁడయ్యెనేమో! కవికర్ణ ధరాదున మున నాతఁడు తన కులగోత్రములను తిరిదండ్రులను బేర్కొనఁడయ్యెను. గ్రంథాదిని “గురువర భట్టవరాశర చరణసరోరుహ సములసన్నానసఁడన్” అని గురుస్తుతి చేసినాఁడు. తుదిని “ఆదిమ శరకోపాది” అని యాశ్వాసాంత పద్యమునఁ జెప్పినాఁడు. వీనినిబట్టి యాతఁడు భట్టవరాశరాహ్వయుని శిష్యుఁడనీ, రెండవ శరకోపయతియైన యహోబలమత ప్రతిష్ఠాపక వక్ష శరకోపయతి నతీరిన వాఁడనీ గుర్తింపనగును. వేదాంతదేశికుల శిష్యులు,

గీతావ్యాఖ్యత భట్టపరాశరు లోకరు గారు, అయినను రామానుజుల నాటి పరాశర భట్టారకుల వంశజులందఱుకు పరాశరభట్టవామను సాధారణ మనికూడ వాడుక గలదు. క్రీ.శ.పదునైదవ శతాబ్ది యుత్తరార్ధమున వన్ శతకోపయతులు గలరు గాన, యీతఁడు వారినాఁటివాఁడో వారి తర్వాతివాఁడో అగుటచే నన్నమయ పుత్రుఁడగుట నిర్ధాప్యమగును.

కవికర్త రసాయనమున వైష్ణవమతాభిమానము, అద్వైతమతద్వేషము, అన్నమాచార్య సంకీర్తనచార్యులు నిందార్థుగా నున్నవి. నన్నిచోడ కుమార సంభవమును, ఎఱ్ఱన స్సంహాపురాణమును, ఉత్తరహరివంశమును, శ్రీనాథ రచనలను ననుకరించునవిగా పలుకుబళ్ళు, కూర్పుతీర్పులు, పద్యచార్యులు, నిందుఁ జాలఁగలవు. కవికర్తరసాయనము తాళ్ళపాకనరసింగన్న రచనమే యుగుచో నందు రాజాశ్రయగర్త సహేతుకమే యుగును. కారణము మున్నప్పము కాదు కాని, బహువారములు తిరుపతికి విచ్చేయుచు వచ్చినవాఁడు, కవి-విద్వాంసుఁడునగు శ్రీకృష్ణరాయఁడు సంస్కృతాంధ్ర విద్వాంసులు మహానీయులు కవులు గాయకులు నగు నరసింహ పెదతిరుమల పినతిరుమలాచార్యుల నేటాకో యాదరింపఁడయ్యెను. పెఱగా వారి నివాసగ్రామమగు తాళ్ళపాకను వ్యాసతీర్థుల కగ్రహారీకరించెను. అమృతరాయలవారు మాత్రము తాళ్ళపాక వారి నాదరించి యాద్యులుఁడయ్యెను.

పెదతిరుమలయ్య

అన్నమాచార్యుని రెండవభార్యయగు అక్కలాంబయం దీతఁడు జన్మించెను. ఈతనికి నరనమ్మ, తిరుమలమ్మయని యిద్వరు చెలియండ్రును గలరు. ఈ తిరుమలాచార్యుఁడు క్రీ.శ. 1453 దాక జీవించినాఁడు. క్రీ.శ. 1503 దాక జీవించిన యన్నమాచార్యుఁ డీ పెదతిరుమలయ్య పెదకుమారుఁడగు వినతిరుమలయ్యగారికి బ్రహ్మానందేశ్వరుఁ జేసినాఁడు. 1500 ప్రాంతముల వినతిరుమలయ్య యుపనయనము జరగిన దనుకొన్నచో 1493 ప్రాంతముల జన్మించిన చిన తిరుమలయ్యతండ్రి యప్పటి

* 1553 క్రా.శో.బ. పె.తి. 1458-1554 అని శ్రీ వేటూరి అనందమూర్తి చూ.

తాళ్ళపాక కవుల కృతులు వివిధ సాహిత్యప్రక్రియలు, 66 పేజీ.

కిర్తదండవాఁడే యనుకొన్నను 1473 ప్రాంతముల జన్మించినవాఁడగును. ఈతని నిండు యౌవనము * శ్రీకృష్ణరాయలవారి కాలమున గడచినది. కృష్ణరాయల పరిపాలనకాలమున సీతఁడు శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామికిఁ గొన్ని కైంకర్యములు జరిపినను, నందు సాళ్ళతిమ్మరుసును నాతని తమ్ముఁడగు గోవిందయ్యయు నిర్వాహకులుగా నుండిరి. ఆ శాసనములలో శ్రీకృష్ణరాయల పేరు లేదు. పెదతిరుమలయ్యకును నాతని యన్నయగు నరసింహాకవికిని శ్రీకృష్ణరాయనితో వైరస్యముగల దనుకొనుట కింకొకసాధనము:-

“మండెము రాయ నామక నరసింహ దండనేత్రు(త్త?)న కిష్టధన బలస్సొర్తి” నని యన్నమాచార్యచరిత్రమున నున్న వాక్యమునకు మండుము రాయఁడను నామాంతరముగల నరసింహదండనాథుఁడని యర్థము గావచ్చునని, ఆతఁడు శ్రీకృష్ణరాయని తండ్రి యగు తుళువన రసింహ దండనాథుఁడు గావచ్చునని యనుకొంటిమి. (చూ. పీఠిక 60 పు.)

మయిమండెము కడపమండలమున చినమండెములనీ, చితూరు మండలమున గొజాలమండెము చిలుమండెము! అనీ కల గ్రామములలో నొకటయి యుండఁబోలును. అయూర పెదతిరుమలయ్య నెవరో కత్తితో నఱకీరట. ఆకత్తిచే టాతనికిఁ గలువదండ యైనదట!

మండెము కోటలో మండలం బెఱుఁగ

మండలాగ్రాహతి మహనీయ పుష్ప-

దాసుమై ధర్మాంగదస్థితిఁ బొలిచె

నే మహామహుని యహీనగ్రామమున-

నని చిన్నన్న చెప్పినాఁడు? దేవకీపుర వాస్తవ్యుఁడగు నరసింహ దండనాథుఁ డిందు ప్రయోజకుఁడేమో! ఈవిషయము పెదతిరుమలాచార్యుడే యిట్లు సంకీర్తనమునఁ జెప్పకొన్నాఁడు.

ఇదెట్లుపాసగును?

* పెద్ద మండ్యము గూడ కలదు. ఇది చిన్నమండ్యమునకు సమీపముగూడ.

1 చూ. అష్టమహిషీతల్పాగమము, 1 అశ్వాస, 5 పుట.

శంకరాభరణం

నాటికి నాఁడు గొత్త నేఁటికి నేఁడు గొత్త

నాటకపు దైవమపు నమో నమో

||నల్లవి||

పీఠుల రుక్మాంగదుచేతి కత్తిధార దొల్లి

వరుస ధర్మాంగదుపై వనమాలాయ

హరి నీ కృపకలిమి నట్లనే అరులచే-

కరఖడ్గధార నాకుఁ గలువదండాయ

||నాఁటి||

మునుపు హరిశ్చంద్రు మొనకత్తిధార దొల్లి

పొనిఁగి చంద్రమతికిఁ బూవుదండాయ

వనజాక్ష నీ కృపను వరశత్రు లెత్తినట్టి-

ఘనఖడ్గధార నాకుఁ గమ్మరివాటాయ

||నాఁటి||

చలపట్టి కలిరాజు శరణంఁడు విచ్చేసి

కలుషముఁ బెడఁబాపి శావినట్టు

అలర శ్రీవేంకటేశ అపద లిల్చియుఁ బాపి

ఇల నన్నుఁ గావినది యెన్నఁ గతలాదు

||నాఁటి||

అన్న. అధ్య. 115 శ్లో.

సంకీ. 85 - సంపు. 2 (1981).

ఈ 'సంకీర్తనమునఁ' జెప్పఁబడినదేకాక (మా. పీఠిక 61 పుట) సంకీర్తనమున వర్ణితమయిన విషయములుగూడఁ జెదతిరుమలాచార్యుని మాహాత్మ్యమును నెల్లడించు చున్నవి. ఆ సంకీర్తనమును జినతిరుమలాచార్యుఁడు రచించి యుండఁబోలును.

అమృతరాయలవారు పూండి, సంగమకోటగ్రామములఁ దామ్రశాసన పూర్వకముగా దానము చేయఁగాఁ, జెదతిరుమలాచార్యుఁడు వానిని స్వామి కేసమర్చించెను. ఆతఁ డమృతరాయల జన్మనక్షత్రమునాఁడు తన ద్రవ్యముతో స్వామికిఁ గైంకర్యములఁ గల్పించెను. అమృతరాయలవారఁ దాతఁడు విజయ

* పై సంకీర్తనము అన్నమాచార్యుల అధ్యాత్మ సంకీర్తనలలో కలిసియున్నది -- మా. సంపు. 2 (1981), 57-58 పుటలు.

నగరములో విట్టలేశ్వరస్వామి కైంకర్యములకై గొప్ప భూసమర్పణము చేసెను. పెదతిరుమలయ్య స్వామికి అర్పించినగ్రామములు:- కావనూరు, మరువాకల్లె, కుప్పము, కీళంగునము, మన్నసముద్రము, పూండి, సంగమకోట, (ఈరెండూళ్ల సంవత్సరపు రాబడి 1000 రేఖ పొన్నలు), రాయలపాడు, పోమయూజాలపల్లి, కత్తమువారిపల్లి, ఎత్తగుంటపల్లి, పల్లిపురము (133 వరహాల సంవత్సరాదాయము కలది), గండతిమ్మాపురము (100 రేఖ పొన్నలు సంవత్సరాదాయము గలది) ఈ గ్రామములు గాక -- భిన్న భిన్న సమయములలో 4600 పణాలు, 5203 పణాలు, 2000 వరహాలు, 450 పణాలు, 1900 పణాలు, 1020 నర్సణాలు, 2300 నర్సణాలు సమర్పించినారు.

శ్రీస్వామివారికిని, ఎగువ దిగువ తిరుపతులను, కడమ చోటను వెలసిన వేల్పులకు బహువిధ భిక్షభోజ్యాది నివేదనలను, నిత్యోత్సవ షష్టోత్సవ మాసోత్సవ వర్షోత్సవాదులలో నింక వనేక విధముల కైంకర్యములను, వనభోజన వివేదములను తమ వంశపారంపర్యముగా తమ పేద జరిపించుటకు బయ్యగ్రామములను ధనమును శ్రీభండారమున నర్పింపఁగాఁ, గోవెల స్థానపతు లందుకు సమ్మతిగా శాసనములు చెక్కించిరి.

ఇవిగాక చీరు కట్టించిన కట్టడములు వగైరాలు:- స్వామిపుష్కరిణి జీర్ణోద్ధారము, మెట్టు, మండపములు, నీరాడుమండపము, కొండపీఠ తాళ్ళపాకవారి యింటి ముందు మండపము, సంకీర్తన (సంకీర్తనములు చెక్కిన రాగిరేకులు దాచి ఉంచినది) భండారము, అక్కడ దీపారాధనలు, అక్కడ సంకీర్తనలు పాడే వైష్ణవులకు జీతాలు, గుడిగ్రామాలలో చెరువులు, కాలువలు బాగుచేయించుటకు ధనదానము, అక్కారతీర్థముదగ్గఱ శ్రీలక్ష్మీనారాయణస్వామి ప్రతిష్ఠ ఇత్యాదులు.

కొన్ని ఉత్సవములలోని ముఖ్యాంశములు:- శ్రీనివాసమూర్తికి ప్రతి శుక్రవారము తిరుమంజనము పీదప పునుఁగైలము పూయునప్పుడు పన్నీరుచెంబు సత్కారముపడయుట, (తాళ్ళపాక వారు సంకీర్తనములు అప్పుడు పాడేవారు.) అమృతరాయల జన్మనక్షత్రమగు మృగశిరనాఁడు

ఉత్సవము జరుపుట, స్వామిపుష్పరిణి గట్టిన తాళ్ళపాకవారు నిర్మించిన రాతిస్తంభముమీద సంవత్సరము పాడుగునా ప్రతి గురువారము దీపారాధన, ముక్కోటి ఏకాదశినాడు స్వామిపుష్పరిణిగట్టిన ముప్పది దీపాలు, సంకీర్తన భాండారముదగ్గర నాల్గు తిరుదోనములు, దీపాల నూనె, ఆ భాండారములో నేవచేసే శ్రీవైష్ణవల జీతాలు వగైరాలు.

తిరుమలయ్యగారికి శ్రీపతితాన్నడయ్య అనీ, తిరుపతి చేరువనున్న కులశేఖరపుర వాస్తవ్యుఁడు పల్లవపట్టదయ్య అనీ ఇద్దఱు సాతానివైష్ణవులు శిష్యులుండిరి. వారుకూడ స్వామికే గ్రంథములు జరపిరి. పెదతిరుమలయ్య గారు చేయించిన యుత్సవ విశేషములు సమగ్రముగా వ్రాసిన నదియే పుస్తకమగును.

ఈతఁడు రచించిన గ్రంథములు:--

1. శృంగార సంకీర్తనములు. 7. వేంకటేశ్వరోదాహరణము.
2. ఆధ్యాత్మసంకీర్తనములు. 8. నీతిసీసశతకము.
3. వైరాగ్యవచన గీతాలు. 9. నుదర్శన రగడ.
4. శృంగార దండకము. 10. రేఫ అకారములు.
5. చక్రవాళ మంజరి. 11. భగవద్గీత తెల్ల వచనము.
6. శృంగారవృత్త శతకము. 12. ద్విపద హరివంశము.

పై వానిలో కడపటిరెండు ముద్రితములు గాలేదు. తొలి రెండింటిలో గొంతభాగమును, గడమని సమగ్రముగాను ముద్రితములయినవి. హరివంశము దొరకనే లేదు.

ఇవిగాక చిన్నన్న పేర్కొన్న యుంధ్రవేదాంతము తొలుత కృష్ణమాచార్యుఁడును, తర్వాత తన తాత యన్నమాచార్యుఁడును, పిదప తన తండ్రి తిరుమలమాచార్యుఁడును ననుక్రమముగా రచించినది సంకీర్తనాత్మకము. ఇట్లనుటకు సాధకముగా అష్టమహిషీ కల్యాణములోన నిటున్నది: "క్ష్మానుత ద్రావిడాగను సార్వభౌములైన మావారల నాశువారలను, వేదంబులెల్ల ద్రావిడముగాఁజేసి, వేదాంతవిదులు గోవిదులు నైసట్టి, గురుతరులగు పరాం

కుశముఖ్య యోగినరుల" నని ద్రవిడవేదాంతకర్తల సమ్మతి పై "వన జాత జాత సర్వ సురేంద్రముఖులు, గనలేని వేంకట గ్రావాధినాథు, పదముల శోభనాస్వదములౌ తనదు, పదముల బహు దేశపదముల జనులఁ, గవఁజేసి పంచమాగమసార్వభౌముఁ డనఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కి యఖిల విద్యలను, నన్నయచార్యుండెదునఁ దాళ్ళపాక యన్నయచార్యుఁ డాయత కీర్తిఁ జెలఁగె" "వేదంబు తెనుఁగుగావించి సంసార భేదంబు మూనిన కృష్ణమాచార్యుఁ ఘనతర పంచమాగమ సార్వభౌము, నవఘు శ్రీతాళ్ళపా కాన్నమాచార్యుఁ డలఁచి" అనియు, "ఉరుయోగసామ్రాజ్యవిభవ జనకుండు తిరుమలమాచార్యవర్యుండు, వేదాంతవిద్యాప్రసీఘుఁడై యుంధ్ర వేదాంత మొన రించి, ద్విపదరూపమున, హరివంశకావ్య మాయుత రసస్పూర్తి, హరివంశ మిగురొత్త ననువొందఁజేసి" అనియు నాంధ్రవేదాంతకర్తల సమ్మతియుఁ గలదు.

ద్రవిడమున వేదవేదాంతములను పరాంకుశయోగి మొదలగు నాత్వార్థు ద్రావిడకరించి ద్రావిడాగమసార్వభౌము అనిపించుకొనఁగా, తెనుఁగున కృష్ణమాచార్యుఁడు: కృష్ణమాచార్యసంకీర్తనకర్త.

అన్నమాచార్యుఁడు: సంకీర్తనాచార్యుఁడు, సంకీర్తనకర్త, పదకవితా పితా మహుఁడు.

పెదతిరుమలమాచార్యుఁడు: సంకీర్తనాదికర్త.

ఇట్లమున్నగును వేదమును తెనుఁగు గావించి ఆంధ్రవేదాంతకర్తలని, పంచమాగమ సార్వభౌములని, పంచమాగమ చక్రవర్తులని యునిపించుకొనిరి.

తిరుమలయ్యకు శ్రీమద్వేదమార్గ ప్రతిష్ఠాపనాచార్య, శ్రీరామానుజ సిద్ధాంతసాపనాచార్య, వేదాంతాచార్య, కనితార్కికవేసరి, శరణాగతవజ్ర-పంజర బిరుదములు గలవు.

ఈతనికి వేంకటేశ్వరస్వామి (తిరుగుషపర్వంతముగా ప్రఖ్యాతంబును, సప్తపురుషపర్వంతముగా మోక్షంబు నొసంగెదనని వరమిచ్చె నట!)

¹ చూ. శకుంతలా పరిణయము, పీఠిక.

సంకీర్తన భండారము

ఈ పెదతిరుమలయ్యగారే సంకీర్తన భండారమునకుఁ బెంపు వెలయించిరి. తొలుత అన్నమాచార్యుడే సంకీర్తనభండారమును నెల కొల్లి నట్లున్నాఁడు. అందుకుఁ దార్కాణముగా సంకీర్తనము. (చూ. పీఠిక పుట .36)

అన్నమాచార్యుని నాఁడు సంకీర్తనములు తాటియాకులమీఁద వ్రాసియుంపఁబడెనేమో! ఆతని తర్వాత పెదతిరుమలాచార్యుఁడు వానిని రాగిరేకులమీఁదఁ జెక్కించెను. రాగివిలువయు, చెక్కింపకూలియు నిప్పటి లెక్కప్రకారము లక్షలగును. ఒకరో యిద్దఱతో లక్షదములఁ జెక్కుచారగుచో నది యొక పురుషాయుషమునంతకాలము జరపినఁ దలవలసిన పని యగును. రాగిఱేకులను జెక్కినవాఁడు అన్నమరాజు తిమ్మయ్య అని కొన్ని ఱేకుల మీఁద నున్నది.

పెదతిరుమలాచార్యుని తర్వాత చినతిరుమలాచార్యుని సంకీర్తనములు కూడ రాగిఱేకుల కెక్కినవి. 1540 లో సంకీర్తనభండారముదగ్గఱ పేవచేయు వైష్ణవు లిర్వరుండుట, సంకీర్తనములు పాడేవారు కొందఱుండుట, ఆ భండారముముందు స్వామిని వేంచేపుచేయించి ప్రసాద వినియోగాదులు, కైంకర్యములు, దీపారాధనలు జరుగుచుండుటయు తాళ్ళపాకవారి శిరాశాసనముల కెక్కి యున్నవి.¹

ఈ సంకీర్తనభండారము (తాళ్ళపాకవారి అర) ద్వారమున కిరుప్రక్కలనే విగ్రహములున్నవి. అవి యన్నమాచార్య తిరుమలాచార్యులవి.

చినతిరుమలయ్య

ఈతఁడు పెదతిరుమలయ్య పెద్దకుమారుఁడు. అన్నమాచార్యుఁ డీతనికి బ్రహ్మోపదేశము (ఉపనయనము) చేసెను. ఇందుకు సంకీర్తనము:-

¹ చూ. తి.తి. దేవస్థాన శాసనములు వాల్యం IV, నెం. 155.

లలిత

తాళపాళాన్నమాచార్య దైవమను నీవు మాకు
వేళమె శ్రీహరిఁ గనే వెర వానతిచ్చితిని ||సల్లవి||

గురుఁడను నీవె మమ్మీ కుమరివైన నాకు
వరవి బ్రహ్మోపదేశము పేసీతి
పరమబంధుఁడవైనా పరికింప నీవె మమ్మీ
వరుస వేఁ జెడకుండ వహించుకొంటిని ||తా||

తల్లివైన నీవె మమ్మీ తగిన విషయాలో
పల్లదానఁ బడకుండా ప్రదికించితి
అల్లకొని తోడునీడవైనా నీవె మమ్మీ
నిల్లర మాయలోనఁ జెడకుండాఁ జేసీతి ||తా||

ధాతను నీవె మమ్మీ తగు శ్రీవేంకటనాథు
వా తలపులో నిలిపి నమ్మఁజేసీతి
యేతలఁ జూచినా నాకు నేడుగడయు నీవె
అతల నీతల నమ్మ నాదుకొని కాచితి ||తా||

చి.తి. అధ్య. 7 పేట.
సంకీ. 39 - సంపు. XVI (1962).

కాన యీతఁడు క్రీ.శ. 1495 ప్రాంతముల జన్మించినవారడనుకొనవచ్చును. క్రీ.శ. 1553 దాఁక నీతనిశాసనము లున్నవి. ఈతఁడు సంస్కృత తాంధ్రములందు మహాకవి, మహావిద్వాంసుఁడు, అష్టభాషాకవిచక్రవర్తియని బిరుదు గలవాఁడు. తండ్రితాతలవలెనే అధ్యాత్మ శృంగారసంకీర్తనలను రచించినాఁడు. తెల్ల సంకీర్తన లక్షణము, అష్టభాషారంధకము రచించినాఁడు. (ఇవి ముద్రితములు. చూ. తాళ్ళపాక కవుల లఘురచనలు, వాల్యం I (1936).)

శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామికి, దిగువ తిరువతిలోని వేల్పులకుఁగూడఁ జాలా కైంకర్యములు కావించినాఁడు. అందు ముఖ్యములు గొన్ని:-

గోవిందరాజస్వామికి, పెండ్లి తిరునాళ్ళు (వైవాహికీత్వము) జరుపుటకు నేడియం అను గ్రామము రాజబడిలో సగమిచ్చినాడు.

గోవిందరాజ విల్వలేశ్వరాచ్యుత పెరుమాళ్ రఘునాథ వరదరాజ లక్ష్మీనారాయణులకును హనుమదాలయములో¹ దాసు ప్రతిష్ఠించిన సరసింహస్వామికిని కైంకర్యములకై చిత్రిచిత్రానంత్రమునఁ దన తిరునాళ్ళలో, "వైశాఖ మృగశిరసు దన తండ్రితిరునాళ్ళలో గోవిందరాజస్వామి గుడి దగ్గఱ సుదర్శనవక్రమునకుఁ గైంకర్యములకై 200 రేఖై పాన్పుల రాజబడిగల వెదుమప్పొక్కంగ్రామము నర్పించినాడు.

మంగాపురమున కళ్యాణవేంకటేశ్వర దేవాలయ జీర్ణోద్ధారణము గావించినాడు. స్వామి దివ్యసుందరమంగళ విగ్రహమునుగూడ నీతఁడే క్రొత్తగా నెలయింపించినట్లున్నాడు. ఆళ్వార్లతో భాష్యకార్లతో దేశికులతో సహా తనతాతగారగు అన్నమాచార్య విగ్రహము నక్కడ ప్రతిష్ఠించినాడు. కాని యీ విగ్రహము నేడు గానరాకున్నది.

పెదతిరువెంగళనాథుఁడు

ఈతఁడు సాత్త్విక శుభమూర్తి సంగీతసత్కవిత్వాధికుఁడు నని చిన్నన్నచే స్తుతింపఁబడెను. స్వామిసన్నిధి నీతఁడు సంకీర్తనములు పాడుచుండఁగా స్వామి యాడుచుండెడువాడట! వేంకటాచార్యుఁడు "విశేషించియు నత్తిరువెంగళనాథుండు సంకీర్తనంబుఁ బాడిన నాడందొడంగె."¹ నని చెప్పినాడు. ఈతఁడు చిన్నన్న జీవించియుండఁగా క్రీ.శ. 1546 పూర్వమే దివ్యధామ మందినాడు.

చిన్నన్న

ఈతఁడే అన్నమాచార్యచరిత్ర కర్త. చివరిరుమలాచార్యున కీతఁడు మూడవ తమ్ముఁడు. ఈ యిద్వంద నడుమ అన్నమయ యని, పెద తిరు-

వెంగళనాథుఁడని యిద్దరు సోదరులు. చిన్నన్న తర్వాత తమ్ముఁడు కోనేరునాథుఁడు. వీరందఱును సుప్రసిద్ధులు. కోనేరునాథుఁడు 1560 తర్వాతఁగూడ నున్నాఁడు. తాళికోటయంద్రమును విద్యానగరవివాళనమును జూచు దొర్నాగృమునకుఁ బాల్వడక 1565 పూర్వమే వీరందఱు దివ్యధామ మంది యుందురు.

ధర్మకైంకర్యములు

స్వామి కీతఁడును జాల ధర్మకైంకర్యము లొనర్చెను. అందొకటి:- క్రీ.శ. 1546 లో కొండవీటిసీమలోని చెందలూరు-మల్లవరగ్రామములను స్వామి శ్రీ భండారమున కర్పించెను. రెండు గ్రామములనుండి సంవత్సరపు రాజబడి 620 గట్టవరహాలు. ఈసొమ్ముతో జరవలసిన ధర్మకైంకర్యములలో మన కిక్కడ ముఖ్యమయినవి:-

1. వైశాఖమాస విశాఖా నక్షత్రమున తాళ అన్నమయగారి జన్మనక్షత్రోత్సవ కైంకర్యము.
2. వైత్రమానము మృగశిరా నక్షత్రమున పెదతిరుమలయ్యగారిజన్మనక్షత్రోత్సవ కైంకర్యము.
3. మాఘశుద్ధపఱుతి తమ పెదతండ్రి నరసయ్యగారి శ్రాద్ధదిన కైంకర్యము.
4. జ్యేష్ఠమాస పూర్వపక్షపఱుతి తన యన్నగారగు తిరువెంగళన్న శ్రాద్ధదిన కైంకర్యము.
5. ఆశ్వయుజమాస బహుళత్రయోదశి తమ తల్లిగారైన తిరుమలమ్మగారి శ్రాద్ధదిన కైంకర్యము.

వీనివల్ల నన్నమాచార్యుడుల జన్మ మాస నక్షత్రములు, నిర్వాణ మాస తిథులు తెలియనయినవిగాని, వాని సంవత్సర నామములు తెలియరాకుండుట కొఱతగొల్పుచున్నది. ఒక్క యన్నమాచార్యునినే జనన నిర్వాణ

* వైత్రమానముగదా? చూ.గ.౧౯ పేజీ.

¹ శకుంతలాపరిణయ కృత్యవతరణిక.

సంవత్సరములు తెలియవచ్చినవి గాని తక్కిన వారిని తెలియరాలేదు. సూర్య చంద్రాదు బుద్ధంతదాకఁ జైవారి జన్మనక్షత్ర నిర్వాణాతిథి కైంకర్యములు సాగుచుండుటకే యా యుగ్రహార సమర్థణములు జరగిననిగాని, యా ధర్మ కైంకర్యములకు “శ్రీవైష్ణవలరక్ష” అనిమాట కలదు గాని, అన్నీ అన్యథా అంబ హోయినవి. పరమాచార్యుడయిన యన్నమాచార్యుని జన్మనక్షత్ర నిర్వాణాతిథి కైంకర్యములను, స్వామి కనేశాగ్రహారముల నొనఁగి యనేక కైంకర్యములు జరపిన మహావిద్వాంసుఁడు-మహాకవియగు తిరుమలాచార్యుని నిర్వాణాదిన కైంకర్యములు నిఁకఁపీఠ నయిన సాగుట యర్థింపఁదగినది.

అష్టమహిషీకళ్యాణము, పరమయోగినిరాసము, ఉషాపరిణయము, అన్నమాచార్యచరిత్రము చిన్నన్న రచించిన గ్రంథములు. ఈతఁడు జలజాత వాసిని చనుటాల పుష్టిచే కవితారవన నేర్చినాఁడట. ఈతనియన్న పెదతీరు వెంగళ నాథుఁడు “సంగీతసత్కవిర్వాదికుడు”. సంకీర్తనములు పాడుచుండు నప్పాడు స్వామి యాడుచుండెడువాఁడట. ఈ మహామహులకు (అందుగు రికి) స్వామి పాండవులకుఁ గృష్ణనట్ల సహాయుడై యుండెడివాఁడట! వీరికి విచిత్రముకాతపత్ర రత్నకీరీట ముద్రితా ప్రబంధమణిమండిత మకరకుండలో- త్కరాహా కరదీపికా పాదుకాది బహుకరణంబులను స్వామి కరుణించెనట! చిన్నన్న పరమయోగినిరాసాష్టమహిషీ కళ్యాణములలో “రత్నశుంభ దనుషమ శ్రీవేంకటాద్రిశ దత్తమకరకుండల రత్నమండితకర్ణుఁడ” నని, “కావ్యంబు చెప్పి శ్రీ వేంకటేశు మెప్పించి సకలంబు నెఱుంగ నసాధారణాంక్షమకర కుండలములు గొన్నవాఁడ” నని, “దినములోననె వేయిర్వేషద తింపొంద విమత వర్ణనలతో విరచించువాఁడ”నని చెప్పకొన్నాఁడు. ద్విపదలక్షణము నీతఁడే నిష్కృష్టముగా నిర్వచించినాఁడు. అక్షణగ్రంథకారు లెవ్వరుగాని యితనివలె నిర్వచింపఁజాలరయిరి. ఈతఁడు “కస్తూరివీణా గోసిన కరణీ, తెలిగిప్పురపుఁగ్రోవి దెఱవినసరణీ, విరవాదిపొట్టంబు విడిచినమాడ్చి- పరిమళింపుమఁ, గవుల్ బలిబళి యునఁగ” కవిత సెప్పిన సులక్షణకవి.

అర్వాచీనులు కొందఱు ‘తాళ్ళపాక చిన్న దండెపీటలు గావు’ అనీ, ‘అల తాళ్ళపాకచిన్నన్న రోమములైతె తంబురాదండెకుఁ దలఁతులొనె’ అనీ

యీతని గొప్పగాయకునిగా న్నరించిరి. చిన్నన్న గాయకుఁడనుట కిక్కడి రాగరేకులలోఁగాని గ్రంథములలోఁగాని యాధారములు గానరావు. చిన్నన్నకు అన్న తండ్రి తాత గొప్ప గాయకులుగాన, యిటీవలివారు గ్రంథములఁబట్టి చిన్నన్న నే యెఱింగినవారుగాన, వారియోగ్యుల నీతనికి జేర్చి చెప్పియుండ-వచ్చును. కాక యీతఁడును గాయకుఁడేమో! గణపవరపువేంకటకవి ప్రబంధరాజమున చిన్నన్న నిట్లు పన్నులించెను:--

క. ఎన్నఁ దెనుగునకు రాజను,

గ్రన్నన యతిరాజనకును రమణయకును నేఁ

జిన్నను, ద్విపద నొనర్చను

జిన్నన్నను, తిరుడుగద్య చెప్పిన ఘనుఁడన్.

నూతినేతదే వస్త్రములు గల్గించి రోకమును నాగరజఙ్గటి యుద్ధ-రించువారయిన సారెవారి కీతఁ డాచార్యపురుషుడు. వారి వంశమర్పాదం కీతఁడు సంరక్షకుఁడుగా నుండెను. సారెవారు వీరికి పదివేల వరహాలు పాదకానిక నమర్పించిరి. చిన్నన్నవంశపారంపర్యముగా దను వంశపారంపర్య-ముగా గురుశిష్యురాసంబంధము వర్తింఁగోరిరి. ఇందుకు తానుకాసినను వెలయుందిరి.¹

కోనేటి తిరువెంగళనాథుఁడు

ఈతఁడు సదాశివరాయలచే క్రీ.శ. 1544, 1545లలో అర్ధంకి దగ్గఱ బొత్తాపల్లి, ఓలపల్లి అను రెండగ్రహారములఁ బడసినాఁడు. క్రీ.శ. 1550లో కడపజిల్లా పున్నగిరి చెన్నరాయనికిఁ గొంతభూమి నమర్పించినాఁడు. ఈతఁడు గొప్పవైభవ మనుభవించినాఁడనుట కి క్రిందిపద్యము సాక్షి.

పి. మొకరివాలెర కీర్తిముఖము బంగరుదండె-

పాలకి యే గురుం డోలి నెక్క

శ్రీజగన్నాథు మార్జిత పదాంభోజముల్

నేవించి యే బుధాశ్రీతుఁడు వెలసె

¹ చూ. శ్రీ వేంకటేశ్వర ఉరియంబుల్ ఇన్ స్మితుగ్గట్ జర్నల్, పార్టు 1 (మార్చి 1940).

కాయసిద్ధిని లంఘికామోగమార్గము
తెలిసి యే ఘనుఁడు సాధించి నెగజె
భక్తితోఁ బట్టాభిషిక్తులు ధర సాగి-
మ్రొక్క నే విభుఁడు పెంపెక్కి వెలగె
నతఁడు పాగడొందు హరిహరిహరగంధ-
సార కర్పూర గోక్షర సదృశయఃకుఁడు
ఘనుఁడు పెదతిమ్మదేశిక గర్భజలధి-
కువలయాప్తుఁడు కోనేటి గురువరుఁడు”¹

తిరువెంగళప్ప

ఈతఁడు గొప్పనిద్వాంసుఁడు. అమరుకావ్యమును చెలింగించినాఁడు. నామలింగాశాసనమునకుఁ దెలుఁగువ్యాఖ్య రచించినాఁడు. కావ్యప్రకాశకకు వ్యాఖ్య రచించినాఁడు. క్రీ.శ. 1554లో అంబత్పూరు, చూప్పిల్ అగ్రహార ములలో కొంతభాగము తిరుపతి గోవిందరాజస్వామిపెండ్లి తిరునాళ్ళ జరి- పించుటకుగా నమర్చించినాడు. క్రీ.శ. 1553లో చివకంచిలో అరుఠాళ పెరుమాళ్ళకు వర్ణాక్షరంజేరి, శేరిచ్చంబాకము అను గ్రామము లిచ్చినాఁడు.²

తిరుప్పతి శాసనములు

తిరుప్పతి దేవస్థానశాసనములెల్ల నరవముననే కలవు. సర్వ స్వతంత్రుఁడు దక్షిణానభమునకెల్ల సార్వభౌముడునుగాన యొక్క శ్రీకృష్ణదేవరాయఁడు మూత్రము గుడిలో సంస్కృత కర్ణాటాంధ్ర ద్రవిడములలోఁ దనశాసనములఁ జెక్కించుకోఁగలిగెను. తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల గుడిగోపుర ములలోఁ దాళ్ళపాకవారిశాసనములు నరవముననే యున్నవి. తిరుమల కొండకిందనే తాళ్ళపాకవారి యగ్రహారముగానున్న మంగాపురమునఁ

¹ ఈ పద్యము శ్రీ తాళ్ళపాక సూర్యవారాయణయ్యగారి వ్రాత కాగితములనుండి కైకొంటిని.

² పై చరిత్రవిషయములు పెక్కులు శ్రీస్వాధునుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలుగాఁ రచించి- నశాసనముల రిపోర్టులోని విషయములు, శాసనములు చదివి సమకూర్చినవి.

దాళ్ళపాక చినతిరుమలాచార్యుఁడు తాను గట్టించిన కళ్యాణవేంకటేశ్వర దేవాలయమున శాసనములన్నింటిని తెలుఁగుభాషలోఁ దెలుఁగలిపిలోనే చెక్కించుకొనెను. శుద్ధాంధ్ర లయన మహానియులు సాళువ తిమ్మన, గోవిందన, బయకూర రామయ మొదలగువారు శ్రీస్వామివారి కర్పించిన యగ్రహారాదుల శాసనములుగూడ ద్రవిడముననే ద్రావిడీకరణముఁ బడసిన పేర్లతోనే యున్నవి. శాసనములెల్ల ద్రావిడముననే యుండుటకుఁ గారణము దేవస్థాన స్థానపతులు ద్రవిడులగుటయే. గుడిలో శాసనములఁ జెక్కించుట కధికారులు వారే. తిరుమలాచార్యాదులు పదులకొలది గ్రామములను స్వామికి సమర్పించుకొన్నారేకాని గుడిలో శాసనములఁ జెక్కించుకోలేదు. ఆ యా దాత లిచ్చిన యీవులను బ్రతిగ్రహితయుగు దేవునికిఁ జెల్లించుమని దేవస్థానస్థానపతులు బాధ్యత వహించి యుభయు లకు నమ్మికగా శాసనములఁ జెక్కించిరి. దానికి ‘శ్రీవైష్ణవరక్ష’ వెల్లిరి. తిరుమలాచార్యులనాఁడు శాసనములఁ జెక్కించిన యుద్దోగి తిరునివార్తు వుడయన్. స్వామిపుష్పరిణీకడ మాత్రము పెదతిరుమలాచార్యుఁ డొక తెలుఁగుశాసనము వేయించుకొనెను. పద్మరూపముగాఁగూడ నది తాళ్ళపాక సూర్యనారాయణయ్యగారి ప్రాత కాగితములలో నున్నది. అది యిది:-

పీ॥ శ్రీశాలివాహనాంచిత శక్తాస్తము లెన్న

నిలవేయునన్నాఁడు యేఁబదియును

నాలవయేడగు నందనవత్సర

వైశాఖపూర్ణిమా వాసరమున,

శ్రీవేంకటాద్దేశ శృంగారసంకీర్త

నాచార్య తాళ్ళపాకాస్థిమూర్త్య-

పుత్రతిమ్మార్కుండు పూర్వపుంగోనేలు

కట్టించె నవశిలాకలితముగను

తత్పటాంకణ గోపురద్వారములను

భువనసన్నతుఁడైనట్టి భూవరాహ-

ఘనుని తిరుమట్టుమాతె ప్రాకారవరము

తానె కట్టించె నాచంద్ర తారకముగ.

కాయపిడిని లందికాయోగమార్గము
తెలిసి యే ఘనుఁడు సాధించి నెగడె
భక్తితోఁ బట్టాభిషిక్తులు ధర సాగి-
మ్రొక్క నే విభుఁడు పెంపెక్కి చెలఁగె
నతఁడు పొగడొందు హరహిరగంధ-
సార కర్పూర గోక్షర సదృశయశుఁడు
ఘనుఁడు పెదతిమ్మదేశిక గర్భజలధి-
కువలయోపుండు కోనేటి గురువరుండు"¹

తిరువెంగళప్ప

ఈతఁడు గొప్పవిద్వాంసుఁడు. అమరుకావ్యమును చెలిగించినాఁడు. నామలింగశాసనమునకుఁ దెలుఁగువ్యాఖ్య రచించినాఁడు. కావ్యప్రకాశికకు వ్యాఖ్య రచించినాఁడు. క్రీ.శ. 1554లో అంబుత్తూరు, తూప్పిల్ ఆగ్రహార ములలో కొంతభాగము తిరువతి గోవిందరాజస్వామి పెండ్లి తిరునాళ్ళ జరి- పించుటకుగా నమర్పించినాడు. క్రీ.శ. 1553లో చివకంబిలో అరహళ పెరుమాళ్ళకు వర్ణావతారి, పేరీచ్చంబాకము అను గ్రామము లిచ్చినాఁడు.²

తిరుపతి శాసనములు

తిరుపతి దేవస్థానశాసనములెల్ల నరవముననే కలవు. సర్వ స్వతంత్రుఁడు దక్షిణావధమునకెల్ల సార్వభౌముడునుగాన యొక్క శ్రీకృష్ణదేవరాయఁడు మాత్రము గుడిలో సంస్కృత కర్తా టాండ్ర ద్రవిడములలోఁ దనశాసనములఁ జెక్కించుకోఁగలిగెను. తిరుమల తిరువతి దేవస్థానముల గుడిగోపుర ములలోఁ దాళ్ళపాకవారిశాసనములు నరవముననే యున్నవి. తిరుమల కొండక్రిందనే తాళ్ళపాకవారి యుగ్రహారముగానున్న మంగాపురమునఁ

¹ ఈ పద్యము శ్రీ తాళ్ళపాక మార్గనారాయణయ్యగారి వ్రాత కాగితములనుండి కైకొంటిని.

² పై చరిత్రవిషయములు పెక్కులు శ్రీసాధుసమ్రాట్టాళ్ళ శాస్త్రులుగారు రచించిన శాసనముల రిపోర్టులోని విషయములు, శాసనములు చదివి సంపూర్ణిచి.

దాళ్ళపాక చినతిరుమలాచార్యుఁడు తాను గట్టించిన కళ్యాణవేంకటేశ్వర దేవాలయమున శాసనములన్నింటిని తెలుఁగుభాషలోఁ దెలుఁగులిపిలోనే చెక్కించుకొనెను. శుద్ధాంధ్రు లయిన మహానీయులు సాళువ తిమ్మన, గోవిందన, బయకూర రామయ మొదలగువారు శ్రీస్వామివారి కర్తవించిన యుగ్రహారాదుల శాసనములుగూడ ద్రవిడముననే ద్రావిడీకరణముఁ బడసిన పేర్లతోనే యున్నవి. శాసనములెల్ల ద్రావిడముననే యుండుటకుఁ గారణము దేవస్థాన స్థానపతులు ద్రవిడులగుటయే. గుడిలో శాసనములఁ జెక్కించుట కధికారులు వారే. తిరుమలాచార్యులు పదులకొలది గ్రామములను స్వామికి నమర్పించుకొన్నారేకాని గుడిలో శాసనములఁ జెక్కించుకోలేదు. ఆ యా దాత లిచ్చిన యీవులను బ్రతిగ్రహీతయగు దేవునికిఁ జెల్లెంటుమని దేవస్థానస్థానపతులు బాధ్యత వహించి యుభయములకు నమ్మికగా శాసనములఁ జెక్కించిరి. దానికి 'శ్రీవైష్ణవరక్ష' చెట్టిరి. తిరుమలాచార్యులనాఁడు శాసనములఁ జెక్కించిన యుద్యోగి తిరునివ్రాత్తుడయ్యెన్. స్వామిపుష్పరిశీకడ మాత్రము పెదతిరుమలాచార్యుఁ డొక తెలుఁగుశాసనము వేయించుకొనెను. సద్యరూపముగాఁగూడ నది తాళ్ళపాక మార్గనారాయణయ్యగారి వ్రాత కాగితములలో నున్నది. అది యిది:-

పీ॥ శ్రీశాలివాహనాంబిత శతాబ్దము లెన్న

నిలవేయునన్నుఁలు యేఁబదియును

నాలవయేడగు నందనవత్సర

చైత్రాశుకృతిమా నాసరమున,

శ్రీవేంకటాధీశ శృంగారసంకీర్త

నాచార్య తాళపాకాన్నమార్గ-

పుత్రతిమ్మార్కుండు పూర్వపుఁగోనేఱు

కట్టించె నవశిలాకలితముగను

తత్తటాంకణ గోపురద్వారములను

భువనసన్నుతుఁడైనట్టి భూవరాహ-

ఘనుని తిరుమట్టమాలె ప్రాకారవరము

తానె కట్టించె నాచంద్ర తారకముగ.

నేటి తాళ్ళపాకవారు

తిరుపతిలో స్వామికి సంకీర్తనకైంకర్యము జరుపుమఁ దాళ్ళపాక శేషాచార్యులుగారు కుటుంబవృద్ధితో నున్నారు. మడితాడు గ్రామవాసి, సూర్యనారాయణయ్యగారు చిన్నప్పక్షలోనివారట. నేడు తిరుపతిలోనే వైద్యాదివృత్తులతో సకుటుంబముగా నున్నారు. వీరే తాళ్ళపాకవారి పూర్వగాథలకై చాల శ్రమించుచున్నవారు. అన్నమాచార్యుల దేవరార్చన విగ్రహాదులను మంగాపురమునకుఁ జేర్చినవారు వీరే. ఇంకను కడప జిల్లాలో ముడుంపాడు, ఊటుకూరు, మాచనూరు, రాజుపాలెం, ఎఱ్ఱవారిపాలెం అనుగ్రామములలోఁగూడఁ దాళ్ళపాకవారు పెదతిరుమలాచార్యుల యుయిదు గురు కుమార్తెల వంశవరంపరల వారు ఉన్నారుట. శ్రీ సూర్యనారాయణయ్యగారి యా యా గ్రామముల కరిగి యుక్కడి విశేషములఁ దెలిసికొనివచ్చిరి. మఱి కొన్ని విగ్రహాదులు మాచనూరు గ్రామమునఁ గలవని తెలుపఁగా, వానిని సేకరింపఁగోరి వారి నాగ్రామమున కంపితిని. కాని వారు విగ్రహముల నీయఁ రయిరట. గ్రంథములు శిథిలమయిపోయినవట. తాళ్ళపాకవారి యిందొక నుండి (కడపజిల్లా) కొన్ని తాళ్ళపత్రగ్రంథము లాంధ్రసాహిత్య పరిషత్తువారు సేకరించినట్లున్నారు. (మా. 6 వాఱ్యం, పరిషత్తులిక.)

నందవరీకులు - వైష్ణవత

అన్నమయ యాదివన్ శరకోపయతిశిష్యుడై వైష్ణవుడైనట్లే యా కాలమున నందవరీక బ్రాహ్మణులు మఱికొందరు వైష్ణవము స్వీకరించి శరకోపయతిశిష్యులయిరి. అల్లసాని పెద్దనకూడ నందవరీక బ్రాహ్మణుడే స్వార్థుడే - శరకోపయతి శిష్యుడై వైష్ణవము పుచ్చుకొన్నాఁడు. ప్రబంధ-రాజ విజయ వేంకటేశ్వర విరామము రచించిన గణపువరపు వెంకట చవిగూడ నందవరీకుడే. వారి పూర్వులు వైష్ణవము పుచ్చుకొన్నవారే. కాని యాతఁడు తాళ్ళపాకవారికిఁ జూరఁ దర్వాతివాఁడు. శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామిపై నాతఁడు రచించిన కృతి వేంకటేశ్వరవిరామ మాతఁడెన్నట

* నేటిది విత్తూరుజిల్లా నాయుత్పాడుతాలూకాలో నున్నది. మునుపే తాలూకా కడపమండలములోనిది.

ప్రబంధరాజువే. నందవరీకులు గొందఱు వైష్ణవులగుటకుఁ బ్రధానముగా నన్నమాచార్యుడే కారణ మనుకొందును. ఆరాధ్యతైపుడగు 'తెనాలి రామకృష్ణుడు వైష్ణవుఁ డగుటకుఁగూడ నీ తాళ్ళపాకవారి పలుకుబడి కల దేమో. ఆతని కృతిపతి విదూరి వేదాద్రిమంత్రి నందవరీబ్రాహ్మణుడేమో. 'విదూరి' యింటివేరివారు నందవరీకులు నేఁడున్నారుట. రామకృష్ణుని గురు వగు కందాడ అప్పారావుగారు తాళ్ళపాక పెదతిరుమలాచార్యునకును గురువు. కాన పెదతిరుమలయ్య రామకృష్ణుడు సతీర్థులు.

అన్నమాచార్యులు తిరిగినదేశములు

అన్నమాచార్యుఁడు కడప, కర్నూలు, బళ్ళారి, యనంతపురము, చిత్తూరు, చెంగల్పట్ట, అర్పాడు, నెల్లూరు, గుంటూరు, తంజావూరు, తిరుచినాపల్లి మండలములలో సంచారముచేసినట్లున్నాఁడు. కృష్ణ, గోదావరి మండలముల నెఱుంగఁడేమో! అన్నమాచార్యుని మనుమఁడు చిన్నప్ప గుంటూరు, కృష్ణామండలములఁగూడఁ దిరిగినవాఁడు. ఆతనికి శిష్యులు సాలెవారు సర్వాంధ్రదేశమున నుండిరి.

కీర్తించిన వేల్పులు

అన్నమాచార్యుఁడును, ఆయన కొడుకు పెదతిరుమలాచార్యుఁడును, మనుమఁడు చినతిరుమలాచార్యులును నీ కీర్తి పుణ్యస్థలములలోని దేవ-తలఁ బేర్కొని సంకీర్తనములు చాల రచించిరి. మాడుపూరి కేశవుఁడు, కృష్ణుఁడు, దాసరిపల్లె రాముఁడు, మండెము నృసింహుఁడు, కదిరి నృసింహుఁడు, కదిరి వసంతుఁడు, చెంజి నవనీలకృష్ణుడు, కళసా హను-మంతుఁడు, అహోబిల నృసింహుఁడు, విజయనగర వేంకటేశ్వర, విట్టిల, నరసింహ, హనుమంతులు, కడప వేంకటేశ్వరుఁడు, తిరుపతాచ్చి విష్ణుఁడు, తిరువళ్ళూరి వీర రాఘవుఁడు, కంచి పరదరాజు, గండవరము గోపాలుఁడు, కుటుమూతుల చెన్నుఁడు, చేగలమఱి చెన్నుఁడు, వాలితిపాడు రాముఁడు, ఉద్దగిరి కృష్ణుఁడు, గుత్తి-రాముఁడు, వెలుగోటి కేశవుఁడు, మంగం-

* తెనాలివారు ప్రథమశాఖీయులు. ఆ యింటివేరివా రారాధ్యులలో నున్నారా?

బుద్ధి హానుమంతుడను, నల్లఁబల్లి చెన్నుఁడు, ఊటుకూరి చెన్నకేశవుఁడు, కోవెలగుంట్ల గోపాలకృష్ణుఁడు, ఓగునూతుల నృసింహుఁడు, కోన చెన్నరామఁడు, శ్రీధరంగము రంగనాథస్వామి, ఒంటిమెట్ట పీఠఘరాముఁడు, చుక్కపల్లి చెన్నుడును గలరు. కోసువానిపల్లె, చెట్లపిళ్ళ, నెల్లూరులును గలవు. అధ్యాత్మసంకీర్తనములలో చదివిమూవినంతలోఁ గానవచ్చిన వివి. కడముట్టఁ బరిశీలించిన పై నింక నెన్నియుఁగునో!

సంకీర్తన ముద్రా సామ్యములు

తాళ్ళపాక అన్నయ తిరుమరాచార్యులకు నిన్నూలు వర్ణములకుఁ దర్వాతి కాలమున క్రీ.శ. 1650 ప్రాంతముల వర్తించిన క్షేత్రయ్యయను, క్షేత్రయ్య కిందుమిందుగా నిన్నూతేంద్ర తర్వాత వర్తించిన త్యాగరాయలవారును నిర్ణయనేక దివ్యస్థలముల దేవతలపై సంకీర్తనముల రచించిరి. తాళ్ళపాకవారా యా దేవతలకుఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరునితో నభేదము గల్గించి వేంకటేశ్వర నామముద్ర యుంచినట్లు క్షేత్రయ్యయ నా యా క్షేత్రముల దేవతలకు మువ్వగోపాలునితో నభేదము గల్గించి మువ్వగోపాల ముద్రను సంకీర్తనములకుఁ గూర్చెను. త్యాగరాయలవారా యా క్షేత్రముల దేవతలఁ బేర్కొనుచుఁ గడపటి చరణమునఁ దనవేరే ముద్రగా నెలయించిరి.

రాజస్థుతి పరాజ్ఞుభక్తులు, దేవతార్చన విగ్రహములను గోల్పోవుట మొదలగువిషయములు కొన్ని యన్నమాచార్యునకును, త్యాగరాజునకును సమానముగాఁ దటస్థించినవి. అన్నమాచార్యుని శృంగారసంకీర్తన రచనాంశము క్షేత్రయ్యగాను, అధ్యాత్మసంకీర్తన రచనాంశము త్యాగయ్యగాను నవతారముదార్చె ననఁ జెల్లును. అన్నమాచార్యునట్లు సంకెళ్ళు వేసి చెరలో నుంచుట, స్వామిక్కవలన నా క్షేమము తొలఁగిపోవుట రామదాసుగారికిని గలిగెను.

అన్నమాచార్యుని పలుకుబళ్లు

అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనముల భాష పశ్చిమోద్ర దేశమున చాడుక గన్నది. ఆతని పలుకుబళ్లు చాలా కృష్ణరాయలయఁ దదాస్థాన కవులయు

రచనలోని కెక్కినవి. రాయలతోఁ దఱచుగాఁ దిరుపతికి వచ్చి స్వామిసన్నిధిని తాళ్ళపాకవారి సంకీర్తనములను వినుచుండుటచే నా యా కవులకు వీరి పలుకుబళ్లు సుపరిచితములయి యుండవచ్చును. మచ్చుకుఁ గొన్ని:-

విగుడుఁగొమ్మెనఁ జేస, మీసాలపై తేనియల్, నందునుడి మాయలు, తంగేటి జున్ను, మాతులు త్రవ్వితే బేతాళాలు బయల్పడును, కోలగగైర, పొరివిడంగాయములు, గోవాళ్ళు, చిందువందు, తలపూ వాడక.

తాళ్ళపాకవారి సంకీర్తనముల ఛాయలు వేమనపద్యములలోని కెక్కినవి.

ఛాయాపహోర్ములు

ఈ సంకీర్తనచ్చాయాపహోర్ములను -- వారెవరో పేరు తెలియదు -- అన్నయ కలుపుగా గొలిచెను.

రామకీయ

నెల్లులాల మీకు వేడుక గలితేను

అల్లువంచి తడు కల్లంగరాదా

॥నెల్లు॥

ముడిచి వేసిన పువ్వు ముడువ యోగ్యము గాదు

కుడిచి వేసిన పుల్లె కుడువఁగా గాదు

బడి నొకరు చెప్పినఁ బ్రతి చెప్పఁబోతేను

అడరి శ్రీహరి కది అరుహము గాదు

॥నెల్లు॥

గంపెఁడుముక దినఁగా నొక్క వరిగింజ

తెంపునఁ గలపితే తెలియ నెల్లువచ్చు

జంపులఁ భలవరించఁగ నొక మంచి మాట

ఇంచెితే హరి యందు కిచ్చునా వరము

॥నెల్లు॥

ఉమిసిన తమ్మలో నొక కొంత కప్రము

సమకూర్చి చవిగాని చప్పరించనేల

అమరఁగ ఛాయాపహోరము చేసుక

తమమాట గూర్చితే దైవము నగఁదా

॥నెల్లు॥

చిదికివేసిన గింజ చేతఁ బట్టఁగనేల

గముక కెంగిలిమూరె గడుఁగఁగ నుడిచేమల

తొలుక కవిత్వాల దోషాల బొరలిచే

దిబుకార నవ్వఁడా చేపుఁదైనాను

॥వెఱ్ఱు॥

మిందు చర్దికూటిమీఁద నుమిసినట్టు

మంచి దొకటి చెప్పి మఱి చెప్పనేరక

కందు బెందు నొక్కగతి నదికిచే ముట్టు(మట్టి?)-

వెంచువలెనే చూచుఁ బెరుమాళ్ళు వాని

॥వెఱ్ఱు॥

పుచ్చినట్టివండు బూఁజి లోననే వుండు

బచ్చనకవితలు బూఁజిగావు యెండు

ముచ్చుఁ గన్నతల్లి మూల కొదిఁగనట్లు

(మొచ్చిమి నుతులేల మొక్కలో హరికి

॥వెఱ్ఱు॥

ఉల్లి దిన్న కోమ టూరక వున్నట్లు

జల్లెడ నానాలు జూచిపోయినట్లు

కల్లులు చెప్పి యా కథ కుత్తరములీక

మెల్లనే వుండితే మెచ్చునా రైవము

॥వెఱ్ఱు॥

నేతిబీఱకాయ నేయి అందు లేదు

రాతిపీరునికి బీరము ఇంచుకా లేదు

ఘోత మూరుగుఁబండు కడుపులోన దూది

ఏతుల నుడుగులు యెక్కునా హరికి

॥వెఱ్ఱు॥

ఇరుగునా రెఱుంగరు పొరుగునా రెఱుంగరు

గొర్రలైన మాటలు గొణిగుమనుండురు

పరులఁ గొదండురు బూఁజిగారు తాము

విరసు లట్టివారి విడుచు చేపుఁడు

॥వెఱ్ఱు॥

ఎన్నఁగ శ్రీవేంకటేశుఁ దాళ్ళపాక-

అన్నమాచార్యులు అఖిల దిక్కులు మెచ్చ-

సున్నతితోఁ బాడి రొకఁ డెవ్వఁడో తాను

నన్న నొరమనట నమ్మతా హరికి

॥వెఱ్ఱు॥

అన్న. అధ్య. 196 పేజీ.

సంకీ. 494 - సంపు. 2 (1981).

పాడి

నరసింహ రాసు కృష్ణ నమో శ్రీవేంకటేశ

పరుగ నా శత్రుల సంహరించనే

॥వెఱ్ఱు॥

బావతిట్టు శిశుపాలునిఁ జంపిన-

యేవకోపకాండపు నేఁడెందు వోతిని

నీవాండనని నన్ను నిందించి శత్రువును

చావఁగొట్టి వాని నిర్బై సంహరించనే

॥నర॥

దాసుని భంగించేటి తఱిఁ గన్నపుఁ(గనెపుఁ?) జంపిన

యాసుకోపకాండ విపు డెందు వోతిని

మేమల నీ లాంచనాల మించి నన్ను దూషించి

సాపించి శత్రువును సంహరించనే

॥నర॥

కల్లలాడి గూబయిల్లు గైకొన్న గర్డఁ జంపిన-

యెల్లగాఁగఁ గోపకాండ వెందు వోతిని

యిల్లిదె శ్రీవేంకటేశ యీ నీ మీఁది పాటలు

జల్లన దూషించు శత్రువు సంహరించనే

॥నర॥

అన్న. అధ్య. 378 పేజీ.

పుట 107, సంకీ. 159, సంపు. XI (1955).

చాలా కోపకాండయి యీ సంకీర్తనలు రచించినాఁడు. కనితాశత్రు
వెవ్వఁడో యీతనిఁ గాసిపఱచినట్లున్నాఁడు.

భూషావిశేషములు

చక్కఁగా గ్రాంథికభాషను నేర్చినవాఁడయినను నీతఁడు సంకీ-
ర్తనములలోఁ జాలాచోట్ల వాడుకభాషనే యుపయోగించినాఁడు. సంకీర్తన

లక్షణమున నాతఁడు చెప్పినదానికి మునుఁడు చింతింపఁబడదు యిట్లు తెలుఁగు చేసినాఁడు.

క॥ వల్లన నారీ వేస్తా

ద్యుల్లాస మనోజ్ఞ బంధురోక్షులు చవులై
చెల్లును గ్రామ్యములైనను

హాల్మీసక ముఖ్య నాటకాదిక ఫణితిన్.

క॥ జగతిఁ గడుఁ జెల్లుబల్లె

నగి నగి భాషించునట్టి నామఁడి పలుకుల్

తగదన రహితెఁడుఁ బున్నెల-

సాగసుడుగన్ బిసికి కంపు మాపిన భంగిన్.

వచ్చిని, పోయిని, చేసినీ, ఆదుతా, చేయరంటూ, విముడుతా, ఏమి చెప్పేదమ్మా, అమ్మలాతా, అయ్యలాతా, ఏవూరకేవూరు, యేనాఁటి బుణము, (సంధికూర్చునలసినచోట్లు కూర్చు కన, యు - ఆగమములు చేర్చుట), పోయే, ఆయే - ననుటకు పోయే, ఆయే - అనుట, రోకవాడుక, దినదినకొత్తలు (వైరి సమాసములు) - ఇత్యాదివిధముల వాడుకభాష నీ కవులు ప్రయత్నించునో గోరి ప్రయోగించినారు. అరవమురోవలె నీ కవులు ఉదంతతదర్పార్థక (క్రియాజన్య విశేషణములకు సమాసములో ద్రుతము చేర్చిరి. పోవుండ్రోవ, చెప్పంబలుకులు - ఇత్యాదులు. దీమసపుణా-రివార(వారలార అనుటకు), కట్టివార(వారలార అనుటకు), ఇట్టి ప్రయోగము నాచనసోమనయు "వెట్టివార పిడుగువేసినఁదలటా" ప్రి యాగునే" అని చేసెను. నాచన సోమన రవనల యనుకృతు లీ సంకీర్తనములలో జాల గలవు. "ఎదిరికిన్నడఁచువాడు తనకుఁ దగరంబు సఱచు లెంతటి భరవమ్మ" నాచన సోమన నానుడి యిది. 'ఎనలేక యెదిరికి యినుముడిచేవానికి తనకు తగర మడువఁ దడవయ్యవా' అని సంకీర్తనమున తెక్కినది.

నిఘంటువుల తెక్కిని దేశి తెలుఁగుపలుకు లీ సంకీర్తనములలో వెన్నే కలవు. అట్టివానినెల్ల సేకరించి వేఱుగా నిఘంటువులకుఁ బరిశీలనములు వెలయింపఁదగును.

కవితారీతులు

అన్నమాచార్యుఁడు, వరసన్న(కవికర్తవసాయకర్త?), పెద తిరుమలయ్య, చిన్నన్న -- శబ్దారశుద్ధి గలిగిన వరకవులు. అన్నమయ మఱి సరిగాఁ బోతనవలె సహజకవితావిశారదుఁడే. స్వామిపతికంపగాఁ దాను పతికితనిని చెప్పకొన్నాఁడు. ఆతఁ డాడినది యమృతకావ్యము, పాడినది పరమ సంకీర్తనము నయినది. అన్నమయ తెలుఁగు నొడికారమునఁ గడుదిట్ట. సంస్కృతమునఁగూడ సత్కవితారచన నేర్చినవాఁడు. పెదతిరుమలాచార్యు-దులు సంస్కృతాంధ్రాభిభాషలో నన్నమయవలె విద్వాంసులు. పెదతిరు-మలాదుల రచనలలో పాండిత్యప్రకర్షము పదబంధపుజిగిలిగి యుధికముగా నుండును. అన్నమాచార్యసంకీర్తనములును శృంగారమంజరియు లేట లేటగా తేలిక తేలికగా తియతియ్యగా హాయిహాయిగా గోస్తనీద్రాక్షాగుళుచ్చములవలె నాస్వాద్యములయినవి. వాని యర్థవిశేషములు (శోతల హృదయములలో సులువుగాఁ జొరఁబోయి వానిని చూఱగాని కొనిపోయి యేడుకొండల వెక్కిరించి భగవంతుని పాదారవిందముల వజ్ర నదంకువతో నత్తియుండునట్లు చేయఁ గలవి! అన్నమాచార్యుఁడు తిరుపతికొండపీఠ జగదేకనాథుఁడు ప్రత్యక్షమై వెలసియున్నాఁడని, ఓహో ప్రజలారా! నామాట వినుడు; దర్శించి కృతార్థులు కండు; రండు! రండని - రెండుచేతులెల్ల యాహ్వానించిన తీ రాలకింపఁదగినది.

రామకీయ

వాలెద నిదియే పత్యము సుండో

చేటులే దీతని సేవించినను

॥వల్లవి॥

హరినొల్లనివా రసురలు సుండో

మర లీతని దాసులు సుండో

పరమాత్ముఁ డీతఁడె ప్రాణము సుండో

మరుగక మఱవిన మఱి లేదికను

॥వాలెద॥

వేదరక్షకుఁడు విష్ణుఁడు సుండో

సోదించె శుకుఁ డచ్చగ సుండో

అద్వివృత్తి గన్వార్తఁడు సుండ్
యే దెస నెదకిన నితఁడే ఘనుఁడు

॥వాలెద॥

యిహాపర మొసఁగెను యాతఁడె సుండ్
నహి సుతించె భార్యతి సుండ్
రహస్య మిదిన్ రహి శ్రీవేంకట-
మహీధరంబున మనికై నిలిచె

॥వాలెద॥

అష్ట. అధ్యాయ. 138 పేజీ.
సంకీ. 164 - సంచు. 2 (1981).

వైష్ణవు అనఁగా నిట్టివారలు:-

అహిరి

మదమత్సరము లేక మనసు నేదైపోవ

వదలిం యాసలవాఁడున్ వైష్ణవుఁడు

॥వల్లవి॥

ఇట్లునట్లుఁ దిరుగాడి యేమైనాఁ జెడనాడి

పెట్టరంటూఁ బోయరంటూఁ బెక్కు లాడి

నిట్టివారివైనా దూఱి యెవ్వరివైనాఁ జేరి

వట్టియాసలఁ బడనివాడున్ వైష్ణవుఁడు

॥మద॥

గడనకొఱకుం జిక్కి కాముకవిద్యలఁ జొక్కి

నిడివి నేమైనాఁ గని నిక్కి నిక్కి

ఒడలిగుణముతోడ నుడుటువిద్యలఁ జాల

వడదాఁకి బడలనివాఁడున్ వైష్ణవుఁడు

॥మద॥

అవల వొరులఁ జెడనాడఁగ విని విని

చేసమీఱి యెవ్వరినిఁ జెడనాడక

కోవిదు శ్రీవేంకటేశుఁ గొలిచి పెద్దల కృప

సావివర్తన గలవాఁడున్ వైష్ణవుఁడు

॥మద॥

అష్ట. అధ్యాయ. 9 పేజీ.

సంకీ. 59 - సంచు. 1 (1980).

ధన్వాసి

వైష్ణవులు గానివార రెవ్వరు లేరు

విష్ణుప్రభావ మీ విశ్వమంతయుఁ గాన

॥వల్లవి॥

అంతయు విష్ణుమయుం బట మఱి దేవ-

తాంతరములు గలవననేలా

భ్రాంతిఁ బొంది యాభావము భానింది-

నంతనే పుణ్యలవుట దప్పదుగాన

॥వైష్ణ॥

ఎవ్వరిఁ గొలిచిన నేమిగొఱత మతి

యెవ్వరిఁ దలఁచిన నేమి

అవ్వలివ్వల శ్రీహరిరూపుగానివా-

రెవ్వరు లేరని యెఱుక రోచినిఁ జాలు

॥వైష్ణ॥

అతివంపలంబైన యాతును గలిగింను-

కతమున బహునిత్యగతులై

యితరులఁ గొలిచిన యెడయుక యువాళ -

వతి తిరువేంకటసతి చేకొనుఁ గాక

॥వైష్ణ॥

అష్ట. అధ్యాయ. 6 పేజీ.

సంకీ. 36 - సంచు. 1 (1980).

భూపాళం

ఏకులఁజుఁ డేమి యెవ్వఁడైన నేమి

ఆకడ నాతఁడే హరి నెఱిగెనవాఁడు

॥వల్లవి॥

పరగన పత్మసంపన్నుఁ డైనవాఁడే

పరనిందసేయఁ దత్పరుడుగానివాఁడు

ఆరుదైన భూతదయానిధి యగువాఁడే

పరులఁ దానేయని భావించువాఁడు

॥ఏకుల॥

నిర్మలుఁడై యాత్మనియతిఁ గలుగువాఁడే

ధర్మతత్పరఁబుడై దగిలినవాఁడు

కర్మమార్గములు గడవనివాడే
మర్మమై హరిభక్తి మఱవనివాడే

॥ఏకం॥

జగతిపై హితముగాఁ జరియించువాడే

పగలేక మతిలోన బ్రతికినవాడే

తెగి పకలము నాత్మఁ దెలిపినవాడే

తగిలి వేంకటేశు దాసుఁడయినవాడే

॥ఏకం॥

అన్న. అధ్య. 47 శ్లో.
సంకీ. 292 - సంపు. 1 (1980).

అలిత

నిజాతు లన్నియు వృథా వృథా

అజామిళాదుల కది యే జాతి

॥ప్రబంధం॥

జాతిభేదములు శరీరగుణములు

జాతి శరీరము సరిఁ దోడన చెడు

అతుము పరిశుద్ధం బెప్పుడును అది నిర్దోషం బనాది

యీతల హరినిజ్ఞానపురాస్కం బిది యొక్కరై పో సుజాతి॥విజా॥

హరి యందరిలో నంతరాత్మఁ డిదె

ధరణి జాతిభేదము లెంచిన

పరమయోగు లీ భావ ముద్దమదము భవవికారమని మూనిరి

ధరణిలోనఁ బరతత్త్వజ్ఞానము ధర్మమూలమే సుజాతి ॥విజా॥

తాకిక వైదిక లంపటులకు నిని

తైక్రాను ననశ్య కర్తవ్యంబులు

శ్రీకాంతుఁడు శ్రీవేంకటపతి సేవిన పంపాదన మిందటికి

మేకాని యిన్నియు మీతినవారికి మీ నామమే సుజాతి ॥విజా॥

అన్న. అధ్య. 177 శ్లో.
సంకీ. 383 - సంపు. 2 (1981).

నాదరామక్రియ

ప్రసన్నులకు నిది పరమాచారము

వివేచితాచారము విడువఁగ నలయు

॥ప్రబంధం॥

భగవదపచారము భాగవతాపచారముఁ

దగులక దేవతాంతరము మాని

నగధరు శరణము నమ్మి యాచార్యుని

బగి వాయునిదే పరమవైష్ణవము

॥ప్రసం॥

దురహంకారము దుఃఖము సుఖమునుఁ

బొరయక ప్రాకృతుల పాంతఁ బోవక

దరిశనాభిమానాన భర్తము వదలక

పరిశుద్ధి నుండుటే పరమవైష్ణవము

॥ప్రసం॥

ఉపాయాంతరము లొల్లక భక్తిచేపట్టి

యెప్పుడూఁ దీర్థప్రసాదేచ్చతోడ

నిపుణత శ్రీవేంకట నిలయుండె గతియుని

ప్రసత్తి గలుగుటే పరమవైష్ణవము

॥ప్రసం॥

అన్న. అధ్య. 106 శ్లో.
సంకీ. 317 - సంపు. 2 (1981).

అక్షీవిరాసము:-

గుండక్రియ

దూకలై మాడలై రుచ్చలై తిరిగిని

దాకొని పున్నచోటఁ దా నుండ దదిచో

॥ప్రబంధం॥

ఒకరి రాజుఁ జేసు నొకరి బంటుగఁ జేసు

నొకరి కన్నెకల వేటాకరికి నమ్మించు

నొక చోటునున్న భాస్వ మొకచోట వేయించు

ప్రకటించి కనకచే బ్రహ్మయిందీ జగము

॥రూక॥

కొందరి జాతులు నిండు కొందరికి పామ్ములపు

కొందరి పుణ్యులఁ జేసుఁ గొందరి పాపులఁ జేసు

కొందరి కొందరిలోనఁ గొట్టులు వెట్టించు

పందెమాడినటువలెఁ బవరించు పసిఁడీ

॥రూక॥

నిగనిగమసుమండు నిక్షేపమై యుండు
తగిలి శ్రీవేంకటేశు తరుణియై తామండు
తెగని మామైయుండు దిక్కు దెసయై యుండు
వగుతా మా పాల నుండి నటయిండుఁ బిసిండ్డి

॥పూక॥

అష్ట. అధ్యాయ. 92 శ్లో.
సంకీ. 458 - సంపు. 1 (1980).

తత్త్వనివారణ:-

భూపాఠం

చెప్పవే నన్ను మన్నించి శ్రీపతి నాకు
ఎప్పుడును జింతించే నిదే పనై నేను

॥పల్లవి॥

పాలసి నీరూప మెట్లు పాడచూపేవో
ఎలమి నా భాగ్య మింక నెట్లున్నదో
అలరి నా కే మిద్ది ఆనతిచ్చేవో
కలిగిన నీమాయు యేగతిఁ గడచేవో

॥చెప్పవే॥

వరుస నా కెట్లాఁ గైవసమయ్యేవో
యిరరై నా జన్మఫల మెట్లున్నదో
పరగ నా మతి నెట్లు పాయకుండేవో
కరుణానిధివి ని నే కరణి మెప్పించేవో

॥చెప్పవే॥

పనివడి యెట్లా నీ భక్తి యిచ్చేవో నా-
మనసుచంచల మెట్లు మెట్లుపడివో
యెనలేని నా తలఁపు యెఱింగి శ్రీవేంకటేశ
నను నేలితివి యెట్లా నా కోరిక చెల్లీవో

॥చెప్పవే॥

అష్ట. అధ్యాయ. 167 శ్లో.
సంకీ. 327 - సంపు. 2 (1981).

వౌళి

పట్టినచోనే వెదకి భావించవలెఁ గాని
గట్టిగా నంతర్వాసి కరుణించును

॥పల్లవి॥

ఇంటిలోని వీరకటే యిట్టే తప్తక చూచితే
నెంటనే కొంతవడికి నెలుగెచ్చును
అంటి కానరాని తన యాతును తప్తకమాన-
కొంటేఁ దన యాతుమయు గొప్పనఁ గొప్పించును

॥పల్లవి॥

మించి కఠినపురాతిమీఁదఁ గడవ' నెట్టితే
అంచెలఁ దానే కుదురైనయట్లు
పొంచి హరినామమే యే పొద్దు నాలికతుదను
ఎంచి తలఁవఁదలఁచ నిరవౌ సుజ్ఞానము

॥పల్లవి॥

ఒక్కొక్క యడుగుడుగే వొగి ముందరఁ బెట్టితే
యెక్కువై కొండైనా నెక్కుఁ గొనకు
యిక్కున శ్రీవేంకటేశు నిటు దినదినమును
పక్కనఁ గొలిచితే బ్రహ్మపట్ట మెక్కును

॥పల్లవి॥

అష్ట. అధ్యాయ. 87 శ్లో.
సంకీ. 426 - సంపు. 1 (1980).

లలిత

ఆడుతాఁ బాడుతా నీతో నట్టై ముద్దు గునుసుతా
వోడక నీ దండ చేరి వున్నారమయ్యా

॥పల్లవి॥

ఆసఁ దల్లిదండ్రేమోము అట్టై చూచి కిడుపులు
యే సుఖదుఃఖములుఁ దా మెరఁగనట్లు
నామల శ్రీపతి మిమ్ము వడి నాత్మఁ దలఁచుక
యీసులఁ బుణ్యపాపము రెఱఁగమయ్యా

॥ఆడుతా॥

యేలినవారు వెట్టఁగా నేపునఁ దొత్తులు బింట్లు
అలకించి పరులఁ బోయెడుగనట్లు
తాలిమి శ్రీపతి మీరు తగ మమ్ము రక్షించఁగా
యేలని యేమియుఁ గోర నెరఁగమయ్యా

॥ఆడుతా॥

చేతఁ జిక్కి నిధానము చేరి యింటఁ గలవాఁడు
యేతులఁ గలిమిలేము తెరఁగనట్లు
ఆతుమలో శ్రీవేంకటాధిప నీ పుండఁగొను
యీతల నే వెలుతులు నెరఁగనుయ్యా

॥ఆడులా॥

అన్న. అధ్యాయ. 268 షేకు.
సంకీ. 390 - సంపు. 3 (1986).

బైరవి

కరుణానిధి నీవే కనుగొంచు మన్నాఁడవు
యిరవై నాలో మన్నాఁడ వేది గతి యింకను
వేరుమన్నని నాలోనఁ బెక్కునికారములు

॥పల్లవి॥

పూరుమన్న వెన్నెనా పూహలొను
వేరుమన్న వొక్కొక్కటే నేనా శోరికలు
యీరీతి మన్నాఁడ నాకు వేది గతి యింకను

॥కరు॥

పట్టుమన్నని నానాప్రకృతుల వోజులు
పుట్టుమన్నని యునేక భోగేచ్ఛలు
మట్టుకొనుమన్నని సులభపువేడుకలు
యిట్టివి నా నడతలు యేది గతి యింకను

॥కరు॥

పందడింపుమన్నని సారెకు నా మనుతలు
ముందువెనకై పున్నని మోహోలొ
వెంచె నీపై భక్తి నేఁడు శ్రీవేంకటేశ్వర
యెందునూ నీవే కాక యేది గతి యింకను

॥కరు॥

అన్న. అధ్యాయ. 268 షేకు.
సంకీ. 221 - సంపు. 3 (1986).

లలిచ

నమో నారాయణ నా విన్నప మిదివో
సమానుఁడఁ గాను నీకు సర్వేశ రక్షించవే

॥పల్లవి॥

మనసు నీ యాధీనము మాటలు నీ వాడేటివే
తనువు నీ పుట్టించిన ధన మిది
మును నీ సంపున నిన్ని మోచుకున్నవాఁడ నింతే
వెనక నన్ను నేరాలు వేయక రక్షించవే

॥నమో॥

భోగములెల్లా నీవి బుద్ధులు నీవిచ్చినవి
యీగతి నా బతుకు నీవి(కి?)రవైనది
చేగదేర నీవు నన్నుఁ జేసిన మానిసి నింతే
పోగల నా యజ్ఞానము చూడక రక్షించవే
వల నీవే లో నీవే వేడుకలెల్లా నీవే
కలకాలమును నీ కరుణే నాకు
యిల శ్రీవేంకటేశ నీ వేలుకొన్నబంటు నింతే
నెలపు దప్పించక నీవే రక్షించవే

॥నమో॥

అన్న. అధ్యాయ. 265 షేకు.
సంకీ. 119 - సంపు. 3 (1986).

పెండ్లి తిరునాళ్ళు:--

సోమంతం

పసిఁడియొక్కంత లివె పట్టరో వేగమే రారో
చెసలఁ బేరంటాండ్లు దేవుని పెండ్లికిని

॥పల్లవి॥

శ్రీవేంకటేశ్వరునికి శ్రీమహాలక్ష్మీకి
రైవికపుఁ బెండ్లిముహూర్తము నేఁడు
కానించి భేరులు మ్రోసె గరుడధ్వజంబెక్కె
దేవతలు రారో దేవునిపెండ్లికిని

॥పసిఁడి॥

కందర్పజనకునికిఁ గమలాదేవికిఁ బెండ్లి
పందిలిలోపలఁ దలఁబాలు నేఁడు
గండవమూ విడె మిచ్చేరు కలువచాలు గట్టిరి
అందుక మునులు రారో హరిపెండ్లికిని

॥పసిఁడి॥

అదే శ్రీవేంకటపతి కలమేలుమంగళును
మొదలితిరుణాళ్ళకు మొక్కేము నేడు
యెదుట నేగేడు వీరె యిచ్చేరు వరము లివె
కదిలి రాలో పరుష ఘమల పెండ్లికిని

॥సంగడి॥

అన్న. అధ్యాయ. 234 వేట.

పంక్తి. 194 - సంపు. 3 (1986).

రామక్రియ

గరుడద్వజం బెక్క కమలాక్షు పెండ్లికి

పరుష లదిన్ నచ్చె బై నై వేవింపను

॥పల్లవి॥

పాడిరి సోబాన నదే భారతియు గిరిజయు

ఆడిరి రంభాదులైన అచ్చరలెల్ల

కూడిరి దేవతలెల్ల గుంపులై శ్రీవేంకటాద్రి

వేడుకలు మీరగ శ్రీవిభుని పెండ్లికిని

॥గరుడ॥

కురిసెఁ బుష్పలవాన కుప్పలై యెందు చూచిన

మొరనె దేవదుండుభిమోఽతలెల్లను

బెరసె సంపదలెల్ల పెంటలై శ్రీవేంకటాద్రి

తిరస్తై మించిన దేవదేవుని పెండ్లికిని

॥గరుడ॥

నేసిరి కామకలెల్ల వేవేలు కొప్పెరల

పోసి రదే తలఁబాలు పుణ్యసరులు

ఆసల శ్రీవేంకటేశుఁ డలమేలుమంగఁ దాను

వేసలు వెట్టినయట్టి సింగారపు పెండ్లికి

॥గరుడ॥

అన్న. అధ్యాయ. 204 వేట.

పంక్తి. 21 - సంపు. 3 (1986).

వేంకటేశ్వరస్వామి పెండ్లి తిరునాళ్ళు మన యన్నమాచార్యుఁడే
తొలుత వెలయించినవాడుగఁ దోచుచున్నాఁడు. ఆగమ శాస్త్రమున

వివాహోత్సవము చేయుచున్న మాన్యుఁడే "కన్యాదాతగా వర్జిల్లనగునని
కలదట. కనుకనే శ్రీపాదరేణు మాహాత్మ్యమున నిట్లున్నది--

శ్రీలలరంగ మంగమను శ్రీహరి కెన్నఁడు దారవోయుచోఁ
దాళులపాక యున్నవయ దాఁ గడిగెం చిదముల్ ధరిత్రి, మా-
లాళులపాక చిన్నన పదంబులు పాడిన నాడె సర్పరాట్ -
తైలవిభుండు తత్పదరజంబును మాకు నానంగఁజెల్లదే.

శకుంతలా పరిణయ కృత్యవతరణక నిట్లున్నది--

"అదియునుంగాక నమ్మహాదేవుండు మదీయ మాతామహాపంశోభా
రత్నంబగు నన్నయూర్జునకు జామాతరుం డనిపించుకొని, భవదీయ
సంక్షీర్తనంబు లాలింపనని కథంబుల నితరసంక్షీర్తనంబు లాలింపని ప్రతిజ్ఞ
పించె" నట.

దేవాలయములో సంవత్సరోత్సవములను తెలుఁగుదేశమున కళ్యాణో-
త్సవములనీ, ద్రవిడదేశమున బ్రహ్మోత్సవములనీ నేఁడు పేర్కొనుట కందు.
ఆలయములలో స్వామిప్రతిష్ఠ జరిగిననాళ్ళే యా యుత్సవముల నాళ్ళట.
శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి బ్రహ్మప్రతిష్ఠితుఁడు గనుక ఆ ప్రతిష్ఠ జరిగిం
చిన బ్రహ్మ పేర తిరుపతిసర్వోత్సవములు బ్రహ్మోత్సవములయ్యెననీ, దాని
ననుసరించి దక్షిణ దేశపు దేవోత్సవముల కెల్ల బ్రహ్మోత్సవములని పేరు
సంక్రమించెననీ, ఆ యుత్సవములలో కళ్యాణము జరుపుట తెల్లదేశమున
గ్రొత్తగాఁ గలిగిన యాచారమనీ శ్రీపరవస్తు రామానుజస్వామి ఎం.సి., గారు
చెప్పుచున్నారు.

బ్రహ్మోత్సవము--

ఆహార

నానాదిక్కుల నడురెల్లా

వానంలోనె నత్తురు గదలి

॥పల్లవి॥

* తాళ్ళపాకవారిది భారద్వాజ గోత్రము. స్వామిది భారద్వాజగోత్రమేనట. మరి
యీ మామూలఁబునితనము గోత్రములతో గాక అగమశాస్త్ర సంక్షుప్తమైనది
గాబోలు.

సతులు సుతులుఁ బరిపరులు బాంధవులు
హితులు గొలువఁగా నిందరును
శతసహస్ర యోజననాసులు సు-
ప్రతములతోడనె వత్తురు గదలి

॥నానా॥

ముడుపులు జాళెలు మొగిఁ దలమూఁటలు
కడలేని ధనముఁ గాంతలును
కడుమంచి మణులు కరులుఁ దురగములు
వడిగొని నెలఁగును వత్తురు గదలి

॥నానా॥

మగుటవర్తనులు మండలేశ్వరులు
జగదేకపతులుఁ జతురులును
అగు వేంకటపతి దరుశింపఁగ బహు-
వగల సంపదల వత్తురు గదలి

॥నానా॥

అన్న. అధ్యాయ 67 చీక.
సంకీ. 346 -- సంపు. 1 (1980).

అంశకాలు:--

ముఖారి

భోగీంద్రులును మీరుఁ బోయి రండు
వేగన మీఁదటి విభవాలకు

॥వల్లవి॥

హరుఁడ పోయిరా అజుఁడ నీవునుఁ బోయి
తిరిగిరా మీఁదటి తిరుణాళ్ళకు
మరలు మునులు భూసురులుఁ బోయిరండు
అరనిరి నిన్నాళ్ళు నలసితిరి

॥భోగీం॥

జనుఁడ పోయిరా శరీయు నీవును బోయి
మముఖుఁడనై రా సురలఁ గూడి
గుములై దివ్యతులు. దిక్కులకుఁ బోయిరండు
ప్రమదాన నిన్నాళ్ళు ఎడలితిరి

॥భోగీం॥

నారద సనక సనందనాదులు
భూరి విభవములఁ బోయిరండు
దూరముగాఁ బోకిట్టి తొరలి వేంకటగిరిఁ
జేరి నన్నిట్టనే సేవిండుఁడీ

॥భోగీం॥

అన్న. అధ్యాయ 70 చీక.
సంకీ. 368 -- సంపు. 1 (1980).

ఇంతవఱకు అధ్యాత్మసంకీర్తనలే ఉదాహరించినవి. శృంగార సంకీర్తనలు
గూడ రెండు:-

కేదారగోళ. అటతాళం

నీవు గాఁగా నేను గాఁగా

నేటి కాయఁ బోయెను

మీ వంటి చులుకనివారము మేమైతే

మేమైనంతలేపిపనులు నేడొను

॥వల్లవి॥

మంచిగందము నెఱవూత పూసుకొని

మూవాడ కౌతఁడు రాఁగాపోఁగాఁ జూచి

పొందులు మా యింటి పంచ నుందువట

బోగొలవారమటే

ఎంచనేటికి తప్ప నీ మగఁడైతే

యులు వెళ్ళకుండ నరికట్టుకొని వల-

పింపవలెఁగాక పూరివారిపీఠ

పాంను యండవచ్చునా నో చెలియ

॥నీవు॥

ఎమ్మికొఁ డాతఁడు మా వీధి నిలుచుండి
యెవ్వరితోనో మాటరాడఁగా విని
కొమ్మరో మాపెట్టుకొని వుండువట
గుట్టు విడిచివున్నానూ
అమ్మరో ఆతఁడు నీ మగఁడైతే
ఆన లిడుకొని వుండవలెఁగాక

దివ్య రికతైవై మా యింటిమట్టా

తిరుగులాడ నాయమా

॥నీవు॥

నాయముగా అలమేల్మంగ వేంకటనాథుడను

నమఁగూడి నవ్వినంతలోనే

వోయమ్మ నేజెల్ల వూర నాట చాట

పున్న పమలవారమా

పాయక ఆటఁడు నీ పతియైతే పక్క

పవ్వళించి పుండవలె గొక

కాయని కాపులు పూయని పూతలు గట్ట-

కాపురాలు గుట్టగొందురట

॥నీవు॥

శేషా. వ్రాతప్రతి.

(రాగము పేరు లేదు)

*కటకటా అయ్యో కొంత నింత యేపుదురా

అటమటముగాదు నీ యాన మమ్మీ నిజమయ్య

॥పల్లవి॥

కొసరినా నిన్నే కాని కోపించినా నిన్నే కాని

కసరినా నిన్నే కాని కొదవ్వా నిన్నే కాని

విసరినా నిన్నే కాని వేసరినా నిన్నే కాని

ఇసుమంలైనా అన్యమెఱుంగదయ్య

॥కట॥

అలసినా నిన్నే కాని ఆఁకోన్నా నిన్నే కాని

పిలిచినా నిన్నే కాని పేరుకొన్నా నిన్నే కాని

పాలసినా నిన్నే కాని సోఁకనాడినా నిన్నే కాని

కలనైనా తలఁపెందూ కలుగదు గదవయ్య

॥కట॥

కొనియాడినా నిన్నే కాని గుంపించినా నిన్నే కాని

పని(న?)చినా నిన్నే కాని పాడినా నిన్నే కాని

మనసిచ్చి యలమేలుమంగపతి వేంకటేశ

యెనసితిని మా చెలి నింక నేన నేమిటికయ్య

॥కట॥

* దీని కాకరము చూపలేదు.

అశ్వాత్థు -- అన్నమాచార్యుఁడు

(ద్రవిడ వేదాంతరచనమునకై శఠకోపయతీంద్రు లవతరించిన విధముగా నంద్రవేదాంతరచనమునకై యన్నమాచార్యుఁ డవతరించినాఁడు.

శఠకోపయతి వైశాఖమాసమున విశాఖానక్షత్రమున నవతరింపగా, నన్న-
మాచార్యుడును వైశాఖమాసమున విశాఖానక్షత్రమున నవతరించినాఁడు.
శఠకోపయతి పదునాఠోండ్ల పయసువాఁడయిన తర్వాత సర్వవిద్యలు గోచ-
రించి (ద్రవిడసంకీర్తనములు రచింప దైవానుగ్రహమందఁగా, నన్నమా-
చార్యుడును నట్లే పదునాఠవయేట స్వామి ప్రత్యక్షమై యుద్వేగింపఁగా
సంకీర్తన రచనము సాగించెను. శఠకోపయతి శ్రీతిరువేంగడనాథుని
మీఁదను నింక ననేక దివ్యస్థలములలోని విష్ణుమూర్తులమీఁదను సంకీర్తన-
ములు రచింపఁగా నన్నమాచార్యుఁడును ప్రధానముగా శ్రీవేంకటనాథుని
మీఁదను నింక ననేక పుణ్యస్థలముల విష్ణుమూర్తుల మీఁదను సంకీర్తనలు
రచించెను. శఠకోపయతి స్వామి కౌస్తుభాంశమున జన్మించినట్లు విజ్ఞులు
విశ్వసింపఁగా, నన్నమాచార్యుఁడు స్వామి నందకాంశమున నవతరించినట్లు
ప్రాజ్ఞులు పరిగణించిరి.

పెరియాళ్వార్లు (విష్ణుచిత్తులు) తులసీవనమున జనించిన గోదాదేవిని
రంగనాథస్వామి కొనఁగి పెండ్లిచేసి మామగా రయినట్లే, యన్నమాచార్యులు
గూడఁ బద్మసరోవరమున జన్మించిన మంగాంతకును వేంకటేశ్వరస్వామికిచ్చి
పెండ్లి చేసి మామగా రయ్యెను.

శ్లో మహత్త్వముగలవారఁడు గనుకనే తిరుపతి వేంకటేశ్వరస్వామిని
స్మిధి నీతనికి, నీతనివంశమునకుఁగూడ నానాఁ డఖండగౌరవ మలవడినది.

ఆంధ్ర సంకీర్తనములు -- (ద్రవిడ పాశురములు

అశ్వాత్థు రచింపఁగా నరవమున (ద్రావిడవేదవసనీ, పంచమాగమమనీ
శేర్క్కోనఁబడు దివ్యప్రబంధము నాల్గవేల సంకీర్తనములు పాటలు (సీస
పద్యాదులవంటివి) కలది కాఁగా, అన్నమాచార్యుఁ డొక్కఁడే రచించిన

యలద్ర వేదము ముప్పది రెండు వేల పాటలు గలది. ఈ సంకీర్తనలు దివ్య ప్రబంధముల ననువర్తించియే పదమూర్త్యునకు భక్తజీవులకు పతి పత్నీ భావము నాయికా నాయక భావము కల్పించి యుజ్జ్వలరసానుభూతి నొదవించుచు, ననేక దేవాలయములలోని యర్చామూర్తుల నభివర్ణించుచు, శరణాగతిమహత్త్వమును బ్రతిపాదించుచు నింక ననేక విధముల లోకనీతి ధర్మోద్బోధ భూతదయాది విశేషాంశముల వెలయుచును, నెంతో వింతగా వేడుకగా సంగీతసాధనముతో నవరనిభాషతో వేదవేదాంతేతిహాసాదుసూక్తి తదర్థప్రతిపాదనములతో వెల్లిరిసి, పెరియవాచ్చాంతిలై వంటి మహావ్యాఖ్యాత వెలసెనేని యఖండానందతాండవముగాఁ బెదపెద్ద వ్యాఖ్యానములైనవి.

తిరువాయ్మొముళి మొదలగు దివ్యప్రబంధరచనల కివి తీసిపోవు. దేశ ప్రజాదోర్భాగముచే నివి వెలసిన నాఁడునుండి నేఁటిదాఁక రహస్యరక్షతో నున్నవే కాని రాణకెక్కువయ్యెను. అన్నమాచార్యులయందు దత్తుత్ర పౌత్రులయందు బ్రాభవము చెల్లునప్పుడు, వారే స్వామికి వైభవములు కల్పించునప్పుడు తృప్తములందేకాక యనుదినమును నీ సంకీర్తనములు స్వామిసన్నిధిని విన్నవించుట జరగినది. తమ తర్వాత నట్లు జరుగుటకుఁ గూడ వారు వనతులు గల్గించిరి. తర్వాతఁగొన్నాళ్ళట్లు తనరెనేమో! ఇందుకుఁ దార్కాణగా భజనగోష్ఠులవారు తొలుదొలుత తాళ్ళపాకవారి సంకీర్తనములనే యులాపింతురు. కాని యిటీవల వీని యెఱుక మఱుగుపడెపోయినది. వీని జన్మసానముగు తిరువతిలోనే వీనిప్రాభవము వెలయు లే దనఁగా నింక నితరప్రబంధముల మూట చెప్పనేల?

ఈ సంకీర్తనములు తెల్లనాఁటి విష్ణ్వలయములలో దివ్యప్రబంధములుగా నిత్యసంకీర్తనార్థములుగా నెగడఁదగినవి. ఆ యా దేవాలయముల యుధికారులును ప్రభుత్వమువారును వీని కర్తవ్యమయిన యాదరము కల్గించుదుగాక! త్యాగరాజకీర్తనలవలె నివి సంగీతపుఁజనుత్కారములు రాగస్వర విహారములు పుక్కిలించునవిగా నున్నచో లేవో నిరూపించు యోగ్యత నాకు లేదు. గానవిశారదులే దానిఁ గనుఁగొనఁదగినవారు.

ఈ సంకీర్తనఫలములు గాయకుల గానామృతమునఁ దోగి మోగి యాస్వాద్యము లయినప్పడే వాని తీయన తెలియనగును.

శ్రీవేంకటేశ్వర వైభవము

ఉపనిషన్మంత్రములవలె శ్రీ వేంకటేశ్వరమూర్తి తొలుత నా యా మతముల వారికిఁ గొంతకొంత యానుకూల్యము గొల్పు నవయవాలంకారాదికముతో వెలసి, తన నిజాంతరంగమును నీరుకొలఁది తామర యన్నటుపాసకు లగువారి యోగ్యత కొలఁదిగా గోచరింపించుచు మహిమాభిరామమై రహితెక్కినది. పలుమతములవారు పలుదెఱుగుల వేంకటేశ్వరుని భావించుచుండుట నన్నమాచార్యుఁడును వివరించినాఁడు.

(మా. పీఠిక - 24 పుట.)

శివుఁడని, శక్తియని, భైరవుఁడని, జినుఁడని, స్కందుఁడని తమ తమ నిర్దుయముల కనుకూలము లయిన రూప రేఖలను బ్రహ్మాణములను జూపుకొనుచు పలుమతములవారు పలుకుబడి చెల్లించుకొనుచు వైవిధ్యముతో నర్చించుచు వచ్చిన శ్రీవేంకటేశమూర్తిని ఆశ్చార్యచార్యుల యభివర్ణనానుగుణముగా విష్ణుమూర్తినిగా శ్రీరామానుజాచార్యులవారు క్రీ.శ. పదకొండవ శతాబ్దిలో విఖ్యాతపఱిచిరి. సింహాచలము, శ్రీకూర్మము మొదలగు ప్రలములఁ గూడ నిట్టి నిరారణములే వారు చేసిరట!

పర్వతారణ్య మధ్యస్థమై, దుర్గమమై, పలుమతముల పలుకుబడికి చెల్లుబడికి లోఁబడుచు, పూజాపురస్కారములు సరిగా పొగక, ఎవరో ప్రగాఢ భక్తిపరులగు విశిష్టవ్రతులే నిలువఁదగినట్లున్న స్వామిసన్నిధిని శ్రీవైష్ణవుల సానపతిత్వమును స్థాపించి, శ్రీరామానుజులు తమకు రామాయణోపదేశము చేసిన గురువులు తిరుమలంబిగారిని, శిష్యులు ఆనందాశ్వాధరను, ఇద్దఱు జియ్యంగార్జును ఇర్వదినల్గుర నేకాంగులను సదా స్వామిని గావియుండునట్లుచేసిరి.

తైఖానసాగను విధానమునకు తిరుపతి ప్రధానక్షేత్రము. ఇది మధ్య-రంగముగా నాంధ్ర ద్రవిడ కర్ణాట దేశములందు విష్ణ్వలయములలోవైఖాన-

సాగము ప్రకారమునఁ బూజోత్సవాదికము లెప్పటినుండియో సాగుచున్నవి. స్వామి కి యుభయులు నుభయరక్షలు.

పడునాల్పశతాబ్దిలో దేశికులవారును వారిశిష్యులును, మనవాళ మహామునులు వారిశిష్యులును స్వామివైభవములకు విభాగి గూర్చిరి. పదునైదవశతాబ్దిలో అహోబిలపర ప్రతిష్ఠాపకులు శరణోపయతులును, వారి శిష్యుల డన్నమాచార్యుఁడును స్వామివైభవములకుఁ బ్రఖ్యాతిగొల్పిరి. అన్నమాచార్యుఁడొక సంకీర్తనమున:-

“ నేనొక్కండ లేకుండిలే నీ కృపకుఁ బాత్ర మేది పూని నావల్లనే కీర్తిఁ జొందేవు నీవు.”

అనెను. అతఁడు స్వామిసన్నిధి నివసించి సంకీర్తనములు సాయించుట-చేతను, బై యెల్లరు రాజుల నావర్తింపకొని వారి కృతముగాను, స్వకృతముగాను అలయు, గోవు, దారామ, మార్గసోపానాదినిర్మాణములను, ఉత్సవ విశేషములను బెంపొందించుటచేతను, వైష్ణవమతపు శరణాగతి మాధుర్యము చేతను, ‘కలౌ వేంకటనాయక’ యన్న సూక్తికీఁ దార్పాణగా లోకరక్షకమై యాపన్నివారకమై ప్రజ్వరిల్లుచుండు స్వామి మాహాత్మ్యవిశేషముచేతను, పదునైదవశతాబ్దిలో తిరుపతిక్షేత్రము భక్తపరిషత్తుల రాక పోక లధికముగా గలదై జనరంజకమై వర్తినినది. పడునాల్ప శతాబ్దిలో విజయనగరచక్రవర్తి శ్రీకృష్ణరాయఁడు, నంతకుఁ బూర్వుఁడు సాళ్వ నరసింగరాయఁడును దమ విజయము లెల్ల శ్రీవేంకటేశ్వరానుగ్రహమున వెలసినదే యన్న విశ్వాసము గలవారయి దిగ్విజయయాత్రలలో శ్రీవైష్ణవాచార్యులను, కపిశ్వులను, శ్రీవేంకటేశ్వర విగ్రహమును దోడఁ గొంపోవుచు, శ్రీ వేంకటేశ్వరభక్తిని దేశమెల్ల వెల్లివిరియించిరి. దిగ్విజయ యాత్రారంభములందు విజయ నిర్వాహకములందు వారు శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరస్వామిదర్శనము చేసికొని కొన్న లర్చించుకొనుచు నుండెడివారు. శ్రీకృష్ణరాయఁడు క్రీ.శ. 1512 నుండి 1523 దాక నేడు తూర్పు తిరుపతికి విచ్చేసెను.

తొలితూరి:- ఇర్వరు భార్యలతో వచ్చి స్వామికి నవరత్నములతో కిరీటమును, కర్పూరహారతికి ఇర్వెయ్యెడు వెండిపచ్చెములను, భార్యలచే స్వామి పాతాళగింప బంగారుగిన్నెను,

రెండవతూరి:- శ్రీభూదేవుల కనేకాభరణములను,

మూడవతూరి:- 5 గ్రామములను,

నాల్గవతూరి:- ముప్పదివేల వరహాలతో స్వామికి కనకాభిషేకమును, కొన్ని యాభరణములను, తాళ్ళపాకగ్రామమును, (చిన్నాదేవిచే) కంఠమాల పదకము, ఒక్కగ్రామమును, (రానే) నవరత్నప్రభాకరియను మరలతోరణమును,

అయిదవతూరి:- కంఠమాలను, పదకమును, అనంద విమానపు బంగారుపూతకు ముప్పదివేల వరహాలను, పులికాపు నిర్వాహమునకు వెయ్యి వరహాలను, ఉదయవైద్యమునకు 500 వరహాలను,

ఆఱవతూరి:- కొన్నిభూములను,

ఏడవతూరి:- నవరత్నములనుపయిని పీతాంబరమును, నవరత్నములనుపయిని రెండువింజామరలను, పదకమును, పదివేల వరహాలను నమర్చించెను.

అమ్మలరాయఁడు ప్రతివత్సరము స్వామికిఁ బ్రబంధ పుష్పాంజలు లర్పించుచుండెను. సదాశివరాయఁడును స్వామి కెన్నో సేవలు చేసెను. దాన శ్రీ వేంకటేశ్వర మాహాత్మ్యము దక్షిణభారతదేశమందెల్లఁ బ్రజ్వరిల్లినది. పడునాల్ప పదునేడు శతాబ్దుల లెలుగు ప్రబంధములలో శ్రీవేంకటేశ్వర స్వామికి సమర్పితములే లెక్క కెక్కువగా నున్నవి. పుణ్యక్షేత్ర యాత్రలలో ముఖ్యములయిన యనేక విష్ణ్వలయ శివాలయ దేవతలతో పాటుగా నంతదాకఁ గీర్తనీయమగుచున్న శ్రీ వేంకటేశ్వరార్చామూర్తి పడునాల్ప శతాబ్దియారంభమున నుండి సర్వ భారతదేశమునకు ముఖ్యార్చామూర్తి కాఁజొచ్చినది. బ్రాహ్మణులు మొదలుగాఁ బంచముల దాక నన్నిజాతుల వారును తమ యింద్లో శుభకార్యములు జరుగునన్నడు మునుముందుగా వేంకటేశ్వర దీపారాధన, సమారాధన జరుపుట, ఇంట నెవరికిఁగాని యవార్గ గృహ కలిగినప్పు డావద్మొక్కులవాడని స్వామికి ముడుపు గట్టి కొండకు వచ్చి వడితో ముడుపు చెల్లించుకొనుట సంప్రదాయమయినది. తలనీతా

లిచ్చువారు, నిలుపుదోపిష్టిచ్చువారు, అన్నద రత్నాభరణము లిచ్చువారు, బ్రహ్మోత్సవ కళ్యాణోత్సవాదులు జరిపించువారునై ప్రజలు, ప్రభువులు, మహారాజులు తండ్రిపతండ్లములుగా తిరుపతికి రాకపోకలు జరపసాగిరి. భారత దేశమున నెక్కడ గాని ప్రజలు తమకుఁ జేర్చెయ్యున్న దేవాలయా ర్థములకుఁగల పేళ్లఁ బెట్టుకొనుట కలదు. కాళహస్తిశ్శరద్రుడు, వరద రాజు, మల్లికార్జునుఁడు, పానకాల రాయఁడు ఇత్యాదినామములు దాల్చిన వా రాయా పుణ్య క్షేత్రములచేరిక గ్రామములవారని తెలివిడి కలుగును. కాని వేంకటేశ్వర వేంకటాచలపతిత్వాది నామములు దక్షిణాపథముందెల్ల నూరూర నింటింట సర్వసామాన్యమై వెలయసాగినవి. శ్రీతిరుపతివేంకటేశ్వరస్వామి పోలికగా ననేకప్రదేశములలో వేంకటేశ్వర దేవాలయములు వెలసినవి. దక్షిణాపథదేవాలయములలో శ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వరాలయమున కున్నంత యాదాయ మే దేవళమునకు నుండదు. విజయ నగర రాజ్యము తర్వాత మట్ల, మైసూరు, తంజావూరుది రాజ్యములు, నేటి జమీందారీలు స్వామి కెన్నో కైంకర్యములు జరపినవి. అవి నేఁడు ప్రజాస్వామ్యముచేఁ జిదికిపోయి- నను, పోవుచున్నను గూడ శ్రీవేంకటేశ్వరవైభవము ప్రజాసామాన్యపరమై యుఖండమై యులరారుచునే యున్నది.

అన్నమాచార్యచరిత్ర పరిశోధనము

ఈశ్వరసంకల్ప మెట్టిదోకాని తాళ్ళపాకవారి యధ్యాత్మసంకీర్తనములు చదువుచుండునపుడు నా హృదయతంత్రులలో ననురణనము సాగుచు, పరమానంద పారవశ్యముకలుగుచు, కర్తవ్యమేదో వ్యక్తమగుచున్నట్లుండును. ఈ యన్నమాచార్యచరిత్రము ముద్రించుచు, నందు సాశ్వతరసించు రాయనిదగ్గఱ నన్నమాచార్యఁడు పాడిన శృంగారసంకీర్తన ప్రతీకము చదివి ఈ కథనిజమా? ఇట్టికీర్తనము దొరకఁగలదా? ఉన్నను నది వేంకటాలది సంకీర్తనములలో నెక్కడనున్నదోకదా అనుకొనుచుఁ, జేతనున్న తాళ్ళపాక శేషాచార్యులుగారి వ్రాతప్రతిని దెఱుఁతునుగదా సరిగా నా సంకీర్తనమే యందు నా కన్నులెదురఁ గానవచ్చెను. అనందమాయేను. నాతోనిందుఁ బరిశ్రమించుచున్న చిరంజీవి శ్రీనివాసాచార్యున కిది చూపి చెప్పి మఱొక

సంకీర్తనము సంకెల విడిపించుకొనుటకుఁ బాడినదాని ప్రతీకమును జదివి, యిదికూడ దొరకిన బాగుగదా యవగా ఇదిగో యిప్పుడే యిట్టిసం కీర్తనమును జదివితినీ -- అని యాతడంతలోనే దాని నెత్తియిచ్చెను. ఇట్లు నాలుగు మూఁడు నాళ్ళలోనే మాకుఁ గావలసిన సంకీర్తనములన్నీ పుటపుట దొరకసాగినవి! అందు ముఖ్యములఁ గొన్నింటి నీ పీఠికలో వెల్లడించితిని. ఇట్లు సంకల్పసిద్ధినంతోషములతో పీఠిక రచించుచు, దేవసాన శాసనములలో మంగాపురమున తాళ్ళపాక చినతిరుమలాచార్యుఁడు కట్టించిన కల్యాణవేంకటేశ్వర దేవాలయమున అన్నమాచార్యుని విగ్రహపుఁ బ్రతిష్ఠయఁ జరిగినట్లుండుటచే, నది కలదేమోయని బరిశీలించఁబోదలచి మిత్రులతో ముచ్చటించితిని. మహమ్మదీయవిజ్ఞప్తముచే పాడుపడి విగ్రహములు నిరిగి సర్వధ్వంసమైయున్న యీ దేవాలయము నొక పుణ్యపురుషుఁడు (సుంద రరాజురాయస్వామి) స్వప్నద్వీధమువలన నెదకినచ్చి చేరి చాల శ్రమపడి తిరుపతికిఁబంపిది దివ్యమంగళమూర్తివలెనే మహనీయమై దర్శనీయమై యున్న యుక్కడి మూలమూర్తిని చక్కఁజూచుకొని పూజా పురస్కారములు ఉత్సవాదులు కాలఁది యేండ్లనుండి జరుపుచున్నట్లును, వారప్పుడు తిరుప తిలోనే ఉన్నట్లును తెలియవచ్చెను. వారితో మిత్రులతో మూలమూర్తిని దర్శించి మూటమూటమీద తాళ్ళపాక వారి విషయమెట్లగా తాళ్ళపాక వారి దేవతార్చనవిగ్రహము లిక్కడికిఁ జేరినవని వారొక పెద్దకథ చెప్పి వానినెల్లఁ జూపిరి. అందు అన్నమాచార్యుని నాఁటి భజన విఘ్నతలు, తులసి తావళము, స్ఫటికహారము, సాల్మగ్రామములు, శ్రీవేంకటేశ్వర, తద్దే- వ్యాదుల దేవతార్చనవిగ్రహములు, ఆ విగ్రహముల యిత్తడి మకరతోరణము, వెండిపుత్రములు మొదలగునవి యున్నవి. వానిని శ్రీతాళ్ళపాక సూర్య నారాయణయ్యగారి కొనఁగొని, వారిప్పుడు తిరుపతిలోనే ఉన్నారని యా నత్యురుషుఁడు తెలియఁజెప్పెను. పరమానందముతో తిరుపతికిఁ దిరిగివచ్చి యీ శ్రీసూర్యనారాయణయ్యగారిని గలిసికొంటిని. వారే అన్నమాచార్య చరిత్రమును శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రాచ్యునిద్యాలయమునకు ఇచ్చినవారు. కడపజిల్లా మడితాడును ఓదరికముచే విడనాడి అన్నమాచార్యుడు లర్చించిన దేవతావిగ్రహములను సరిగా నర్చింప ననువునడక తిరుపతిలో దేవుని

సన్నిధి నర్సింహగోరి తెచ్చితిననియు, దమ పూర్వరే కట్టించిన దేవాల-
యము పునరుద్ధారము చెంది పూజాపురస్కారములుగలదై యున్నందుకు
పరితోషించి యా విగ్రహముల నెల్ల నక్కడ నర్పించితినియు వారుచెప్పిరి.

ఆనాడెప్పుడో యన్నమాచార్యుఁడు తన దేవతార్చన విగ్రహములు
పోయినందుకు విలపించిన సంకీర్తనము తలచున గోచరించెను. (చూ.
ఓరిక - 43వ పుట). నాఁడొతని కని మరల దొరకెనేమో దొరకనప్పడెంత
సంతోషించెనో ఏమిచేసెనో తెలియదుగాని, యుయిదువందల యేండ్లతర్వాత
నాతని భజనవిరులతలు తావళములు దేవతార్చన విగ్రహములు నెదకఁబోయిన
తీవ కాలఁదనిలిసట్లు నా కన్నులెదుటఁ గానవచ్చుట, వారు వెలయించిన
దేవళము పూజా పురస్కారములతో మరల వెలయుట, చూడఁగా నాకుఁ
బరమానందము గలిగినది. శ్రీయన్నమాచార్యుఁడు నిత్యసూరులతో నారదాది
మహారులతో నాళ్ళారులతోఁ గలసి శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామి పుష్కరిణీతీర
మున ఆకాశగంగారురులలో దరులలో సూర్యమండలములో నిత్యానంద
విహారము సల్పుచుండెనని యానాఁటివా రానందించిరి. (చూ. ఓరిక
- 70వ పుట.) అన్నమాచార్యుఁడు, పరమప్రాప్యము శ్రీ వేంకటేశ్వర
సన్నిధానమేయని యనేక సంకీర్తనములలో గొంతెత్తి చేయెత్తి గొప్పగాఁ
జెప్పకొనెను. ఆయన పరమపదమందిన ఫాల్గున బహుళద్వాదశి ప్రత్యా
దిక్షశ్రాద్ధదినము గాన యాతనికుమారుఁడు పెదతిరుమలాచార్యుఁ డిట్లు
తనతండ్రిగారి నాప్సనించెను --

శ్రీదాగం

దినము ద్వాదశి నేఁడు తీరదినము నీకు

జనకుఁడ అన్నమాచార్యుఁడ విచ్చేయునే

॥పల్లవి॥

అనంత గరుడ ముఖ్యులయిన సూరిజనులతో

ఘననారదాది భాగవతులతో

దనుజమర్దనుఁడైన దైవశిఖామణితోడ

వెనుకొని యారగించ విచ్చేయునే

॥దిను॥

వైకుంఠాననుండి యాళువారల లోపలనుండి

లోకపు నిత్యముక్తులలోన నుండి

శ్రీకాంతతోడనున్న శ్రీవేంకటేశుఁ గూడి

ఈకడ నారగించ నింటికి విచ్చేయునే

॥దిను॥

సంకీర్తనముతోడ ననకాదులెల్లఁ బాడ

పాంకపు శ్రీవేంకటాద్రి భూమినుండి

లంకె శ్రీవేంకటగిరి లక్ష్మీవిభుఁడు నీను-

నంకెల మాయంటినిండు తారగించనే

॥దిను॥

అన్న. అధ్య. 130 లేఖ.

సంకీ. 151 - సంపు. 2 (1981).

స్వామి యన్నగ్రహము!

మదరాసు నిడిచి శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల సన్నిధి పేవ కానింప
వచ్చుటలో నా తొల్లటికేరిక తాళ్ళపాకవారి రచనల నన్నింటిని వెల్లడిం-
చుట. ఎంతప్రయత్నించినను నడ్డంకులచే నింకిపోవుచున్న నా సంకల్పపు
టూటలు చక్కసాగుట కద నిప్పటికి సమకూడినది. ఇక్కడనున్న తాళ్ళ
పాక వారి సంకీర్తనముల రాగిరేకు లన్నింటిని స్వాధీనముచేసికొంటిని.
అన్నదీయుఁడు నాకుఁ జేదోడుగా ననువర్తించు పరిశోధనకార్య సహాయ
విద్వాంసుఁడు చిరంజీవి ఎ.వి.శ్రీనివాసాచార్యుఁడు వేలరెక్క నున్న రాగిరేకుల
భరము మోయుచు బడలుచున్నను సంకీర్తనముల స్వారస్యాస్వాదనమున
శ్రమతీర్చుకొనుచు సర్వపరిశోధన సందర్భములందు జాగరూకుఁడై తోడ్పడు
చున్నాఁడు. మిత్రులైన కైరెక్కరు శ్రీపరవస్తు వేంకటరామానుజస్వామి,
ఎం.పి. గారు నా కి కార్యనిర్వాహములో సహాయపడుచున్నారు. దేవస్థాన-
మునఁ బై ముఖ్యాధికారు లిందుకుఁ జాల ముచ్చటపడువారుగా నున్నారు.
ఇంకఁ జక్కగాఁ దాళ్ళపాక సంకీర్తనముల ముద్రణము సాగఁగలదనుకొం-
దును. ముద్రితములయిన సంకీర్తనములఁ గొన్నింటిని సంగీతసాహిత్యపరిపు
ష్టలు శ్రీఅనంతకృష్ణశర్మగారు స్వరవిన్యాసముతోఁ బ్రకటించుచున్నారు. ఇట్టి
నాల్గుళుకఁ దాళ్ళపాక మహాసేయుల స్వామి సేవాఫలము పరిపక్వమై సప్రాద-
యాస్వాద్యమగుచున్నది. అన్నమాచార్యుడుతారా! ఆనందింపుడు!

అయిదువందలేండ్లకుఁ బదప మీ యభీష్టితము లన్నరములుగావలసిన-
ట్లున్నది గాఁబోలును స్వామి యనుగ్రహము!

పీ॥ చెక్కిళ్ళఁ జిఱునన్వ విందుద్రొక్కెడు తేడఁ!

యేడుకొండలవాడ! యేలుకొమ్మ

అలమేలుమంగాంబ చెలికాడ! యడుగడ్డు

దండాలవాడ! మా కండ వగుము

ఆమటమైక్కుల స్వామి! గోవింద గో

వింద సందడివేల్చ! వందనమ్ము

కలియుగ ప్రత్యక్షకులరైవమా! యెల్ల

దెందాల విహరించు వింద! శరణు

గీ॥ పిండివంటకములు, కుండల వండిన-

యోరెములును, మూత్ర లాగించి

భక్తులకుఁ బ్రసాదపలుచు మహాభోగి

వరకటాక్ష! పరమపురుష! రక్ష!

పీ॥ నిలువుదోపుడు దోచు నెఱదొంగతన మేమి?

పాపముల్ హరియించు భావ మొక్క!

వడ్డికాసులఁ గూర్చు వ్యాపార మది యేమి?

మేలు పెంపొందించు లీలయొక్క!

తలపిండి నీరాలఁ దొలఁచిపుచ్చుట యేమి?

చిక్కులం దెగటార్చు ఫక్కియొక్క!

ఏడుకొండలపీఠ పీఠాటమేమి? న

హస్తార వసతిరహస్య మొక్క!

గీ॥ ఏటివో యివి పెద్దలవాటి మాట-

లీశ్వరుఁడు సర్వభూత సుహృత్తు, సుహృదుఁ-

డాపదపహర్ష, యసువార్త కలరి యుట్టి-

వాడ వను కన్నెఱిగి కొల్పివాడ విన్నె!

శా॥ ఏఠి కోరి మహోజ్జ పుష్పములు నీ కీయన్నిదే! యంచు నా-
త్మరామమ్మునఁ బూజఁజేసితి నహింసాద్రిప్తసూనంబు లే-
నారాధించెద పీనిచే నిను ననంతాఞ్చార్ద కైంకర్యపుం-
దీరుల్ గావని వేఱుచేసెదవె తండ్రీ! వేంకటాధీశ్వరా!

శా॥ దూరంజేల పరంబు నీ విహమునందుఁ భక్తరక్షార మ-
ర్యారూపంబు ధరించి యుంటివన నిచ్చల్ నిన్నె లోకన్న దె-
న్నారం గాంచెద దేహదేవకుల మూలాధారమం దా సహ -
స్రారంబుఁ మఖసత్య చిత్కలిత దీపారాధనల్ నేయుచున్!

చ॥ కరకరపల్కులఁబిరుసు గల్గిన శర్కర నన్నుఁ బాగుగాఁ
గరంచి పారంటికొంటివి విగన్పిగ పీఠగడపాల పీఠు; ని-
ల్వరమున నాకు మార్దవము వచ్చెను; నీకు ఘనత్వ మజ్జె; ని-
ర్వరము రసాయనంబగుట పోలె యుర్వికిఁ గ్రొత్తకోవగాన్.

వే. ప్రభాకరశాస్త్రి.

¹ అహింసా ప్రథమం పుష్పం పుష్ప మింద్రియవిగ్రహః

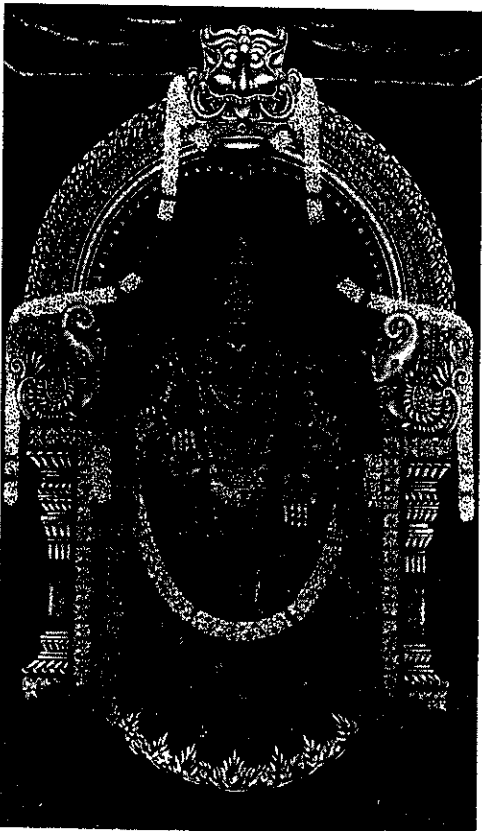
క్రొంతిః పుష్పం దయా పుష్పం జ్ఞానం పుష్ప మతఃపరమ్!

నత్యం పుష్పం తపః పుష్పం భావపుష్ప మభాష్టమమ్

ఏవమన్యవిధం పుష్పం విష్ణోః ప్రీతికరం పరమ్॥

అన్నమాచార్య చరిత్రము

విషయసూచిక

	పుట సంఖ్య.
1 అవతరణిక	... 3
2 పాత్రపీనాడు	... 5
3 తాళ్ళపాక	... 5
4 అన్నమాచార్య వంశజులు	... 7
5 నారాయణుడు	... 7
6 నారాయణసూరి	... 10
7 అన్నమయ జననము	... 11
8 అన్నమయ బాల్యము	... 12
9 అన్నమయ విద్యలు	... 13
10 అన్నమయ తిరుమలయాత్ర	... 14
11 అన్నమయకు దేవి ప్రత్యక్షమగుట	... 18
12 అన్నమయ దేవిపై శతకము చెప్పట	... 20
13 అన్నమయ కొండపై దివ్యస్థలముల దర్శించుట	... 21
14 అన్నమయ స్వామిని దర్శించుట	... 25
15 అన్నమయ స్వామిపై శతకము చెప్పట	... 27
16 వైఖానసార్చకు అన్నమయమహిమ గుర్తించుట	... 28
17 అన్నమయకు వైష్ణవయతిదే పంచనంస్కారములు	... 30
18 అన్నమయ పెండ్లి	... 32
19 సాళ్ళనరసింగరాయుడ అన్నమాచార్యు దర్శించుట	... 34
20 నరసింగరాయుడు నిజయములందుట	... 35
21 అన్నమాచార్యుడు సంకీర్తనములు పాడుట	... 36
22 రాయుడ అన్నమాచార్యు సత్కరించుట	... 37
23 రాయుడ అన్నమాచార్యుని మరలఁ బరిపించుట	... 37
24 మరలఁ బాటులు పాడించుట	... 39

25	సంకెల వేయిండుట	పుట సంఖ్య.
26	రాయల పశ్చాత్తాపము	... 40
27	అన్నమాచార్యుఁడు రాజు ననుగ్రహించుట	... 42
28	అన్నమాచార్యుని మహిమలు	... 43
29	అన్నమాచార్య పురందరదాసుల చెల్లి	... 46
30	అన్నమాచార్యుల రచనలు	... 47
31	అన్నమాచార్య సంతతి	... 48
32	అంకితము	... 49
		... 50

* * *

శ్రీ: అన్నమాచార్య చరిత్రము

* * *

అవతరణిక

శ్రీయలమేల్మంగం జిరక్కపాపాంగం
 గాయజుఁ గనఁతల్లిఁ గాంతామతల్లి,
 శ్రీవేంకటేశుఁ బోషితపద్మ * కోశు
 సేవకపరతంత్రు జితదైత్యతంత్రు,
 దనుజకర్మనము మూఁదన సుదర్శనము,
 నినకోటితేజంబు హేతిరాజంబు,
 నరహరిసంక్తిర్ని నవనిధు లొసఁగు-
 పరమోపకృతిఁ దాళ్ళపాకాన్నయాఝ్య-
 నాచారవిజితామరాచార్యుఁ దిరుమ-
 లాచార్యు ఘను మదీయాచార్యుఁ గౌలివి
 యూర్వులు విని యన్నమాచార్యవర్ణన-
 చర్మకు మిగుల నాశ్చర్యంబుఁ జెంద,
 జలజాతవాసినీ చనుఁబూలపుష్టిఁ
 బలికెద నా నేర్పుపరిపాటి నిపుడు,

* 'కైశు' అని మాతృక. మా. నివేకదీపిక.

జననవరంపరా శతసహస్రముల
 వెనుకకు మేము దుర్విషయానురక్తి
 గుక్తింభరులమైన కొదవెల్ల దీఱ
 రక్షించి, మా యవరాధము ల్లాఱచి
 *యేపుట్టువున మిమ్ము నెఱుంగంగజేసి
 నీ పాలివారిగా నియమించి మమ్ము
 హరి! మిమ్మునే కొనియాడు మా జిహ్వ
 నొరులను గొనియాడకుండంగజేసి
 కంటులేనట్టి అక్షణగురు మతము-
 వంటి సన్నతము మీవంటి దైవతము
 తనవంటి గురుని నందఱలోనఁ దెచ్చి
 వనజాక్ష! నేఁడు మావంటివారలకుఁ
 గరతలామలకంబుఁ గావించెఁ గమక,
 అరయఁగఁ దాళుపాకాన్వయాచార్యు-
 పరమోపకార మెప్పటికి డెందమున
 నరయునుఁ గొనియాడు టది యెవ్వఁగనుక,-
 నాయనఁ జూచి మాయవరాధకోటు-
 లేయెడఁ దలఁచక యెడఁబాయ వెప్పుడు-
 నే యోపదలు మమ్ము నెనయుక యుండ
 మా యిలువేల్పువై మన్నించుకతన,
 నందను సద్వర్తనము తండ్రి ప్రియము-
 నొందఁ గీర్తించుట యుచితంబు గమక,
 అఱలేక. యీ యన్నమాచార్యచరిత
 వెఱవక నీకు నే విన్నవించెదను;

* యేపుట్టువు?

మన్నించి యలమేలుమంగతో నీవు
 నిన్నుఁ బాదుని భక్తనికరంబుతోడ
 నవధారు శ్రీవేంకటాచలాధీశ!
 అవధరింపుఁడు గురుహరిభక్తులార;

పొత్తపినాడు

అనయము నయము సాంపారు క్రాన్విరులు
 గొనజైన చెంగల్వకొలఁకులు చుట్టి
 పొదలు గొజ్జంగపూఁబొదలు క్రిక్కిరిసి
 వదలక వెలుంగుకైనడి వెలుంగొందు-
 తెరువదుల్ త్రోవ నేతెంచి యేతెంచి
 పొరిపొరిఁ గణ్బు గణ్బునఁ బాలుగారు-
 రనదాళివెఱకు తోరపుఁడుంట లంది
 మిసిమైన ముంతమామిడిపండ్లు వైవ-
 నా రసంబులచేత నచటి రాజనపుర
 జైరులు ముక్కారుఁ బండు; నెయ్యెడలఁ
 బాలనే పెరిగిన పసిడిలెంకాయ
 పాలెల నెడనీరు పట్టి పెట్టినను
 అనఁటిపండులు మేసి యలసి పై దప్పి-
 గొనివచ్చి కోవెలల్ గ్రోలు నచ్చటను;
 నరిమీఱు నా మేటివాటి నానాఁటి-
 నీరు లింక నే మని చెప్పంగవచ్చు.

తాళుపాక

అట్టి పొత్తపినాటి యోదల సిరుల
 పట్టుంగొమ్మై తాళుపాక చెన్నొందు.

ఆ పురిఁ గేశపుండను రమావిభుఁడు
చేపట్టి జమల రక్షింపుమనుండ
*పరికించి యుచ్చటి ప్రజలెల్ల మిగుల
నరుదంద మున్నాటయఱువది నాళ్ళు
ఫలముల చక్కెర పస పెర్చ రేఁగు
చెలరేఁగు నా వేల్పుచెంత నెంతయును;
అఖిలదేవతలకు నది యాటపట్టు
నిఖిల సన్నునులకు నిజ నివాసంబు;
సిరిగొల్పు నవనాథసిద్ధులు మున్ను
పరుసంబు రససిద్ధిఁ బడసివచ్చోటు;
నళినాళి తులసివనములు వైష్ణవులు
వెలయుదు రెచ్చోట విష్ణుఁ డెచ్చోట
నన్నిధిసేయు నిచ్చలు నంద్ర మౌను;-
అన్నియు నచ్చోట ననిశంబు నుండు;
నందు పసించు నయ్యఖిలభూసురులు
నిందిరారముణపదైక మానసులు
అతులితవేదవేదాంగ పాఠగులు
జితసర్వకరణు లంచిత తపోధనులు
కమట గోవిందు మంగళవిగ్రహంబె
వినుట నారాయణ వృత్తాంతవయమె
చేయుట కౌస్తుభాంచితపూజె, తలఁపు-
సేయుట మాధవ శ్రీపాదయుగమె
కుడుమట వనమాలి గొను ప్రసాదంబె
నడమట నందనందను నగరికినె
కాని, దుర్విషయసంగతి కలలోన-

అన్నమాచార్య సంశ్చులు

నైవఁ జేయుగ నొల్ల రమ్మహామహులు;
అందులో నొక్క ధరామరేంద్రుండు
నందనరాన్వయార్దవ సుధాకరుఁడు
గురు భరద్వాజసగోత్రుండు పాప-
హరబుద్ధి యాశ్చలాయన సూత్రశాలి
నారాయణుండను నయనేది వేద
పారాయణుఁడు విష్ణుపదభక్తిరతుఁడు
అనఘుని విట్టలాహ్వయుఁ గాంచె; నతఁడు
కనియె నారాయణు ఘనయశోవిధిని
నతఁడు విట్టలుఁ గాంచె; నతఁడు లోకైక-
నుతుఁడైన నారాయణుని తండ్రయ్యెన్;

నారాయణుఁడు

అక్కొమరుండు నారాయణాహ్వయుఁడు
చక్కఁగాఁ దనవద్దఁ జదువకయున్న
నూటుకురసను పొరుగూరఁ జాటముల-
చాటునఁ గొనిపోయి చదువఁజెట్టుటయు,
ఆ చుట్టములు వేడ్క నయగారియొద్ద-
నా చిన్న పాపని నమరించి నిలువఁ
గొడుకును గురుఁడును గొన్నాళ్ళు తోడఁ-
జదివెడు పడుమలవందంబు చూపి
సామంబువేతనె చదివించి చూచి
యాపీఁదఁ గొన్నినాళ్ళదలించి చూచి
మఱి కొన్నిదివములు మైనొత్తి చెప్పి
వెఱపారఁ దఱుటన నేయించి చూచి

నూలునూలు చెప్పి నులిపెట్టి చెక్కు
నూటిపోసివగాని నుదుగు ధోరికిని
రాకున్న నిదియెట్లురా గొంటు పీని
పోకల జూడ నబ్బరమయ్య నాకు
నని యొక్కనాడు బిట్టదలించి తిట్టి
మొనసి న కోదండమున (వేలవేసి
కోలగగ్గర (ద్రోసి గుంజిళ్ళ బెట్టి
పైలాపు దొరుగంగ బడిపెట్టు పెట్టి
యీ లాగు గాసింప నెదురుమాటాడ
జాలక కన్నీరు జూల బాలకుడు,
ఓంటు సేసెదనని యొకకొంత సేపు
నింటివారల జూచి యిటు కొంతసేపు
గడపును నందును గడలేరకున్న
బడిబడి పెట్టను బడి చాల బడలి
ఆ యూర నొక చింతలమ్మను శక్తి-
పాయనిగుడి (ద్రాచుఁబాముండు ననుచు
జనులెల్ల జెప్పి యాశ్చర్యంబు నొంద
వెనుకకుఁ దా నది చినియుండెఁ గనుక
కఱవనీ నా బాధకంటె నా పాము
కఱచిన నెగులెల్ల గడకేఁగు ననుచు
కోవంబుతోడ నా గుడిలోని కరిగి
ఆ పుట్టలోఁ దనహస్తంబు నిడిన,
దేవి త్రికాలవేదిని గాన శిశువు
భావించి తోడ రూపమున నేతెంచి
బాలక కాలసర్పముసొచ్చు పుట్ట-

నేల కేరిడితి విందేల వచ్చితిని
అనుడు నారాయణుండను బాలకుండు
కనుదోయి కన్నీరు గదుర నిట్లనియె;
అఱిముఱి జదువురాదని యుద్యనారు
పఱచు నా పాటుల బడనోవ కేను
అలసివచ్చితి నిట కన్న నద్దేవి
వలనదు సీకేల వగవు నా తండ్రీ!
గొనబుమీతిన పలుకులజోటి మాను
జనమేజయునకుఁ బ్రసన్నుడైనాడు
ఆ శంకరాదులు నతని వేడుదురు
కేశవుం డ్రాశ్రితక్షేత్రనాశకుండు
మీ తాళ్ళపాకలో మెఱయుచునుండు-
నా తామరసన్నేత్రు నాలయంబునకు
వలసెట్టి మ్రొక్కు మన్నల వాని కరుణ-
వలరుచు సకలవిద్యలు నీకు వచ్చు;
అదియునుఁగాక మూడవ తరంబునను
వదలని కీర్తి మీ వంశంబునందు
వరసుభాగవతుండు ప్రభవించు శౌరి-
వరమున జగదేవలభుండగుచు;
అనుచు నంతర్హితయైన నా పాప-
దనయంబు హరించి యరుదందికొనుచు
ఆ తాళ్ళపాకకు నరిగి వేవేగ
జాతరూపాంశుఁ గేశవు గాంచి (మొక్క (క్కి?)
స్వామిగేహములకు వలచుట్టి కేలు-
దామరల్ మొగిచి యుత్తఱి శరణొంది

స్వామి! కేశవ! సరస్వతీమామ! విద్య
తామసింపక నాకు దయసేయు మనుడు,
ఆ మూఢపునిక్రప నంబుజాసనుని-
భామ యూతనిజిహ్వపైఁ బాదకానియె;
సరగున మలునాఁడు సని యర్థకుండు
గురునకు మ్రొక్కి మక్కువఁ దనతోడఁ
జదివెడుపడుచు లాచార్యుండు శాస్త్ర-
విదులును జూచి నివ్వెఱఁగంది పొగడ
పంచినచోట్లెల్ల బదమును గ్రమము
కొంచిన కఠండు గ్రక్కునఁ జెప్పి మఱియు
(క్రమ శిఖ జటయు వర్ణక్రమసరణి
బ్రమయుక నిజవేదపాఠంబు సలిపి
కడమవిద్యలయందుఁ గడునేర్చు గలిగి
కడఁక వారల మెచ్చు గైకొని వచ్చి
జగతి నందఱుఁ జూచి సర్వజ్ఞుఁ డనఁగ
మిగుల వాక్యోడిమ మెఱయుచు నుండె;

నారాయణసూరి

ఆతఁడు గనియె నారాయణసూరి
నాతత సకలవిద్యాధురంధరుని;
నా మహాత్ముఁడు లక్ష్మమాంబును పేరి
భామిసీరత్నంబుఁ బరిణయంబయ్యె;
ఆ కల్పకములాకయుగు తాళ్ళపాక
యాకడఁ గడలేని యభివన్త్రీల
మాడుపూరను నూర మాధవమూర్తి
తోడునీడై యాపెతో మాటలాడు;-

నా లక్ష్మమాంబతో నా సూరివరుండు,
మేలిసంపదల నర్మిలిఁ దెప్పదేలి
కడపట వేవురు గలుగంగ నేమి
కొడు కొక్కరుండైనఁ గుల ముద్దరించు
తనయుండు గల్గినదన*పుట్టుటెల్ల
ననయుంబు సఫలమౌనని యిటువంటి
తనయులు లేమి నెంతయుఁ జింతనొంది
మన మింక నే వేల్పుమఱుంగుఁ జొచ్చెదము
అడిగినయపుడె యిష్టార్థంబులెల్ల
నెడపక చేసేత నియనోపు వేల్పు
గలఁడె లోకమున వేంకటభర్తదక్క
*నల మేలు బలువేలుపై యుండు మనకు
మనకేల వలవని మనికీతంబునుచు
చనుదెంచి వేంకటస్వామిసన్నిధికి
దండిమై గారుడ స్తంభంబు దండ
దండంబు లిడుచు సంతానంబువేఁడ
వరదుఁడై వేంకటేశ్వరుండు తాఁబూను-
తిరుదుగజ్జియల ముప్పిడి కఠారంబు
కలలోన నొనఁగ నక్కజమంది తపము
ఫలియించె ననుచు దంపతు లేఁగి; రంత

అన్నమయ జననము

రాజీవనయను వరప్రసాదమునఁ
దేజంబు మతియు నెంతే విస్తరిల్ల

* 'పెట్టు' మాతృక. చూ. వివేకదీపిక.

* 'అలవేయి' అనిమాతృక. అలవేల్పు - గావచ్చు.

అక్కమాంబకుఁ బుణ్యలొవణ్యనిధికిఁ
జక్కని గ్రహము బుచ్చమున మూడడలర
ననుపమ అగ్గంబునందు నైశాళు-
మున విశాళును జగంబున నుల్లసిల్ల
జనియించె నన్నమాచార్యుండు శక్తి-
మునికిఁ బరాశరముని పుట్టినటులు;
జనకుండు కారణజన్ముడైనట్టి
తనయున కాగమోక్తప్రకారమున
జాతకర్మము చేసి నకలవేదాంత-
జాతచోదితమునై *జలజోదరునకు
నామమై వినఁబరిణామమై మున్ను
హేమాంబరుం డానతిచ్చినయట్టి-
అన్నమయ్యాహ్వానం బతనికి నొసగె;

అన్నమయ బాల్యము

పన్నివభక్తి నా పసిబిడ్డఁ జూచి
అన్నయ్య అన్నప్ప అన్నమాచార్య
అన్న రమ్మనుచు ముద్దాడుచునుండ
హరినందకాంక్షజుం డగుట డెందమున
పరమసుజ్ఞానసంపద పొదలంగఁ
బుట్టుచు నతఁడు నేర్పునఁ దల్లి జిడు
పెట్టి రమ్మని యుగ్గ పెట్టఁబోయినను
పనిఁబూని తిరుమలప్పని ప్రసాదంబు
గొనుమని యనక లోఁగొనఁడు కేరుచును;

* 'అన్నం బ్రహ్మాతి వ్యజానాత్ అను శ్రితి కావచ్చు.

నెడనక తొట్టెలో నిడి యెంతపాటు-
పడి యెంతవడి జోలఁ బాడెనేనియును
వేంకటవతిపేరు వివరించి పాట
పొంకించకుండినఁ బోరూఁడిలఁడు;
కొండలప్పనికి మ్రొక్కుమటంచు ననక
యొందులాగుల *జతు లొనరించఁ డతఁడు
ఈలిల శేషశైలేంద్రునిమీఁద
బాళినే పడియుండుఁ బసిబిడ్డఁడయ్యు-

అన్నమయ విద్యలు

నింతయై యంతయై యీడేటి బుద్ధి-
మంతుడై పంచసంబు లైనంత
నియతిమై గురుఁ డుపసీతుఁ గావించి
నయవేది నర్థయనంబు నేయించె;
నన్నమాచార్యున కహీనాయకాద్రి
వెన్నుని వరముచే విద్యలన్నియును
నమితంబులగును జిహ్వరంగసీమ
తముఁదామె సొచ్చి వర్తన మాడఁదొడఁగె;-
నా పిన్న ప్రాయంబునందు నా వేటి
యేపారఁ దనమది కీచ్చయైనట్లు
ఆడిన మూలైల నమృతకావ్యముగ
పాడిన పాల్కైలఁ బరమగానముగ
తన కవిత్వమునకుఁ దన గానమునకుఁ
గమఁగొని నకలలోకములు గీర్తింప
వేంకటపతిమీఁద నింతనింతలుగ

* 'జతో అని మాతృక. 'జోత' కావచ్చు.

సంకీర్తనంబులు నవరించు నిచ్చు
అసమాన నిజరేఖ యాత్మగీతించి
వసుధ నటించు సంవర్తభావమున

అష్టమయ తిరుమలయాత్ర

నింటివారలు పిల్చి యేమి చెప్పినను
గెంటనాడక పరికించి సేయుచును
జననియు నన్నయు జనకుండు వదిలె
యును గొన్నిపనులు సేయుచు దన్ను బిలిచి
పసులకు కనవు దేబనుప బాలుండు
వెన నేగి వాడి అవిత్రంబు పూని
మరకతాంకూరకోమల భర్తరుచుల
గరమొప్పు పచ్చని గఱిక వీక్షించి
పాపవల్లరుల శ్రీపతివామహేతి
నేపార దఱుగు యోగీంద్రువందమున
కెసిమన నొక పిడికెడు గోసి మఱియు
గనవు గోయంగబోయి కడవేలు సోకి
వడియు నెత్తురు సూచి వాక్రుచ్చి శౌరి-
యడుగులు దలంచి శ్రీహరి హరీ! యనుచు
నీ కోతకొలది నాదెఱిగిన వదిలె
చేకోత పడగాదు చి రోత యనుచు
హరి పరాచరదేహి యని పెద్ద అనంగ
నిరవొంద నెఱిగియు నిటుసేయదగునె
చిడిముడి నేమి చేసెదనంచు చేతి-

కొడవలి నేల గ్రక్కున బాఱవెచ్చె-
నెన్నటి చుట్టంబు లిటువంటివార-
లెన్నటి బంధుండ నేను వారలకు-
నీ పట్టవెట్టి నాకేల కావింప
భావింప నాలోన బాయ కెల్లపుడు
తల్లియు దండ్రీయు దైవంబు గురువు-
నెల్లసంపదలునై యెల్లవందముల
ననుబ్రోచు శేషాద్రినాథుని గొలిచి
మనియెద ననుచు నెమ్మది పాదుపఱచి
నలుదెసల్ పరికించి నానావిధముల
విలసిల్లు * శ్రీరాగనెల్లవల్ వోతె
దండెలు శ్రుతిగూడి తాళసంగతుల
దండిమదైలలు బిత్తరముగా ముట్ట
నానందబాష్పము లడర నాగతుల-
నా నందనందను నంకించి పాడి
తన్నయలగుచు జిత్రపునాట్యగతుల
జిన్నయనందునే చిక్క చొక్కుచును
సనకాదులను పేర జనుదెంచువారి-
ననుపదంబు నిది మహర్లోకమును
గోవింద గోవింద గోవింద యనుచు-
నా వరుసనె నరహరి హరీ యనుచు
తిరుమలప్రసాద నాదు దీరకమున్న
వరములప్రసి మొక్కి వర్ణించువారి

నెఱులందు రంగువన్నెలు పిసాళింను-
 నొఱపైన నిడుద మయూరకంఠములు
 నటియింను కృష్ణాజినపురగిరీటములు
 బటువైన బేగడ పాఱుటాకులును
 పీలికుచ్చుల నెక్కు పెట్టిన దిండ్లు
 ఫాలరేఖల నిండు పట్టెనామములు
 ఘనమైన శంఖచక్రముల ముద్రకలు
 పనుపడ దేవరబాణముల్ పూని,
 కోనేటిరాయడై కొండలవారై
 కానికరూకలగనఁజాలువారై
 వరుస బంగరుమేడవారై తిమ్మప్ప
 వరముల రాయడై వారై తిమ్మప్ప
 గొడ్డురాతికన్నెనఁ గొమరుల నొసఁగి
 వడ్డికానులఁ గొనువారై తిమ్మప్ప
 అనుమఁ బేరెమువారి యడుగుల నిడిన
 దినుసైన కంచుటందియులు సారెకును
 ఘలుఘలునఁ బాతకముల గుండియులు
 రులురుల్లులను విలాసములును మెఱయఁ
 గరముల బొణిగెలఁ గడురవ్యముగను
 పరిషజనంబుల పజ్జ నేఁగుచును,
 ముక్తిదాయక పురములు నేడు చూడ
 యుక్తి వేంకటగిరి యొద్ద నున్నట్టి-
 పల్లెలో గొల్లలపాలింటి శక్తి-

యల్లారునని మును అనిశంబుఁ బొగడ
 గనుపట్టుపట్టి యూ గ్రామంపు శక్తిఁ
 గమఁగొని బహు నమస్కారముల్ జేసి
 అశిపుళిసింగరి నర్పించి మ్రొక్కి
 తలి(అ?) యేఱుగుండు సందర్శించి కదలి
 పెద్ద లెక్కుడుగాఁగఁ బేర్కొనుమండు-
 పెద్దయెక్కుడుఁ గూర్చి పెనఁగొన నెక్కి
 కపురంపుఁదాపులు గడునూలుకొలుపుఁ-
 గపురంపుఁగాలునఁ గడచి'యంతంత-
 నా మహావలపితి నలరారు పుణ్య-
 భూమిజంబులఁ బుణ్యభూముల జనులఁ
 బావననదుల శోభన వస్తుతతుల
 సేవించికొనుచు మచ్చిక వచ్చి వచ్చి
 వేకువజామున నెడల జానెక్కు-
 దాఁక మిక్కిలి యెండదాఁకంగ నడిచి
 యెన్నఁడు తల్లివక్కెడసి యొండెడల-
 నున్నట్టివాఁడు కాకుండుటవలన
 కడపవాకిలి దాఁటి కడయింద్లకడకు
 నడచుట మునుపు నెన్నఁడు లేదు గనుక
 నాఁకట ననురుసురై బాలకుండు
 మోఁకాళ్ల ముడుపు నిమ్మలఁ జేర వచ్చి
 కమ్మని గణుపుచెంగట నాటనైన-
 తుమ్మెదతొలుల నందుల చల్లగాలి
 రాణ దూఱగ నింతరాగంబు పొసఁగ
 వేణువాదము సేయు వెన్నెడో యనఁగ

* కణఁజాలవారై - మాతృక. ఇదే సందర్భానుగుణమైనది.
 * గోటా - మాతృక.

పరుసంపుఁ దలిరుజొంపములఁ బెంపొలయు
మరకతశ్యామ నిర్మల నిజాకృతుల-
నెదురు చల్లనితావు లెసఁగించు నెదురు-
పొదక్రిందఁ గూర్చుండి పొలయు లేజెమటఁ
దొడిగిన చెప్పలతోడనే మిగుల
బడలిక నొకరాతిపై శయనింప,

అన్నమయకు దేవి ప్రత్యక్షమగుట

నితరు లెవ్వరి యాత్మ లెఱుఁగనియట్టి-
యతని యాఁకలి జగదంబ తా నెఱిఁగి
యలమేలుమంగ తియ్యము నెయ్య మెసఁగ
బలుచవ్వఁగవ తుదఁ బాలు చివ్విలఁగ
మినుకారు క్రొక్కరుమెఱుఁగుచందమున
ఘనపయోధరములఁ గడుఁజూడఁ గలిగి
దినుసైన లేఁబువ్వుఁదీగైవడిని
*మెనసిన బలుమెల్లమొగడలఁ దనరి
*పనుపైన రాచిల్కఁబాఁతిఁ జక్కెరలు-
గొనరెడు పల్కుల గొనబు చూపుమను
విరివింటివాని చే నెడవింటి వారి
దొరసి నిక్కన కొవ్వుతో నొప్పమీఱి
కమనీయమగు చంద్రకళ సోయగమున
నన్పుతాధరస్థలి నలరి చూపట్టి
కులుకుఁదాపుల తిమ్మికొలని భావమునఁ
బొలుచు హంసక నాదములు బిడారింప

మొనసిన - చూత్తక. అదియే అరానికి యతికి పరిపోవుమన్నది.
'మొనపైన' - అని యున్నచో ప్రాసమైత్రి పరిపోవును.

పెద్దముత్తెడున పేర్చితో బాలు
నొద్దకు నేతెంచి యుఁబడింపుచును
పడుచు! యేమిటి కిటఁ బడియున్నవారెడ-
పద(డ?)లక లేచి రమ్మన్న, నా శిశువు
పైకొన్న యాఁకలి బలుదప్పు నడచి
రాకఁ గన్నులు గానరావు మా యమ్మ!
అందుల కొక యుపాయముఁ జెప్పి నాకుఁ
గందర్పజనకునిఁ గనజేయుమమ్మ!

యనవుడు కనులొమహోదేవి శిశువుఁ
దన కృపామృతధారఁ దనివి నొందించి
బాలక! యీ మహాపర్వతేంద్రంబు
లాలిత సకల సౌలగ్రామమయము
ఘనులకు నిది చెప్పఁగాళ్ళ నెక్కంగఁ
జనదు నీ చెప్పులు నడలించి వైచి
కనుఁగొను కన్నులఁ గనవచ్చు ననిన,
విని బాలుఁ డట్ట కాయెందు నే నమచు
గ్రక్కునఁ బాదరక్తలు దీసివైచి
యక్కొండఁ గనుఁగొనునవుడు, గన్నులకు
వనమూలికలచే సువర్ణరేఖలను
గనుపట్టు గొననెంద్రకల కుదంగముల
వేణు బాణాసన విరళచక్రముల
రాణించి ధరణీవరాహవైఖరుల-
నా రమానారాయణాకృతి గలిగి
శ్రీరామకృష్ణ లక్ష్మీన్నసింహాది

మూర్తులన్నియు నొక్క మొత్తమైనట్లు
వర్తింపుచున్న నా వడుపు వీక్షించి
మహిత సామ్రాజ్యమయమౌ నటంచు
బహువిస్మయము నొంది ప్రణతు లొనర్చి
యా జగజ్జననీకి నభివాదనంబు-
లోజుఁ గావించ నయ్యవలెలరాను
శౌరియుఁ దాను నిచ్చులు పొత్తుగలసి
యాదగించిన ప్రసాదాన్నముల్ దెచ్చి
పరిపరించుల నేర్పడ సేదదేర
పెరిమలో భుజియింపఁజెట్టి యూరార్చి
తిరుమలప్పని దేవదేవునిఁ గౌలున-
నడుగుమటుంచు నయ్యరవిందనదన
తొల్లింటికరణి కౌస్తుభరత్న హార-
నుల్లంబుమీఁదట నుండె నుండుటయు,
శ్రీమూర్తులందుల చిహ్నంబు లిప్పుడు-
నా మహావలశిలలందు నింపొందు-

అన్నమయ దేవిపై శతకము చెప్పట

నత్తటి నలుదిక్కు లరసి యా శిశువు
చిత్తంబులోన నచ్చెరువందుకొనుచు
కలయె యాందోళమె కాక నిక్కంబొ
కలవశంబో దీని కరణి యే కరణి
యని నిక్కమని యాత్మ నలరి యా వద్ద
తనకేల నిడు ప్రసాదప్రభావమున
పరమసారస్వత పారీణుఁ డగుచు
నరసకవిత్వ వావాప్రాణి మెఱసి

యలమేలుమంగకు నాశుమార్గమున
నలలితంబుగ నొక్క శతకంబుఁ జెప్పె;

అన్నమయ కొండపై దివ్యస్థలముల దర్శించుట

నానావిధావనోన్నతమైనట్టి*

కోనేఱు గడతెంచి గురుపుణ్యవారి-

కోనేఱు దా నేఱుకొన్న మన్ననల-

*నీ నేరుపరుదని యెల్లలోకములు

వినుతించు నా తీర్థవిభుని సేవించి

చనుదెంచి యట కృతస్మానుడై యతఁడు

సేవంతిపూసీటి నెలయేటి వలుతఁ

దావితామరల నిద్దంపుఁ బుష్పాక్ష

ముగ్గుల పరుసల మురిపెంబువేత

నగ్గలంబై పొంగు నంబుపూరములు

పెను సోఁబనాలు చూపెడు సోఁబనాలు

గనుపట్టు స్వామిపుష్కరిణి సోయగము

వెండియుఁ జూచె సవిస్మయమండగుచు

పుండరీకముల యెప్పులఁ గన్నులయ్యె;

మరగేంద్రు శిరసుపై నొక పాద మూది

చరణ మొక్కటి రసాస్తలి మోవఁ జూచి

డాకేలు పుడమిపడంతుక నలమి

యా కేలు కటిమూది యనురక్తిఁ జక్కఁ

బంటువలంతి గుబ్బలలాచి మోచి-

పంటితేనియ లొకపరి యాను తిమిని

* మైవయట్టి? - లేకున్న గణాభంగము. 'మయినట్టి' - అనినను పరిపోవును.
* నీవెరి వినదని - మాత్రక. 'నీ నెరవడుదని' - అని యుండవచ్చును.

మోముదామరర జూచి మొగసిరి కేలి-
 *తామరలను శ్రుతిద్వయము *నిక్కించి
 సంకుచక్రముల హస్తమ్ముల రెంటు
 బొంకించి కరుణ చూపుల జొట్టిలంగ-
 నాదరిర జెంపొందు నాదివరాహు-
 నాదరంబునఁ గొనియాడి సేవించి,
 వలముట్టుకొని వచ్చి వచ్చి కుందనపుర
 బొలుపుల పెద్దగోపురము సేవించి,
 తరగని ఫలపుష్పతతితోడ నీడ-
 తిరుగని చింత వర్తిల నమ్రుండగును
 పరుసల కిష్టసంపద లిచ్చు పసిండి-
 గరుడగంబము పేర్మిర గని పాఁగి మ్రొక్క
 కారుమిందులకును గలరీతి ముద్దు-
 గారు పువ్వులు* నొత్తుగాఁజడి రాల
 రమణ బ్రహ్మాండకరండ మంతయును
 ఘుమఘుమతావులు గులికి వాసీంపఁ
 గనుపట్టు నా చంపకపురబ్రదక్షిణము
 చనుదెంచి స్వామిపుష్కరిణీఁ బూజించి,
 తిమ్మప్పనికి నివేదితమైన మీఁదఁ
 బమ్మి యమ్మెడు పైఁడిపల్లెరంబులును
 వారక యమ్మలంపు వారలు పట్టు-
 నూరివారలకు నోరూరించు చవుల-

* తామరలన - మూత్యక.

* లింకించి - మూత్యక. లంకించి - కావచ్చు.

* పుష్పగుళిసమకాసడ - అని మూత్యక. పుష్ప లసదుగాఁజడి - కావచ్చు.

పరికరంబుల *వేటపడిఁ గదంబించు-
 పరిపరివిధముల భక్త్యభోజ్యములు
 వెన్న గాఁచిన నేతి వింతపచ్చళ్ళు
 సన్నరాజనపుర బ్రసాదంబుతోడ
 పెన్నెలగుజ్జ పర్వినవన్నె నున్న-
 యున్నతంబైన దధ్యేదనంబులును
 అతిరసంబగు పడ లప్పాలు పాలు
 అతిరసంబులు మొదలగు ప్రసాదములు
 పచ్చక్రప్రపుర గలపంబు కుంకుమము
 పచ్చకన్దురి సరివాటుగాఁ జేసి
 తిగిచి పన్నీట మేదించి కుందనపు-
 రిగుపు చూపుచునున్న భృంగారుకలును
 కమ్మగా వాసనల్ క్రమ్మగాఁ జిత్త-
 రమ్మగు నడగోపురమ్మ సొత్తెంచి
 దందడి నవ్వేలుతళిఘల క్రిందఁ
 జిందఁగాఁ జేత మార్చిన నంటిపచ్చు-
 నొకనాఁటివెయ్యి వేతొక దేవళమున
 నొకయేఁటనైనను నున్నదే యనుచు
 తలయూచి మెచ్చుచుఁ దనలోనె తాను
 పలుమాలు నాశ్రర్యపదుచు నా పడుచు
 శ్రీనివాసుని నమస్కృతివేసి దండఁ
 గానుపించిన భాష్యకారులఁ బొగడి
 శ్రీనరసింహుని సేవ గొవించి
 దానవాంతకు జనార్దను సన్నుతించి

* 'వాత్మపడ' - అను తమిళపదమునుండి మేర్పడిన ప్రయోగము కావచ్చు.

అలమేలుమంగకు నభివందనములు
సలిపి చెంగటి యాగశాలఁ గీర్తించి
మెఱుంగులు గప్పఁగ్రమ్మినభూతి రుమల
నెఱయించు నానందనిలయంబు గాంచి,
మరుగురు కల్యాణమంటపంబునకుఁ
గరములు మొగిచి చెంగటితేజి కెఱఁగి
బంగారు గరుడుని భజియించి చెంత
సింగారమైయున్న శేషునిఁ గొలిచి
వాసన నలుదెసల్ వలగొన రాశి-
పోసి యుండెడు గోప పునుఁగు చ్చటలును
గట్టి బంగరుసలాకలఁ (గుచ్చి) కాంచి
తట్టుపునుఁగు లత్తటి నొత్తువిధము
పసిఁడి ప్పశైరమునఁ బసనివక్త్రులు
గొసరి గోవింద ముకుంద తిమ్మప్ప
అని పరుసలవార లంతఁతఁ జేరఁ
జనుదేర వేంకటశైలభర్తకును
గుట్టున మది మ్రొక్కికోలా కానుకలు
పెట్టరో, దండముల్ పెట్టరో, యిప్పుడె
కోరినకోర్కె చేకూరు నటంచు
నేరుపు పంచవన్నియ చిలుకలును
కనకభూషణవస్త్ర ఘనవస్త్రతతుల
మొనసిన బండారమును దేరకొనుచు
తడఁబడఁ జుట్టిన తన పంచెకొంగు-
కడనున్న దొక కాసు కానుక వెట్టి

మొక్కుకోరో - మాతృక, మొక్కుకొన్నకానుకలు - కావస్తు.

అన్నమయ స్వామిని దర్శించుట

బంగారుగాదెలపజ్జి సాష్టాంగ-
మంగవింపుమఁ బులకాంకితుఁడగుచు
గ్రక్కున దగ్గఱఁ గనుపట్టు పసిఁడి-
టక్కుల తలవాకిటను గానవచ్చు-
ధళ ధళల్ తులకించు దరచక్రహస్త-
ములు బొడ్డుమానికమును గరారమును
మంజీర కింకిణీ మంజులపాద-
కంజద్వయంబును గాంచనాంబరము
కటిమీదఁ జేర్చిన కరపంకజంబు
తటుకున వరమిచ్చు తమ్మికెంగేలు
కులికెడు మణిమయ కుండల ద్యుతులు
కలకలనగు ముద్దుగారు నెమ్మొగము
మంచిముత్యాల నామంబుపైఁ గాను-
పించు రత్నాంశుదీపిత కిరీటంబు
తట్టుపునుఁగు పూఁతయుఁ గిరీటాది-
జుట్టిన చెంగల్వ చొక్కెంపుదండ
వనమాలికయును శ్రీవత్సకౌస్తుభము
అనుపమ దివ్యభూషాదివైఖరులు
గలిగిన దివ్యమంగళ విగ్రహంబు
గలయంగఁ గన్నుల కఱవెల్లఁ దీర
నేవించి తనివోక శ్రీవేంకటేశు
దేవుని మఱియుఁ గీర్తింపంగఁదొణఁగె;
కంటి నయ్యఖిలాండకర్త నే నధికుఁ
గంటి నా యఘము నిక్కము వీడుకొంటి

పాపనంబైన పాపవివాశనమ్ము
 కోవిదుల్ కొనియాడు కోనేలు గంటి
 నావంటి దీను విన్నప ముద్దరించు
 శ్రీవేంకటేశ్వరు సేవింపగంటి
 అను నర్థ మలవడ నా దేవునెదుట-
 ననువుగా సంక్లిష్టనంబులు సేయఁ
 దనుఁజూచి యచట నందఱు మెచ్చి మెచ్చి
 చనవిచ్చి తీర్థప్రసాదంబు లిడుచు
 ఎదఁజేర్చి శతకోప మిడుచు దీవింపఁ
 దదమజ్ఞ నొక విడిదల కేఁగె; నంతఁ-
 బ్రాయమెక్కుచు విష్ణుపదపల్లవంబు-
 చాయ చాయల నెఱసంజఁ జూపట్టె-
 నల కలానిధి; భక్తి కా రాత్రిమేను
 పులకించెనన మింటఁ బొడమెఁ దారకలు;
 గగనాచ్యుతుఁడు సుధాకలశంబు గొన్న-
 పగిదిఁ జందురుఁడు చూపట్టె నెంతయును;
 అరయు నన్నయగురు నమరక్తి బెరయు-
 హరిబింబమోయన హరిబింబ మలరె;
 హరిచరణ స్మరణాసక్తుఁ డగుచు
 హరివాసరంబైన యమ్ములువారఁడు-
 *నీరీతి నెనిమిది యేఁడుల పిన్న-
 బాలుఁడయ్యును నిష్కఁ బనిఁబూని యతఁడు
 రైత్తుఁదారకు గొంతు దఱిగిన బ్రహ్మ-
 హత్య సేనానిఁ బాయఁగఁజేయునట్టి-

‘నీ రీతి’ - అనియుడును. అట్లైన ప్రాసమైత్రి సరిపోవును.

కొనురధారము, దేవకులములు గొలుమ-
 ననురత్నీర్థమును, నయ్యంజనాదేవి
 కనకాంబరుని మెచ్చుఁ గను పనిమంతు
 హనుమంతుఁ గాంచిన యాకాశగంగ
 సారెకు జనుల దోసములు నీరగుచుఁ
 బాణిపోఁజేయు పాపవివాశనమును
 బార్డు కోరికలిచ్చు పాండవనామ-
 తీర్థంబు మొదలైన దేవతీర్థముల-

అన్నమయ స్వామిపై శతకము చెప్పట
 నవగాహనము చేసి యా తేటనీట
 ధవళంబుగా మును దాఁ గట్టుచీర-
 నుదికి యూఱఁగనైచి యొకరాతి దండ-
 నది యెండ నాటెడు నంతలోపలనె
 వితఱ వృత్తంబుల వేంకటపతికి
 శతకంబు కుతుకంబు సమకూరఁజేసి
 పదిరెండు నామముల్ బాగుగాఁ దీర్చి
 పదమలార్చారందై చమదెంచి యతఁడు
 వరుసతో హరిపరివారంబుఁ గొలిచి
 మరుగురు ద్వారసీమకు వచ్చి మ్రొక్కి-
 యల వేంకటేశ్వరు నవరంజి తగడు-
 తలుపులు టీగముల్ దాఁచియున్నెడను,
 వేంకటపతిమీఁద వివర్ణవముగ
 వేంకటశతకంబు విన్నవించుటయు

వైఖానసార్చకు లన్నమయ మహిమ గుర్తించుట
 గాలంపురజిక్కులు గదియించునట్టి
 తాళముల్ వీడియుఁ దనుదానె పడిన
 అలతలుపులు షెల్ షెళన(ని?) తెఱచుటయు,-
 నలరుచు నర్చకుం డరుదెంచి చూచి
 భళిభళి! యనుచు నబ్బాలకు మెచ్చి
 యల దేవుమహిమకు నాశ్చర్యమొంది
 గురుభక్తి నతనిఁ దోడ్కొనిపోయి చెంత
 గరుడ సేనేశులఁ గపిరాజముఖుల
 జనకజా సోమిత్రి సహితు రాఘవునిఁ
 గనుపించుకొని నమస్కారముల్ చేసి
 ముందరనే జగన్మోహనాకారుఁ
 బొందిన పసిడిసోమ్బుల నిమ్మగొనుచు
 కారు మెఱుంగు తీగలు చుట్టు నిలుపు-
 ధారాధరంబు చందముఁ జూపువాని
 పంచాస్త్రకోటిసంపదఁ జక్రసహిత-
 పంచబేరాక్రతి బాగైనవాని
 శ్రీవేంకటేశు నాశ్రితకల్పకంబు
 సేవించి, వినతుఁడై చేతులు మొగిచి
 బహులాంగరంగవైభవములతోడ
 మహితచందన పుష్ప మాల్యవైఖరుల
 ధూపసీరాజవాదులతోడ వైది-
 కోపచారముల నా యుర్వీభరునకు
 మురవైరిరెండవమూర్తియో యనఁగఁ
 గరమొప్పుచున్న వైఖానసోత్తముఁడు

నంది చెంగటఁ బూజనము సేయుటఱిని
 పందినభక్తి నబ్బాలుండు మఱియు
 వెంకటప్రకు విన్నవించిన తొంటి-
 వేంకటశతకంబు విన్నవించుటయు,
 పెట్టిన ముత్యాలపే రా యశోద-
 ప్పట్టి పాదములపైఁ బడఁ బ్రసాదించె;-
 నది చూచి యర్చకుం డరుదంది వచ్చి
 ముదమున శతకోపమును బ్రసాదించి,
 యాయన్న బాలుఁడే యెన్నఁ గోనేటి-
 రాయని దివ్యవర్ణప్రసాదుండు
 కాకున్న నీ నవ్యకావ్యంబు సేయఁ
 జేకూరుటెట్టు చర్చింపంగ నమచు-
 నందఱు విన బాలు నాదరింపుచును
 జందన తీర్థప్రసాదంబు లొనఁగఁ
 జేకొని బాలుండు శిరసావహించి
 దాకొని కోనేటిదరి భుజియించి
 యూదివరాహు గేహమున సుఖించి
 ద్వాదశినాఁడు నా ధవళాక్షుఁ గొలిచి
 దేవుని యా పెద్దతిరువీధివెంటఁ
 గోవెల వలచుట్టుకొని యేఁగియేఁగి
 సారెసారెకు రాగసంగతి గడుర
 నారాయణస్మరణంబు సేయుచును-
 నకలంకమై పల్లవై చూడఁదగిన-
 యొక పంచతిన్నెపై నుండె నుండుటయు,

అన్నమయకు వైష్ణవయతిచే పంచసంస్కారములు

పాయని తనపీఠి పరమానురక్తిఁ
దోయజాక్షుం డల తొలివాఁటి రాత్రి-
ననఘుండు హరిపరాయణచిత్తుడైన
ఘనవిష్ణుఁడను మౌనికలలోన పచ్చి
దయఁపీఠ నిట్లనుఁ దాళ్ళపొకాన్న-
మయ నామకుండైన మద్భక్తుఁ డొకఁడు
వడుగు నల్లని చిన్నవాఁడు నన్నెపుడు
నడుంకక సంక్షీర్ణము సేయు నతఁడు
ముద్దుగారెడువాఁడు మోహనంబైన-
మద్దికాయలవాఁడు మనవాఁడై వాఁడు
గుదిగొన్న మనుపట్టుకుచ్చుల దండె
ముదమున నిజభుజంబున నించువాఁడు
కడవేగ రేపు నీకడ కేఁగుదెంచుఁ
దడయక నీవు ముద్రాధారణంబు
గావింపు నా మాటుగా వాని కనుచు
దేవుఁడు తనదు ముద్రిక లిచ్చె; నంత
యతి మేలుకొని యరుదందరి గోవిందు-
సతమైన భక్తవాత్సల్యంబుఁ బొగడి
యఱిమఱి సూర్యోదయంబునకెల్ల
మఱవక నిత్యకర్మంబులు దీర్చి
కరమున శంఖచక్రపుముద్ర లంది
హరి యాజ్ఞ వాకిటి కరుదెంచి నిలిచి

కేతిమై వెన్నునిఁ గీర్తింపుచున్న-
బాలుని రూపు తప్పక విలోకించి
యెఱుంగఁగా హరి యానతిచ్చినయట్టి-
గుఱుతులన్నియు దొరకొన సంతసమున-
నన్న నీ పేరేమి యనిన నా వడుగు-
నన్నయ నా నామమని పొంగి మ్రొక్కి
వినుతింపఁ జూచి సవిస్మయమండగుచు
మునినాథుఁ డాతని ముద్దుసేయుచును
తనచేత నీవు ముద్రాధారణంబు
గొనకొని సేయించుకొనఁగ నోపుదునె
యన విని శిశువు కృతార్థుండనైతి-
నన విని వేదమార్గానుసారమున-
నాతని శంఖచక్రాంకితుఁ జేసి
రీతిగాఁ బంచసంస్కృతులు గావించి
శ్రీనాథుఁ డానతిచ్చిన ప్రకారంబు
తాను వైష్ణవులు నాతఁడు భుజియించి
తన కలగన్న యంతయుఁ దేటవఱచి,
*దులగుచు.....

(గ్రంథపాతము)

వేద్యంబులగు వేద వేదాంతముఖ్య-
విద్యల నధిక్షులై వెలసియుండుదురు
తెలంబుగా దేహదేహిభావమున-
నెల్లవస్తువులును నీవెకాఁ దలఁచి

పరచింత బడిగి నాపై నె విన్వస్త-
భరుండై యుండు శుభంబులన్నియును-
ననఘాత్య! నినుఁ జెందునని పరంటిచ్చి
జననివాక్యముఁ ద్రోయఁజనదు కుమార!
పోయి రమ్మనిన నప్పడు మేలుకాంచి
యా యమ్యతునిఁ గొనియాడి మ్రొక్కుచును
జననియు దాను నిచ్చలుఁ దొంటిపురికిఁ
జనుదెంచి నిజనివాసముఁ బ్రవేశించె:-

అన్నమయ పెండ్లి

నెలజన్మనము మేన నిగురొత్తు కొడుకుఁ
దలిదండ్రు లరసి యాతనిఁ దోడుకొనుచు
కులములవారిండ్లకును బోయి నుతున-
తెలమి మీ పడుచుల నీవలె నన్న-
వేవేళఁ జూచిన నితఁడు శ్రీరామ
గోవింద హరి యనుకొనుచుండఁ గాని
యలవోక సంసార మది యిచ్చఁ దనకు
వలెననఁ డది యెటువంటి గొంతున
నాచారముల దాసరయ్యను జూచి
చూచి యేగతిఁ బడుచుల నిచ్చ ననిన
వారల కలలోన వారిజోదరుండు
దారియు మొనఁ జూపి తనదు భక్తునకు-
నన్నయార్జునకుఁ గన్యకల నిమ్మనిన-
నన్నన్న యని వారు నరుదందికొనుచు
తిరుమలమ్మను నొక్కతిరువాలుఁగంటి-
నరుదైన యుక్కలమ్మను నొక్కకన్య

బంగారు ప్రతిమల భావంబుఁ జూప
సింగార మొలుపుగాఁజేసి నోదమునఁ
గ్రన్నన నాగమోక్షప్రకారమునఁ
జెన్నుగాఁ బెండిండ్లు చేసి రంతటను;
పరమేశుండగు నహోబలన్యసింహుండు
గురుభావమునఁ జేరుకొని త్రిదండంబు-
నా నరసింహు చక్రాధిమంత్రములు
తానె ప్రత్యక్షంబు దయసేయఁ గొనుచు,
హరి హయగ్రీవుఁ బ్రత్యక్షంబుఁజేసి
ధర సర్వతంత్ర స్వతంత్రుడైనట్టి-
వేదాంతదేశికు వేంకటాచార్యు-
నా దివ్యసంప్రదాయమున వర్తించు-
శరకోపమునివద్ద సకల వేదాంత-
పఠనంబుఁ జేసి యభంగవిస్మార్తి
హరిపూజ హరిసేవ హరికీర్తనంబు
హరిమననము ధ్యాన మనిశంబుఁ దనకు
ఘనతర సకలభోగంబులుగాఁగ
మనుచు వార్షికిరామాయణ మెల్ల
రాగంబులో ననురాగంబుతోడ
బాగుగా గంధర్వుభాగుగాఁ జదివి
పాటలన్నియుఁ దన పాటపిమ్మట
పాటపాటనె పాటపాడి చూపఁగను
విన్నవారెల్ల నువ్విళ్ళూరి యొక్క (చొక్క?)
(ప్రన్ననీమలు నిండుపండువుల్ సేయ

టుంబురుండో నారదుండో కాక యీ వి-
ధంబునఁ దిరుగు గంధర్వుండో కాక
మనుజుండో యీ యన్నమయ యని సర్వ
జనులును గొనియాడి సంతసింపఁగను-

పాళ్ళనరసింగరాయఁ డన్నమాచార్యు డర్పించుట

నావార్త విని విని యట్టి మహాను-
భావునిఁ గన బాళిఁబడుచు దెందమున-
నా చేర్చ టంగుటూరను పురంబేలు-
రావమూకలలోఁ బరాక్రమశాలి
నాళికబాంధవాన్యయుఁ డజేయుండు
సాళువ నరసింహ జనపాలుఁ డొక్కఁడు
పరివారవాద్య సంభ్రమము రెట్టింపఁ
కరమొప్పు జేకానికలు గొనివచ్చి
యా తాళ్ళపాకాన్నమయ్యకు సాఁగి
చేతులు మొగిచి మచ్చికఁ బూజచేసి
శ్రీకృష్ణ మన్ననఁ గ్రీడి భూచక్ర-
మేకచక్రంబుగా నేలిన పగిది-
నాలాగు మీ సహాయము నాకుఁ గలుగ-
నేలుదు ధరయెల్ల నేకచక్రముగ
నన్ను మన్నించి విన్నప మాలకించి
క్రన్నన మాయూరికడ కేఁగుదెంచి
మాకు బుద్ధులు సెప్పి మా చేయుపూజ
చేకొని మమ్ము రక్షింపఁచే! యనిన

సహజవైష్ణవభక్తి సలిపెడువాని-
సహవాసమైన దోసములేదటంచు-
నతఁడు పట్టించిన యందలంబెక్కి
యతఁడు భృత్యప్రాయుండై కొల్లి రాఁగఁ
జని టంగుటూరి కేశవమూర్తిఁ గాంచి
వినతుండై యతఁడు కోనెలదండఁ దనకు
సకలసంపదలతో సవరించియున్న-
యొక పెద్దనగరిలో నొగిఁ బ్రవేశించె;-

నరసింగరాయఁడు విజయములందుట

నానాఁడు నా నరనాథుండు వేలు-
లేని కూరిమితోడ లీనమైయుండె;
తన సంపదలు సమస్తము నన్నమయ్య-
వని యెన్ను నడకల నాఠీతి నడచు-
నే పని గలిగిన నెఱిగించికాని
చేపట్టి తనయంతఁ జేయఁడెప్పుడును
హితునిఁగా గురునిఁగా నెల్లబంధులఁగ
నతనినే భావించి యంగదంపుచును
పావనుండగు తాళ్ళపాకాన్నమయ్య-
దీవెనలంది వర్తలుచు నా రాజు
బలియుండై పరిపంథిబలముల నడచి
నలిరేఁగి సీంహాసనంబు చేకొనుచు
తన రాజధానియై తనరారు పసిఁడి-
పెనుగొండగతి నుండు పెనుగొండ నుండి
యన్నమాచార్యుల నటకు రావించి
యెన్నిక నెదురుగా నేతెంచి మ్రొక్కి

కనకాంబరాదుల గ్రామసంతతుల
గమవారలకు దండగాఁ బూజచేసి
వెన్నునిపై విన్నవించిన లోక-
సన్నుతంబైన మీ సంకీర్తనములు.
విన నాకు మిక్కిలి వేడుకయ్యెడును-
ననఘాత్మ వినిపించు మనిన నగ్గురుండు

అన్నమాచార్యుఁడు సంకీర్తనములు పాడుట

తెలనఁ జూపట్టు సంకీర్తనపరులఁ
బిలిచి లెన్నగ వినిపించఁగావలయు-
నిపు డన్న వారలు నెడఁ బూజఁబూజ
దిపిరిదండెలు శ్రుతుల్ తిన్నగాఁ గూర్చి
దండిమై నెఱగానదండెయు వాద్య-
దండెయుఁ దానసంతానంబు చూప
సాయి శ్లష్టమును బంచమమును జేసి
రాయముల్ కడునింత డాలుగాఁ జూప
తేనెలపై తేట తిన్ననివెఱకు
పానకముల నేరుపఱచిన మేలు
చక్కెరలో తీపు చల్లదెమ్మరలు
చిక్కని కపురంబు జీవరత్నములు
కల యమృతంబు మీఁగడమీఁది చవులు
చిలుకుచుఁ గవులెల్లఁ జేయెత్తి మ్రొక్క
వేంకటపతికిఁ గావించిన మంచి-
సంకీర్తనముల రసంబు లుట్టఁగను
సింగార మొకకుప్పఁ జేసిన రీతి
రంగైన రాగవర్ణములఁ బాడుటయు,

రాయఁ డన్నమాచార్య సత్కృతించుట

తవిలి యెన్నినఁ గాళిదాసాదులైన-
కవులందుఁ జిక్కిన కవులందు నిట్టి-
కవితయు నిట్టి శృంగారభావంబు
వివరింపఁ గంటిమే వింటిమే మున్ను
కన్నవిన్నవి గావు గదర! యీ పదము-
లన్నయాద్యునివి మోహనమూర్తు అమచు
వీనులవిందుగా విని చాల మెచ్చి
యానందవార్ధి నోలాడి యా రాజు
పచ్చలకడియాల బంగారువ్రాత-
పచ్చడంబులును *గెంబట్టు కుళ్ళాయి
యంగదంబులు నుభయాతపత్రములు
రంగైన వింజామరలజోడు మంచి-
యుదిరిఁజేసిన గిండియును గళాచికయు
మొదలైనవెల్ల సమ్ముఖమున నొసఁగి
తన పెద్దనగరియొద్దనె యొక్కనగరు-
ననునొందఁ జూపించి యట నుండఁ బనిచి
యనుదినంబును వేంకటాద్రిశుమీఁది-
వినుతులు వేడుక వినుచుండి యుండె
నరనాథుఁడట నొక్కనాఁ డన్నమాచార్యుఁ
బరిచరవర్ణంబుఁ బంపి రమ్మనిన

రాయఁ డన్నమాచార్యుని మరలఁ బిలిపించుట
కనకాంబరుని గుణగణామణుల్ శ్రుతులు
గని చిక్కుగొనురీతిఁ *గను కపోలములు

* కళ్ళాయి కుళ్ళాయి-వ్రాతప్రతి.

* గనక పొంగళ్ళు - వ్రాతప్రతి. 'గనకపోగులును' - అయియుండవచ్చు.

నత్తటి మదిలోని హరిక్తి మొలక-
 లొత్తినగతి నున్న యూర్ధ్వపుండ్రములు
 లాలితామృతభక్తిలలన వరించు-
 మాలికగతి తిరుమణివడంబులును
 తలనిడు విష్ణుసాదవుఁ దమ్మిపువ్వు
 మెలుపైన కెంబట్టు మేలుకుళ్ళాయి
 అరవిందనయను కృపామృతధార-
 కరణిఁ జూపఁజెడు కంఠమాలికయు
 నరహరికై కంకణము గట్టియున్న-
 సరణిఁ జూపట్టు పచ్చల కడియములు
 భవళనేత్రుని శారదావిలాసంబు
 నివసించునట్లున్న నిలువు వేరణము
 వాసుదేవునియాజ్ఞ వడిఁ జాటుకొన్న-
 యా సత్త్వగుణమన నలరు దువృటసు-
 నలవడఁ జతురంతయానంబు నెక్కి
 బలసి సంకీర్తనపరులు సేవింప
 ఘనతర భవళ శంఖధ్వన మడరఁ
 జనుదెంచి నృపతి యాస్థానంబుచెంతఁ
 బల్కి డిగి వెంటఁ బరఁగు వైష్ణవుని-
 నల్లన చెయ్యూఁది యాలోని కరిగి
 కూరిమిఁ దనరాక కోరి పీకించు-
 వారాజుఁ గదిసి నెయ్యములియ్య మెసఁగ
 సాలవక "శ్రీనివాసో రక్ష" తనుచు
 నెలమిఁ జేతిరుమణి నిచ్చె నిచ్చటయు,

నెదురుగాఁ జనుదెంచి యెలమిఁ జేకొనును
 ముదమునఁ గరపద్మములు సాఁగి మ్రొక్కి
 యున్నమాచార్యులొ ననుఁగు దీపింపఁ
 దిన్నని పసిఁడిగద్దియమీఁద నుండి

మరలఁ బాటలు పాడించుట

కవులు విద్వాంసులు గాయకుల్ భూమి-
 ధవులు సామంతులు దనుఁ జాటి కొలువ-
 నంగజగురుమీఁద నభినవంబైన-
 శృంగారయుతపదశ్రేణిఁ బాడింప
 "చెలులా! వేంకటగిళురినాయకుని-
 కలికిఁ గడగంటఁ గనుపట్టునెఱుపు
 చెలువ మేగతి నుండెఁ జెప్పరే" యనిన
 "నలుపునఁ బ్రాణేశు నాఁటి నమాపు
 నిలుపునఁ బెఱుక నూనిన శోణితంబు
 తలపోయఁ గాదుగదా" యన్న పదము
 పలుమఱుఁ బాడించి పాడించి చొక్కి
 తలయూఁచి "యిది! కవిత్వం" బని మెచ్చి
 యనుపమంబైన ద్రోణాచార్యునుహిమ
 గనియుఁ ద్రోవదితండ్రి గర్వించినటుల-
 నన్నమాచార్యు మహత్త్వ మంతయును
 గన్నారఁ గనియును గర్వాంధుఁడగుచు
 పదరక వేంకటపతిమీఁద నుడువు-
 పదముల రీతి నాపై నొక్కపదము
 చెప్పుమా యనవుడుఁ జెను లిరుగేల-
 నప్పశింపుచు మూసి హరిహారీ! యనుచుఁ

బరమపత్నిప్రతాభావంబుఁ బూని
హరి ముకుందునిఁ గోనియాడు నా జిహ్వా
నిమఁ గోనియాడంగనేర దెంతైన
నను నెట్లు పలికితి నైవ్యంపుఁబలుకు-
నాయుచ్చృతునిఁ దక్క నన్యుల వినుతి-
సేయుట నా కన్న చెలియలి వాని

సంకెల వేయించుట

నిను నొల్ల నిటువంటి సీపొందు నొల్లఁ
జనియెద వేంకటేశ్వరుఁ గొల్వ వేను
అనుచు దిగ్గన లేచి యరిగెడు గురుని
పనిఁబూని భటులచేఁ బట్టి తెప్పించి
తన బొల్వసఖ్యంబుఁ దలఁచి సంపదలఁ
దనయంతవానిఁగాఁ దనరఁజేసితిని
గల్చిమై నొక మాట కావలెనన్న
గొబ్బునఁ గోపించుకొన నేలవచ్చె
నీ వేమి సేయుదు నిను నింత సేయు-
నావల్ల నేరము నను నింతసేసె-
నని కనుఁగన యెఱ్ఱనై నిష్క్ర లురుల
ననుచరవర్గంబు నదలించి పిలిచి
లోఁగి నే నెంత దాళుచు వేడుకొనిన
లోఁగని పుడమివేలుపుదంట కోడె-
ఱంకెలు చన మూరురాయురంగండ్-
సంకెల నిడి మొగసాలలో నిడుండ
యన నూడిగెలవార లాచార్యుఁ డోడు
కొనిపోయి మొగసాలఁ గూర్చుండ నిలిపి

కొంకుచు రాజునకును భయంపడుచు
శంకలేమియు లేక సంకెల వేసి
కావలియై నలుగడ నుండి; రంతఁ
గోవిదుండైన యగ్గెరువరేణ్యుండు
మునుపు ప్రహ్లాదుండు మురవైరిఁ దలఁచి
దనుజబాధలఁ గాలఁ దన్నిన కరణి
ఘణిరాజశైలేంద్రుఁ బ్రణతార్తిహరుని
గణుతించి పూద్రయపంకజవీధి నిలిపి
“సంకెల తిడువేళఁ జంపెడువేళ-
నంకిలి బుణదాత లాగెడువేళ
వదలక వేంకటేశ్వరుని నామంబె
విదలింప గతిగాని వేటొందు లేదు
వనమూలి యతఁడె నావగెల్ల నుడుపు”-
ననునర్థములతోడ నలవడియుండ
సంకలితాత్ముడై సరగున నొక్క-
సంకీర్తనముఁ జెప్పి శరణుసాచ్చటయు
ఘల్లున వీడి శృంఖల లూడె; గుండె
ఝల్లునఁ జూచి యుచ్చటివారు బెగడి
యొదిగ్ధం బంతయు నా రాజుతోడ
వేవేగఁ బఱచెంచి విన్నవించుటయు,
నగి వడి సింహాసనము డిగ్గ నుఱికి
పగగొన్న బెబ్బలివగిది నేతెంచి
అన్నయార్జునిఁ జూచి యుయ్యరో! వర్త-
నున్నవారల కెల్ల నొగి *లించి మించి

వేయని సంకెళ్లు వీడె నటంచు
మాయురై! నీ వెంత మాయ వన్నినను
నే నేల పోనిత్తు నిది నిక్కమైన-
నే నుండి తిరుగ వేయించెద నిపుడు
కిదుకక నీదు సంకీర్తనంబునకు
నది వీడెనా నిజంబని యెన్నవచ్చు
నీ పాలిదైవంబు, నిన్ను, నీ మహిమ
బాపురై! యని మెచ్చి పాటించెదగును-
ననుచు నొద్దనె యుండి గూ నిగళంబు
తనికి చేనెత్తి యిద్దఱు దేర మగుడ
నెగనక్కెమునకు వేయించిన గురుడు
నగి తొంటి సంకీర్తనము సేయుటయును
కాలిసంకెల *చిటికనవ్రేలి పలుము-
దీలలు వీడి చెచ్చెర నూడివడిన

రాయలపశ్చాత్తాపము

బరికించి భూపతి భయమంది యతని-
చరణాబ్జములఁ జక్క సాఁగిలి మ్రొక్కి
కన్నీరు గదుర గద్దదకంతుఁడగుచు
పన్నిన దైవ్య మేర్పడఁగ నిట్లనియె:-
నపరాధి నపరాధి నన్నమాచార్య!
కృపఁజూడు నను నీవు కృపణశరణ్య!
యెఱుఁగని పసిలిడ్డఁ డేమైనఁ జేయ-
నరుదైన తల్లికి నలుగంగఁదగునె?

* 'చిటుకన వ్రేలి పలము' - అయియుండవచ్చు.

నను నీవు పిన్నటనాఁటనుండియును
బనుపడ బంటుగాఁ బనిగొంటి గనుక
మందెమేళమున నీ మహిమఁ జింతింప-
కిందఱవలె నేన యిట్లు చేసితిని-
నేంకటపతిని నీవే మాకు మనసు-
శంక లింకించి ప్రసన్నుండ వగుము
నీ పలిగిన నల్ల నీలవర్ణుండు
నీవు మెచ్చిన మెచ్చు నీరజోదరుఁడు-
నాయర్థ మంతయు నన్నమాచార్య
నీయందె కంటిమి నిక్కంబు గాఁగ;
నని పట్టమహిషితో నతనిఁ గీర్తించి
పనిఁబూని పన్నీటఁ బాదముల్ కడిగి
బంగారు విరులజ్జాంపములఁ బూజించి
పొంగారువేడుక భూషణావళులఁ
జిత్రాంబరంబులఁ జిత్రవస్త్రపులఁ
జిత్రంబుగాఁగ భూషించి తోషించి
తనకుఁగా మును పాయితలైన పసిఁడి-
యనుసుల చతురంతయోన మెక్కించి
భజియించి తనమూఁపు పల్లకికొమ్ము
నిజభుజంబున నిడి నెమ్మి గావింప,-

అన్నమాచార్యుఁడు రాజు ననుగ్రహించుట

నది గని ముదమంది యన్నయార్యుండు
నదయుఁడై నృపతి నెంజలిఁ బ్రస్తుతించి
మునుపటి నీచేయు మొక్కలంబునకు-
ననుతాపమును జెంది తది కారణమున

మునుకొన్న యపరాధమును తాళుకొనియె
దనుజారి; యింక నింతటనుండి నీవు
నరహరిసంక్షీర్ణము సేయువారి
బరసమానులుగారె గరికింపవలదు
మురవైరి కృతయుగమున సర్వజనుల
నిరత నిజధ్యాననిష్ఠచే మెచ్చుర;
గ్రతువులఁ ద్రేతాయుగమున, నర్జునలఁ
బ్రతిలేనియట్టి ద్వాపరమున నలరు;
నా మూఁడు యుగముల ధ్యానాదివిధుల-
నేమేమి నరులకు నిచ్చు నన్నియును
జలజోదరుఁడు నిజసంక్షీర్ణమునఁ
గలియుగంబున నిచ్చుఁ గావున, నీవు
ప్రతిలేని వేంకటపతిమీఁద భక్తి-
నతని దాసులమీఁద నారీతి భక్తి
వదలక మనుమని వరదుఁడై పలికె;-
నది మొద లా రాజు నఱలేని కూర్మి
సభయుఁడై యన్నమాచార్య శేషాద్రి-
విభునిఁగా నాత్మ భావించుచునుండె;
నకలతోకములు నా చందాన గురుని
నకలంకగతిఁ గొనియాడంగఁదొడఁగె;-
నా రాజు వీడ్కోని యాదేశికుండు
నారాయణాచలవాఘు నేనించి
శృంగారమంజరిఁ జేసి శేషాద్రి-
శృంగవాసునకు నర్పించి యిచ్చుటయు,

నాడుచుఁ బతకమాకన్వలజోల
పొడఁగ నాఁడెల్లఁ బసిబిడ్డ నైతి-
నా కృష్ణమాచార్య నధ్యాత్మవిమతి-
రాకఁ గొన్నాళ్లు విరక్తుండనైతి
జగతి నీ శృంగారసంక్షీర్ణముల-
కగపడి పుచ్చిప్రాయపువారిడ నయితి
నని వేంకటేశ్వరుఁ డన్నమాచార్యుఁ
గనుఁగొని వాక్రుచ్చి గారవించుటయు
వేదముల్ పొగడఁ గోవిదులు నుతింప
నా దేవతలు కానియాడ గోవింద!
నే నిన్నుఁ గొనియాడ నెంతటివారి
నా నేర్పు నీ నేరు పరసి చూచినను
పలికెడు వీణలోపలి చక్కఁదనము
పలికించునతినిదై పరఁగిన రీతి-
నని చినుతించి, యయ్యంబుజోదరునిఁ
దనుఁ గన్నతండ్రి నెంతయు మెచ్చఁజేసి
ప్రతివత్సరంబు తప్పక వృషభాద్రి-
పతికిఁ గావించు నా బ్రహ్మోత్సవములు
సేవించుకొనుచు నా శ్రీశైలవాఘు-
పావన చినుతి ప్రభావంబుచేత
జగతిపై సకల వాచాశుద్ధి కలిగి
నగుచున్నెనను దీవనల నిచ్చెనేని
లలిమీలుఁ గినిసి యెల్లమిఁ దిట్టెనేని
యల రెండు నెపుడు ప్రత్యక్షమై చూపు-

అన్నమాచార్యుని మహిమలు

నా వరకృత్యంబు అన్నింటి లెక్క
గాలింప నాకు శక్యమే, నాఁటివార-
లెఱుంగుదు; యి పెద్ద లెఱింగింప వినును-
నెఱింగిన కృతకృత్య లిపుడును గలరు;
ఐన నందొక కౌన్ది యనఘమానసుల-
వీమలవిందుగా వినుతిందు నేను
మందెముదాయ నామక నరసింహ
దండనేత్రున కిష్టధనజలస్ఫూర్తి-
ననుపమంబుగ వేంకటాద్రి చెంగటను
ఁదన యుగ్రహారమై తనదుచున్న
మరులుంకు (?) నొక జీడిమామిడి దాన
సరసంబువోయిన చవిఁ బండ్లు పండ్లు-
నెఱ్ఱనై గొప్పవై యేపారు పండ్ల
పిఱ్ఱపిఱుచుఁ దనవీధి నెన్నడిమి
మినుకైన మంచిమామిడిరీతి నెదుటఁ
గనుపట్టు నా చెట్టుఁ గని యొక్కనాఁడు
కపటమానసుల యాకారంబు పోలె-
నపు డెంతో దృష్టప్రియంబులై యున్న
శ్రీమాధపునకు నర్పించి యాపండ్లు
లా మారగింప నర్హుఁ బండ్లు పులియు
నమ్మరంబులోఁబుట్టువగు పద్మ మోని-
నమ్మరంబు తనివోవ నాను వెన్నునికి-
సీయెడ నెఱుంగక యీ జీడిపులుసు-
కాయ లెటొసఁగితిఁ గటకటా యనుచు-

నా చెట్టు ముట్టితి నప్పయ్య దీన-
నేచిన దుర్బుణంబెల్లఁ బోఁజేసి
మింపైన తియ్యమామిడి సేయుమనినఁ
బంచదారలవంటి ఫలములదయ్యె-
నా సుద్ది విని యొకఁ డట పెండ్లియాడఁ
గాసువీసము నాకుఁ గల్గ దీవింపు-
మన విని, యటువలె నోఁగాక యనిన
వెనుకొని వాఁ డెన్ని వేఁడినఁగాని
కాసువీసంబునే కాని యొక్కరుఁడు
చేసేత నొకరూక చేతిలో నిడఁడు;

అది విని యది యొట్ట(ట్ట?)దని గాయకుండు
తదనుజ్ఞ మహిమగాఁ దలఁచి యేతెంచి
ఓతండ్రి నాపెండ్లి కొదవెడు ధనము
వేతికి రా దయసేయవే! యనుచు-
నటువలె నోఁగాక! యనిన, నా విప్రుఁ-
డట వీధి కేఁగెడునపుడు రా జొక్కఁడు-
నాదరంబునఁ బిల్చి యడిగిన ధనము
ద్వారశీ కన్యకా దాన మిచ్చుటయు-
నా వార్త విని జను లరుదండికొనుచు
వారిరి నొడి వళావళికగా బెగడి
చెలువొందు నా గురు శ్రీపాదరక్ష
తల నిడి తమయావదల వీడికొనిరి;

అన్నమాచార్య పురందరదాసుల చెల్లి
గద్ద పద్మముల డెబ్బది రెండుమంది-
యాద్యులచేఁ గొనియాడించుకొన్న

రసికుండు శ్రీపండరంగవిత్తిలుఁడు
కొనరెడు భక్తి చేకూరఁ జేసేత-
నెనయు సంధ్యలకు నీళ్ళియ్యఁ జేకొనుచుఁ
దనరు పురందరదాసాహ్యయుండు
పరమ భాగవతుఁడై పరఁగుచు నంద-
భరకులాగఁజేయెన వైష్ణవోత్తముఁడు
సవరించు మురవైరి సంకీర్తనములు
కువలయుంబునఁ బేరుకొన్న మాత్రమున
తలఁచిన భూత బేతాళ పిశాచ-
ములు పాఠిపోవ నిమ్ముల శుభం బెసఁగ
విని కనియును లోన వెఱఁగందికొనుచు
చని, తొళ్ళిపాకశాసనుఁ డన్నమయ్య
వెన్నునిఁగానె భావించి కీర్తించి
సన్నుతిసేయ నాచార్యవర్చ్యుండు
నతని విత్తిలునిఁగా ననయంబు దలఁచి
ప్రతిలేని గతుల సంభావించె నపుడు:-
నీ రీతి మహిమ లనేకముల్ వెలయు
వారక వరభాగవతులు గీర్తింప

అన్నమాచార్యుల రచనలు

*యోగమార్గంబున నొకకొన్ని బుధులు
రాగిల్ల శృంగార రసరీతిఁ గొన్ని
వైరాగ్యరవనతో వాసింపఁ గొన్ని
పారసనేత్రుపై సంకీర్తనములు

* పూర్వముద్రణములో నిది క్రమము దప్పినది. చూ: వివేక దీపిక.

సరసత్వమునఁ దాళనముఖముల్ గాఁగ
పరమతంత్రములు మున్నదిరెండువేలు,
ప్రవిమల ద్విపద ప్రబంధరూపమున
నవముగా రామాయణము, దివ్యభాష
నా వేంకటాద్రిమాహాత్మ్య మంతయును
గావించి, రుమల శృంగారమంజరియు
శతకముల్ పదిరెండు సకలభాషలను
ప్రతిలేని నానాప్రబంధముల్ చేసి,

అన్నమాచార్యసంతతి

సిరివరు మెప్పించి చెలఁగి యా దేవు-
పరమగుఁ దనయంతవాఁరి బుత్రకుల
నరసయాచార్య మున్నతయశోధనునిఁ,
దిరుమలాచార్యుని ధీవిశారదునిఁ
గాంచి, వారున దనకరణి విద్యలను
గాంచనాంబరు భక్తికలిమిఁ బెంపొంద
శౌరికథాసుధాసల్లాప గరిమ
ధారుణి నెంతయుఁ దనరారుచుండె;
మనసునఁ గపటంబు మాని నద్భక్తి
నవఘవశో నీ యన్నమాచార్యచరిత
*వినిన వ్రాసినఁ బేరుకొనినఁ జదివిన
జనులకు నిష్కారసౌఖ్యంబు లొదవు-

* వినిన వ్రాసినఁ జదివినఁ పేరుకొనిన - మాతృక. చూ: వివేకదీపిక.

అంకితము

నని యలమేలుమంగోధీశు పేర-
 నినమండలాంతరాహితమూర్తిపేర-
 హరిపేర దరవక్రహస్తనిపేర
 ధర నెన్ను మా కులదైవంబుపేర-
 నారీలఁ దాళ్ళపాకాన్నమావార్య-
 నేరిన శ్రీవేంకటేశ్వరుపేర-
 నంకితంబుగను శ్రీహరిభక్తపాద-
 పంకజార్చక తాళ్ళపాకాన్నమార్య-
 తనయ తిమ్మార్చనందన రత్న శుంభ-
 దనుపమ శ్రీవేంకటాధీశదత్త-
 మకరకుండలయుగ్మ మండితకర్ణ-
 సకలవైష్ణవపాద సంసేవకాబ్జ-
 సదనా వధూలబ్ధ సరసకవితృ-
 విదితమానన తిరువేంగళనాథ-
 *విరచిత సద్భక్తి విభవాన్నమార్య-
 చరితంబు జగదేకసన్నుతం బగుచు
 నాపక్రశంఖాంక యశముతోఁగూడ
 నావంద్రతారార్కమై యుండుఁగొత్త.

* * *

